

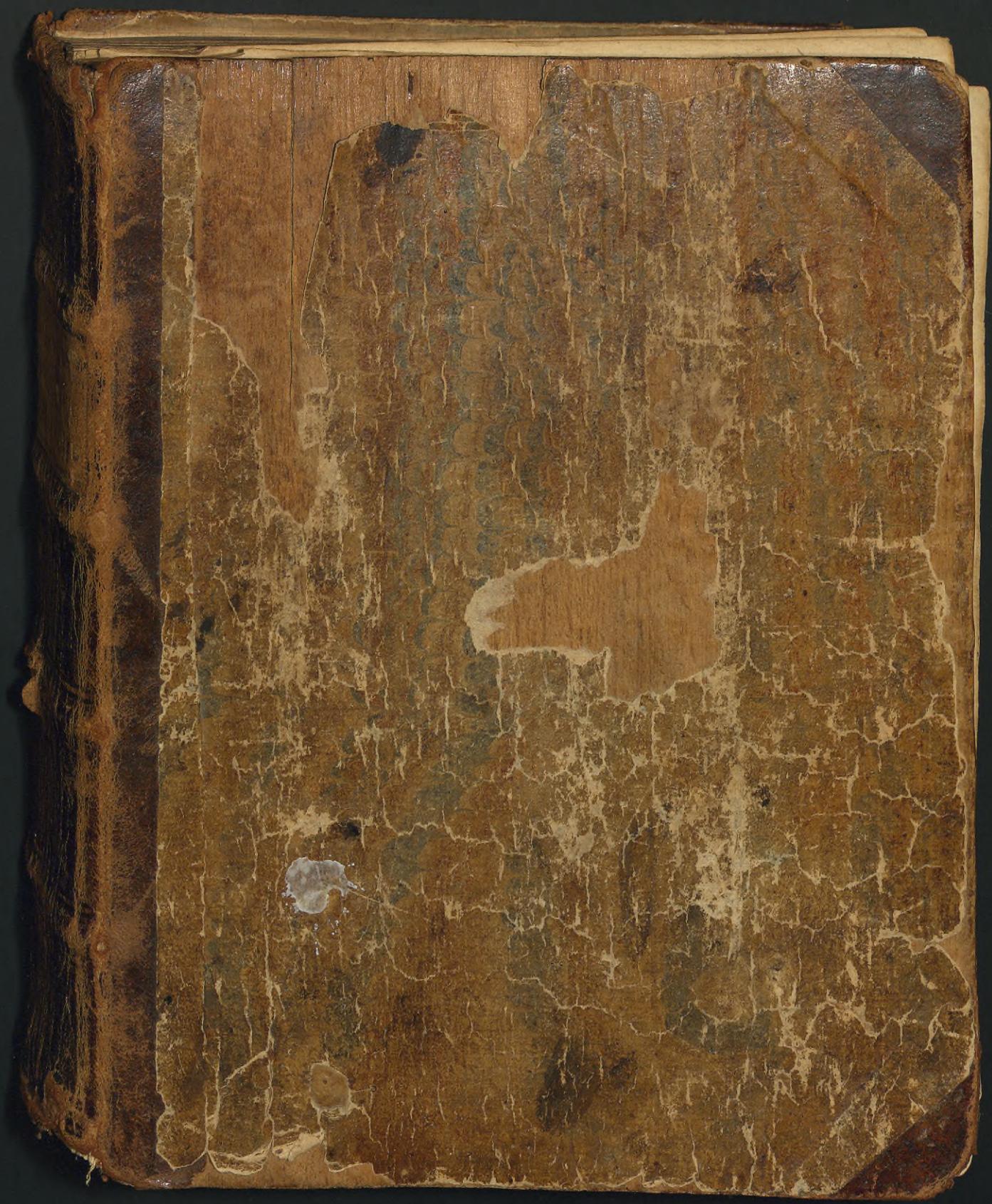

Det här verket har digitaliseringen vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

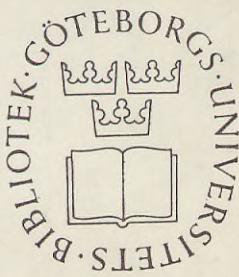
GÖTEBORGS UNIVERSITET

A-I
Tyt.

Tidsskr
30

4460

Centralbiblioteket

Tidskr.

Sv.

Fallst

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

I.

Tisdag, den 9 Junii.

Si recte frueris, non est, ut copia major
Ab Jove donari possit tibi. Tolle que-
las.
HORATIUS.

Du wet nyttia rått, hwad Gud tig gifwit har,
in eh önskas mer. Fornögd därföre war.

En den knorriga osörnöjsamheten är den oordentliga Egenfärlekens dotter, och Klagelustans moder, lärer en hvar snart begripa. Men at denna sidsta med rätta bör fallas det menskliga srys och Ghel/ många lasters ursprung, förtwiflans den timmeliga så väl som den ewiga Lycksalighets

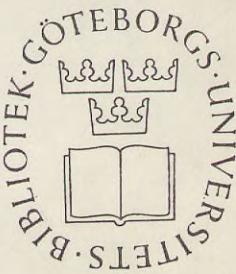
A

tens

A-I
717.

Rijksmuseum
30

440

Centralbiblioteket
Tidskr.
Sv.

Fullst

Gedolsårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

I.

Tisdag, den 9 Junii.

Si recte frueris, non est, ut copia major
Ab Jove donari possit tibi. Tolle que-
relas.
HORATIUS.

Om du wet nyttia rått, hwad Gud tig gifwit har,
Så kan eh önskas mer. Förmögd därföre war.

NE den knorriga osörnöjsamheten är den oordentliga Egenfärlekens dotter, och Klagelustans moder, lärer en hvar smart begripa. Men at denna sidsta med rätta bör fallas det mensplige umgångets rjs och Gifzel/många lasters ursprung, förtwiflans falla/ och den timmeliga så väl som den ewiga Lycksalighets

A

tens

tens pest, torde kanske komma mången sällsynt före. Dock behöfver jag en använda mnecken möda det att bewisa.

Betrackta alenast hielf / kare Låsare / med uppmärksamma ögon en menniskas tillstånd / som altid knorrar och flagar: Du lärer snart blifwa hennes Elende varse, och för hennes lidandes faseliga påfölgder försträckas. Alt hennes gjörande och låtande wittnar til öfverflöd, at hon hvarken med sig, eller med andra, intet med Naturen, ja intet med Gud hielf är tilsfredz, och är altså en fiende til alt, ja en sådan, hvars fiendskap ju längre ju mera tilväxer. Oförnöjsamheten kommer henne at flaga / och genom flagan förökas oförnöjsamheten. Härmedelst förvärrar sig hennes tillstånd så, at Blodet blifwer ju längre ju tieckare och svartare / Kroppen osundare, och hon / så til sjöande, från tuma til tuma obehagvämre at upfylla alla Skapade tings åndamål / som är at årläkna, finna och förundra sig öfwer Skaparens makt, wishet / kärlek, och härlighet, samt honom i folje deraf, ålska och tacka. Det är omöjeligt at en oförnögd siäl kan rätt tiäna sin Gud. Alt det goda Gud henne gjör, årkänner hon intet: Huru kan hon då tacka Gud? Gudz härlighet i sina Skapade värk rör henne intet: huru kan du åra GUD? Gudz oändeliga barmhärtighet gjör intet intryck i hennes sinne: huru kan hon då ålska Gud? Om hon besutte alla Världenes fatter, skulle hon ändå med en mörk opsyn se sig om efter mera. Om det går henne än så wål i hand, använder hon ändå alla sina sinnens kraffter, at uptäcka något, hvarmed hon sig qvälja kan. Såg intet, Burrhus, till din enskylan: det är en sukdrom. Hvem kan gjöra sig an-norlunda än man är? Jag wet wål / at en sund kropp i hvilken en god och sund Blod flyter, är en stor Gudz gäfva, och at en sådan menniska är några grader närmare til en glad Gudztienst, än en annan, hvars ådrar en tiock med galla och slem bebländad vätska upfyller. Jag är ock försäkrad, at Gud som pröfwar Hiertan och Niurar, lärer intet försdra

dra så mycket af den ena, som den andra. Men det har jag
at tadla på hos dig, at du fuller är öfverhygd däröm, att
ditt uproriska och knorriga väsende är en sjuke dom, och ändå
bekymrar du dig intet om dess farlighet, utan fast mera i
stället före at tänka på Läkedomien, försämmar ingen ting
som kan göra honom vårre, ja giuter igenom städigt knor-
rande och flagande städze olja på lägan.

Pertinax lärer giöra et annat intast och säja: Det består
alt i en inbillning. Etsa som en Åre-och Penninge-gtrug
är i sin oro rolig, så är jag i min oförnöjsamhet förnögd.
Men denna de Åre-och Penningegirugas ro, är intet annat
än en Phantastijf ro. Du kallar honom ju så sielf, när du
säger at han består i en inbillning. Skulle du väl wilja ta-
ga uppå dig at bewisa, det et sådant tomt noje och orolig för-
nöjsamhet är det åndamål, Gud hafwer skapat os til? Och
skulle du väl tiltro dig, när Gud en gång lärer fordra räken-
skap för din wandel och lefnad/ at med följande svar fram-
komma: At oacktat hans mångfaldiga gäfvor/ af hvilka
du en warit cusende delen vård, så har du doch fört ditt noje
i oförnöjsamheten; Du har utan orsat flagat, knorrat ic.
Du har gjordt dig mycken möda/ at förringa hans wäl-
giärningar, samt at giöra en alelnast dig sielf utan ock
mången annan olyckelig/ förtretelig, ja til hans los och
pris obeqwäm. Menar du/ at icke den rätsfärdige Do-
maren torde efter den aldrarätsfärdigaste dom/ tillägga
dig en ewig oförnöjsamhet?

Den tredie intvändningen gjör Aflitto, när han
säger: Jag har orsat til at flaga, knorra / och vara
ledsen. Jag är af ringa Härkomst, eller jag är fat-
tig. Annu mera: Jag har warit rijk, och i lyckeligt
tilstånd; men nu är jag torftig och föracketad. Eller ock:
Jag är sük/ jag är gammal. Eller ock aldeles: Jag är
alt detta tilshova.

Det är sant / käraste Aflitto, den som först anser dine
andragne orsaker, lär gifwa dig rätt. Men låt mig något
omständeliga öfverväga dem. Du säger: Jag är afrin-
ga härkomst. Huru? Är du icke en mennistia? / äst du icke
en Christen? Hvarut består den wärkeliga Lyckan i Ständz
åtskillnad, annat än i inbillningen? Gud har gjordt både
den stora och den ringa, och sörjer lika för alla. Naturen
gjör aldeles ingen åtskillnad. En Konung har ingen annan
Lifs begynnelse/ utan alla hafwa wij enahanda ingång
til Lifwet, och enahanda utgång. En Konung bru-
kar också alla Lifs nödvändigheter: Han måste åta/ dricka/
och soffa så wäl, som du.

Ja, far du fort, enom Konung eller enom rikom faller
detta Naturens twång ej så förtreteligt, som mig i armod
står; Utan det tianar snarare at fördöka hans lyksalighet.
Han kan intet alenast åta, dricka och soffa när och huru
han wil/ utan ock i sitt åtande, drickande och soffande/
förmödelst tusende slagz förändringar sig så mycket mera för-
nöja. Men du förhastar dig, och förgater dervid, at den
Kärleks rika Guden sörjer också på et underbart sätt
för de fattige.

Dir wäl den snällaste Koch i werlden så konstig, at han
kan upfinna et mos, som skulle hafwa den smak/ som hun-
gern kan sätta på en ringa rätt, och torsten på en dryck rent
Wattn? Huru många exempel gifwa oss icke Historierne,
at store Herrar igenom den aldraringaste spis och dryck åro
mera förnögdde wordne, än igenom den aldra delicatesta Läc-
kerbit/ efter som Hungern då warit deras Koch, och Torsten
deras Mundstank? Samma kan ock bewisas om et mindt Lä-
gerställes bekvämighet, du lär sself tilstå at en Bondes sömn
på bara marken, efter förrättat arbete, är en mindre söt, än
deras/ som wältra sig på Dammasf och Sammet.

Betrackta wäl detta Naturens under, och tacka Gud/ som
vord af en obegripelig Kärlek, har ingen särdeles åtskillnad gjordt
emel-

emellan menniskor, utan har det så intråttat, at sieliswa nød-
torftigheten måtte ganska mycket bidraga til nøjet: Och på
det sättet kan fattigdomen lända dig til tröst, hälst som Naturen
är med litet förnögd / och det desutan en afgiord sak är, at
en rik har intet mera naturligt nøje / än som du / men mål
mera sorg / fara och förtretelighet. Hwarföre flagar du då/
at du intet är rik?

På de andre infästen, då du i en torftig suklig och för-
ackad ålder / lika som sammanfattar alt mensfligit elände/
wil jag, i stället för andra vidlyftiga stål, swara dig med
en Egyptif Konungz håndelse / som wardt mig berättat på
en Caravane A:o 1693, och som lär til öfverflöd visa dig,
hwad statter du besitter, om du alenast wil gifwa dig den
mödan desamma rätteligen at bruka.

Schach Almokauran, en Härskare öfwer 21 Konunga-
riken / war en gång på en Leyonjacket förmelst sin Hästs
snälla lopp aldeles kommen sitt medfölje utur ögonen; Och
störte sedan med honom omfull wid ändan af en skog, befin-
nandes sig ej alenast helt ensam, utan ock i et rätt slätt tilstånd.

Enär han nu hade en tid wandrat omkring til fots/ blif-
wer han endteligen floden Nilus varse; hans heta törst dref
honom ock at nalkas densamma. Men i samma ögnableck,
springer en gruswelig Crokodil med stort buller och gny op
utur vatnet honom at upsluka. Denna at undkomna, syn-
dar sig Konungen med alla kraffter til stogen tilbaka/ hwarest
han på intet annat sätt wiste at rädda sitt Lif, än förmelst
det han hastigt sprang omkring et träd, efter som Crokodilen
war honom i löpande öfverwuren, men kunde sig ej så snält
omvrida eller vånda.

I denna vödsågesten, när han liksom såg sin graf öpen
i sin fiendes opspärrade Käfftar/ träffade honom hans på alla
sidor sig igenom Buskarne trängande folk, som fuller fälte Bill-
diuret / men Konungen brakte de helt wanmäktig til sitt
Residence,

Dagen

Dagen derpå förlorade Schach = Almokauran twifwels-
utan igenom den stora räddhogan / tillika med sitt mälföre,
äfven ock på en gång fyra sina Simmen, Luckten, smaken,
Hörseln och Synen, behållandes intet mera öfrigt än
Käntzen. Hans förstånd blef ändå ej försivagat, som dock
alenast förestalte honom denna assaknad så mycket bedröfwe-
ligare / emedan han väl fant, at al hans härlighet tiante
honom numera aldeles intet, och at han var wida eländi-
gare, än den aldraeländigaste af hans undersåtare.

Når han nu altså hade tilbringat någon tid med sitt
olyckeliga tilstånds betraktande, gaf han genom teckn tills
känna at han ville friswa något. Knapt hade man gifvit
honom Papperet i handen/förän han sref, fast än med tåne-
lige oläsfelige Bokstäver / följande: *En Konungarike gif-
wer jag för min Luckt ; Tre för min smak ; Fem
för min Hörsel, och Mälföre ; de öfriga tofs åth
densamma som kan förstassa mig min Syn tilbaka.*
Man lat detta Löfftes innehåld öfwer alt kundgjoras / och i
alla Konungariken utblåssas.

Eftter någon tids förlöpp / kom den wisa Jokdah, en
gammal Gubbe om 115 Åhrs ålder / och förhiepte honom
åter förmödelst et wist rökwärk til sin Hörsel igen. Härdf-
wer wiste Konungen ej nogamt, huru han skulle betyga sin
fågnad, och när man påminne honom / hwad som han hade
frisvit / med frågan om rätta meningens så warit / winka-
de han: Ja. Den gamla Jokdah wille fuller i förstone intet
taga en så stor helsning emot; dock lat han / fast än med wisse
wilkor sig dertil begväma. Han brukade vidare safftet af
et Tråd, hwars Rot, Blad och Fruct hafwa en Lungas
form. Når han hade distillerat denne saft 7 gånger öfwer
en eld af samma Tråd / lyckades honom at dermid uplösa
Konungens bundna tunga, så at han småningom seck sitt
mål igen tillika med smaken. Konungen bekräftade derpå
sitt Löffte, och befallte at han wärkeligen skulle krönas i åtta
Konungariken.

Dock

Dock tryckte honom Hgonens förlust så högt, at han offta plågade såja: Jag ville intet alenast affära mine öfrige Konungariken, utan ock hela verlden om hon wore min/ alenast jag kunde få min syn igen. Ty förutan at se det stora Guds skapade undervärk Solen, är min lefnad en stadig död. Jag wet intet om, eller huru wida denna Konungens önskan blef honom vägrad, eftter som det öfriga af denna händelsen ej var min Neskammerat bekant; Men mera än tusende gånger har jag tänkt derpå, och uti alt gifvit denne Konungen rätt.

Skulle någon finnas som more af en annan mening, så frågar jag honom/ om han med sin syns, hörseks/ luckts, el-ler sinaks förlust ville köpa et Konungarike eller Käisareddöme. Den aldra Are-och Penningegirugaste menniskia skulle förmödeligen såja nej härtil. Ty, hwartil tiånte honom altsamman? Dersöre betänke sig hvor och en hwad för o-varderlige skatter han i sina sinnen alena besitter, och huru osörsvarligt han handlar, om han dem ej acktar, dem ej rätt brukar, och Gud dersöre tackar, utan håller sig för det olycksaligaste Creatur, så snart honom penningar eller heder nog fattas. Men om jag skulle åndteligen medge at menniskor funnos/ som förmödelst mangel och brist på jordiska ågo-delar, vänner och hålsa ic. kunde wärkeligen kallas olyckelige, och i följe deraf haftwa någen orsak till osörnössamhet; Såg mig huru känna då de enskylla sig/ som äro rike, tåra, friske, och besitta en alenast til nödtorft utan och til öfverflod allehanda lyckones häfvor / och tilbringa ändå deras Lefwerne i en stadig osörnössamhet?

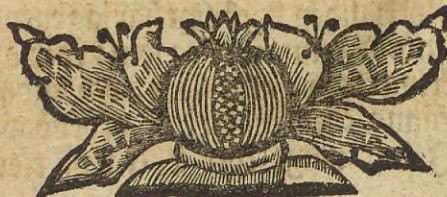
Med eder olycksaligen Lyckelige har jag egenteligen för dena gången at gjöra. I summen lika som i eder osörtiente lycka/ som flyter omkring eder på alla sidor, och ändå åren I/ utan at någonsin känna eder mätte, så osörnögde. Hwarföre opskjuten I beständigt eder Lycka på tiden? När, wilslien

lien I begynna at blifwa glade öfwer edert goda, och wisa
någon ärkenzla för så många Gudz wålgiårningar? Dödza-
gen lärer komma eder uppå förän I ens hafwen blifvit war-
se det I lyckelige warit.

Hwad är då orsaken at I städze knorren? Kanske jag tör
hitta på henne. I bedrifwen afgüderi med eder sielfwa, och
eder oordentliga sielfärlek föreställer eder så edra förtienster,
som moren I wärdige at alt besittia.

I tåcken altid på det, som eder med tiden kunde fattas;
Men aldrig på det, som I wärkeligen ägen; I bruken ej
edra sinnen rått; I seen och hören intet Guds wärk. Den
största Fördjelse en menniska kan här i wärlden, näst sin
religions plict / blifwa delacktig af/ är demna, endå wij med
et roligt samwete / och våra sinrens rätta bruk, betractte
Naturens wärk / såsom Guds skapade ting. Det är en sak
hwarmed sig sielfwe Englarne förlusta / och hwaruti för-
modeligen en del af deras Lyckelighet består.

Men eftter som så mycket ligger os i wägen/ som
förhindrar os at rått och förmüstigt bruka våra sinnen/
huru nyttigt och nödigt skulle det då icke vara / om man
strart i skolarne gjorde anstalt, at Barnen måtte lära att
rått, det är förmüstigt / betrakta GUDs närwarelse i
alla sina wärk? Jag är försäkrad, at derigenom näst wär
skuldighet emot Gud / och det beshunnerligen därav flytande
möjet / wit och skulle se en stor förändring i det mennisla-
ga umgånget / och åsvenwäl en stor del af alt mot-
willigt knorrande och flagande försvinna.

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

2.

Tjödtag, den 16 Junii.

- Spatio brevi

Spem longam reseces: dum loquimur
fugeret invida

Ætas: Carpe diem, quam minimum
credula postero. HORATIUS.

Förkårtा man ditt Hopp: Tåndt tiden snart
bortsar,
Ho wet om du mer får? Använd wäl den
du har.

B

Alla

Nela flaga wij öfver tidens kårt-
het säger Seneca, och åndå hafwa wij
mera tid än wij funna använda. Wij
tilbringa, säger han, vår lefnad antingen med at
giöra aldeles intet, eller at giöra det som til in-
gen ting är nyttigt, eller dock at giöra det wij intet
borde giöra: Altid beklaga wij os, at dagarne åro
få, men lefva dock som skulle på dem blifwa ingen
ånda. Denna stora mannen har beskrivit Vår
ostadighet i denna saken, med alla de wackra för-
ändringar både i utlåtelser och tankar som man
öfveralt här och där i Hans ådla skrifter fin-
ner.

Jag plågar ofta anse menniskornas obe-
ständighet i en sak som har någon skyldskap
med

med den förra. Ansiktet Wij synas misshynte öfwer vårt liffs kärthet i gemen, så önska Wij dock at hvar och en del därav syndar sig til ånda. Den omyndige längtar at snart blixtwa myndig, sedan, at få någon beställning, där丞ter at samla sig någon Egendomb tilhopa, så, at komma til stor hedder och åra, omsider at sätta sig i ro. Alltså, fast än hvar och en tilstår, at hela vår lifftid är mycket kärt, synas dock desse åtskillige indelningar långa och ledsamma. Wij wele fuller alla i gemen förlänga vårt spann, men giärna affärtade Wij delarne, som det består utaf. En Skadfrare skulle vara mycket nögd, om al den tjd blefwe til intet och försvunnen, som är emellan denna stund, och nästa tjd på hvilken Interesset utsfaller. En Politicus wore väl nögd at mista 3. åhr af sit lifslopp, om Han allenast funde sättja sakerna i det stånd, som han hoppas at de efter en vis tids förlopp lära komma uti. En gilliare och kärleksfull skulle vara glad om han finge utur sin lefnadz tjd utstryka alla de ognableck, som åro ifrån denna stund, til Hans nästa lyckliga möte. Alltså ehuru fort och Wår tjd löper bårt, skulle vi då giärna se at många dess lar

lar synndade sig ännu fortare. Många timar af
dagen ligga os på händerna, ja, vi önska bårt
hela År; Och wandra igenom tiden lika som i ge-
nom et Land fullt af stora skogar och öde marker,
som vi gierna ville flyga över, på det vi
snart måtte himma til åtskilliga små wackra hwi-
loställen, som åro här och där omkring at finna.

Om vi fördеле de mäste Menniskors liff-
tid i 20. delar, skole vi finna åtminstone 19.
dåraf vara flåse och hvilo stunder, som hvarcken
hafwa nöje eller Arbete med sig. Dock inbegri-
per jag ej i denna Utråckningen, sådane Måns-
lefwerne som åro stadigt i arbete och beswår stad-
de, utan allenast deras, som ej altid åro så med
syflor öfverhoyade; Och hoppas jag at intet
giöra sådane någon vangenäm tjänst, om jag ut-
märker för dem wiha fått, huru de toma delarne
af deras liffstid kunde upphyllas: som följer.

Det första är Dnydens idkande, at för-
stå effter ordets allmånnaste förstånd. Den enstyh-
te bemärkelsen, som inbegriper uti sig Samqwåms
Dnyderne, kan sättja det Aldraidogaste sinnet til at
giöra, och blifwer altså en af deß trågnaste syflor. Alt-
rät-

rätta den Okunniga, understödja den torftiga / trösta den
bedröfwade, åro skyldigheter / som komma os nästan hvarje
dag före. En Menniskia har ofta tilfalle at bilägga
Partiers twedräcktheter; at lämna en wälörtjant Man
det beröm honom tillkommer; At rätta en Afwundruk; tils
freds ställa den wreda, och stappa den oförättade rått;
Dese giärningar åro sådane som väl anstå den förmusftige
Naturen, och förstappa dem stort nöye, som med besked
sämma dygder idka. Men det är en annan slags dygd som
kan stappa de enlige stunder syssla, på hvilka wij åro al-
deles lämnade åt Os siefwa, och frije från samquäm och
ungånge; Jag menar det Sälfkap och den förening som
det förmusftiga Creaturet Menniskian bör underhålla med
den stora deß warelses Upförsman. Den som lefwer uns
der en vanlig känsla af den Sudomeliga närvarelsen, bis-
behåller en stadig sunets förnöysamhet / och har hvarc
ögnableck den trösten at tanka sig vara i sälfkap med den
käraste och båsta männen. Tiden ligger honom aldrig tung
uppå: Och är det för honom omöjeligt at någonsin vara
allena. Hans tankar och Passioner åro då som mest syssel-
satte, när andras åro aldrinast fåfänge. Han går ej
så snart med sina tanckar utur världen, som hans Hier-
ta brinner af Andakt, upswäller af hopp, och triumpherar
af den försäkran, han äger om dens kärleksrika närvarels-
se, som allestädes omgivwer honom; eller och twärt om/ ta-
ger bårt den fruktan, sorg, och räddhoga andra hafwa för
deras Alsmäktiga Skapare och Uppehållare. Här har jag
nu allenast betraktat en Menniskias skyldighet at öfva
Dygden, på det hon må hafwa något at givra; Men om
Wij bese wijdare at dygdens bruk är ej allenast et Tids
fördrif så länge det växter, utan at det och sträcker sig til
den delen af Vår Warelse, som ej tager slut i Grafven,
samt

saint at hela Vår Ewigheit måste taga desj färg a af de
sunder. Wij här tilbringa i Dygds eller Odygds öfwande/
så fördubblas för Os de stähl, hwarföre Wij bbra taga
noga i akt detta sättet at fördrifwa tiden.

När en Man hafwer alenast et litet Capital at anwända,
och har tilfalle at gjöra god räkning med altsammans,
hwad skulle man väl tänka om honom, om han late Nitton
delar deraf ligga döde och fruktlöse / och kan se åndå an-
vände den tingonde Delen til sin skada och fördärf ?
Men eftter som sunnet intet altjd kan vara i desj hetta /
eller updrifvit til den högd som dygden fordrar, så är det
nödigt at upfinna hjenlig syfsla för våra tankar under desj
slapphet.

Den nästa Method jag wil föreställa til at upfylla
tiden / åro Ofyldige och nyttige roligheter. Jag tycker
det vara vanständigt för et förnufftigt Creatur, at aldeles
och altjd umgås med sådane tidsfördrif, som åro alenast
Ofyldige och hafwa ingen ting annat som recommendserar
dem, än det at de ej just kunna skada eller hafva något
ondt i sig. Om Kort och Tärninge spel kan så mycket säja
för sig / det påtager jag mig ej at afgjöra. Men det kom-
mer mig underligt före, at se eljest rått förnufftigt folke
spändera bort et duzin timar under et Kort spels blandande
och delande, med intet annat samtal, än det som består af några
vid spelet brukelige Ordasätt, och med inga andra tankar
än de, som upväckas af röda och svarta fläckar satte i åt-
ställige Figurer. Skulle man ei le hjarteligen, om man
hörde någon af detta slaget flaga , at lsfvet är kärt?

The-

Theatern kunde blifwa gjord till en stadig kålla
för Idla och nyttiga tidsfördrif / om han blefwe på
et anständigt sätt inrättad; Men aldrig slår sig sinnet på
angenämare sätt, löst, än i en wäl utsökt Våns umgångs-
ge. Det är sannerligen ingen Lycksalighet i detta lisa-
wet, som på något sätt kan jämnföras med det nöjet
man har af en dygdig Wän. Det lättar och afbördar
sinnet, rånsar och upbygger förståndet/ föder tankar och
kundskap, uplifwar dygd och goda föresaher, saktar och
dämpar sinnets rörelser, och finner syfta för de måsta vårt-
lefvernes ledige stunder.

Näst til et sådant förtroende med en enstykt Person/
borde man strafwa efter et något allmännare Umgänge
med sådane som kunna lära och underwisa samt upbyg-
ga och förbättra dem de umgås med, hvilka Egenskaper
gärna föllas åt.

Det gifwes ånnu många andra anständiga tidför-
drif/ hvilka man borde biuda til at fördöka, på det man
vid alla tilsällen måtte hafwa något förhänder, och intet
efterlåta sinnet vara fåfängt eller at straxt låta betaga
sig/ när någon rörelse deruti upstiger.

Den som hafwer någon smak för Musiquen, Måla-
re- och Byggnings - Konsten, är lika som han hade hel an-
nan Natur, när han jämnföres med en som intet förstår
eller hafwer tycke för dese konster.

At förstå Örters krafft/ at kunna plantera och sköta
Trädgårdar / at vara god Hushållare / när de äro ale-
nast

nast en förmögen Mans goda Egenstäver, så fördörsaka
de i Landtlefniaden stort nöye/ och åro på många sätt nytt-
tige för dem, som dem ålsta. Men af alla goda
tidfördrif, är intet så tiänligt för de lediga stunder,
wi hafwa, som nöysamma och nyttiga Böckers läsande,
doch det wil jag alenast för denna gångē med et Ord näm-
na effter som det eliest hörer til det tredje förslaget, som
bättre fram skal wisa, huru man bör rätt använda vå-
ra så kallade döda och lediga stunder, til wackra wetten-
stapers inhåntande.

Deße Urck försällias hos Bokförarern Herr
Lochner på stora Rngatan, för 2. öre
Sölfvermynt.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gotilieb Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

3.

Tj̄sdag, den 23 Junii.

Jam redit & Virgo, redeunt Saturnia
Regna.

VIRGILIUS.

Fast dygden stundom måst i glömskans mör-
ker famla,
Lär i den Ghylne Tj̄d Hon ymnog lön
få samla.

Sör några dagar sedan geck jag helt allena
ut til Djurgården, at i min Enslighet för-
lusta mig, då jag effter gamle Måns wa-
na, som intet hafwa kunnat giöra något
särdeles framsteg i Wärlden, knorrade öfwer som-
liges hastiga lycka, som woro yngre än jag, samt
där-

dårdöwer at lyckan så olika utdelar sina Gåfvor,
macht, heder, och flere detta timmeliga liffwets för-
måner. Jag war rått fördjupad i dese tankar,
då Natten öfversöll mig, och drog mitt sinne om-
sider in uti en mycket angenämare betraktelse. Him-
melen öfver mig syntes i al deß präkt, och före-
stalte mig et så wackert hwälf besatt med Stjär-
nor, som gjorde den aldraangenämaste Utsikt som
man någonsin kan inbillia sig, då man tager lust
uti Naturens betraktande. Det war en fulen
Natt som hade så rånsat hela Lufften ifrån all
syn och Dimba, at hvor Constellation war
synlig, och gaf tillika et sådant sken, at jag tykte
det war den liusaste natt, jag någonsin sedt.

Jag funde intet anse en så underbar och kosteli-
gen beprydd Målning, utan tjenlige tankar på
Authoren och Uphoffsmannen til sådane för-
undrans-wärde och härlige ting. En wid sådane
tilfället richtar Philosophien wißerligen
Religion med många skäl, och denne förorsakar
den förra et besynnerligt nøje.

Så snart som jag kom til mitt wanliga mun-
tra sinne igen, geck jag til mit hem, full af glädje
dårdöwer at jag hade tilbrakt någre stunder, som
et förflyttigt Creatur anstår: Jag inbillade mig
at min sömn nu mera skulle blifwa rått sot, men
hade knapt slumrat in, förr än jag drömdé en dröm
eller

eller såg en syn (ty jag wet intet hwilket dera sag
stall kalla det) som tyktes härröra af min astton-
betraktelse, och hade i sig något särdeles, så at jag
måste meddela mine Låsare detsamma, fast än jag
måste bekänna, at den wildhet af tankar som ge-
menligen regera i en Dröm, förråder sig alt för
mycket på åtskillige ställen däruti.

Jag tykte mig på nytt se densamma bla him-
melen, utzirad med de härliga ljs, som förlusta-
de mig litet förr än jag somnade in. Jag såg med
uppmärksamhet på det Himmelsteknet som är bekant
under Namn af vägen, enår hastigt derutj syntes
et ovanligt ske, rätt som Solen wille upgå om
Midnatten. Utas des tilväxande i storlek och ske,
sant jag at det näckades närmare jorden, och om-
sider funde jag åtskillja någon ting likt en slugge,
hosverande mitt utj ett klart ske, som jag litet
dåresster såg klarligen vara et quinsolk. I för-
stone inbillade jag mig at det war den Ängelen som
hade vård om Constellationen, ifrån hwilken
det steg neder; men esster närmare väseende såg
jag omkring henne alla de kännetekn med hwilka
Rätträdighets Gudinnan gemenligen warder af-
målad. Hennes ansikte war outståndeligen förnämt
och wördsamt, samt ogement skönt, för dem som
hade nog starka ögon at se uppå Henne; när hon
såg mildt ut, blef man helt liär i Henne, men tvårt
om, hennes alswarsamma Mine injagade fruk-

tan och förtwiflan. Hon holt i sin hand en spegel, hvilken hade samma Egenstaper som den målarena sätta i handen på Sanningen.

Det utgick ifrån Henne et lius hvilket lyste så emot alt det sken henne elljest omgaf som et hastigt blixtande skiner mit i dagshuset. När hon rörde det i sin hand, så uplyste det Himmelen, lufsten och Jorden. När hon hade stigit neder så lågt at hon kunde bli sedd af mennistiorne, drog hon omkring sig et mörkt måln (at giöra sit åskådande me-
ra drägeligit) som tempererade skenet med tu-
sende färga färgor, och förökade således den præ-
ten som var elljest alt för stark och glimmande
förmedelst en omskiftning af präl, som man fun-
de tåla at se uppå.

Emedlertid war Jorden i upror och alla deß
Innewänare tilhöva samlade på et widt fälde; Så
at jag tykte mig haftwa hela mennisko släktet för mi-
ne ögon. En röst wardt hörd utur sken, hvil-
ken gaf tillkanna meningen af denna Visiten,
som war at igen förstappa och tillägga hvor och en
menniskia det honom tillkom. Fruchtan och hopp,
Glädje och sorg som syntes i denne sammankomst
efter denne besfällning, kan en beskrivas. Den
första Domen blef altså aßagd, at all fordran
och Pretension uppå gods och ägodelar
skulle osordröjeligen blifwa öfverlatit åt
deras

deras rätte ågare. Deruppå visste Jordens In-
newänare up deras fastobres antingen på Perga-
ment, Papper, Wax eller i andre tianlige former;
Och som Gudinna wände Sanningens spegel, den
hon hade i handen, så at deß sten föll uppå mycken-
heten; Så examinerade de sine Documen-
ter emot deß Glanz. Denne spegels strålar ha-
de en besynnerlig krafft at sättja Eld på alt under-
sles och falskhet. Alſtan af papper, smältningen af
Sigill och brasslände af Pergamenter gjorde här en
underlig ting. Elden förtärde ibland allenaſt 2 el-
ler 3 rader och städnade sedan. Jag kunde ej an-
nat se än at lågan fornämligast bröt ut på det som
war raderat emellan raderne, eller i bräddarne
tilskrisvit; Och alt eftter som hujet af spegelen
hölts op och neder, ransakade det uti alla mörka
wrår och giömmor, och upptäkte dermed många
skrifster och Documenter, som antingen af ti-
den eller en slump, eller och med flit woro bortgöm-
de. Detta förorsakade åtskillige upror ibland fol-
ket. Wid samma tilfalle blef och alt med våld, list
eller rofverj borttagit gods, tillika med alla Mu-
tor och ständer tilhopa samlade på en förträffelig
stor hög, som räkte nästan up til skyen, och seck
namn af Restitutions- eller återställnings ber-
get; Till hvilket alla försördelade meniskior blef-
wo inviterade at igentaga det dem tilhörde.

Man såg då stora hopar af folck i flarfirunge pastor kont-
ma op, och byta kläder med dem som woro alt öfwer guld och
öfwer smidde. Somlige som woro utfattige blefwo för-
mögne män, andre twärt om stinrike fingo knapt behålla så
mycket som de nödwändigt behöfde at lefwa utaf. Det som
rörde mig mest / war at se store städer / som hafft den aldra-
bästa Credit blifwa nu aldeles utplundrade och gjöra Ban-
queroute.

Den andra domen war at hela menniskio släckter
skulle tillja sig i särskilte Familier ; Strax därpå kom et
påbud ut, som befalte alla barn at begisiva sig hvarst och et
til sin rätta naturliga fader. Detta satte en stor del afmen-
niskio Släktet i rörelse ; Thunår spegelen vändes åt dem, så
gafs dem in en sådan kundskap at de hittade strax på deras rät-
ta fader. Det war bedröfligt at se, en som war fader för
en stor Famille blifwa barnlös, och ungkarlar öfwerhopade
med söner och döttrar. Man fick där se en Arfwinge til stor
Egendom komma och visa sin kutst barnslig lydna / och en
berömd skönhet kalla sin moders Cammartjenare Pappa.
Många som gjordt kysthets löfste blefwo nu omgivne med et
rikt antal bröstarfwingar.

Et sådant ombyte af släkt / skulle fuller haftva fö-
orsakat stor flagan och jäunner, om icke denne bedröfwen
warit så almän ; Och därtill de som miste sine barn / hade det
nöjet at se dem gemenligen i deras bästa vänners händer.

Menniskiora woro nu en så smart insatte i deras rät-
tighet och härtkomst, som den tredje domen hördes, at alla
Heders tjänster och Embeten i hela werlden skulle
gifwas åt dem som hade största förtjensten, sticke-
ligheten och fullkomligheten. De fagre, de starkle, och
de mäktige trängde sig straxt fram, men som de intet för-
mådde hålla ut glansen af spegelnens klarhet, som sken dem
i ansiktet, så föllo de genast tilbakars i folkhopen. Så
smart gudinna pröfwade menniskiora med sitt Glas / lika

som drnen gjör sina ungar vid Solens strålar, så war det
märckvärdigt, at hvar och en wände bort ansiktet / som in-
tet hade distinguerat sig antingen genom kundskap, dygd/
eller förfarenhet, i Civil eller Krigssaker. Denne utvalde
hoven wardt sammandragen mitt uti ringen af et ganska stort
antal folck, som stodo omkring på alla sidor / och gapade
på dem / lika som lata och fåfänga menniskior plåga gjöra
på et Regemente Soldater, när de hålla uppå at exercera.
De woro delte i tre Classer. Ut i den första stältes de som ågt
deras wärde af dygd / uti den andre de som af kundskap, och
ut i den tredje de som af förfarenhet förtient at besordras.
Det war omöjeligt at anse den första Classen förutan en
hemlig vördnad / deras Ansikten hade något hurtigt beprydt
med de aldra angenämaste Miner som Dygdens upriktiga id-
kande med sig haftwar. Jag kunde intet annat än i akt ta-
ga / at där woro ibland dem månge Ansikten som ey allenast
woro hela den öfriga folckhopen, utan ock en del af deras
egne Cammerater, obekante. Ut i den andra Classen bestående
af de förståndige, war en häftig tråta om rangen, hvilken
hade ey så snart blifvit all om icke Gudinna, som preside-
rade öfwer dem, uttryckeligen hade besalt dem städna där-
med. Hon hade så placerat dem, at de som woro af det star-
kaste och största förstånd, stodo främst i spisen; Bakom
dem såg man dem som hade opbrukat deras sinne måst utas
andras tankar och sfrifter. Aldrasidst woro de som hade mes-
ra wettenkap än förstånd, och mera läst än förmådde sielfo-
we dömma om en sak. Alla lefswande Authorer af något vär-
de woro stälte uti en af dese hoparne; Men jag måste bekå-
na, at jag förundrade mig rätt mycket när jag såg en hop
upläggare, Criticos, Commentatores och Grammaticos blifs
wa så illa emottagne. De hade formerat sig i en tropp, bea-
glarande med stor djärfhet det första rummet i kundskaps
Classen; men Gudinna, i stället för at wilfara deras be-
giården, flådde dem alla i Liverie och besalte dem intet gifwa
sig ut för annat än de Lärdes Lacquejer.

I den tredje Classen woro min af förfarenhet, antingen i Krigz-eller Civil-saker. De förra rykte fram ifrån de andre / och stälte sig främst i svenzen, åt hvilket deſe fuller ſtakade på hufwudet, men funno ey tjenligt at tråta om förtädet med dem. Jag kunde en annat än giöra åtſkillige anmärkningar öfwer denna ſidsta Classen ; men jag har mine enſtylte Orſaker/hwarföre jag en kan giſwa dem tilkanna.

Til at opfylla alle hederlige och endräktige Poster, bleſet utſkott gjordt af sådanne utur hvarje Class, ſom woro på något ſätt mäſtare af alla tre egenſkaperne, och deſe bleſiwo beſordrade til de högſte Embeten. Det andra utſkottet wardt gjordt af sådane ſom beſutto twänne Egenſkaper/och ſattes til tjenster af andra rangen. De öfrige ſom allenast woro med en af de förenämde Egenſkaper begäſtwade, fingo ock deras tjenlige Poster. Når detta war förbi, ſå woro ånnu månge profitable tjenster obefatte, til hvilketas upfyllande mya utſkott wordo giorde utaf folket, ſom ſtodo omkring och sågo uppå, och togſådane ſom tyktes haſwa några ſimma Egenſkaper, eller woro recommenderade af någon ſom wärkeſigen beſutto de ſamma.

Alla förundrade ſig at ſe ſå många mya anſikten wid de förenämde hederſtjenſter; Och för min del war jag rått glad at ſe alla mina Wänner, antingen bibehållne i deras förra poster, eller ock til någre bättre förhulpyne.

Som jag nu ſaledes har opfylt detta Arket med min syn angäende det manliga könnet af menniskio Släktet; Så wil jag till tjenligt tilfalle förbehålla mig at få berätta, huru det geck med det wackra könnet.

Deſe Ark försällias hos Bokförarern Herr
Lochner på ſtora Nygatan, för 2. öre
Sölfvermynt.

Stockholm, Tryct hos Benjamin Gottlieb Schneider,

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

4.

Ljösdag, den 30 Junii.

Vive memor Lethi, fugit hora : hoc
quod loquor inde est. PERSIUS.

Si huru Tiden flyr och Döden skyndar på,
Tåck på din Död om du et bättre Liv skal få.

De som intet giàrna höra talas om döden,
giöra väl om de en läsa detta Arket, th
man ärnar här at tala mycket om honom.
Detta Ordet Död har en i dag först
begynt at falla Menniskiorne alt för odrågeligit,
tvårt om det har i alla tider hållits för et Ord af
elak bemärkelse. De gamla haswa det med al flijt und-
vikit, och i deras skrifster dog menniskiorne intet,
de wände allenast igen at wara, de lefde
deras sidsta dag, de ginge utur detta lishvet,
sc. Med et ord de gamla utsmyckade på alt satt deras
tal

tal om döden, lika som de kunde gjöra det ångsliga och
oundvikliga ödet de talte om, mindre svårt där-
medelst att de betränte sig af lindrige ordasätt. The-
wise Hedningar befunno lätteligen huru mycken bit-
terhet dödens wisshet skulle förorsaka för detta lis-
wet, och at desse åtanke ej annat kunde än förstöra
deras ro, och förgifsta alla slags timmelige nöjen.
Deraföre komma alla deras elljest skiljaktiga Lårdo-
mar därutinnan öfwerens, at de gjöra Mennisk or-
na wana vid dödens betraktelse, och öfvertala dem
til at anse denna faseliga fienden utan at blinka
med ögonen.

Deras ostadiga undersökningar om Siälens
ödödelighet woro alt för otiträcklige at årnå en
slijt wårkan. Ty war nödigt at understödja deras
öfvernaturliga betraktelser med något som ej war
rätt begripeligt.

De fallade fördenskul den Menniskliga Natu-
rens swagheter sig til hielp, och det Elände som är
ostilljaktigt åfwen ifrån det aldralycsaligaste lef-
wernet. De använde hela deras Våltalighets konst
til at afskilda dem på et rätt lifligit sätt, och arbetade
således uppå at afskilla Menniskiorne ifrån den såm-
re deras del, såsom en sat hvilken intet war deras
fiärlet wårdig. Men flagan wårdt, Siälen må wa-
ra aldrig så öfverthgad om sanningen, utaf slike
Lårosager, det rörer henne dock intet, och fröppen
fast han är så ofullkomlig, är dock en mindre hennes.

Ingen ting, utom försäkran om et bättre til-
kommande lijs, kan förmå os til at utan ångstan och
sorg

sorg öfvergiswa det närlvarande. Och samma de
visa Hedningar, som woro osörmögne at bygga
denna försäkran på en fast grundwal, bodo til at
giöra det genom dristige medel och längt utwidgade
twetydige tal. De satte förnusstet i förundran i
stället för at öfverthyga detsamma. Läfivet bör eff-
ter deras mening ej annorlunda anses än et Gåsta-
bud, hwarifrån man går sedan man blifvit fyllest
plågad. De berömdé såsom den aldrasörnämsta
dygdens och tapperhetens wårkan, at ej allenast
afvaka döden, utan ock möta honom, och således
betaga Naturen, som gifvit oss läfivet, deßrått at
åter ifråan oss taga detsamma.

De wille at deras Lärjungar skulle likna rädda
Soldater, som ej töras vänta fienden på den väst
deras General dem satt. Farans anseende för-
skräcker dem, de förlora deras förstånds bruk, och
af fruktan för Elden fasta sig mitt upp i lågan.

Deſſe Lärdomar woro i Grunden ej til annat
måltige än at fördunkla wiſa häftiga finnen, som
tycka mera om särdeles och djupsinnige än förnus-
tige och begripelige meningar. Men andra wiſa
som nogare undersökte denna dygd, som utgaffs
före at hårröra af stadiga och orörliga finnen, så-
go utan möda huru osörmögen och löhelig hon war.

De funno at förmittelst det man sielf tilskyn-
dar sig döden, ger man mera kundbara prof af et
försagdt än tappert mod; Alt detta är draga sig
undan för lyckans anlopp, därfore at man ej törſ

afvarta henne: Alt sly rått som striden skall begynnas, är misströsta på sin styrka; Ja at det ofta är kalla sig döden emot döden til hielp. Sannerl. största delen af dese inbillade hältar hafwa tilskhyndat sig döden, af fruktan at en annan skulle dem elliest af daga taga.

Det är säkert, at under det man besinnar sielwa fättet på hvilket månge af dem hafwa åndat sit luf, finner man at bara raddhoga har warit Ursprunget til en Gärning, som synes så tapper, eller åtminstone at man en kan leda den ifrån en annan mindre oren kiälla. Til ex. Scipio som war General för Pompeji troupper i Africa gjorde sin skyldighet hvarken som en General eller som en Soldat, han flydde ejster et mycket litet motstånd, och i stället för at dö med våpnad hand, eller fast än han blifvit öfvervunnen, dela Åran af Slaget med sin Segeväinnare, dräpte han sig siel under flykten, och fördölgde den stammen han hade af sin förlust i sin dödsmörtor.

OttO som war den försagdaste och quinligaste mennisa under solen fast än han stod för en god Armée, och det berodde allenast af honom at öfverwinna Vitellius, eller at dö med beröm, tykte mer om at sticka sig siel ihjäl i sin sång. Sladtningen föreställning kom honom grymare före än sielwa dödens; Hans Otålighet och weksinnighet goftwo honom et anseende af ständachtighet, och hans raddhoga skynte sig under entapperhets larf. Catonis

Catonis Uticensis död, tycktes vara mycket lysande; Montanus som dömmar därömer efter sit tycke än efter författnet, tror at åregirughet war intet den som brakte honom därtill, och at likväl denna stora mannen hade et stort noische af den höga dygden som dref honom til en så hårlig giärning. Jag skulle önska at denna Auctoren hade litet tittat in i den dygdens egenskap hvilken han tilskrifwer Catonis död. Jag för min del ser den hårröra af intet annat än högmod och genstörtig het; Ty det är säkert at detta stälta sinnet war tillstångt för all fruktan. Han ville intet öfwerleswa Republiquen lär man säga / och Cato anstod bättre at intet leswa, än leswa utan frishet. Detta låter wackert i et tal som hålles til ens beröm, men är alt för rådt för författnets domstol. Denna Romare, om jag tör säga, stände intet rått hvarcken sit fädernes land, eller Cæsar, eller sig sielf. Det aldras kadeligaste han kunde taga sig före för Republiquen, och det nyttigaste för tyraniet, war at sielf tilskynda sig döden. Om Cato ensam / obewapnad hade effter Pompeji död gådt til Cæsar, så hade hans alfwarsamma anseende warit mäktigt at giöra denne Wärldesnes Hårröre darrande fram för sina segrande Troupper: Jag twiflar mycket på at denna segerwinnaren som vågade alt, hadde någonsin tords lägga handen på en Man hvars råträdighet och Riedelighet icke af alla skiljaktige Partien i Rom lijkamhet wördad. Han skulle ansett honom allestädes som en gref och enwiss folkmästare gifwa akt på sina giärningar, och sätta sig emot sitt företagande. Ned et Ord, effter Cæsars död hadde allena Cato warit sticketig at åter sättja Republiquen i dess frishet; och det hade warit mycket bättre at upprätta Republiquen än begraßwa sig med Henne. Men den Orörliche Cato hadde satt sig fast före att sättja sig emot Cæsars wälde, och när Hdet gjorde et sådant företagande om intet, förbytte sig hans beständighet i enwishet; han kunde icke trvingalycan, at antaga sig det råttinäsigaste Partiet, ty wille han håldre förlora lifvet, än andra sin tagne föresah. Fast än, där han hade skickat sig effter tiden, hade han kunnat giöra sitt Fädernesland efftertrycklige tjänster. Han dog intet så mycket för det han

intet wille öfwerlesta Republiken, som på det han ey måtte
öfwerlesta sina anslag dem. Det hade öfverända kastat; Ell-
jeß hatade han så mycket Tyrannen som Tyranniet, och genom
stælthet och högmod holt han döden ey så svår / som den Olycka
at få någon vålgierung af sin fiende:

Ja när man med tanckarna siiger närmare til denna sto-
ra Mannens dödssätt, så väl som andras hwilka honom liknat,
så finner man där, i stället för ständaktighet, mod, och högt
sinne / intet annat än nedrighet / högmod och klenmodighet.
Man finner sig föranläten at likna dessas åndalyft hwilkas
dygd man så mycket vordat / wid fattiga syndares / som döms
de til döden, för deras grofwe miseglärningar, roa böddelen/
och dem som årot tillstådes at anse deras sista ånda, med åtskilli-
ga galenskaper, och tyckas öfverfalla döden med begabberj:
Monne det är af Ständaktighet de gjöra så? Alldeles intet:
All deras konst består därutj / at de gjöra sig til där ar fröhwilligt,
samt förwilla deras inbillning, så at åtanke af döden och den
faselighet som honom följer, ey måtte få rum hos dem. Hwad
os Christine angår, så är Gudi los! en Gudomelig uppenba-
relse kommen vårt förnuft til hielp / som gifwer os en wiss
försäkran om et lyckeligt tillstånd härefter, medelst hwilken
wit kunna afbida döden utan fruktan, och gå lifswet igenom
utan bekymmer. Och til at sätta os i besittning af denne trö-
stelige försäkran, böra wij allenast taga wisa Lagar i akt/
hwilekas effterlesnad åfwen ländre os til gagn i tiden. De
hafwa för assilt vår halsja, vårt sinnes roligheit / och vår
förenig med andra mennisior; Och man kan säga / at de för-
binda os til at vara lyckelige i detta lifswet, på det wij skola
bliswa det ånnu mera i det tilkommande utan ånda. Hednin-
garna hafwa familat effter denna kundskapen / som har altjd
undan gått deras letande, och wij, hwilken den är tilbuden,
forkasta des hälsoamma klarhet; wij tycka mera om at effter
de mindre wisa Hedningars exempel, frija os ifrån dödens
grusamhet / därmedelst at wij gjöra des åtanke biltog utur
vårt sinne.

Til exempel, lät os kasta Ögonen på Biophilis förhåll-
lare

lande / den Menniskian, är insöfd af lyckans Gunst, hans
begjärelser kunna intet uttdinna hans rikedommar, han stu-
derar huru han skall ombyta dem, och giöra dem finakelige,
han innesluter al sin åtra innom detta närvärande lifwech
skrankor / och vålar sig intet en gång at undersöka / om det
gies något annat, eller ey. Hans Vänner törä aldrig näm-
na det Ordet död för honom; är det genom en slump nämt af
någon / så är det mächtigt at giöra densamma förhatelig hoos
denna Granlaga Epicurée; Man måste besynnerligast taga
sig til wahra / at i hans närväro tala om det buller, som Pe-
sten gjör i de nästgränshande Länder, och den häftighet, med
hvilken han nalkas til hans Fädernesland. Om han kör bort
sit tiensiefolck, skier det ey där före at de warit Olärtigie,
Försummelige, Otrogne: De åro sådanne stackare som hafwa
understådt sig, at hafwa Febern i hans hus, han wil intet at
sukdommar syla tilvälla sig det sielfswäld at där ingå. Be-
flageligen de akta intet hans befallningar, de åro så skamlösa/
at de angripa honom sielf. Det är bestält / läktarena för-
twifla / och han måste väl på slutet härä talas om döden,
när det angår Honom sielf. Han är helt hwinnekkantig af
denna Olycka; Ach huru är Naturen obillig, hon borttrycker
honom ifrån sina finckrare: ifrån sina nöjen/ ifrån sina skat-
ter, Biophilus gjör änteligen wäld på det Orolige bekymmer
honom öfverhopar; Den tiden han har ännu öfwrig, är dyr-
bar, och han besluter at väl använda densamma. han låter
komma en Notarius, til at besyrla den Disposition han ärnar
giöra af sina omåteliga rikedommar. Har icke han en särde-
les sinnets färdighet i et så bedröfsweligt tilstånd? Han gjör
sit Testamente med al den försichtighet man kan inbillas sig, u-
tan at förgiäta något som därtil hörer: Hans ågodelar
böra strart gå til den eller den grenen af hans Slächt, om
Manliga Arfwingar komma där at fela, så måste det gå
til en annan, och ifrån den ännu til en annan, han tän-
ker på sina Arfwingar, sijo - släctingar och alla deras
efterkommande. Et Antal af 100de År måste gå förbi,
för än hans sidsta wilja vänder åter at wissa sin wärtan på
hans

hans rikedommar. Han gier sig tisfreds, sedan han hafver
afbordat sig en så viktig omsorg, hanstankar skola utan twis-
wel följa; hans skatter falla deras mångfaldiga flyttningar/
och han får åga ännu det nöjet at vara lång tjd eftter sin död
deras utdelare.

Cleon använder sit lifs sidsta ögnableck på et ej mindre
effertänkeligt sätt; Hon uppteknar en stor Lista på alt det som
bör bjudraga til Hennes begravnings pracht. Hon jänkar dess
Omkoftnad oförlikeligen noga / det aldraskönaste linnet shall
betäcka Hennes döda kropp / och för än man lägger Henne i
kistan, måste man draga försorg om, at den lägges på et
minkt bolster. Hon wil hafva 24. wagnar, och et tåmmel-
git antal Lanternor til at uplysa en så präktig fast; Med et
ord, Hon glömnar ingen ting, hon tänker på at antekna det
minsta Lappetif. Sedan hon på detta sättet försvagaten del
af de Henne återstående kraffter, hvilklar hon sig med et nögd
och gladt sinne / har hon ock icke orsat därtill ? Döden har sedan
ingen ting faseligt för henne / hon får snart se sig i en bly- eller
koppar-kista, klädder med skönt Sammet, Hennes begrav-
nings-pomp shall upfylla alla gator / hela Staden shall löpa til
et så kostbart Spectakel, och 1000 Menniskor, fulla med hälsha
skola utan twiswel afwunda Henne en så prächtig begravning/
det är helt säkert/ at hon lärer hafva nothe af/lat bli fwa begrav-
wen med så stor heder, fast än matkorne lära snart angripa Hen-
ne så väl som alla andra Menniskor / och at Hennes Sinne lär
fagna sig öfver den åra man shall göra den Kroppen, som hon
sief endast ålskat och årat.

Deße Urck försällias hos Bokförarern Herr
Lochner på stora Nygatan, för 2. öre
Sölfvermynt.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

5.

Tisdag, den 7 Julii.

Vera miscens falsis

Seneca.

Man alla drömmar en så platt förkasta kan;
En falskt och sant i dem hopblandat finner
man.

CONTINUATION

Af den synen eller drömmen som jag den

¹⁶ Junii utgaf.

Så snart det manliga könnet hade af
Rättrådighets Gudinnan fått besällning
att taga astråde, blef på en gång hela fäl-
tet åter betäkt af det quinliga. Mit
hierta wardt upfyldt af glädje öfver en så behage-
lig

lig syn, hälst som många af dem när det himmelska ljustet af spegelen sjen på deras ansikten, syntes snarare vara med Gudinnan ifrån Himmelnen nedkomme, än församlade til den åndan, at de skulle nu ställas för Henne til rätta. Det hördes strart et sådant buller och hwåsande, prat och munfåbblande i denna mya sammankomsten, at Gudinnan nødgades åtstillige gånger beslaga dem tiga stilla, och det rått alswarsamt, för än hon kunde förmå dem at lyda Hennes påbud. De kunde alla nogamt märka, at den fornämsta och viktigaste sak för Quinno-konet skulle nu asgiöras, som war Nängen. Den saken hade förorsakat otalige tråtor ibland dem, och satt hela könnet i oreda och willerwalla. Hvar och en beropade sig på sina förmåner, och västod företrädet. Härförst, Skönhet, Förstånd, och Rikedom woro Ord som flögo omkring ifrån alla kanter af fältet. Somliga skröto af deras mästers Meriter; Andra af den makt de hiefswe hade at regera och råda öfver dem. Somlige föreboro deras obefläckade Jungfruständ. Andra åter igen deras många barn. Somlige wärderade sig mycket för moders-namnet, andra igen därfore at de woro någre fornämne Personers döttrar. Den aldraminsta förmän blef där ihogkommen och andragen. Hela fältet var fullt med sjungande, dansande, smilande, suckande,

Dos

Dånande och flere dylike konster som Gruentimbret
betjänar sig af att snärja 'och fånga det andra fö-
net med. Gudinnan, at gjöra en ånda på denna
tråtan besalte at hvar och en skulle straxt taga sit-
rum eftter som hon var mera eller mindre skön.
Öfver hvilken förordning hela församlingen war
mycket nögd; De putsade sig genast, och kommo
fram i all deras härlighet. De som förmentte sig
hafwa wackra åtbörder, togo genast tilfalle at sti-
ga baklänges, luta sig framåt, eller at stapla, på
det de måste få visa sig i deras fördelaktigaste ge-
stalt och Positur. De som hade skön hals och
bröst, gjorde sig lange, och tittade öfwer alla an-
dra på dem som stodo längst bårt. Somliga höl-
lo händerna för ögonen lika som de intet väl fand-
de tala at se Gudinnans prål och glanz, men i
sielvwa Wårket stedde det til ingen annan ånda,
än at visa deras wackra armar och händer. De
blefwo allesammans ånnu mycket gladare, när de
hörde at i denna angelägna twisten skulle hvar och
en få läf at blifwa sin egen domare, och taga sate
eftter den tanka hon hade om sig sielf, sedan hon
rådfrågat spegelen. Gudinnan släpte altså
neder Sanningens Spegel på en Gulltådja, hvil-
ken hade den brynnerliga Egenkäpen, at han för-
dres alt falskt sken, och visste folket hwad de i siel-
va wårket woro. Hela Qwinnan repræsente-

rades och förestältes där, utan anseende på Hennes utvärtes små förmåner, som tjena alenast til att upphysa hennes wärkelige Merite. Kårteligen, De åhrebaraste och dygdigaste blefwo nu de stö-naste, och de wahnartigaste de wanstapeligaste; Gudinna vände spegelen omkring, på det hvor och en skulle få tillfälle at väl se och beskåda sig derutj. Jag kan ej beskrifwa den förargel-se och ondskä, glädje och förundran som syn-tes i hwart och et ansikte, sedan de hade be-traktat sig i spegelen. En stor hop förskräcktes för deras eget åskodande, och hade giårna bla-git glaset i tusende stycken, om de hade hint så långt fram. Många sågo deras blomstrande fröna hy blefna och förvisna, när de rätt an-sågo densamma, så at deras egen förundran städnade i wedersthaggelse och förskräckelse. En Fru som hölts för rätt angenäm när hon var ond och war så utropad för en Dame som ha-de Förstånd och Eld, förskräcktes nu för sit egit belåte, och tykte sig se en Furie. Den egen-nyttiga och snåla såg i sin egen Person en Harpyja, och den illistiga en Sphinx. Jag blev rätt belymrad när jag såg så många frönheters undergång, men fagnade mig tillika, när några, som jag förut hölt för Naturens Mästerstycken, blefwo ånnu mera ophögde.

Jag

Jag blef ock nägre få varse, som woro så
modeste, at de blygdes och rodnade öfwer
deras egen skönhet, jag märkte ock at mången
som lefvar i en enslighet lik en Vestale,
seck nu alt det angenåma anseende som en
Sirene har. Sårdelens förnödje jag mig med
en bilds betraktande i spegelen som jag tykte
vara den skönaste jag någonsin med mina ögon
sedt. Hennes ögon woro så strålande, at de
uplyste alt hvor hon fastade dem uppå. Hen-
nes ansikte hade en liflig färga, som snarare
var et tekn til Odödelighet, än til hälsja och
wältrefnad. Hennes Statur och skapnad samt
Mine prälade fram för alla andras, fast än
hela könnet war här församlat.

Jag längtade nu rått eftter at få se sielf-
va det Fruentimbrets Person, som så öfverna-
turlig skön föreståtes i spegelen, och blef varse
at hon stod på högra handen, rät i samma rad
som jag sielf. Hon war gammal, liten til väx-
ten, och hadde i sin Lesnads-Wår warit fem fot
hög, fast än hon nu frumpit ihop en tämmelig
del af det måttet. Hennes ansikte war fullt med
skryncor och hufvudet betäckt med grå hår.
Jag hade hela tiden försordt i hennes Ansikte en
öfyl-

ostyldig munterhet, som nu, sedan hon såg sig
i spegelen wardt fördt til et underwårt. Det
war en särdeles omständighet i min dröm (men
jag måste berätta den) at det tycke jag fattade
för henne, brakte mig på sådane tankar, at jag
ville tala med Henne om Aktenskap, rått som hon
hastigt blef ifrån mig rykt; En besfaling wart
nu utgiswen, at alla de som tykte om deras egne
belåten, skulle afföndra sig, och ställa sig främst
i spegen för deras lön.

Denna Tropp wart därpå fördest i trenne Clas-
ser, bestående af Jungfruer, gifta Hustruer/ och Ankor;
Hustrurne stältes mit uti / Jungfruerna på den högra/
och Ankorne på den västra sidan, fast än dese twåne
stösta Classer kunde med stor modda afhållas ifrån att trå-
ga sig främst åth. Men när Gudinman såg at deras af-
föndring, som hade rått at tycka om sig siefwa, ey
förminkade sā särdeles hela hopen/ som man hade tänkt,
sa fant hon räveligit at ännu gïöra siera Divisioner el-
ler Delningar bland dem som intet tykte om sig. Hon
författade altså åtskilliga hälsoamma förordningar, af
hvilcka största delen hafwa fallit mig utur minnet;
Men twåne kommer jag ännu i hog/ som woro rått
besynnerlige och blefwo med största alswarsamhet wärke-
stälte. Deras åndamål war, at eftertryckeligen affräfa
sa twåne Extrema som finnas hos det Quinliga Ronet/
nemligen dem som äro mycket granлага at dö-
ma om andras upförande, men äro alt för wårds-
löse om deras egit. Den första domen derföre / som
Gudina

Gudinna utgas, var, at alla Quinsolk som woro bes-
gifne uppå at ransaka andras fdehastvande skulle mü-
na Mälfören; Et straff som war gausta svårt för De-
linquenterne, och som på en gång utrotade sielvwa mif-
giärningen / hvileket borde vara åndamålet af alla straff.
Efster detta påbud som tillika utfärdades och wärct stäl-
tes / sactades bullret och ropet gausta mycket. Det
war bedröfwelgit at se mången, som hafft Namm fö-
re at vara rått dygdig, blifwa hastigt dummin. Et
Fruentimmer, som stod när mig / sade, at hon för-
undrade sig huru jag kunde vara bekymrad öfwer en
hop sådane = * = * jag såg på Hennes grymma opsyn
at hon årnade gifwa mig en omild beskrifning om de
andra / men när hon så snart sättnade utaf / förmärk-
te jag wål / at hon åtven hade förlorat målet. Den-
na plågan kom det slaget svårast före som åro bekante
under Namm af Prudes, et smicrande Namm för skrynt-
aktige quinno, som hafwa funnit på en kårt väg,
at blifwa dygdige / nemligen derigenom at de söka wå-
sa det andra åro odygdige.

Hårpå blef den andra Domien assagd, som war emot
den lösaktiga Delen af könnet, at alla skulle genast blifwa
hafvande, som någonsim i deras Lifstid luppit faran
dåraf. Detta war underligt at se uppå, och uptäcktes här
många Odygder / som gjorde de nyligen dumme deras mälföres
assaknad så mycket större; Fäst än (som en plåga sällan kom-
mer allena) många af de Dumma blifwo också nu med den-
na nya bedröfwelsen öfwerhopade. Fruentimbret woro
nu i et sådant tilstånd, at dem skulle hafva fäattas rum,
om icke fältet warit så stort, at de ånnu kunde maka åt sig
på alla sidor. Det geck mig rått til sinnes at se så många
wackra

wackra blifwa nu dumme och hafvande; Dock gaf jag mig
åter tilfreds när jag hörde dem göra åtskillige anstalter att
skyta deras Olycka. Til Erempel: Man påstod, at det
skulle blifwa faststält hos alla folckslag/ at en hustrus första
barn må fä komma til Världen ser Månader eftter hennes
första bekandskap med sin Man; Samt at sorg må fä för-
hindra et barn at se Dagsens ljus til 14. Månader eftter
hans död.

Denna Synen räckte alt in til den wanliga tiden;
på hvilken jag plågar stå op, och waknade jag en utan
förunderan at vara alema/ sedan jag hela Natten hade wa-
rit i så stort fälskap. Jag kunde en heller utan förunderan
tänka på denna min Syns Obliglighet, som jag tykte intet
hafwa gjort det wackra könets nog Justice,

Deße Arkf försällias hos Bokforarern Herr
Lochner på stora Nygatan, för 2. öre
Sölfvermynt.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider,

Gedolsårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

6.

Tisdag, den 14 Julii.

Animalia omnia noscunt sibi salutaria,
præter hominem. PLINIUS

Du åger ju förmusst, och Västen kan dig
lära,
Att en til ditt fördårf Guds gåfvor så för-
tåra.

San läser utj de Arabiske Historier-
ne om en Konung, som länge hade
varit besvårad med en svulig kropp
och förgåfves brukat alla slags läke-
domar. Omsider säger historie Scriben-
ten,

ten, curerade honom en läkare på följande
sätt. Han tog et ihåligt tråflot eller båll och fyl-
te den op med åtskilliga slags medicamenter;
sedan igenstoppade han hålet så nätt at ingen fun-
de det se eller märka; detsamma gjorde han ock
med sälträdet, som Kånsaren skulle hålla i han-
den och drifwa på bållen med, och bad honom
dermed exercera sig bittida hvar morgon så
länge til deß han skulle swettas: Då, som Hi-
storien vidare förmåler, desse medicamenter
förmödelst det de trånade sig ut igenom träet, ha-
de så god wårkan hos Sultanen, at han blef sine
sukdomar gwitt, ifrån hwilka alt hwad han in-
wärtes brukat en hade funnat honom befrja. Den-
ne Österländske Sagan är wäl ihopsatt at wisa os
huru nödigt kroppens arbete är för hälsan, samt
at exercice och rörelse är den krafftigaste läke-
dom. Jag skal vid annat tilsfälle bewisa utaf wå-
ra kroppars structur och byggnad, huru aldeles
nödwändig exercice och arbete för os är: Den-
ne gången wil jag recommendera ånnu et stort
medel at bewara hälsan, som har åfven så god
wårkan som det förra, och kan tillika i wisa mål
förråda deß ställe, enär tilsfälle fättas til at fun-
na arbete. Detta præservativ är Måttelig-
heten,

heten, som har dese besynnerlige förmåner för
alla andra hälso reglor, at den kan blifwa brukad
och i akt tagen af alla mennischor, af hwad stånd
och wilkor, samt på hwad tjd och rum de hälst
vara må. Det är et slags Herrawålde, som en
hvar kan årnå, utan at förhindra sig i sine syß-
lor, fåsta ut någre penningar, eller förlora någon
tjd. Om arbete och rörelse rånsar ifrån alla öf-
werflödigheter så föremommer måttelighet dem al-
deles; om arbete rånsar gångarne i kroppen, så
öpfyller och förstoppar Måtteligheten dem ej; Om
Arbete gjör tjänlig wärma för fermentation
och den för kroppen nödige giäsnig, och befräm-
jar blodets gång, så gifwer måtteligheten natu-
ren des fulla lopp, och gjör at hon kan wärka
med all des krafft och styrka; Om Arbete förde-
lar opkommande sükdomar, så dödar måtteligh-
eten dem. Medicamenter åro til största delen
arbetets och måttelighetens betjante. De åro ful-
ler aldeles nödvändige uti häftige sükdomar som
intet funna asbida dese twå hälsoedlens lång-
samma wårkan; Men om wi lefde i stadigt arbete
och måttelighet, så skulle de litet eller alsintet be-
höwas. Dersöre finna wi ock at på de ställen i
wärlden lefwa folket hällosammast, hvarast de
föda sig utaf skogen; och at folket lefde längst, när
de med Jack tilbrakte tjdén, och hade föga annan

spis, än den de sielſwe fångade åth sig. Åderlå-
tande, koppande, med mera, ärö fällan nyttige
för andra än lata och omättelige; lika som måſta
delen af alle de hos Os̄ så mycket brukelige in-
wärtes Curer, ärö snart til sājandes til intet
annat nyttige, än at laga så, at öfverflödigheten
och hälsan må funna förlikas tillsammans. Apo-
thekaren är alt stadigt syhelsatt at arbeta emot
Kocken och Winstänken. Det berättas om
Diogenes, at då han mötte en ung Person,
som gick til et Gästabud, tog han honom fatt på
gatan, och förde honom hem til hans Wänner,
såsom en den der hade luppit i stor fara, om han
honom en hade förhindrat. Hwad skulle våt
Philosophen haſwa sagt om han wore tilstā-
des wid de hos Os̄ nu gångse öfverflödige och ny-
pige Måltider? Skulle han en haſwa trodt en
Husbonde vara ursinnig, och bedt hans betjän-
ter binda händerna på honom, om han hade sedt
honom upsluka fogel, fisk och fläst, svälja neder
ollja och åttika, wijner och allehanda krydder,
åta fallat af 20 åtskillige slags örter, Säppor af
10ode ingredientier, Confiturer och frucht
af otahlige slag? Hwad för en onaturlig rörelse
och förändring måſte icke en sådan omättelig blan-
dnings förorsaka i kroppen? för min del, när jag
bestodar et rått utziradt bord i al des härlighet,

så tycker jag mig se Podagra, Wattussuka / Febrer, sjen och
många oräknelige sukdomar ligga lika som på håll och i för-
sät ibland dese rätter.

Naturen förlustar sig måst uti de ringaste och minst kon-
stige rätter. Hvarth diur förutan mennissian håller sig wid
en spis. Orter åro den enas föda, fist den andras, och kött
den tredjes. Mennissians lust faller uppå alt hwad henne
förekommer / en kan den minsta Jordenes vårt, knapt et bär
eller swamp undanlippa hennes begjärelser och lustenhet.

Det är omdöbeliget at förestå / eller förestriwa några
reglor för måtteligheten, emedan det som hos den ena är öf-
verflod / kan vara måttelighet hos den andra ; Men så ha-
wa lefvat uti världen som icke någorlunda fåmma deras egen
Constitution så wida , at de weta hwad slags / samt huru
mycket spis häst med dem öfverens kommer. Om jag skulle
anse mine Låsare såsom mine Patienter, och förestriwa dem
sådan slags måttelighet, som är lämpad eftter alla / så wil-
le jag affriswa följande en förfaren Doctors Reglor. Giör
din hela måltid af en rätt, Om du vågar på en til,
så undsly starka drycker til def din måltid är åndad ;
Makta dig tillika för alla Saucer, åtminstone för dem
som åro mycket konstige och ihopsatte. En mennissa
kunde intet giärna besyllas före at vara fråhare, enär hon lef-
wer eftter dese så enfaldige och lätte Neglor. Ty först skulle
aldrig några förändringar af sinneu annoda hennes gom at
försäva missbruk ; En heller för det andra några känster som
kunde föda en falk Appétit. Om jag skulle förestriwa nå-
gra Drycks-Neglor / så ville jag grunda dem på Riddaren
Wil. Temples utsagu / så lydande: Det första glaset för
mig sielf, det andra för mina wänner, det tredje för
glade mod, och det färde för min owän ; Men som det
är omöjeligt för en som lefwer i världen, at altd hålla en så
Philosophisk Diet, så tyckes mig at hwat och en borde haftwa si-
ng

na Faste-dagar, alt eftter som desse hälsa kunde tillåta. Deße
är Naturens store understöd / eftter som de gjöra honom fit-
felig at utstå hunger och törst / enär antingen Kroppsens suk-
dom / eller eljest någon nödwändighet förorsakar desse swå-
righeter ; gifwandes honom tillika tjd at utrota hwad som
kan öfverlasta honom, samt at åter i ordning sättja de slappe
och utmattade lemmar. Förutan det at et tjdigt fastande off-
ta dödar en opkommande sukdom, och förstöre första rötter-
ne til mången plåga. Någre gamle Authorer hafwa obser-
verat, at Socrates, oaktadt det han lefde i Athen under den sto-
ra Pesten som gjordt så mycket väsende och är beskrifwen af så
många Historie-Scribenter, jag säger oaktadt det han lefde un-
der denna förtårande farsoten / war han dock likväl aldrig det
minsta dårat besvärad, hwilket desse Scribenter enhålleligen
tilskrifwa den stadiga mättelighet som denne floke Gubben al-
tid tog i akt.

Med detta tilfället kan jag en förbigå at nämna en au-
märckning som jag gjordt / då jag läst gamla Philosophers
lefwernes beskrifning, och jämfört dem med store Herrars lef-
werne. När wj anse desse gamle Wisse / hwilcas Philosophie
tilen stor del bestådt i et tempererat och mätteligt lefverne / så
skulle Wij tänka at en Philosoph och en annan menniskas hfs å-
ro af helt olika längd. Ty Wj finna at måsta delen af desse wi-
se når de afledit / warit närmare 100 än 60. årh. Men det
märkligaste Exempel af mättelighetens krafft at förlänga lif-
vet, se Wj uti en liten bok utgivwen af Lud. Cornaro ifrån Be-
nedig, hwilken jag så mycket hälsore andrager / som den vene-
tianiske Ambassadeuren Cornaro i London, hwilken war af
samma Familie, mera än en gång betygade, at Authoren jag
talar om, war in til sit syrathonde åhr af mycket svag hälsa,
då han genom en god Diet, så kom sig föreigen, at han på det
80:de åhret utgas sin bok under Titel af wif och sätter Metho-
de at erhå et långt och hälsosamt lis. Han lefde til desse
han

han utgaf den 3die och 4de Edition af denne boken, och då han
sedt sitt 100de ålders åhr / dog han utan möda, eller svår dödss-
kamp, lika som han sörnade in. Denne Tractaten är af män-
ga stora Authorer omrörd, och är frefwen med sådan Sinnets
munterhet, quidsfruchtan och godt förstånd, som gemenligen
plåga varai följe med måtteligheten, och nykterheten. Om
ålderdomen röjer sig något derutj, så är det på et sådant sätt
som mera tjänar til bokens beröm än last.

Uti detta Papper, har jag allenast betraktat Måttelighetens
som et medel för hälsan men intet som en Moralist dygd /
hwilket torde en annan gång blifwa vår betraktelse.

Sölljande Versar åro mig af en obekant
hand tillsände wordne eftter den Addresse som
mit företal utvissar. Jag meddelar dem så mycket
håldre med mine Låsare, som de ej allenast åro
wäl frefne, utan åga jemwäl därav et dub-
belt wärde, at et fruentimmer dem
sammansatt.

SIdst jag i det gröna war
Att min tjd där gjöra körter
Kom Mercurius snell och snar
Had' en hop med lårö Sorter
Af Appollos bröder strifne
Och til nytto landet gifne.
När jag honom varse blef
Månde jag å sido stiga
Där jag stilla stod och teg
Dock ned wördnad börsa niga
Wántade med lust få höra
Hwad för nytt han had' at föra.

Till

Till mig röpte han kom hit
Duden yngste Ceres Syster
Och använd hår all din flit
Du bör intet vara tyster,
utan tala, höra, lära,
Swad för nytt jag har at båra.
Utas Pallas nära Släkt
År jag hit i orten sänder
At för Er må bli upptäckt
Sedoläror för all Ständer
Som framställes i moraler
Hvarj lårdom finnes faler.
Gaf så mig et exemplar
Utas samma Sedolära
Som han under Armett bar
Lofwade mig mehr föråhra
Had min tid derj at steckia
Det ställ hela Året rectia.
Si så spegle sig hår i
Ho i Seder will bli lärder
Laga så du ey må bli
Utas världslig flädder snärder
Håraf han du lårdom taga,
Låt ey verlden dig bedraga.
Phæbi bröder lycka stie
Som den mōdan Er påtaget
At så wackert vårc framre
Så den blir från därstap twagen
Som sig will hår effter råtta
Och sitt stånd med sticke fortsätta.

Stockholm, Tryct hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

7.

Tjisdag, den 21 Julii.

Nos duo turba sumus.

OVID.

Hos en upriktig wän min tid jag wäl för-
nöter,

Och altså intet stort om stora sällskap fö-
ter.

SSn skulle tänka at ju widlyfsti-
gare sällskap wij áro uti , ju större
förändring af tankar och åmnen til
samtal skulle der förefalla ; men i
det stället finna wij at umgången är aldrig så trun-
get och inskränkt, som i talrika sammankomster. När
en myckenhet folk kommer tillsammans , så bestå de-
ras

ras samtal måst i almnanna saker ; Och fast än wj
räka utj sälkap som en åro så aldeles store , så går
talet gemenligen ut på väderleken , Moden , nya
tidningar och dylikt mera ; Allt eftter som samma
met drages tilshopa , och sälkapt är mindre och be-
kantare , så faller talet mera in utj enskylta saker ,
samt blifwer altså frjare och förtroligare : Men den
upriktigaste och nyttigaste discours är den , som
hålls emellan twenne Personer , när de åro förtro-
lige och nära vänner . Vid sådant tilfalle säger
man ut hvarje tanka som kommer före , man
uptäcker sina hemligaste meningar om folck och
saker , försöker krafftan och skönheten af sina
tankar , och underkastar så til sjajande sit hela
hiärta vänbens omdomme .

Tullius war den första som observe-
rade at vänkap fördubblar vår lycksalighet
och förminkar vår oljcka , därmedelst at vän-
ner taga del i vår sorg så väl som i vår glä-
dje ; En tanka utj hvilken han haft al-
la til eftterföljare , som skrifvit om vänkap
eftter hans tid . Riddaren Franciscus Baco
haftver rätt wackert beskrifvit flera förmåner ,
eller som han fallar dem , frukter af en rätt
vänkap ; och i sanning , ingen materia i he-
la moralen är bättre worden afhandlad och
mera

mera utgrundad än åfwen denna. Ibland alla mackra safer som åro sagde däröm, skall jag begåra los at få utnämna något utaf en gammal Autor, hwars bok skulle af våra tider lärda blifwa ansedd såsom en af de aldra zirligaste skrifster i moralen eller Sede-Låran, om dem framtecknes under Confucii eller någon berömd Grekisk Philosophs namn: Jag menar den lilla Apocryphista Tractaten, kallad Jesu Syrachs Sons bok. Huru wacket hafwer han icke beskrifvit konsten at förskaffa sig wänner igenom höfligt och wänligt opförande; och lagt oss för ögonen det bodet, som en ny berömd Autor gifvit oss för sit egit, at vij skola hafwa många wälönskare, men få wänner. Den som alt til det bästa uttyder, han gjör sig många wänner; Och den som talar i sakena til det bästa igen. Håttig wänlig med hvar man, men betro näpliga en ibland tusende. Med hwad försiktighet warnar han oss icke i walet af wänner? Och med hwad lislig färga beskrifwer han oss icke en falsf och egenhftig wåns opförande? Betro ingen wän, utan du hafwer försökt honom

i nöd : ty månge åro wänner så länge de
kunna nytto deraf hafwa ; Men i nödene
blifwa de intet beståndande. Och mången
man är wän , den suarliga blifwer övwän ;
Och wiste han et Mord med dig , han sade
det wäl. Åro ock somlige bordwän-
ner , och hålla intet i nödene : Medan dig
wäl går , så är han din stalbroder , och lef-
wer i dit hus , lika som han ock wore der
husbonde ; Men går dig illa , så står han
dig emot , och låter ingenstådes finna sig.
Hwad kan vara bättre utpekat än följande Vers ?
Skil dig ifrån dina Öwänner ; Och tag
dig likwäl också til vara för dina Wänner.
I de näst följande Orden beskrifver han enskyldt en
af de wänstapens frukter , som åro utförsligen om-
rörde hos de twenne förenämde Scribenter ,
och brister ut i et almånt Wänstapens beröm ,
som är så rått och billigt , som diupsinnigt.
En trogen wän är et starckt bestårm , den
honom hafwer , han hafwer en mäktig stått.
En trogen wän står icke til betalandes med
några penningar eller gods. En trogen wän
är

är liffens läkedom, den der fruktar Gud, han får en
södan wän. Ty then som fruktar Gud, honom ly-
kar det sig med wärner, och såsom han är, så ställ ock
hans wän vara. Jag mins mig intet hafwa hört nå-
got som behagat mig så mycket, sem det at en tråu fallas
liffens läkedom /, til at wisa vänstapens krafft at he-
la de plågor och den smärta som naturligen hänger vid
os här i wärlden ; Och tycker jag rätt mycket om
det som säges i den sista Versen, at en dygdig man ställ
säsom en välsignelse få en wän så dygdig som han är sief.
Det är ånnu et ställe hos den samma Autoren, som hos
en Hednisk Scribent skulle hafwa wunnit allas förundran;
Öfvergif icke en gammal wän, ty du west icke om
du så mycket winner på en ny. En ny wän är nytt
wijn, låt det gammalt warda, så smakar det dig väl.
Ar det icke en tjänlig liknelse, och liffligt Ordasätt han bru-
kar, at beskrifta Wänstapens brytande och uphäfwande ?
Den som kastar ibland foglar, han flyggjar dem bort,
och den som sin wän försimådar, han åtskilljer wän-
stapen. Om du androge ut dit svärd emot din wän,
så gjör du därmed icke så ondt som med försimådelse.
Ty I kunnen väl warda wänner igen, då du icke flyr
honom, och talar med honom : Ty man kan al ting
förlita, undantagande försimådelse, förtäring, hem-
lighets uppenbarelse, och arglist : i dese stycken för-
jagas wännerne. Vi kunnen i denna och flera lärdom-
mar, igenkänna hos Autoren de bekante liknelser och infall,
som Vi så mycket berömma Horatium och Epictetum före.
Jag skal wisa därav några ssöna Exempel i följande Ord:
Den som hemlighet uppenbarar, han tappar trona,
och ställ icke sedan få en trogen wän. Haf din wän
för ögon och hält honom tro: Men om du uppen-
barar hans hemlighet, så får du honom intet igen.

Den sin wän mister, Hatt hafwer der så ondt af, som den hwilkens owän undkommer, lika som du slapper en fogel utur handena : Altså är det ock när du mister din wän : Du får honom intet igen : Du behöfwer intet löpa efter honom, han är för långt borto, han är undsprungen säsom en rå utur näter. Sär kan man förbinda, sporsk ord kan man försona, men den som hemlighet uppenbarar, med honom är det ute.

I bland de åtskillige Egenstaper en god wän bör hafwa, hafwer denna wisa mannen rätteligen utmärkt beständighet och Tro/ som de förnämsta; Til dem hafwa andre lagt dygd, kundskap / tytlätighet / Jämlikhet i ålder och lycka / och det som Cicero kallat / Morum Comitas, höflighet och angenämlhet i seder. Om jag skulle fälla mit Omdöme uti en redan så wackert af-handlad sak/ så ville jag förtuippa med desse andre egenstaper / en wiss sinnets stadighet och jämnhet. Man ingår ofta Wänkap med en, som man kan ske intet lärer käma förr än efter et Åhrs sammanwaru; då hastigt et elakt sinne bryter ut / som man aldrig tilsörene kunnat märka, eller föreställa sig, när man först inlät sig i förtrolighet med honom. Det finnas månge menniskor, som på wissa tider äro otroligen angenäme, men på andra åter förtretelige och ledsamme. Martialis har med litlige färgor afbildrat en af detta Jaget i följande Epigramma;

Difficilis . facilis, jucundus, acerbus es idem,

Nec tecum possum vivere, nec sine te.

I bland du angenäml / ibland rått ledsam är

Du stundom ljuflig, men ock stundom åstrått twär ;

Förutan dig jag ey et ögnableck kan tristwas ,

Och hur jag leds med dig ey heller kan beskrifwas.

Det är rått en olycka at blifwa i wänkap förbunden meden som under alla sinnets omkistten och förändringar är ibland behages

behagelig ibland förtretlig. Men som måste delen mennischor
åro wid åtskillige tider utjet förräffeligt godt sinnets tillstånd,
så skulle det vara en ibland vårt förmusfts förmånske syflor,
at bibehålla osf selfwe wid samma nöysamma tillstånd, när wij
wij befinna osf så, och se til at wij aldrig förändra osf när wij
åro angendame.

F A B E L.

M La Fontaine säger: sante
Så har på Werldens Södre kant
T två Männer bodt i fordom där
Som ey ha många bröder quar
Hwad en utaf dem rådde om
Den andra åfwen ock tillkom.
* * * * *

En quåll sen* Solen* från os* flytt
Och alt i natt och mörker bytt
Sen hvar och en uti sit bo
Tåkt smaka sömmens hufwa ro
Den ene af vårt sata par
Med buller upp ur sången far.
Han löper ut, han stalar fort
Och stadnar först wid wånnens Port
Han väkte där alt folcket opp
Som nys ha somma i det hopp
At rolig hwila njuta få
Til Solen åter stul' upgå.
Den wånnen som här inne war
Han blef ey länge liggand quar
Han nappar til sin Penningpung
Som af Ducater war rått tung,
Sen tar han våren löper til
Hwad är det, kärta, som dy wil?

Ly

Ey ringa Orsak vara lär,
At du nu så orolig är;
Har du spelt bort alt hwad du har
Tag, sadn om pungen som han bar,
Har någon öfverfallit dig
Se vårtan, han shall ångre sig.
Kan ske det för dig ledsamt är
At ligga ensam, kom se här
En wacker flita i min sång
Si klock som någon ärlig drång
Wil önska. Såg mig är det så?
Hon til din tienst, min wan, shall stå.
Neij, svarar denne, jag dig såg
I drömmen när jag sågwand låg
Och tykte du i fara war;
Nu ser jag at en dröm mig har
Så stråmt. Mig ganska otiärt är
At du här af shall ha besvår.

* * * * *

H vem tyckes dig af dese twå
Bör namn af bästa wännan så?
Jag ger mig ey härom i krig,
Och tilstår jag ey finner mig.
Men tåne, hwad noye vara lär,
At ha en wan som redlig är;
Du ey behöfwer honom be,
Han will på dina ögon se.
Hwad dig kan fela: Gläder sig,
Att kunna straxt undsätta dig.
En dröm, et intet, honom giör
Försagd, när det hans wänner rör.

Hedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

No.

8.

Torsdag, den 28. Jul.

Favete Lingvis.

HORATIUS.

Hur kan om ingen ting du så widlöstigt
prata?
Se at fornūstigt folk måst denna osed hata.

SAg har ossta förargat mig i sällskap där
jag varit nödsakad at blifwa quar och hö-
ra på folck som tala oändeligen mycket och
säga dock ingen ting. Och tror jag at
ingen owana är så allmän som åfwenden-
ne. Därfore förmodar jag, at giöra alla samquām
en stor tiånst, om jag wijsar sådane munwige men-
niskor huru illa deras prat låter i fornūstigt folcks
öron, och således öfvertalar dem at tiga när de in-
gen ting haftwa at säga, eller ock at söka liåringars
sällskap.

H

fällstap som kunna hafwa tålamod at höra på dem,
och lust at löna dem sagan.

Jag wil altså afskrifwa en artig läxa utur en
berömd Author för alla storpratare.

BOccalini i sin Parnassus, instämmer en Laconist Sribent, för det han brukat tre ord at säja det han med twenne kunde hafwa sagt, och fäller öfwer honom den domen, at han til straff skulle igenom läsa hela Guicardinis wärk. Denne Guiccardini är så widlyftig i sina skrifster, at iag århindrar mig, det en bekant qwick penna, när han wil beskrifwa en lård mans höga och nätta skrifart öfwer Världenes Skapelse, säger, at om en sådan som Guiccardini skulle hafwa handlat om denna saken, så hade hela världen ej warit stor nog för de böcker som alenast beskrifwa des Skapelse. Jag håller en ledsam storpratare, eller Sagudiktare, för mycket olidrigare än den som skrifwer widlöftigt. En bok kan man slänga utur handen när han begynner at blifwa ledsam och förtretelig; Men en sådan frihet är så mycket mindre tillåtelig emot våra pratare i dageligt umgånge, at iag wet en som blef utmant, för det han gick hastigt bort utur et samquäm, och lämnade en man mitt uti dess Discours. Denna siufa är nu förtiden så gångse och så inritad

tad hos folk , at det är knapt något Caffe-hus
i staden som icke har sina Oratores , hvilka ut-
mångla deras Politiska anmärkningar , och sluta,
hvar och en eftter sitt tycke , fred och förbund , samit
förfunna frig med stora skäl , och en mindre våltalighet . Det är sagt om twåne gamla Aucto-
rer , som hade i deras skrif-arter helt olika behage-
ligheter ; at om man togo et ord ifrån den ena af
dem , så skämde man alenast hans våltalighet ;
Men om et ord toges ifrån den andra , så skäm-
des hela meningen . Jag har ofta lämpat första
delen af denna Critiquen på våra Caffe-hus-
pratare ; Den andra Auctorens Caracter
wil iag haftwa recommenderaad hos alla mina
kära Landzmän : Men det finnas intet alenast al-
månpa samlingz-plazar , utan ock små enshylte sam-
gåvam besmittade med dessa språksamma slagz men-
niskor , i synnerhet det slaget iag förstår under
namn af Sagudictare . Jag wil alfwarsamt bedia
dessa Herrar betänka , at intet roligit infall eller
skämtadtigt slut af en Historia kan betala den hals-
wa timan man måste tilbringa , förrän man kommer
dårtil . Jag will ock hemställa dem , om de icke tycka ,
at hvar och en i sällskapet har samma rätt at tala
som de ? Och om de icke finna at det ser et intrång
i det som en annan tillhörer , när de använda den ti-
den för sig alena , som borde lika delas emellan alla .

Hvad som gjör denna olägenheten i umgång-
ge större, är at deße Cammerater sällan beslita sig
om at besmycka deras Historier med något roligit el-
ler angenämt, som funde på något fått betala de-
ras ledksamhet, utan tänka at de åro berättigade til-
at förtälja alt hvad dem rinner i hogen, menandes
at när en sak är sann, så är hon nog vård at blif-
wa omtald, ware sig ejest så torr och osmakelig
som hon kan.

En förståndig man brukade at säga; En men-
niskas liffstid är alt för kort, at tilbringas med Sa-
gudickande. Methusalem kunde man urfäcta
ta om han tagit en halftima at berätta hvad flo-
kan war: Men wij som lefva ejster synda-foden,
borde skyndsamt förrätta al ting, och i vårt tal så
mål som våra giärningar ihogkomma at tiden är
fårt. Den som talar en fierdedels tima tillika i al-
la samråd, tager om iag råkar at möta honom
offta, en stor del af min tid bort. En fierdedels ti-
ma må råknas wara den 48de delen af en dag, en
dag den 365de delen af et år, och et år den 7ode
delen af ens lefverne. Ejster denna Moralista
räknekonsten, gifwer hvor och en som lånar den an-
dra sina öron en fierdedels tima mera än den fyra
hundrade tusende delen bort af sin liffstid.

Jag ville giärna at en almän regel blefwe i acht
tagen i alla samråd, som är: Att man intet
skulle

skulle tala til at behaga sig sielf, utan dem, som hörä uppå oss. Detta funde komma oss at efftersinna, om det som vij säija, är wårdt at höras? Och om det är tiänlig tid, ställe, och person at berätta det före?

At aldeles utrota dese onödige Oratorer, hvilka iag anser som umgångets påst, har iag upfunnit et Ur, som delar hvar minut i tolf delar, på samma sätt som de wanlige Ur åro fördelte i timar; Och wil utvärka Privilegium derpå, som skal förbinda hvarat sällskap at förskaffa sig et därav, hvilket hör ligga uppå bordet, at därmed afmåta talets längd.

Dock förbehåller man sig at hvar dock en som är öfwer 60. åhr gammal, må effterlåtas, 3. omgånger på Uret utan förargelse. Man förbehåller sig dock, at denna lag ej må sträcka sig til det wackra Konet, börandes det få los at rätta sig effter de nu wanlige Ur.

Sådane alenast recomenderas detta Urvärk, som åro beswårade med den swagheten at willa tala förmyncket, på det de, vid desse beståndande, må betänka hward de gjöra, och altså skynda sig til slut.

Följande wårder på begåran vid detta tisfålle infördt.

Man råkar ibland ut för sådant folck, som anwända mycken möda och konst, til at förklara och uttyda saker som i sig sielfwe åro klara och tydliga.

Tul-

Tullius talar om en Author som använde några blad, alenast att bewisa det stora Generaler aldrig hade funnat uträffa sådane Dater och be- drifter, som gjordt dem så namnfunknige i Världen, om de intet hafst Soldater. Han försäktade dock, at en Ministre hemma, funde en mera uträffa än en General borta i Fält, om han intet hade andra som hielpte och understödde sig. Härpå anförer han Themistoclis, Cyri, Periclidis och Alexandri Exempel, hwilka han försäkrar ingen ting hafwa funnat uträffa, om de icke hafst Manskap med sig. Det är löjeligt at se sådane disputera utan Motståndare, och triumphera utan seger. Denne af Oratoren andragne Author står för alla til et ewårdeligt åtlöje, och håndå finna Wij alla dagar i samqwäm sådane, som plåga oss med dyliga wizheter. Men inge af dese fortiana högre Rang, än de wanlige Storpratare, som förtälja Sagor och Historier, och åro så ganska måne, at komma i hog hvor och en uten omständighet angående Sakon, hon må höra til sielfwa åndemålet, eller en. En sådan, som iag för några dagar sedan hade den åran at vara i sälskap med, tog sig tilfalle att säja, det han påminne sig en artig Replique

que eller Swar af en qwick Man i Konung
CARL den XItes tid, vid et dylikt til-
fälle. Jag erhindrar mig, begynte han, at
ungefar vid den dyra tiden, var jag och et
mit klozliga Syston-barn på Leyonet, nen iag
felar, det war på Dufwan; Men Elias
Månszon war wist med, th han war råt wål
bekant med honom, som gjorde Repliquen,
Nog är jag säker, at det war på något ställe
i Staden, th wij plågade der alla gwällar
dricka et Glas Wijn tillsammans. Men det
giör intet särdeles til saken, hon är åndå den
samma; Men = = = Han for widare
fort at reglera Geographien, när jag
geck ut utur rummet, förundrandes mig storli-
gen öfver et så underligt hufwud, som funde
bruка så månge Ord at såna ingen ting, och
som blef sielf warse sin därskap, och for åndå
därmed fort. Jag tror wål at han underrät-
tade det öfrige sällskapet, som hade större tä-
lamod än jag, om dens födelse, släkt och Si-
do-Linier, som gaf det omtalte Spizfun-
diga Swaret, och hwad Orsak som bräk-
te honom därtil.

Det

Det är en en ringa olycka för en som
rätt wet vårdera den ädla Tiden, när han
kommer ut för sådane Tidspillare. Och
som det finnes många af dem, så wil
jag anmoda den Sedolårande Mercurius
at wid tianligt tilfalle införa denna Dis-
cours, på det, då de blifwa exponerade
för hela Världenes ögon, de må åndra sig,
och taga sig til vara för en så förargelig
och skadelig Swana.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedosårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

9.

Tjödtag, den 4. Aug.

Ludit in humanis divina providentia
rebus;

Gör hwad dig är befalt. Och låt GUD
styrflen få;
Han lagar väl at alt skal dig til mytta
gå.

32

3

Det

* * * *

SEt är ingen ting gemenare än att menningar yfwas och högmodas, när alting går dem esfter önskan väl i hand; men blifwa modfalte och försagde, när de se at deras anläggningar mislyckas, och vinna en annan utgång, än den de sig föresatt. Orsaken tycker jag vara denne: de tilskrifwa det förra sin försiktighet och Hökhet, glömmandes bårt, at den Guddommelige försynen styrer och leder vårt väsende esfter sit behag, och altså när de ey få sin önskan fram, weta de ey til hwem de skola sig hålla, för den skull förtwifla de. Jag kan intet med stål kalla detta en Hednisk Philosophie. Ty jag ser med förundran huru deras stackars blinde wissa, famla esfter orsaken och upphöft mannen til alla de omstiftsten de sågo här i världen. Hwad tala icke de om det Numen och Fatum som styrer våra giärningar? det är et osormustigt och därächtigt sätt at handla både emot GUD och osielawa, som wij likväl at den härliga underwissning, Guds ord os gifwer, borde ändra. Wij tala så underligt om lycka, olycka, öde, och dylikt mera, som wiste wij intet mer än Hedninsgar, hwem wit böra tilskrifwo styrflen och härslandet af alt detta. Jag har läst en Author som har uptecknat några wackra tankar härom, dem jag wil här til mine lisares tjänst astrifwa.

Den

GEn berömd Gracian uti sin lilla Tractat, som lärer
huru man shall komma fort i Håf, råder sin Lässare
at altdö föka lyckelige, men sny olyckelige mennis-
kiors sälßkap; fast än det synes för et hurtigt sinne, som
hade detta råd något gement och nedrigit uti sig, är det dock
i wisse mål rått nyttigt för den som wil gjöra någon färde-
les lycka i werlden. Sant är det, at en stor del af det wif-
falla god eller elak lycka, härrörer af rätta eller galna steg
och anläggningar i vårt lefwerne. När jag hörer någon
flaga öfwer olycka, i alla sina förslag / mistänker jag ho-
nom oförmårt före at vara en klen och yncelig Man som
intet förstår sine saker. Liknättigt detta plågade Cardinalen
Richelieu säja / at Olyckelig och Oförsiktig word al-
lenast twåinne Ord som betyda detsamma. Som Car-
dinalen sself hade både Försiktighet och god Lycka; så blef
hans bekante Motståndare Grefwen af Olivarez förwist Håf-
wet i Madrid, eftter som det anfördes emot honom / at han
aldrig hade framgång i någon giärning. Det war som en
berömd Author säger / at oförmårt anklaga honom för O-
försiktighet.

Cicero recomenderade Pompejum till att blifwa Ro-
mersk General för trenne Orsaker, nemligen för det han war
Tapper, Försiktig och Lyckelig. Det war ock twis-
welsutan för den sidst förenämnde Orsaken/nemligen at en bes-
ständig god Lycka härrörer af en försiktig Styrsel uti
ens wäsende, som Dictatoren Sylla så wäl som åtskillige
Romerske Kaysare antogo ibland andra stora Titlar åfwen-
den af Felix eller lyckelig. Det synes som hade Hedningars-
ne mera wärderat en man för dess goda lycka, än för nå-
gon annan Egenskap, hvilket jag ock tycker komma wäl öf-
werens med sådane som ej hade något rått begrep om det til-
kommande lifvet. Ty huru kan jag föreställa mig en men-
niska bekrönt med mycken välsignelse, som icke åger någon
besyn-

besynnerlig förtjänst eller fulkomlighet / hvilken ligger öppen för den högsta alseende öga , fast du kan se ey så synlig för mig ? Hwad är orsaken at Homer och Virgilii Hjälstar aldrig besluta något Nåd , eller begynna något Fältslag för ånde blifvit underwiste och handledde af någon Guds dom ? Twifwelsutan efter som Poeterne höllo det för den största heder at blifwa af Gudarne med Gunst ansedd / och mente sig ey högre kunna berömma någon än när de uppråkade sådane vålgärningar / som naturligen utwiste någon besynnerligen Merit hos densamma , som dem åtnjuta mände.

De som dro öfwerthygade om en tilkommande belöning eller krafft , handla däraktigt om de döma en Menniskias Egenskaper efter hans lycka . Men trodde jag at hela vår warelses längd var innesluten emellan lifivet och döden skulle jag och sannerligen tro at lycka och framgång wore rätsata profstenen och fanneteknet af en menniskias dygd och fulkomlighet , efter som den gudomeliga försynen ey welat taga något annat tilfälle at belöna hennes goda förhållande än under detta timmeliga lifivet . En Hedninge som öfsvat dygden , och ånda warit förtryckt af olyckor har väl haft skål at sjaja med Brutus , som litet för sin död ropade ut : O dygd , jag har altjö dyrkat dig som et väsentligit godt , men jag märker at du är allenast et blott namn . Men at komma tilbakars til vår första sats : fasta du försichtigheten öfvisvelaktigt till en stor del förorsakar vår goda eller elaka lycka i världen , så komma dock många oformodeliga händelser , som fasta omfull de aldrabästa anslag en menniska kan upptänka . Den winner ey altid loppet som är lättast at springa , ey heller blir den altjö mästarte af segren som är starkast . Ingen annan än en eändeligt wishet kan hafwa et beständigt Herravälde öfwer lyckan . Den

Den högsta lyckans Grad som en menniskia kan hinna til/
är icke ens att likna vid de oförmodelige händelser som
kunna öpkomma under våra sakers utförande. Ja det
får ock ofta, att försiktigheten som har altjd en stor
del warsamhet i följe med sig, hindrar en menniskia
ifrån att vara så lyckelig, hon eftiest kunde haftva wa-
rit. Den som allena syftar på hwad som synes litet att
winna framgång, och följer så den menniskliga försik-
tighetens reglor, på honom drabba aldrig de store och
oförmodelige lyckelige utslag, som härröra af et behigt
Temperament, eller en lyckelig dristighet; Och kan ske
detta är Orsaken / hvarfore man har allmänt observe-
rat, att lyckan, lika som de öfrige af hennes kön/ haft-
ver större lust at wisa de unga än de gamla sin gunst.

Som nu en Menniskia har så kärt syn, och de händ-
elser, hvilka henne kunna tillsöta åro oräknelige / så är det
för henne en ganska stor tröst och hugnad, att hon lämner
En oändlig Wishet och Försiktighet, på hvil-
kens styrande och ledande hon kan förlita sig i alt
hwad hända kan.

En stor högfärd är det att tillskrifwa den framgång vi
haftva/ vår egen konst, och intet ärkanna att all välsignelse
snarare är himmelens ständt än någon vår egen försichtig-
hets vårfan.

Jag tycker rätt mycket om en Medaille som Drottning
Elisabet lät slå, litet eftter den så kallade Østwerwinneliga
Spaniska Flottans nederlag / til en emårdelig ihogkommel-
se af denne beskyllige händelsen. Det är bekant, huru som
Konungen af Spanien och andre denne store Drottnings fien-
der tillskrifwo Flottans Undergång / Stormens Häftighet,
men

men intet de Engelskes Tapperhet. Drottningen i stället före at anse detta som en förminstning af hennes åra, berömdé sig af en sådan beshynderlig Guds försyn, och besafte deraf att på Medaillen skulle präglas en flotta som af ovåder och storm fastas omkull med denne öfverskrift: Afflavit Deus, & dissipantur. GUD låt blåsa et ovåder och de wordo förskingrade.

Det är eftertänkeligt som sättes om en Grekisk General, hvars Namin jag ej rått mins, som hade warit en besynnerlig lyckans vän, at då han en gång uppråknade för sine Wänner, de Segerwinningar han ärnatt, lade han åtskillige gånger de Orden til: Och härutj hade lyckan ingen del. Sedan den dagen har man observerat i Historien, at honom aldrig något enda förslag mera lyckats.

Som förinatenhet och inbillning om vår egen fullkomlighet är förhatelig för förståndigt och dygdigt folck, så må wij vara förvissade at de högeligen misshaga den Höga och Majestäteliga warelsen som har behag til et ödmjukt hjärta, och som låter os så ofta och med sitt se, at vår försiktighet har aldeles ingen del i vår välfärds befrämjande.

Eftter jag nu ut denne sak har brukat åtskillige Citationer som runnit mig in, medan jag hållit på at skriva detta Arck vil jag eck ansöra en liten Persianst Fabel.

En wattrudroppe föll neder utur skyen i havsvet, och såg sig sielförlorad i en sådano mätelighet afrinnande watten, brast alt deraf ut i följande betraktelse: Ach! hvad för et ringa Creatur är icke jag i detta omäteliga stora Haf? Min warelse är denna förskräckeliga widd til ingen nyitta, Jag är bratt til et intet/och är mindre än det aldraminsta Guds kapade Wäret! Det hände at en Østra/som opphölt sig i denne droppans gran-
stap/

stap, råkade at mit under hennes ödmjuka samtal med sig sielf/
swällja henne op. Dråppan låg, säjer Fahlen, en lång tjd i
stalet och blef hård / til deß hon så småningom eftter handen
mognade til en Pärla, hvilcken kom först i en Dykares hän-
der, och hade sedan många underliga förändringar. Men är
nu omsider den bekante Pärлан, som sitter högst opp i den
Persiska Kronan. Jag wil sluta detta Arck med följande

F A B E L.

HA brådden af en djuper brunnt
En liten Gåze fåf en Stunn,
Man wet at barnen fåfva sott
Fast de en ligga just så blött,
Bid minsta wändning han had' giordt,
Had' stedt et språng så långt och stort
At han hint til sin lefnads slut
Så farlig fåg den Sången ut.

*** * ***

Men Enckän sielf som gick här om,
Den stackarn til undsättning kom,
Hon väckte Gåsen wackert opp
Och frälste så den svåda kropp
Sen sad' hon; Jag ber, kåra barn,
Lop en så in i dödsens garn;

Var

Var härnäst mera efftertanft
Had' du man endast dig nu drändt
Så had' man warit strax helt wig,
Att skjuta skulden uppå mig,
Hast det stått i din Egen Macht
Att bättre taga dig i acht.
Såg sielf, min Gåse, ser en du,
Att man dock orått giordt mig nu?

Jag sannar desse Enckans ord,
Här blir en någon giärning giord,
För den en hon måst hafwa full,
Hon bygger opp, hon riswer full.
Doch giör en Narr, som sig en rår,
Att alt för honom tokut går.

S T O C K H O L M,
Tryckt hos B. GOTTL. SCHNEIDER.

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

10.

Tisdag, den II. Aug.

Regenda magis est servida Adolescentia
SENECA.

Eät blij at vippighet och skryt så högt vår-
dera.

Anständig blygsamhet en ungling pryder
mera.

Get läste en stund här om dagen en mycket bes-
römd Author, som åfwen styckewis utgivvit
sine Moralliste Skrifter, och blef på et ställe
varse et temmeligen lisfligit Portrait af en språthök,
eller så kallad petit Maitre. Jag tog straxt pennan i
handen, och drog därutur det förnämsta, på det,
om hos os någre sådane Originaler finnas, de må kunna
någorlunda se, huru löjelige de i årbart folks ögon
är, och alt därföre fatta andra tankar. Han begyn-
ner sälunda.

R

Jag

* * * * *

SAg geck i går in på et stort Caffé-hus
här i Staden, til at där höra hwad
man tykte om mit arbete.

På ena sidan blef jag warse en hop
Cavalierer, som giöra Handtwärck af Kortspel,
det är sådane, som hafwa begynt med at låta be-
draga sig, men nu hunnit så wida, at de finna be-
draga andra, och som aldrig se glade ut, förr än
når de blifwa warse någon rijk hngling som intet
fiänner dem.

På andra sidan gingo stockar af lättingar, af-
wen så förargelige för andra at se uppvä, som de wär-
feligen åro för sig sielstve. De spazerade ifrån det
ena bordet til det andra, til des de fördrifvit deras
ledsamhet någon stund därigenom at de sedt några
lyckans egensinnige omstiften; sedan gingo de helt
tägeligen ut, til at fortsätta sina wanliga besök på
andra Caffé-hus i Staden. Det handtwärket
hafwa de utwalt; och därfore åro desskapade, där-
fore hafwa de fått förstånd, sinnen, och en för-
nuftig säl.

Men det löneligaste jag här såg, var sprätt-
hökarnes kommande och farande, de tyktes komma
til at strax gå bort, och gå bort til at komma straxt
igen. Så framt man litet undersöker dese gode
Herrars väsende, lärer man finna at de giöra af al-
le-

Iehanda yppighet en wetenskap som de utstudera,
och at de råfna en öfvermåttan stor näsvijshet och
stamlöshet för hurtighet. Deras syfslor är at kyssa
hvarannan, siämma ut hvarandra, slå hvar-
annan kappslångar par maniere de conver-
sation, kryta öfwer deras slagsmål, Hoor-jak-
ter, eller andra Odnygder, fast alt hwad de sågga
är ofsta osant. Deras Grund-sazer åro; At fin-
na ingenting stamligare än dygden, ingenting så
bondaktigt, som årbarhet och anständig blygksam-
het, ingenting så däraktigt som wett och kundskap,
ingenting så förhateligt, som sanning. Deras
Öde är at behaga Fruentimmen igenom det, hvar-
före de borde måst hatas; Minna Narrars tycke
och förundran; Förarga melancholiska sinnen,
och roa ibland med deras Comedier förståndigt
folck.

Af hela denna hopen föll mig ingen så rolig fö-
re, som en ung Smushane, som var hel fulkomlig,
och som hade mycket frija och otwungna Maner;
Han kom in hwißlandes en Melodie på en ny
danz, gjör tre fyra svängningar och Cabrioler,
och tager 20. gånger på rad snus ur sin ficka eller
granna dosa, alt som Mode är; Änteligen ser
han ut som han skulle wakna up ur en djup sömn,
och igenliärr strax 5. eller 6. af sina wänner, som

hans åhuga på sig siel, förhindrat honom at se
förrut. Han löper på stunden med häftighet til
dem, omfamar dem, och tiltalar dem alla den
ena effter den andra innan han drager andan.
Min f. goda Grefwe, du war tämmeligen fuller
igår. God dag Baron, såg du mig här om dagen
med den lilla brunette flickan? År hon icke täc-
ker, den lilla Åßnan? Se min stackars Bror, hu-
ru mår du? Har du snart pläckat din Kjäring?
==== ware blyg, det skulle ta mig 1000. D = =
intet warat 14. dagar i mina händer. Nå se, är du
ock här Baron, du tjocka D = = kom och sup
wackert med mig i dag: Du åst den endaste af mine
Wänner, som jag intet hållit framme denna vin-
tren. Effter dese Cavalieriske därskaper, be-
gynner denne Herren straxt at hwisla, utan at af-
wanta eller höra hwad han kunde få af dem til
swars, flyger up på et bord, knäpper up fläderne,
seer på sina wackra ben, kammar Perruquen,
sätter den på ena örat, och hatten på det andra,
hoppar ner, och går bort, utan at säja et ord åt
någon Menniska.

Detta Original påminner mig et puz som en
wiss Person gjorde en gång mit i Kyrkan. Han
war den quickaste Språtklöck i Världen, och war
så wand wid at vara oskönlärd at beskedelighet
skul-

skulle haſwa förtält honom. Han' geck mitt under
Predikan in i det helga samsundet med samma åt-
börder, som han dageligen går på Comedien; Och
som han straxt blef et wackert Fruentimmer war-
se, satte han sig utan betänkande i samma bånd
som hon satt, och begynte at sanya Henne narrack-
tige kårlefs betygelse så hårt at jag hörde hwart
enda Ord. Fruentimbret häpen i högsta måtto
öfwer denna Comediantisſe vanständighet, sade
at hon intet war wan, at höra dylika discour-
ser, besynnerligen i Kyrkan, och bad honom eff-
terlåta, at hon håldre hörde hwad Prästen sade.
Det är sant, min Fru, swarade han, at han Pre-
dikar braſſt; Jag gier mig f - - på, at det är en
ratt ſickelig Man: Men min härtunge I kunnen
höra honom en annan gång, men med mig är det
intet så. Sanſärdeſigen I gjorde wål om I be-
tjänen Eder af tilfället: deſutan är min Moral
på helt annat sätt rörande än denne karlens, och
hwad det angår, at gjöra den behagelig, så wil
jag bliſwa fördömd om jag någonsin sedt min like
i den Konſten. Fruentimbret tog den ſäkraste ut-
väg wid detta tilfället, och genom ſit ſtillatigande
afſtar hans snack, ſom då han såg ſin wältalighets
ringa Wårkan, nedgades lämna henne i frid, och
wille gå ut: Men til al olycka, ſå hade han af o-
betänksamhet slagit igen bånddören efter ſig då
han gick in, och hans ſtörſta förtret war at höra
på

på Predikan. Utåligheten syntes afmålad i hans
Ansikte, och han gaf densamma tilkänna med alla
sin kropps rörelser. Omsider sedan han hundra-
de gånger flagat öfver Prästens långsamhet, så
högt, at han funnat förwillig honom, seck han
änteligen dören up, då han utan den ringaste
blingsel, spazerar ut på samma sätt, som han
kom in.

Om man intet gör en angelägen sat-
utas at böja och rätta ungdomens sinne, lä-
rer man altid få se sådanne glopar i Verlden,
som studsa och yfwas öfwer en Cavalierst o-
gudaktighet.

Men låt Os komma tilbakars, til våra
Caffé-hus Språtthökar. Jag märkte huru-
desse Herrar, som gjöra handvärck af näf-
wihet och Djärfshet, stadnade i deras naturli-
ga quickhet, och förbytte i ögnablicket sitt sor-
lande och häftige åtbörder, i en stilla thifshet,
som de eljest pläga vara så rådde före; Men
så var väl safen vård den mōdan, at de nu
förbytte deras wana.

Man stockade sig omkring et sielfwa yp-
pighetens Orakel, som tiltrodde sig at för-
medelst sit rena, och af förutsattade meningar
befrijade förståndets tilhely, fullstötta de Menin-
gar man hafwer om Religionen; Ty efter
hans

hans utsagn så hade hon frånit de enfaldige och
låttrogne Menniskor, många hundrade åhr bort
åt. Man har talt om denne sällen för mig såsom
om en af det slags farlige skarpsinte, hvilka kun-
na föra det tryggaste samwete i twifwelsmåls o-
reda och asgrund. Jag har gjordt mycket väl
i det Jag straxt fallat denne Narren et Orakel,
och hade för många orsaker bordt längre
betjäna mig af denne lifnelsen. Ty i anseende til
hans ofunnighet at Raisonnera, och hans skam-
löse och däraktige slut, samt den landäktige Wördnad
med hvilken man anhörde hans yncelige prat, som
han likväl så dristigt utspridde, kunde man intet
annat än taga honom för et fullkomligt Orakel.

Huru blef jag icke häpen när jag hörde denne djup-
sinnige Mannen fullkasta Atheisternes vanliga Argumenter
och fähl för deras wilsfarelse, och stadsfästa sin mening där-
medelst at han lade til grund et twifwelsmål om al ting i
världen. Dock ser jag nu at det war finare än jag straxt
tykte / och at han hade höglichen af nöden at neka alla grund-
sahers klarhet. I sanning om man skal twifla på alting,
så kan man härefter en vänta / at denna Cavalier är en
Kialm / en ogudackig, en ungdomens förförare, en utlård
vållustig strupa, med et ord, en läderlig sälle af sörsta slaget.

Hvarutaf kommer det, at Vårt förnuft, som na-
turligen har fiendskap emot ovisheten, och giärna wil få-
sta sig vid någon mening, kan så lätt besluta at gå på de-
ras sida som neka all Religion / och som droga alt i twif-
welsmål / fast än det strider både emot deß böyhelse så väl som
deß roo och nöye ?

Såfångan och Låttjan åro stållorne , hvarutur
et så oordenteligt förhållande uppspringer. Man will giär-
na ställja sig ifrån största hopen af menniskor , förmödelst
någon särdeles kundskap ; Men det går förlängt omkring/
och det är alt för besvärligt, at gå gamla vägen / nembl.
at wänja sit sinne vid at aldrig slappa sin grundsatz utur d-
gonen / och gå med en Kjådja af Meningar , som stödja sig
på hwarandra til et slut / som är så wiht som den saum-
gen, hvarifrån det härstammar.

Det fordras 100de åhr förr än man kan blifvaråk-
nad ibland wise, store och dråpelige Män. Rätta vägen
der til är besvärlig; en fierdedels tima är tvärt om nog til
at hinna til denne omtalte förnuffts starklek / 5. eller 6.
stamlösa och ogudaktiga Discourser med något olyckeligt
haszlerij giöra anseende af et fukomligt starkt och stadigt sin-
ne / och en Språtthök har alt för lätt at komma i denna lo-
kan : Sannerligen Herrar Språtthökar , I åren wacker
folck ; Odyg och löftelig därskap åro Eder högst förbundnes
De haftwa fått wisdoms och förtjänsters rum i Edra artiga
och fria seders siöte, och I haftwen bestålt den saken så väl,
at man med lärdom och rickelighet intet mera kan winna
anseende hos belefvat folck , eller som I säjen honettes
gens.

Men / säffer man, du har gått på Caffe-Huset til at
höra hwad som säffes om dina skrifster / och du talar bara
om Språtthökar , som du där såg. Det är sant , käre Lå-
sare , men det är intet min skuld at jag där allenast träffade
löhetlig och däraktig ungdom och hörde ingen tala om mina
Papper.

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

II.

Tisdag, den 18. Aug.

Mulieri taciturnitas convenientior.

Heliod.

Jag visar, vadra Kän de unga med de
gamla,
Hur illa det Er står at fackla ståds och
framla.

IAg talte för fionton dagar sedan något om des-
ras obehageliga Mana, som i samquäm- så
gärna prata om lapperi och saker som intet
annat kunnan än giöra dem ledse som nödgas at höra
däruppå, eller ock när de skola berätta något, anfö-
ra många ledsamma omständigheter. Jag hade
giärna då åfwen tiltalt wäre munwiga fruentim-
mer, och pratsamme Quinsolck, men beslöt sedan
at

at spara det til en annan gång, hälst som jag tykte
at de väl behöfwa et helt Art alena.

Jag wil intet förmoda, mine Fruentimmer,
at Illa upptagen detta mit förehafwande, emedan
det hårörer alenast af en uprichtig wäntap för Ed-
der. Twårt om gör jag mig förwifad däröm,
at de förståndige af Edert wackra Rön högre
värdera min uprichtiga alswarsamhet än sina Gil-
sares Smickreri och otydige beröm. Dessutan skul-
le mig illa ansta at tiga med några fel af fruktan at
det intet skulle behaga alla mina Låsare. Dock som
jag håller för et granлага Wärck, at röra Edra Se-
der / har jag hälst wid detta tilfället welat betjäna
mig af en Discours som jag sedt hos en artig Author,
och menar mig intet gå för wida, om jag understår
mig at bruka hans Ord, efter som han sielf vågat
utgifwa samma Discours i sit land. Har han flas-
terat sig därmed, at hos honom funnos Fruen-
timmer af godt förstånd och wett, som väl vis-
ste at anse en moralist skriff, fast än han wore
något sträng, när han intet annat innehåller, än det,
som med sanning och et sunt förnuft öfwerensa
känner, så kan jag ju gödra detsamma. Det står
hos Edter wackra Låsarinnor, at visa det jag haft
orsak därtil. Hans tanckar öfver et Fruentim-
mers otydiga slabber och prat lyda sålunda:

Fagen ur
"Spectator"
nr 247.

Nestillige gamle Authorer berätta oss
at den wise Hedningen Seneca har
lärt vältalighetsskonsten af et Fruen-
timmer, hwars namn om jag rått mins
marit Aspasia. Jag har dock sannerligen oftast
sedt

sedt på denna konsten, såsom tjänligast för det
quinaliga könnet och tycker jag, at man vid Aca-
demier och Scholar borde taga i öfvervä-
gande om icke den Professionen funde med Lä-
romästarinnor besättjas.

Det är sagt til åtskillige Måns beröm, at
de öfwer hwd sak dem hälst förekom, funde tala
några timar bortåt; Men den Hedern måste man
i sanning lemma det andra Könnet, at månge ibland
dem finnas som kunna orera några timar bortåt
öfwer ingen ting. Jag har ofta hördt et Fruen-
timmer rita ut i en lång straxt sammansattad uni-
versökning öfwer en Styf-kortels Form, och ban-
na sin piga eftter alla Rhetoriska Reglorne
för en sönderslagen Thé-kopp.

Wore det alenast eftterlåtit för Quinfolk at
träta in för Domstolarne, så är jag försäkrad
dårom, at de skulle bringa Advocat-Wälta-
ligheten til längt högre fullkomlighet än hon nu är.
Om någon twiflar hårvå, så kan han alenast wa-
ra tillstådes på Torgen och i Fiskar-husen at höra
de Orda-krig och stridigheter som så ofta opkom-
ma ibland dese det våna Könets Ledamöter, ehu-
ru wahl af sämre wärde.

Det första slaget af Quinliga Oratorer
L 2

som

som jag wil nämna åro sådane som uppvåcka
Affeckterne, en del af Rethotican som utan
tvifwel Socratis hustru giordt större framsteg
utj ån hans rättmå nāmbde Lårmästerinna.

Det andra Slaget åro de som brukta Skialgs-
ord, och sådane som wij kalla Förtalerskor. De-
ras quicchet och färdighet i tungan är förundrangs
vård. Med hwad flytande våltalighet och öf-
werslōd på ord kunna de icke nagelsara hvarje en-
da omständighet af nästans förehållande? Med
huru många åtskillige omständigheter och ombyt-
ning af ord kunna de icke säja åter samma sak på
nytt? Jag wet et gammalt Fruentimmer som gior-
de et olyckeligt Gisstermål til en hel månads be-
traktelse; Först straffade hon Bruden, sedan hn-
lade hon henne, dereffter log hon åt henne, åter
undrade på henne och omsider war ond på henne,
in summa; hon slet ut en Wagn och fördärfsva-
de et par Wagns-håstar alenast med at fara om-
kring för denna Brudens skull. På sidstone, se-
dan hon hade aldeles talt ut alt hwad hon kunde
säja i den sakten, for hon til det nygista Paret,
önskade dem Lycka, berömde Bruden för det floka
och försiktiga Walet hon hade giordt, berättade
henne äfven hwad för elaka och widriga Omdöme
hon hade hördt somlige fälla öfwer henne, och be-
giårade at de måtte komma i närmare bekantskap
med

med hvarannan. Håraf ser man, at sådane slags
Quinfolck fälla antingen goda eller onda Omdö-
men om folck alenast på det de måge haftwa något
at tala i sälskap.

Det tredje slags Oratorer som finnas ibland
det Quinliga Konet, kan man sammanfatta un-
der namn af Squallerbyttor. Madame Slab-
bra är fulkomligen öfwaad uti denna Wältalighe-
ten; hon gjör den aldraomständeligaste beskrifning
öfwer et Bröllop och barnsöhl eller dylika Ca-las,
gier sit omdöme om allchanda slags hufwudbona-
der, wet at tala om hwad hvar och en i hela gran-
skapet haft at åta, och förlustar, eller rättare sagt
förtretar et stort Compagnie en hel esftermid-
dag med at beskrifwa sin lilla Gosses förstånd för
än han ens kan tala et ord.

Coquerter och Kiättiasfulla räfnas här för
det fierde slaget Quinliga Oratorer. På det et
sådant Djur må få större fält at öfwa sin wältalig-
het, så hatar och ålstår hon i et ögnableck, ta-
lar med sin lilla Knå-hund, är altid orolig och
ängslig i alla slags väder, och på hwad rum hon
hålst må wistas: Hon updiktar falska tråtor och
uptänkta wanskaper med hvarje Karl som hon kän-
ner; Suckar när hon har ingen orsak at vara be-
drofswad, och ler när hon intet är glad. En

Coquette är besynnerlig måstare af den delen
utj vältaligheten, som lärer at bruка Affecterne
och visa den i åtbörder, och synes nästan för in-
gen annan orsak skull tala, än på det hon må få
röra någon lem, eller ombytte någon Positure,
at få gjöra Miner med ögonen, och leka med
Sol-fiädren.

Hvad angår Sagudiktare, Politicos;
nya tidningars berättare, med flera dylika som
gjifwa talet sif; Så finnas de så många ibland
Man-som ibland Quinsolcf, där före vil jag vid
detta tilfället gå dem med stillatigande förbi.
Hålst som jag ock tilsörene något talt om dem.

Jag har ofta brydt min hiårna, att hitta på
orsaken hvarföre Quinsolcken skulle i så mycket hö-
gre Grad åga den förmän at haftwa et så färdigt
utspråk fram för Mansolcken. Ibland har jag
billat mig in, at de en haftwa återhålds gåfwan,
och den egenkäpen at hålla tilbakars sina tankar,
som männerne åga, utan at de woro nödsakade
at säja ut alt hvad det tänka; om så är, skulle de
fournera Carthesianernes Philosophie
et starkt bewis til deras sas, at Själen altjöd tän-
ker. Men som månge igen äro af den mening
at det våna könnet en så aldeles är främmande utj
den konsten, at förstålla sig, och förborga sina
tankar,

tankar, så är jag worden nödsakad at lemna min förstatan-
ka / och leta efter någon bättre. I följe hvaraf, en min
vän , som är en stor Anatomicus har lofvat at vid tilfälle
willja skåra op en Quinnotunga , och examinera, om icke
derutj finnes antingen någon särdeles saft eller vätska/ som
giör henne så flytande och slippig , eller om icke hennes Fibrer
til åfventyrs torde vara giorde af en finare och minkare tråd/
eller om icke därutj åro några särdeles Muscler som draga
henne op och ned genom hastiga svängningar , eller ock om-
sider om icke där åro några små fördolda rännor som löpa
ifrån hufwudet och härtat til detta lilla pludder-Instrumen-
tet , och fournera det med tiänlig vätska. Jag kan ej hel-
ler förbigå at nämna den af Hudibras andragne Orsaken/
hwarföre de som tala om lapperi, kunna tala med den stör-
sta färdighet / neml. at Tungan är som en Slådlöpare ju
mindre börla man har eftter honom, ju fortare löper han.
Hvilcket dera nu af dese andragne skälen må winna stör-
sta bifallet , så är ändock den Irlandarens tanka rätt na-
turl. hvilcken då han hade hörd et Fruentimmer tala en hel
timas tid tillika , sade henne/ at han trodde hennes tunga
lära vara ganska glad när hon sof/ emedan den hade aldeles
ingen ro så länge hon war waken.

I en gammal dikt finna vij följande Verser;
Jag tror at Quinmans tunga
är gjord af aspelöf.

Och Ovidius berättar ofz om et stönt Fruentimmers
tunga , hvilken sedan hon war utskuren utur hufwudet/
läg ändå och talade på Marken.

Comprehensam forcipe linguam
Abstulit ense ferro. Radix micat ultima
linguae.

Ipsa

Ipsa jacer, terræque tremens immur-
murat atræ;
Utque salire solet mutilatæ cauda colu-
bræ
Palpitat:

Om en tunga har kunnat tala utan mund , hwad skulle
hon icke då hafwa gjordt, är hon haft alla de öfrige målets
värktyg i behåld ?

Jag måste dock tillså at jag är så ganska betagen , af
detta lilla Instrumentets Musique , så at jag på intet sätt will
affräcka det. Alt hwad jag med denna Discours påsyftat/
är at åndra det ifrån åtskillige obehagelige Noter , och
i synnerhet sådane ostånde låten , som komma af wre-
de / båkdantande , squaller och fäktja ; korteligen jag wil-
le giärna altid hafwa det stånt eftter Fromhet ; Sam-
ning , Beskedelighet , och Redelighet.

Hedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

12.

Tisdag, den 25. Aug.

Non exploratis implevi lintea ventis;
Auferor in scopulos igitur.

Ovid.

Wil du en trygger hamn vid åndad resa si;
Så låt försiktighet din Kos och Styrmán bli!

San har redan länge klagat öfwer svåra tider / och
man fortfar dårmēd ånnu. Men i siefwa vårfet är in-
gen ting orimeligare, än at klagga öfwer något som man
sief förvärrar. Tiden måste blifwa bättre, och meninskorne blifwa
ju längre ju wärre: Tiden skal blifwa nöjsammare, och denne göra
efter all förmågo, hvarannan lifwet surt. Det strider emot fö-
nuftet; Tiderne åro gode; de åro åfwen så, som de altid varit, och
skola åfwen blifwa sådane som de åro; Men det **Sticker Eder**
effter tiden! hafwa minste delen behörigen lärdt, och ånnu mindre
fatt i öfning.

Jag wil göra din lycka, så framt du rått wil betjäna dig af den-
samma, sade fordrom Mentor åt den vnga Telemaque. Och det
fattas. Man brukar tiden så illa, at man gör sit egit wälstånd det
största hinder, och föliacteligen sig tiderna svåra. Detta är en
almän hukdom, som likväl intet är botelig. En hvar däremot sin
egen lätare, sin egen förbättring: Skal sedan alt gå bättre; så
måste förut hvar och en begynna att förbättra sig sief. Eftersät-
tes detta: lärer bättre tider snarare stå at önska, än förmoda.

Eil bewis härutaf, wil jag anföra et Exempel af twåinne, en
min goda bekantes, sönner, hos hvilka frukten af tidens goda och
elaka

elaka bruk riktigt inträffat, och på hvilka jag i sanning besunnit, at för mången människa wore lyka at giöra, så frant han wiste sig därav rått at betiåna.

Berander och Cerontes (som de nu mäge kallas) woro bågge til handel ansförde, kommo ock båggesså wida, at de blefwo sina egne fast med olika begynnelse och fortgång. Ty emedan de, som betiånte, låto försyörja en stor åtskillnad i deras giärningar, så skedde det ock när de blefwo sina egne, och betiånte sig af helt olika medel til deras upkomst och underhållande.

Berander upförde sig fuller så i sine tiåste-år, at hans Husbonde hwarken funde bestylla honom för otrohet eller sårdeles försummelse; Men han gjorde intet mera än hwad oumgångeligt, och honom anbefalt war, samt lärde eller winlade sig om intet mer, än hwad en bestedelig Patrons nödwändige försiktighet lade honom för ögonen. Dåremot gjorde han, med wälberädd obetänksamhet, sig därav et nöje och en åra, när han sina öfriga stunder funde använda til spaže-rande, Lustresor eller spel, i rolige Bußars salstap, eller sine gelikers, som woro Junkrar där i granskapet. Hans affekt härmend war ingen annan, än at han losvade sig af denna otidige wånskaperen en god och fördelaktig Credit.

Med sin broder Cerontes war han aldeles intet tilsreds, emedan han hölt sig flitigt vid huset, och tilbrakte sin ledige tid med goda Böckers läsande, eller med andra nyttiga öfningar, i sådant folks salstap, som ålsta konster och wettenstaper.

Sedan hans förestrefne tiänste-år woro til
ånda, och det skulle strida til sielwa saken, såg
Berander den winna et helt annat utseende, än
han gjorde sig räkning på; Han hade hår til dags
grundat sina giärningar dels på memniskor dels på
gifningar: Härutaf wille nu blifwaet slätt Facit
Och emedan hans faders förmögenhet intet stråf-
te sig widare, än at gifwa hwart barn 1100. R:dlr;
så kunde han hwarken besluta at angripa sit wårk,
eller andra utvägar, hwarsföre han nästan i 2 års
tid geck utan at taga sig något före.

Cerontes häremot förlåt sig näst Gud, på
sig siels, och låt det blifwa sit alftware at besfor-
dra sin wåsfård. Han lesde och fläddde sig borgers-
ligen: sökte at få betiåna ei Comptoir som Bok-
hållare, det han ock århölt emot en hederlig lön, samt
sri handel; Då han tog sig så mycket före, som
hans förstånd och medel tillåto, och han wål be-
strida kunde.

Den andre såg denne halfft drömmande an,
och stackrade i sina tankar som en Jude. Omsider
beslöt han, at försöka sin lycka på Lotterier, hwar-
utinnan honom ock så wål lyckades at han seck en
Prise af 21000 Daler. Härigenom tog han o-
fördöjeligen tilfälle at inrätta sitt Hushåld, hyr-
de et hus för 1000. D:lr låt sig straxt upwakta af
Comptoirs-och Hus-Betiånte, och gjorde dels
med sin egne dels med andras penningar en odrågelig
begynnelse til sin wanmåktiga Handels undergång.

Brodren/ som intet kunde gilla, at Berander, som en be-
gynnare/wille allaredan haflwa goda dagar. Och spände bogan

alt för högt/ gaf honom at efftersinna, hur uledes han/ utom sin
årliga hushyra, åtminstone måste räkna 5000. Dal. til Hus-
hället/ och denne påster redan gjorde flere Pro-Cent af hans Capi-
tal, än man kunde föreställa sig årligen förtiåna.

Berander, hvilkens förmöntes-livs denne lyckelige handel-
se hade ånum mera förmörfat, förmonte medelst en såanenlig
inrätning gjöra et fördelaktigt gifte: som han åfwen gaf
at förestå det han utvält en flicka med 5000. Dal. heingifft,
och af hvilkens förmåme Anhörige, han kunde blifwa brukt i
anseende.

Und detta tilsälet öfvervägade Cerontes denne Puncts
nödwändighet; Och föranlat honom hans broders åtrå at föra
stor Stat, til at berätta, huru han uti sin förra Patrons böcker blif-
vit varse/ at allenast Gåfworne til en så rik brud stigit til nä-
gra 1000. Blåtar och hans hushåldning sedermera til åfwen så
mycket; Om han nu intet varkelligen siels ågt et stort Capital,
hade han genom Giftermålet intet blifvit mycket hulpen.
Han bad honom besymma sådant/ och intet agera Junker/ mera
färka på at underhålla och gå ut med sina saker, än at gjöra sig
stor, och sättja sig i vidlöftigt väsende. Hans fader bemödade
sig åfwen väl at för Honom berömma Måtteligheten, och tjs-
dens samt lyckans förmöntiga bruk: Men i hans af förutfat-
tade Meningar uppfylte sinne, hade inga föreställningar rum;
Han fölgde sin lust/ och erhölt, hvad han sökte.

I begynnelsen geck det effter önskan. Ser Åhr förflyto
wäl innan han märkte, at hans saker woro intet bygde på nog
fast grund. Ty effter han tilsörene hade haft tämmelig goda ti-
der, och altså kunde hålla sit väsende i vilt; Låt han det få passe-
ra. Men sedermera när handelen intet fastade mycket af sig, och
han intet förstod inskränka sin hushåldning med Maner; Då
öpnades plöhligt ögonen/ och han såg sit tillstånd gå kräfft-
gången.

I betraktande härav/ hade han skolat utvällja helt andra
medel än at försätta sin hustrus souveler hos Judar och åckra-
re. Dock var detta en quarlåtenhet af hans falska Politique,
på det han därigenom allenast skulle hålla sig utvärtes i anse-
ende. Desse de Christnas Blod-Iglar/som af grunden förstå en
slit handel/ gjorde honom rätt förtrolig til at allenast komma
under midret med hans hemligheter, och tilbodo honom friwil-

ligt penningar utan pant, som han ock obetänksamt til sin fästa nog antog. Men knapt hade han sig et år därav betjent/ för att de dem åter uppsade. Som han nu utan sit utvärtes anseendes meen, det han ännu hårtills underhållit, intet kunde så snart stappa penningar, måste emedertid det ena stycket efter det andra dala/ til at förekomma, at ingenting af hans Stat och bestjente blefwe förminstat, och han satt i Miss Credit.

Under hela denna tiden som Berander syntes lyckelig, gift sig och til slut handlat; var Cerontes stadigt i tjänst som bokhållare / men hade brakt sin bokhandel med GUDs välsignelse / så långt, at han kunde bli swa sin egen, och af sin handel, som ogift riklig lefwa. Hans syflors dagliga tilväxt war näst GUDs välsignelse at tilskrifa hans Arbetssamhet, uprichtighet, och märtelighet. Han förtjänste mycket mer än han förtärde / och betjänade så sina männer at de funno så säkert at gå til honom som til den största Capitalist: Hvarigenom så väl hans förmögenhet tilvärte, som han med Affairet öfverhopad blef.

Emedan han utom deß hade ingen lust at gifta sig; så bestöt han numera at antaga sig sin Broder, som det nu war på upphålningen med, och gå med honom i Compagnie. Til den ändan nödgade han honom til sig/ och utforståde af honom, huru mycket han hit in tils fördjupat sig i skuld, gaf honom ock den trost, at afgöra hans Räkningar Emedertid förde han honom med broderl. kärlek och rättmätig alswarsamhet til sinnes, hvoruledes han hvarken fätt stor wist på Lotterie, eller gjordt rikt gifte/och åndå arbetat sig honom förbi. Han uprepade sina honom fördom gifne påminnelser / at det hade mycket nytt å med sig, när man i ungdomen flitigt speculerade, och såg sig något omkring i Konster och Vettenskaper. Ty därigenom gjorde man sig sticketig/til ex. i handel at see vidt längre än andra, eller så framt det intet wille därmed lyckas, på et annat åhlygt sätt komma fort i Världen. Wid siefwa handelen wore så mycket at lära, at man på många år intet kunde berömma sig af tillräckeligt förstånd och försarenhet. Det fordras ei allenast at bras kunnna räkna och skrifwa, utan det ligger så väl hemliga som vissa fördelar därunder, at en köpmän under en Christel. handels förande, wet döma effter rätt och billighet om stridigheter som förekomma i Värrel och Handels-saker/ samt förteligen watta sig för stador; Om han förstode en tings Pro-

portion, nyttige Machiners inrättande / Sjöfart etc. samt kan
bestedeligen tala om Warors egenstaper / om et lands beska-
fenhet / med mera. Sådanne härlige Wettenstaper wore at
ansee som brunnar hvarutur näst GUDs hielp / Wälfärds-
Strömmar kring honom utflöto.

De talte vidare om, på hwad sätt man båst förorsakar
en handels utvidgande. Då nu Berander förtälde de Maner
han brukat; Att han näml. flitigt budit främmande köpmän
til måltids / och på det präktigaste tracterat dem i sin Hus
förnämsta Släkts närväro. I synnerhet hade han genom
skänker sökt at giöra sig af Utländningar ålskad; Gisvit dem
lång tid at betala / utan at räkna Interesse; Ingen Provisi-
on beräknat; Penningar vå Waror föreskifit, och ibland
ringare upfört inköpet på sina saker, än de wärckeligen ho-
nom kostat, och genom dese dyra vägar sökt at draga til sig
så mycket mera Commissioner.

Cerontes billigade det första i visst mätt; Men an-
märkte derwid: Att en främmande / om man ansäge honom
som en förmöntig köpmän, och intet som en vällustig stru-
pa / har mera misshag än tycke för det så vanlige präktige
Tracterandet, och torde anse det som et otidigt öfverflöd.
Han höst före at nissi tjenl. inrättning af bordet / gode och
til deras åndamål syftande samtal / neml. hwad de tänkte
med hvarannan at giöra för nyttja i handel, bidrog mera
til at winna den affekt man här under sökte. Med skänker
och föråringar wore det åswen så bestaffat, så wida man in-
tet wore fullkoml. försäkrad om sina Wänners benägenhet.
Til at förtiga, at somliga intet funna tåla det Maner at
med en korf skinta til en skinka. Et godt namn, och en
fickelig penna i Handels-förlager funna förskaffa större be-
kantskap än sådanne frokwägar. Det sednare, neml. at i
Commissions-saker hemligen sticka ut en annan / och främ-
mande med godt köp locka til sig / wore et påfund / som de
ensfaldigare ansägo som et konst-grep, de flokare som et falskt
grip och drog sådanne Wäglare i Miss-Credit och mistan-
ka, at de antingen en gång väl skulle taga igen sin skada,
eller ock aldeles löpa bort med Capitaler, hvarföre en flock
köpmän lemnar gärna sådanne skänker obelönade.

Af dese och dylike samtal blef Berander öfvertrygad om sin

lilla insikt i Handels-saker, och lämnade sin yngre bröder
willigt förträdet därutj. Han var tilsfreds at Hdet gjort
honom så lyckelig at han kommit med sin Broder i Compa-
gnie, och fölhakel. såg sig conserverad. Han angrep ock
Handelen rått ifrigt effter Cerontis anledning, i hopp at mån-
ga år få dela med sin k. Broder fördelen af deras Arbetsjåd
som i Gudsfruchtan och önskad enighet den högstas Wälsig-
nelse war anförtrodd. Men det outransakelige ödet hade an-
nat beslutit. Ty när han knapt et År i detta broderliga
Compagniet arbetat, måste han förbyta detta timmeliga
med thet Ewiga. Han lämnade effter sig en enda Son
om 6. År tillika med modren. Cerontes antog sig honom
strakt, och gjorde honom förmödest et ordenteligt Testamen-
te til sin enda Urfwinge, til alt hwad han genom GUDs
wälsignelse wäl förvärfsvat. Och effter han åfven skulle
blifwa en Handelsman förestref han honom följande lär-
domar til sin stadiga Underrättelse;

Begyn ingen ting utan GUD, och intet utan Råd:

Tjåna så i dina tjänste-år / som du en gång wil blifwa
betjänt igen.

Gör mera än din skyldighet egenteligen fordrar. Därme-
delst at du gör det dig är anbefalt; gör du allenaft hwad du är
pliktig; Men om du visar dig arbetsam, så får du ock en gång
blif Creditor, och haftwa at förvänta Interesse af din dygds och
fljts Capital, nembl. beder och åhra.

Kläd dig renligen och årbart, en otvulig Kläde-bonad för-
räder et gement sinne, och granlat utmåtker et fåfängt och
högfarligt hierta.

Gör dig et Wahl af männer, drag dig ifrån de siefewäldege och
illa beryktade: Sky de lata och öfverfiödiga. Fly desamma som för-
föra Ungdomen, deremot hålt dig til dem, af hvilka du kan haftwa nå-
gon nyttja, det är: omgås fitigt med fromt och förståndigt folcf.

Wandra först i Böcker, för än du anställer någon wandring
til främmande ländre. Gif akt på alt hwad du ser utom Lands: men
sträfva förmånligen effter at erhå någon fundskap i det du föresatt
dig at lära, och föhr dig så opp, at et godt rykte och beröm om dig re-
ser hem förut.

Låt dig fram för alt vara sagt, at du intet öfverlitar dig. Att

forhasta sig, är, att intet råttibetänka sig, samt tekn til et ovisst och illa
inrättad förstånd. Dersöre betänk dig för ån du vågar; Men war
dock intet twifvelaktig och försagd.

Vijs intet skryt i din Handel och Hushåldning. Kringkrånk
denna sednare i början på det nogaste, och war försäkrad, at man har
större heder, när man flyttar utur en Koja i et Huus, än när man
måste flytta utur et hus i en koja.

Uti och utom din förrättning bemöt en hvor med höflichkeit, hur-
tighet och uprichtighet: så förvävar du dig et tredubbelt beröm, och
lär tregånger snarare bringa ut dina Wahror ibland folck, än om du
gjor häremot.

Skulle någon handla med dig på Åra och god tro, så betjåna
honom bättre än om han more tilstades och såge uppå.

Gif och tag en skälig förtienst och låt andra åsven förtjena nä-
got med dig; Betänk at du åst en allena i Verlden.

Allt eftter som det är brist eller öfverflöd på en wahra, kan du wå-
ga uppåt stegra något. Men låt intet begärelsen at winna förmyclet,
förleda dig, på det när Vådret wänder sig om, det ey må hetta:
Att gå eftter Ull, och bli sielfliptter.

Händer det så at du misräknar dig, så tänk at den första skaden
är den minsta, och en liten förlust emot en stor, är en klar vinst.

Wil du gifwa någon Credit, så låt utvärtes anseendet en för-
blinda dig, utan Personens sunne och lefvernens art tjåna dig til råttelse:
Emedan som Trohetens Guld måste eftter deß innerlige godhet beprofs-
was och wärderas.

Bewara och war om om din egen Credit, som om din ögnasten.
Som denna af det ringaste smolc eller orenlighet wärder förmörkad,
så bliswer och den förre igenom den minsta orfthet fördunklad.

För riktiga böcker, och låt inga orediga räkningar komma ifrån
dit Comptoir; En sådanne fel åro eftertänkelige, och warda ey giäre-
na ursägtade.

Håll dina betjänster uti fruktan och liärlek: Bewis, at du är deras
Herre och tillikaderas wän: Förtro dem mycket, men intet alt för myc-
ket; War siel den bästa tjänaren, och belöna godt med godt.

Förtryck intet de förtryckte, och förhåll icke arbetaren hans rätta
Lön. En förmeldest dens indragning, drager man straff öfwer sig.

Låt den nödlidande få del af ditt öfverflöd, så skal du få del i
GUOS löften.

Om du handlar emot GUO som en Christen, emot din nästa som
en Wän, och emot dig sielfornuftigt, så kan du säkert förhoppas at
winna både en timmelig och öofverswinnelig evig lycksalighet.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

13.

Tjördag, den 1. Sept.

Opes honestis viris ac bonis bonæ sunt.
Plato.

Förvarfwa rått, använda wål, din fö-
resaz lät wara,
Så kan du Rikedomar få och åga utan
fara.

et

Jag

SAg har Orsak at gratulera mig däröfwer at mi-
ne wälmente moraler af en stor del läsare gun-
stigt emottagas och mildt uttydas, och för-
säcker / at det länder mig til en särdeles upmuntran;
dock wet jag wål, at om i stället före at fråga och
undersöka om den eller den gärningen är årbar, an-
ständig, redelig, och dygdig, mit giöremål wore at
esfterse hwad som måst drogo in i Cassan, eller wi-
sa mine läsare utvägar och medel til at förskaffa sig
rikedommar, skulle hwarken Bokförare eller Bok-
tryckare hinna at syfla med annat, än med mina art,
såfå än hwar och en förfunstig man wål ser, huru
mycket samre min syfla då wore. Jag wet wål at
Rikedomar, som wål förvarfwas, och rått anwändas, åro en stor förmån och hielpreda för en memni-
sta här i wärlden, men får först appetiten at blif-
wa rik, råda, lärer man sedan näppeligen blifwa
samwetsgran, och när de åro samlade, bryr man sig
intet heller stort om den råbenkap man en gång skal
giöra för den stora alswäldige Herren som dem ut-
delt. Det är ock sant, at memniskorna i gemen,
kunde slippa at så quida och klaga öfwer fattigdom,
om de mera gafwo akt på sig och sina gärningar,
samt om de nögde sig med at hafwa sin nödige ut-
komst, och intet wille blifwa alt för rike. Så de in-
tet alt för mycket, så willa de hålldre hafwa alt för
litet än nog. När man på detta sättet anser rikedo-
mar, så kunna de blifwa en af de förnämste betrak-
telser i moralen. Men jag wil för denne gången ale-
nast

nast gifwa några reglor, som béra i acket tagas, om man wil blifwa rik och förmögen, sag wil ock anföra någre Erempe därpå, at de som lägga sig på denna Wettenstapen kunna upptänka många sätt at förwärswa penningar. Jag har hårtil welat betjäna mig af en annan mans tankar emedan jag giàrna tilstår at jag i denna Konsten har otillräcklig Theorie, och aldeles ingen Praxis.

IUcianus raillerar de wisa som lesde i hans tid därföre, at de intet funna komma öfwerens, om de skulle antaga Rikedomar uti det väsentliga godas antal; De som woro af de alswarsamme Secterne ströko dem aldeles därutur, men andre åter satte dem dristigt dit igen.

Jag tror at denna de strängare lärares sats blef ogillad, enär verlden begynte at blifwa me-
ra flok och polerad; Emedan jag näppeligen fin-
ner en nu för tiden så hård som nefar at det är en
gansta stor förmån at vara rik och förmögen.
Sannerligen de flokaste och förståndigaste menni-
skor, fast än de hunnit så wida, at de förakta en
stor del af de ting som wårlden fallar nöjen, kun-
na doch likwäl ej annat än se och tilstå, at makt
och förmögenhet lägger en stor vikt til deras Äm-
beten, Rådslag och giàrningar.

Det första och ofelbaraste medlet hårtil är
N 2 Spar-

Sparsamhet: Alla åro en lika fullne och sticke-
lige til at församla penningar, men så kan dock
hvar och en mennistia förofwa denne dygden, och
tror jag, at få åro, som då de tänka på deras
framfarne lefwerne, en finna at de nu skulle vara
Herrar af en wacker egendom, om de hade spart
alla små utgifter som de onödigt utkastat.

Nåsta rummet til sparsamhet förtjenar flitigheten: begge desse finner jag rätt väl recommen-
derade för dageliga öfningen uti efter följande
trenne Italieniske ordspräken.

Uträtta aldrig igenom andra, hwad
du sielf kan uträtta.

Upstikt aldrig til morgondagen det
du i dag kan förrätta.

Förackta aldrig små utgifter.

Det tredje medlet at blifwa rik, är redig
method i alla sysslor, hwilket likaledes, som de
tvonne förra, kan åfwen af de ringaste läras.
Når den berömde de Witt, en af de största
Statsmän i sin tjd, blef en gång tilfrågad af sin
mån, huru det war för honom möjeligt at förrätta
alla de sysslor som han war öfverhopad
med; Gaf han til swars, at hela hans konst bestod
uti

uti at alenast uträtta et ting i sänder. Om, sade han, jag hafwer angelägna årender at förrätta, tänker jag på intet annat til desh de åro giorde; Om nägre hushålds safer fordra min opmärksamhet så lägger jag mig helt och hållen därpå, til desh de åro i ordning brakte.

Korteligen, wj se ofsta dem som åro af et dumt och phlegmatisst temperament komma til stora rikedommar igenom en god och ordentelig disposition uti deras safer, och at den förutan, förbrylla de snällaste och förståndigaste deras safer.

Af hwad nu sagt är, tycker jag mig kunna fast ställa det för en konst, at hvor och en, som har sundt förnusst, kan om han behagar, i sitt stånd och fallelse säkert blifwa rik. Orsaken hw ar före wj ofsta se mån af eljest stora egenskaper ej winna några ågodelar, är antingen för det de föräckta rikedomar, i jämnsförande emot någon annan ting, eller åtminstone åro de intet nogde at förvärfwa rikedomar, om de en så gjöra Det efter deras eget huswud, samt tillika förlusta sig på alla de sätt en menniskia någonsin kan upptänka.

Men förutan desse wanlige medel at blifwa rik, måste man ännu bekänna at et qwickt huswud kan upphitta flera, och bruка sig uti detta som alla andra tilhållen.

An-

Ånftidont maneren at församla ågodelar åro
länge sedan til antalet ganska månge, och önskiont
månge nye åro i denne sednare tider upfundne, så
åro ännu tilfället nog at hitta uppå flera, så at
det en en gång erfodras särdeles stort förstånd til
at framgiswa sådanne förslag til ens underhåld,
som ännu aldrig någon tankt uppå.

Wj se ju dageligen huru penninge giruge huf-
wuden tanka op konster som nogsamt öfverthyga
os om inventions kraft i denne saken.

Om Scharamouche den första berömdne Italienske Co-
medianen i Paris berättas det, då han fant sig i stor nöd, at
han upptänckte fölhande strek; nemligien/ han stälte sig utanför
en bekant Parfurmeurs bod dörr / och begärte af hvar och
en som utkom en prile af det snus de derinne köpt. När
han nu hade på detta sättet samlat tilhopa et ymnogt för-
råd snus af allehanda slags Sorter tilhopa blandat / sålde
han det tilbaka igen åt Parfumeurn för något ringare pris;
hvilken emedan han viste af bedrägeriet fallade det Tabac
de mille fleurs, eller tusende Blommars snus. Historien
säjer vidare / at på detta sättet förstaffade han sig wackert
underhåld, til deh lusten kom uppå honom at wilja blifwa
brårik/ då han tog något för diupt i en Schweizif Officera-
res dosa, hwarföre han råkade i tråta, och måste sedan öf-
vergiswa denne behändige föde kroken.

Wid detta tilfället kan jag en förbigå af nämna en
ung gosse jag sett i England, som knapt är tolf år gammal,
och har lärt så reveillen på kinbenen med största accuratesse.
Med denna konsten underhåller han icke allenast sig sief och
sin moder, utan samlar dageligen penningar tilhopa / i tan-
kq,

ka, at om det hsr krig, förfästa sig en trumma, om icke
en fahna.

Jag skal suta desse Exempel med den widt berömda Rabelais invention, hvilken då han var längt bärta ifrån Paris, och hade ey resepningar att kunna komma dit, tog sönder malen tegelsten / och lade den i åtskillige små strutar, samt stref uppå den ena, förgifft för Konungen / på den andra, förgifft för Dauphin, på den tredie, förgifft för Konungens Broder. Når han nu således hade tilllagat sis för den Kongl. familjen, lade han den på et sådant rum, hwarest hans vārd kunde blifwa det varse. Streket lyckades effter Rabelais önskan. Vārden qaf saken straxt tilkanna hos Stats-Secreteraren som genast affärdade en Courier at föra op förrådaren til hovet / och under vägen föda honom på Konungens besötnad. Såsnart han nu kom op / och man såg det vara den stora Rabelais, samt befart uppå undersökning hans pulwer ey wara sfadligit / blef allenast åldje gjordt af altsammans, för hvilket en annan som ey warit bekant för lustig och ståmtsam ture, hade ofelbart blifvit stickat til Gallejorne.

Commerce och Handel kunde ånnu på 1000de nya maner utwigdas / som aldrig någon tilförene tankt uppå. Den namnkunnige Doilijs är ånnu i friskt minne, som lade ihop a stora ägevolar, allena med et nytt slags thgs eller stoffs upfinnande, som tillika var wackert och kostade ey stort. Jag har hördt säjas / af om han ey hade hittat på denna sparsamme methoden at flattera Engeländernes Högsfärd; så hade de ey warit i stånd, at föra ut sista kriæt.

Jag anser handelen ey allenast som gansta fördelaktig, för det Allimånnas i gemen, utan ock som det naturligaste och tjenligaste sättet för en man at gjora sin Ircka; Och det så mycket mera, jag som altid obiverat, at mera rikedommars

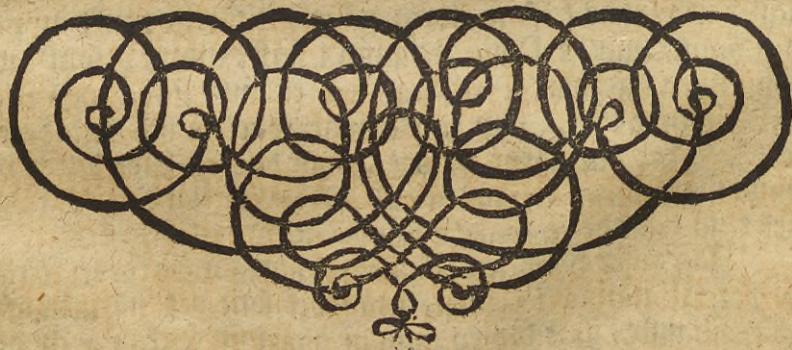
åro

dro på beurzen än vid domstolarne. Jag tror at jag kan ock
lägga det dertil, at det förra sättet til at bli swa rik, har me-
ra nöye och rått så godt samwete i följe med sig.

För än jag sluter detta försök / måste jag observera
at hvad som är sagt / angår allenast medelmättigt slags
folck / men intet sådane som hafwa ifrån en ringa begin-
nelse drifvit sig fram, och förvärfvat sig de högste heders Po-
ster. Min maxime at spara, är intet årnat för dem,
hälst som ingenting är wanligare, än för njugg- och spar-
samhet, at förhindra Gregiruhetens åndamål, warandes
det nästan omöjeligt för sinnet at bry sig om, och gifwa akt
på lappeti, enår det har några stora anslag för händer.

Dersöre må jag väl förlikna en sådan man vid en stor
Poët, hvilken som Longinus säger, enår han har hufvudet
fullt med de aldrastörste Idéer, får ej altid tid at gifwa akt
uppå alla sina elegancer och angenämbeter af sin konst.

Dock likwäl wil jag välment warna mina läsare
at taga sig til wahra, och ej hålla sig för sådane stora genien,
emedan de lätteligen kunna bedraga sig.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Hedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

I4.

Tjisdag, den 8. Sept.

Nam genus & proavos & quæ non fe-
cimus ipsi,

Vix ea Nostra Voco. Ovidius.

Jag måste ossa se en ting som mig för-
tryter,
Att mången utan skål af lånte gåsvar
skryter.

O

Jag

Gag har ofta hos mig sielf, ej utan bekymmer tänkt på
huru menniskorne klagat och grifwa sig. Ingen är
nögd med sin del, hvar och en tycker sig hafwa förs-
tjant et bättre Hde: Guds försyn som alt ting så väl ställar
och lagar klandras därigenom / och de gjöra sig sielfwa där-
medelst en besvärlig och orolig lefnad. Detta härrörer dels
af den goda tanka vi hafwa om oss sielfwe / dels af den fals-
ka inbildning vi hafwa om Höghet och Årestånd. Anse
vi det stora ansiwar som därvid hänger, så skulle vi sanner-
ligen intet annars anse åretjänster än en börla Gud lägger
på den, som han ser bäst kunna våra densamma til andras
lisande och liggande. Jag läste igår några artiga infall
denne saken angående / som jag wil meddela. Dock påmin-
ner jag förut / at ingen må stöta sig på det Ordet **Dygd**/
Därmed förstås intet en **Virtus Philosophica** eller **Hedniskt**
Dygd / ty den är alt för otillräcklig til at winna et åreställe
i det tillkommande lifvet. Guds Ord visar oss hvarutji
deynne dygden består / nemtigen en sann tro / och eu upri-
dig Christelig dygde-wandel.

Gansta så Människor finnas, som icke
sträfwa ester at på ett eller annat sätt
distinguera sig i det Landet eller på
den Orten där rest de bo och wistas,
eller winna något anseende hos dem de umgås
med. Det är et slags heder och åra som de al-
dra ringaste Människor söka at förskaffa sig i-
bland deras Männer och Bekanta. Den geme-
naste

naste Arbetskarl, ja åsven den som lessver af
Allmosor har dem som tycka om sig, och sagnar
sig öfwer det förträdet, han hasver för några an-
dra, som i wiſa mål ärō sämre än han. Denna
Åre-Lusta som gemenligen följer med alla Månni-
skor, kunde, om hon bleſwe rätt använd, så myc-
ket bidraga til deras förmän och nyttā, som Hon
nu förorsakar dem orolighet och ångslan.

Jag wil uptefna några tankar angående den-
ne Materia, och skall berätta dem, som de fullit
mig in, utan at giöra mig den mōdan at sätta
dem i Ordning.

Allt det förträde, den ena Människian kan
haswa för den andra, härrörer af tråinne slags
förmäner, eller Egenstaver hon äger, nemligen:
Lyckans, **Kropsens**, eller **Sinnets**.

Lyckans gåſvor ärō **Hårförmist**, **Åretit-**
lar, eller **Mikedomar**, och ärō deſſe fråm-
mande med **Vår Natur**, så at wij minst af alla
trenne Förmäner kunna falla deſſe våra egne.
Kropsens förmäner bestå i **Hålsa**, **Starchet**
och **Skönhet**, som ärō med os närmare för-
bundne, och kunna mera tilſkrifwas **os**, än de
förra.

Fast än en Menniskia har mindre orſak at
ſkrifta och berömma sig öfwer **Lyckans**, än öfwer
Kropsens och **Sinnets** Förmäner, så giöra de dock
det

det största anseendet, och lyxa aldramåst i världens ögon. Som Dnygden är Hedrens rätta och wissaste källa; Så finna wij åsven i alla Åretitlar någon besynnerlig anledning til en särdeles Merit och förtjenst, som skal hafwa befordrat stora Herrar til den hedren de åro komne til. Hellighet tilskrifves Påsven; Majestet tillägges en Konung; Serenité eller Nåd tilägnas en Første; Excellence eller Fullkomlighet, en Ambassadeur; Lårdom och Wördighet det Andeliga Ståndet; Råttwisa och Lagfarenhet Domare-Embetet, och så widare.

Stamsåder för stora och fornåma Familjer, förtiåna de Åretitlar dem gifwas såsom öfverens- kommande med deras Dnygd och meriter; Men hos barnen och efterkommandena, åro de alt för offta mera tekn til högt stånd än til nåre förtiåster. Utvärtes stämpelen står fuller quar, men inwärtes godheten eller halten och skrotet kan vara förvärrat.

Sotesången wisar aldrabäst stora Ramns och Titlars tomhet och fåsfånga. Den stackars modfälte syndaren ligger där, darrar och båsvar under fruktan för det tilstånd han snart lärer komma utj, och warder tilfråad af någon årbar Man, huru Hans Excellence mår? Den an- dra

dra hör sia hållas för Excellence som ligger nu i det ynkliga dödighetens tilstånd, hvilket bevisar vår förlöpighet. Vid sådane tilsällen låta Titlar likare begabberi och förmådelse, än som Respect och mordnad.

Sanningen är det, at Hedren blifver en altid här i Världen rätt utdealt; Värklig förtydianst är föraktad, dygden förtryckt, och odygden triumpherar. Men den sista dagen skal giöra en ändring uti all denna oredan, och tildömma hvar och en sit sätte likmäktigt dess dygd och goda Egenskaper. Då kommer Rangen att rättas, och förträdet att reguleras.

Jag tycker wij borde hafwa den Ambition, om icke att avancera högre i den tillkommande världen, åtminstone söka, at där bibehålla vår gamla Post, och här öfvergå i dygd dem som åro särre än wi, at de ej må få sitta öfver os där, som Rangen warde regulerad, för hela den långa Ewigheten.

Menniskiorna warda i skriften fallade Resande och Wandrings-Män på jorden, och lißvet en wandring. Åtfullige så wäl Christne som Hedeniske Autorer hafwa esfter samma liknelse förestålt Världen som et Wårdshus, hvilket allenast tianar at förse Os med förfriskning på vår resa. Dårsöre är det ganska orimeligit, at willa tänka på at sättja sig neder i ro, förän man kommit til

til sin Mesas ånda, och intet händre efftertänka, huru vij skola blifwa där emottagne, än at fåsta våra tankar och sinnen på några förmåner wij kunnna under vägen hafta, den ena för den andra.

EpiCtetus betjänar sig af en annan Al-lusion, som är rätt angenäm, och ganska tjänlig til at öfvertala os at vara nogde med det stånd Guds försyn har satt Os uti. Här är vij, säger han, lika som på en Theater, hwarest hvar och en hastver sin pålagde Rôle. Vijs kunde fuller säga, at vår Rôle står os intet an, och at vij kunde spela en annan bättre. Men det säger han, är intet vår affaire. Alt hwad vij böra bry Os om, är at excellera i den delen os gifven är. Men om den är os otjänlig, så är intet skulden hos os, utan hos den som delar ut alla Rôler, och som är Directeur af hela Drama.

Den Delen som Philosophen sielf agerade, war en af de bästa, ty han lefde och dog en esclav. Hans Motive och skäl til förnöjsamhet, får et stort understöd af den åfwan anförde betraktelsen, när vij komma i hog, at vij i den tillskommande Världen skola få nya Rôler, samt at Människorne då skola blifwa indelte uti Heder och Rang alt

alt estter som de här i detta listvet öfvergått hvar-
andra i dygd, och fullgiordt deras skyldighet i de-
ras förrättningar här på Jorden.

Vi finna många wackra ställen i den silla
Apocryphisk Boken, kallad Salomons
Wishet, som öfwerlyga os om Heders och Åre-
Titlars fåsång, samt trösta dem, som ej besitta
desanima. Han föreställer med esttertryck en dyg-
dig Mans Besödran i andra Världen, samt
hvard förundran det lärer förorsaka hos dem som
här marit des Förmän.

Tå warder then Råttsårdige ståndandes uti en stor frimodighet, emot them
som honom bedröfwat, och hans arbete för-
kastat hafwa.

Sår thesamme då see thet, skola the
grusweliga försträckias, för sådana salig-
het, then the intet formodat hade.

Och skola tala med hvar annan, och
ångra sig, och sucka för andans ångest full:
Thenne är nu then som vij tilforene hade
för spott och spee.

Vi galne höllom hans lefwerne för
ursinnighet, och hans åndalycht för en skam:

Huru

Huru är han nu räknad ibland Guds
barn, och hans arsweedeel ibland the heliga?

Om Låsaren wil se beskrifning af et Lefver-
ne förnött i fåfänga och högfärds flädder, så fin-
ner han den rätt wacker i samma Capitel. Emedler-
tid effter som vårt närvarande tilstånd fordrar
en Ordning och åtskillnad ibland oss, så skulle vi
vara lyckelige, om de som sitta i höga Poster och
Embeten ville beslita sig om at åfven öfvergå
andra så mycket i Dyngd som i Rang, samt medelst
deras mildhet och wanlighet gjöra deras höghet
drägelig för dem som stå under deras lydna; det
ware ock til ønskande, at de som beklåda lägre
Poster, ville betänka huru de härefter kunna
förbättra deras tilstånd, samt medelst en tilbörlig
höflichkeit och ödmjukhet, emot deras förmån,
gjöra dem nogde som den Guddommelige försy-
nen har behagat för andra ophöja.

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

15.

Ljödag, den 15. Sept.

Bambalio clangor, stridor, taratantara,
murmur

Farn, Rhet.

Jag talar wäl om spel, Musique, Cadence och Taft

Men lärer hur man bör uppå sit Fal ge
aft.

P

Jag

*Oversatt
ur The Toller
TL:153.*

Ag har hördt talas om et kostbart Skilderj/ som föreställer alla den tidsens Målare/ på hvilken det war gjort/ sittjande tillsammans i en ring att hålla en Concert. Hvar och en af dem spe- lar uppå et sådant besynnerligt Instrument som måst kom- mer öfwerens med hans Character, eller som gifver tilkänna, hvad slags målning han war starkast uti. Den berömdne Mästaren för Fältslaktningar hade et Walthorn i handen, hvilket han syntes blåsa opp med stor häftighet därmed att beteckna hans dristighet i sine Deseiner. Tvärt emot en stor konstnär som med största Subtilitet förfärdigade sit arbete, och hände det med alla de angenäma strek, som kunna sättja det accurateste ögat i förundran/ är föreställt med en Luta i händerne. På samma sätt har hvar och en sitt, med deß ge- nie båst öfwerenskommande Instrument.

I anledning af denne Invention, har jag tykt at man också kunde efter åtskillige slags musicaliske Instrumenter in- dela de åtskillige gäswor i dageligt samtal; så at hvar och en Ledamot i wäre umgängen kunde förliknas vid et besyn- nerligt Instrument, alt efter som deß maner öfwerens ståns- ma med det samma. Jag wil bjuda til at ställa dem i Ord- ning, och altså först nämna Pukor.

Pukor åro wäre Rumormakare i samquäm, som med högt gapstratt, onaturlig glädje, och obe- skrifweligt buller fara fram, förtrycka förståndigt folck, förvilda deras Camerater, och upphylla rum- met de åro uti med flammer, som sållan visar nå- got förstånd, wett eller godt upförande. Dock lik- väl kunna Pukor, genom deras häftiga munterhet ganska lätt bedraga de osförståndiga; och i sällskap bland

bland fruentimmer som eh åro af det slugaste slaget, passera för mån af förstånd, wett, och obestriswelenigen angenåme COMPAGNONER. Jag behöfwer intet påminna, at en Putas tomhet, ganska mycket bidrager til des liud.

Lutan är en Caracter twårt emot Pukan, som låter rätt angenämt för sig siefst, eller utj en liten CONCERT; Des thoner åro öfvermåttan liuslige, men låge, snart förquåfde ibland en myckenhet Instrumenter, åsven ibland få, så framt man intet gifwer därpå en besynnerlig aktksamhet. En Luta höres sållan i större compagnie än ibland semb, då en Puka kan tydeligen höras i et salstap af 500. Lutenister åro fördenskull mån af högt förstånd, ogement wett, och särdeles behagelighet, förnämligast aktade af folk som haſwa god smak, hvilka alena funna wara Domare öfwer en så ljuslig och douce melodie.

Trumpetan är et instrument, som eh har utj sig mycken musique eller ombrytning af toner men är icke des mindre mycket angenäm, så länge hon håller sig innom sin krets. Hon har intet öfwer syra eller semb NOTER, som dock likväl åro rätt behagelige, och funna på många sätt ombrytas och förändras. Under detta namn komma de som haſſt den

den aldranymodigaste wwfstran ; och åro d' un
comportement raffiné , som hafwa utas de
måst beleswade compagnien lärde en särdeles
lenhet i talet och zirlighet i åtbörder , men tillika
hafwa litet förstånd och alzingen hiårna. En Co-
media , en apartemens dag , en Bal , en
Visite , eller en promenade i Kong's trågår-
den åro de få noter , som de åro måstare af , hvil-
cka de ståmma op i alla samquäm. Dock likwäl är
Trumpetan et nødigt Instrument vid Hof , och
tjänar mycket at opliswa en concert , fast än hon
förf sig sielf och alena ej har någon särdeles har-
monie.

Violiner åro de lefwande , muntre ; färdige , och näswise humeurer , som distinguerar
sig förmadelst deras rika tankar , fina swar och Re-
pliquer , stingande Satyrer , och som intaga
det yppersta stället i alla samquäm. Jag måste
här i aft taga , at när man intet är rått dispone-
rad til at höra musique , så kan det intet gifwas
förtreteligare lät i harmonien , än Violers
ljud.

Det är ånnu et musicalistt Instrument
som är mera brukeligt ibland os än något annat ;
Jag

Jag menar Bass-Violin som gjör et groft buller, och med et dalrande manligit ljud, förstärker harmonien och tempererar ljuvfligheten at de åtställige Instrumenter som spela med honom. Bass-Violin är et Instrument af en helt olika natur med Trumpetan, och kan förlänas vid mån af rått förstånd, och ouprunglade gåfvor, som intet gjärna tala sielfwa, men brista ibland ut i en angenäm enfaldighet, osortöfswadt förstånd, och diärswa roligheter, en til deras vänners ringa ro och nöje.

Jag står i twifwelsmål om jag skall gifwa dem något rum uti sålkap och samquäm, som med så stor vältalighet och hezighet tala om harar, rävar, hundar, nät och skall; Dock likväl om de willa vara nögde med at få hetta waldthorn, så wil jag tjensteligen bedja, at de hådanesster må få igenkännas under det namnet.

Såd. Pipor måste jag ingalunda förglömma, som ifrån mårgonen til qnallen förlusta, en med några få Noters stadige Repetition, tillika med et stadigt brummande som accompagnerar dem. Sådane åro Wåre ledsamme och fortretlige Saguditare, alla Samquämens last och tyngd, som willja passera för angelåget folck, därfore at de wetta några hemliga Historier, och kunna ta-

la om några angelägna transactioner, hvilka
at weta, eller intet weta kunde vara lika mycket.

Det finnes ganska så, som är måstare uti alla
slags samtal, och som kunnar tala om alla slags
saker, så att jag intet väl wet, om jag skall göra af
dem et särskilt slag. Ikke desmindre på det min
concert en skall bliwa osäkert för deras skul,
som åga sådane besynnerlige åsor, så wil jag effe-
terlåta dem at vara Clav-Cymbaler, et In-
strument hvars angenämhet och stora nyta i
musicaliske concerter hvar och en väl wet.

Jag går med stillatigande förbi det buslersamma
slags folk; som opfylla våra gator, Coffé-
Hus och källare. Deras lät kan jag ej falla sam-
tal, utan snarare något, som thöres liknata. Hvar-
före om jag skulle förläta dem vid något Instru-
ment, ville jag kalla dem mungigor, eller såda-
ne Pipor, som våra poikar gjöra af kammar och
nåfver.

Min läsare lärer finna at jag har alenast talit
om det manliga könnet, eftersom jag förbehåller mig
till en annan gång at få omständeliga beskrifwa en
Fruentimmers Concert. De Caracterer som
jag här omrört, kan man allestädes finna,

Lutor

Lutor hörer' man måst partals wid susande
floder, skuggrika sfogar, och blomstrande ångar,
som åfwen fastän för olika orsaker åro tilhåld för
Waldthorn.

Bass-Violer finnas merendels öfwer en Pi-
pa Toback och Glass Ohl.

Trumpetor låta sig höra på Riddarhus Tor-
get, och där omkring.

Men på det wi måge i vårt lefwerne hämita nå-
gon nyttå af denna discours, måste jag anmoda
mine läsare at giöra en noga undersökning i deras
lefwerne och umgånge, och så ofta som de komma
utur något sällskap, ransaka sig sielstwa, antingen
de derutj warit Pukor eller Trumpetor, Violer el-
ler Bass-Violer, och i följe därav ändra och förbät-
tra deras musique framdeles.

Hvad mig sielwidkommer så måste jag tisstå,
at jag war en lång tjd bort åt en Puka, til desj jag
efter någon tids umgånge i goda och belefwa de säll-
skap seck taga af Trumpetan så mycket som war giörlig
t för en man af et håftigt temperament, då
jag många Åhr war lik en tabourin och pipa. Se-
dermera har jag mycket beslitat mig om lutans ljus-
lighet,

lighet, men måste til min största skam bekänna, at
jag degenererat til en Säckpipa; om com-
pagniet jag håller, eller min annalkande Ålder
är orsaken därtill, kan jag ej wist säga. Alt hwad
jag kan göra, är at hålla stadig wakt öfwer mit tal,
och tystna med min obehageliga ton, så snart den
börjar stämma in i samquämet; Och har jag beslu-
tit, håldre at höra på andras toner, än at sielfi
otid spela, och med et så ledsamt och förtreteligt
Instrument, stämma bort en wacker concert.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Hedolsårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

16.

Tjisdag, den 22. Sept.

Nemo sua sorte contentus.

Etag straffar här et allmånt fel,
Att ingen nögd är med sin del.

SEnnistorne åro gemenligen sine egne Capricers offer, och om man skal döma om deras Intention efter deras förhållande och upförande, skulle man tro at de just arbeta på det högsta därhän at de måge bli ifva olyckelige. Det wore at förlåta om man satte sig emot förmusket för någre fåfänge grillers och Chimerers skul, som

Q

wore

wore nyttige til finnets ro och hwila ; Men at förwända sit sinne , på det man må sänka sig i oro och behymmer , se det är , hwad jag intet kan begripa . Doch likväl åro måst alla menniskor här i råkade ; snarare än at döma galit til at finna i deras öde några inbillade behagligheter , och at försättia sig i ro förmeldest et sådant fördelachtigt förwillande , så fasta de öfwerånda de aldrasäkra-
ste Maximer och grundsäger , til at öfverthyga sig om , at alla andras tillstånd , är mycket lyck-
saligare , än deras .

När som et swart och brusand haf
Wil slå båd' skepp och gods i quaf
Då köpmän swår / han wille byta
Med den / som vågar lif och blod.
Då skall' ey hondom lust och mod
Til detta grymma handtvärck tryta.

Soldaten , sätter han , går på ,
Och hwad han må för öde få ,
Kan intet liknas wid min mōda /
Ty anten Åra Segren bår ,
Ell' kulan straxt hans lif afstår ,
Jag måste mig med omsorg föda .
Soldaten onögd flagar sen ;
Jag vågar / lifvet / arm och ben ;
Min lön blir hunger / want och lyte .
Wålsignadt handtvärck har den man
Som sig med handel föda kan ;
Han får i ro et fäkkbart byte .

Den

Den som i Staden wistas sta,
År sällan hos sig nögd och gla
Men skulle wäl på bygden trifwas /
En fog, en ång / en rinnand' floss
Skull' frista op hans hela blod/
Nu kan hans tråldom ej beskrifwas/

När landtman kommer in i Sta'n,
År någon glad / så är wist han,
Åt hwad han ser / han munnen myser/
Där odygd giöins i prakt och ståt /
Där följer smikran falshet åt,
Och sådant i bond's ögon lyser

Han menar / den är Gud wist kår,
Som i et tilstånd kommen är,
Där skördens färs förutan plogen.
Om stackars jag shall föddan få /
Så måst jag jämt i tråldom gå,
Mig plågar åker, ång, och skogen.

Handtvärkarns öga afwugt ser
På den som råntan gifwer mer/
Ån han med swett och wako winner
Den stackarn då förvisso tror,
At nöjet i de fatter bor /
Som han sig ej förvärfwa hinner.

En girug buker / Mammons trål,
Som gullet ofrat Kropp och Sjål,
I fatten så sit Sinne giömmen,
At altjämt han orolig är;
Ny dag, ny ors honom bär,
Och natten han om pen'gar drömmen,

Säll

Såll säger han, den som har lärt
Et Handtwärk / det är mycket vårt,
Han kan med Sånger Solen möta
Sen af sit Arbet trött och mitt,
Han gläder sig åt hvarje natt
Då han får smaka sönen sota.

Se hurusunda man gemenligen tycker sig wa-
ra olyckelig därmedelst at man jämiförer det be-
dröwelige man finner i sit, med det som är liusfligt
i andra menniskiors tilstånd. Men om vij med
någon effertanka öfverväge och betrakte de åt-
skillige tilstånd vij äro utj, och som äro alla nød-
måndige at formera och uppehålla denna stora
det menniskliga samhällets kropp, skulle vij fin-
na os aldeles flage-löse. Vij skulle se at denne
världennes stora upphöfzman har förmadelst en för-
undrans-wård rättvisa utdelt åt alle desse tilstånd
nästan samma mått af nøjen och bestvar; En nog
lätt undersökning kan öfwerthga os om denna san-
ning.

Jag shall anse menniskornes åtskillige wilfor
i och för sig sielse, utan afseende på de förtretlighe-
ter, som antingen vårt Temperament, an-
dra menniskiors våldsamt eller himmelens en-
skylte straff kunna os förorsaka, och jag skal fö-
ra våra öden til 3. åtskillige Classer, det lycke-
ligaste, medelmättige och det sämste. Jag shall
intet

intet tala om torftighet sāsom i något mål fråmande för menniskorne; De råka gemenligen därutj genom deras egit förtvållande, och deras flit tilika med nästans hielp och undsättning kan låtteligen frålsa dem därutur. Jag angriper fördensfull sielswa saken.

Den lycka eller olycka wj finna i de ting som är utom oss, ärö wärckeligen ei sådane, utan så wi da deras jemnforande emot hvarandra gjör oss dem sensible. Ingen ting är såkrare än denna saken, och en medelmåttig förfarenhet tager bort alt twiswelsmål häröm.

När man ser sig i den fulkomligaste lycksalighet, när våra rikedomar ärö tilräckelige til alt hwad wj önska, och våre begiärelser winna sin fullbordan utan minsta motstånd: så händer, at denne lycksalighet som är oss så bekant och så lätt, förlorar al sin smak genom wanen, och därigenom, at man är alt för lyckelig, har man ingen känsla af sin lycksalighet. Men finner man någre anstötter i sit lejwerne, de måge vara af så liten vicht de någonsin funna, så gjöra de starka Impres sioner i et sinne som har nysk lårt at se någon motgång. De förorsaka där buller, som röra och betunga dettsamma. I detta tilstånd är nöjet gement och intet särdeles angenämt.; Olyckan salsam och mycket sensible.

Ewär

Twårt om den som är utj det aldra olycksaliga-
ste tilstånd, och som knapt med et trågit arbete för-
wårifvar sig sit uppehälle, giör sig småningom be-
kant med sit elände, och hans sinnes känsla, så wäl
som hans kropp är omsider stump och slö giort. Men
når han af en slump slipper sin wanlige olycka, och
får smaka något nöje, fast det än wore af en bestaf-
fenhet at det intet funde röra en gång en menniska,
som är mer lyckelig, så smakar han med mycket nöje
denna angenäma nyheten. Glädjen giör sig helt
och hållit måstare af hans sinnen; Han tyckes vara
helt drucken af sin lycka; Och når denna lilla lyckan
återvänder, så kiftlar åtanfan och ihugfommelsen
af henne, ånnu länge hans inbillning. I detta til-
stånd är nöjen rare och rörande, men sorger wan-
lige och litet sensible.

Den som finner sig utj et medelmåttigt til-
stånd, smakar nöjen mera, än en menniska, som
är helt och hållen lyckelig. Men han får dem myc-
ket sällan, och til wedergållning röres han mindre
af förtretligheter, emedan han oftare får känner
wid dem, än den andra; Åfven så känner denne
mindre til nöjen, än den fattige, ty han är mera
wan wid dem; Han grufvar sig mera för mot-
gång, ty han är därvid intet wan. Således ser
man klart at i dese tilstånd är en rått nogq utdel-
ning af nöjen och sorger. Den ena känner intet så
stort

stort til de första, och den andra intet stort til de se-
nare, och så tvärt om. Man kan upräkna ånnu
en oändlig hop Grader af tilstånd ifrån det lycka-
ligste til det mätteliga, och ånnu därifrån til det
sämste, Men utas altsammans bljr detta bewist,
at någen eller förtreligheter åro mera eller mindre
smakelige, alt eftter som de åro mera bekante eller
främmande, och at de just förlora på det ena sät-
tet, hwad de winna på det andra.

Det skulle fägna mig, om jag kunde beskriva
denna sanning så klart, som jag sjelf begriper henne,
på det mine Lässare måtte så här om et klart begrep.
Denna sanning tjänar til at befrja meniskornas sin-
nen ifrån lyckans griller och fåsånga lysande, som
wärkeligen betager dem nyttjandet af en fast och
närvarande lycka, och bringar dem at löpa eftter en
frånvarande Inbillnings-Lycka. Dock bekiänner
jag, at om det är efterslåtit, at önska sig et annat
tilstånd, än det härvtinnan man är, kan man
med största fog önska sig det medelmåttiga.

Jag har bewist, at när man anser detta
tilstånd, i och för sig sielst, finnes där lika mått
af nöje och sorg, som i de andra. Men bestän-
digt är det stillaste tilstånd, och som är måst tjän-
ligt at förskaffa Øf den inwärtes och sanfårdiga
fornöjsamheten som kommer af sornusstets rätta
bruk.

De

De Människor som åro alt förluckelige, ledsna
snart wid sina wanliga nöjen, och uptänka samt
utstudera allehanda sätt, at gjöra sig nya goda
och nöjsamma dagar i detta lifvet, och den lätt-
het de hafwa til at förskaffa sig olofl. nöjen lockar
dem gemensigen därtill. Deßutan åro högfård,
förgåtenhet af sig sielf, och fallfinnighet emot Nå-
stan deras wanlige odhygder, som intet hafwa lärts
genom deras egen årfarenhet, hwad elände är;
de åro sysselsatte med at uppåcka sin sinat för nöj-
en, och hafwa således intet tjd, at med alftware
tänka på deras plikt och skyldighet.

De twårt om, som åro i det aldraeländiga-
ste tilståndet, använda de små fläsestunder som
deras trågna arbete lämnar dem, til ro och nöj-
en på deras sätt, och komma aldrig til at upbruksa
sit förstånd, igenom de wettenkaper, som så myc-
ter bjdra ga til en Menniskias dygd och lycksalighet.

Det medelmåttiga är fritt ifrån bågge desse
olägenheter: Öfverflöd och stora utgifster til ut-
studerade nöjen kan där intet gifwas: de, som åro
i detta tilstånd, hafwa nog tjd och frihet til at
förskaffa sig det nöjet, som härstammar af et sinne,
som är väl beprynt igenom studerande och
umgånge med dygdigt och förnuffigt folk.

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

17.

Tisdag, den 29. Sept.

Opversatt
av
The tattler
III

Facile est inventis addere.

Fag wil vårt qwinnekön och Instrumen-
ter gifwa

Sed hwilka de i lagkund angenåme blifwa.

SAg war i går afftons i sällskap med några
wackra Fruentimmer, hwilka en god wän
lofvat at giöra mig bekant med, En af
dem som kände mig, sade at de nu hade
brakt tillsammans en Fruentimmers Concert at
förlusta mig med. I måste weta, sade hon, at
hvar och en af oss håller sig för et Musicalist In-
strument, fast än ingen dera ännu wet af hwad
slag hon är, hwilket wij nu hoppas at af Eder få lä-
ra,

ra om J willen gifwa os soat spela för Eder. Här-
på fölgde et allmänt strattlöje, som jag håller för en
nödvändig förberedelse til en Fruentimmers Con-
cert. De spelte der mer än en hel timas tid alenast
tvåne stycken, neml. Klädebonad och Comedi-
er, jag kunde märka at somlige Noter woro ljuflis-
gare, och somlige mycket giàllare än någon af dem
jag hördt i den manliga Concerten; Men så må-
ste jag deremot bekänna; at här gaffs ingen aftning
på tiden, ej heller observerades någre Pausar
och hwilo-ställen som likwäl åro brukelige hos det
andra könnet. Desutom war Musiquen altid
full, och wardt nästan intet Instrument tillåtit
at spela alena.

Jag wiste mig så nögd med hwad som hvar och
en sade, och myste med en sådan höflichkeit på mun-
nen vid alla deras små wackra infall, så at ånskiönt
jag en lade et enda ord til deras Discours, har jag
ändå den inbillningen, at de höllo mig för en ange-
näm Compagnon. Jag sade dem at om jag
skulle affstilda så många liusliga Musicanter,
så skulle det bli swa litet det stycke eller Contre-
fait; som jag hade sedt, hwarpa Muserne,
med deras särskilte Instrumenter i händerne
stodo afmålade. Hwarpa en Fru som jag wil falla
Trum-

Trumman, slog op hufwudet, och röpade; en
ganßassion liknelse! Concerten begynte så
igen uppå, utj hvilken jag förmadelst leende, nic-
kande med hufwudet, och Approberande, sna-
rare agerade en som slår Tacten, än en som
spelar med.

Så snart som jag var kommen tilbaka igen til
mit Quarter, begynte jag på nytt at i mit sinne öf-
wersara de åtskillige slags Caracterer som fun-
nos i detta Fruentimmers Sällskapet. Jag wil
giswa en förteckning på dem esfter som de woro af så
olika bestaffenhet, och jag tycker, at hvor och en af
dem kan tiåna til et Model af et helt slag.

Den som aldramåst behagade mig, war en
Flute, et Instrument, som har något särde-
les angenämt och ljufligit i sig, förlustar orat, och
opfüller det med en söt Melodie, som håller
sinnet waket, utan at med alt för stort buller för-
störa det.

Korteligen, Musiquen af en Flute är et
vänligt och mildt Fruentimmers umgånge, som in-
tet visar något särdeles högmodigt och stålt, men
tillika intet något gement eller nedrigit hos sig.

Hautbois är det fulkomligaste och fornämsta
Blås-Instrument, som tillika med et ljufligit
ljud,

Hjud har en stor förändring af Noter. Men jag
måste åfven bekänna, at Hautbois är hos detta
åfven så rar som Clav-Cymbale hos det andra
Kön.

Näst in til Fluten satt en Flageolet; En
så måste jag kalla et wist ungt Fruentimmer som hölt
sig sielföre vara rått flokt, föraktade Flute Mu-
siquen såsom låg och osmakelie och wille altid för-
lusta sällskapet med omilda Oblervationer,
nåswisa infall, och små Repliquer och swar, som
hon mente vara fulle af lif och förstånd.

Flageoletten är intet så mycket skilljaktig
ifrån Fluten i anseende til Noterne, som til
skrällandet och hårdheten af hjudet. Dock måste
mantaga i acht at Flageoletter hållas ibland de-
ras eget Kön i större wärde än Fluter. Der war
ock en Coquette eller lösaftig i Concerten,
som med många wida Noter, affecterat skrif,
och ut studerad ostadighet, distinguerade
sig ifrån alla de andra. Så länge som det taltes om
klädebonader, teg hon helt stilla, men så snart
Comedien och Baler kom fram, tror jag hon
feck målet igen. Ibland funde hon ropa til, ach
den olyckelige Prinzen! strart därpå: O den
täcka

täcka Herden! Dereffter sunga fram två eller tre Noter, sedan löpatil fönstret, at se hwad för en wagn där kom. Dere före måste jag gifwa Coquetter namn af Stock-Viole / som äroroligare än andra Violer, men spela dock aldrig offtare än til dans.

Den fierde Personen, som hade någon del i Conversation war en så kallad Pretieuse, som ville passera för mycket alswarsam: Hon talte endast om Stats-Affairer och Prästwahl. Hennes ärbara åtborder / alswarsamhet i omdömmen och uttag, hennes trungne röst, tillika med ögonens vändningar, och förakts tilfåanna gifwande öfwer de andras flychtige Discourser, kommo mig att tänka uppå det gamla alswarsamma Matronliga Instrumentet, Virginal fallat.

Jag kan en med tyshet gå wallhornet förbi, med hvilket jag förstår en vng Jungfru ifrån landet, som med stor munterhet och ostyldighet roade hela Sällskapet. Jag är försäkrad om / at där hon får vara någon tid i goda sällskap / så at wild- och råheten af hennes Noter blifwa borttagne, lärer hon blifwa en af de bästa Fluter i Staden. Under detta slag komma ock våra unga Skol-Puppor, som ännu intet stort fätt vara med i umgången.

På högra handen af wallhornet satt en harpa, et instrument som förlustar sig mycket i gamla Dikter och Sånger, och i at beskrifwa våra gamla Hiältars och afledne stora Herrars bedriffter. Med detta Instrument wil jag beskrifwa en wiß Fru / som vid alla tilfällen slänger in widlyftige omständigheter / och finner sig vara slätt och engagerad med hvarje stor och gammal Familie i Riket / för hvilken Orsak hon ofta kommer utur Ton så väl som Tacten, emedan sällskapet ey wil gifwa sig tid, at höra henne spela ensam.

Men det buslersammaste Instrument i vår Concert war en trumma, som accompagnerade sit tal med Kroppens rörelser, huswudets vridning och skakning, samt släktans

tande med Solfiadren. Hennes Musique war hård / dierf,
och Karlwulen. Hwart slag / hon slog , allarmrade hela
sällskapet , och kom ofta en eller annan att rodna.

Den sidsta jag ställ nämna är Dulcian , som talte
om bara fluggrika slogar / blomstrande Ångar , susande
Källor / Lärkor / Nächtergaler , med alla vårens ange-
nämhet och landlefniadens nöjen. Detta Instrument har
en wacker melancholisk behagelighet i sig , och stämmer wäl
i hop med Fluter,

Jag menar at största delen af det quinliga könnet lä-
rer kunna begripas under dessa afdelningar ; Men så må-
ste man åtven bekänna , at äinstönt detta könnet har en stor
gåfwa för språksamhet , så är största delen dock ej mästare
öfver mera än en enda Note , med hvilken tiviga opre-
vande , de dock likväl giöra siborre larin och väsende / än
den som kan hela Tablaturen , hvilket kan ses uppå våra
väckare / jag menar tråtsamma hushållerskor / och uppå
våra Castagnetter eller förtretlige Slabbertaskor , som haf-
wa ingen annan ombyntning eller förändring i deras tal / än
den , at tala fortare eller längsammare.

När jag meddelte denna min tanka med en af mina
gamla vänner / som tilsförene warit en galant Man , och
mycket umgåts med Fruentimmer / sade han det han trod-
de sig hafwa fördom warit kår uti hwart och et Instrument
i min Concert. Den första som betog hans sinne war et
wallhorn / som war hans gramme på landet ; Men efters
han en gång försämmade at infinna sig på et ställe hwarest
hon satt möte med honom , så blef han förfiuten.

Den andra , som hans kårlek föll uppå , war en
trumma , hvilken han först såg på Comedien ; Men så snart
som han blef med henne närmare bekant / och fant at hon ins-
tet hade sit könns angenämhet i umgänge , begynte hans kårlek
at försämma , fast än han intet kunde neka / at hon ju icke
i alt sit förhållande war ganska hänetts och årlig.

Hans

Hans fredje inclination war en Dulcian, som han
märkte hafwa stort nöje i suckande och ångslan, men ville
aldrig gå längre i Giftermål / än til företalet, så at hon
aldrig ville låta en kårleksfull, så mera af henne än hier-
rat / och då han det hade wunnit / var han nödsakad at
lämna henne, och förtwista om någon widare framgång.
Jag har, säger min wän, ofta med stor förundran betrak-
tat hennes väsende / och finner henne vara så betagen för
det första ålskogs steget / och kårlek, at hon, sedan hennes
sägring är förbi / lärer blifwa twungen at taga emot/hwad
som först bjudes henne.

Dereffter fattade han kårlek til en Stock-Fiol / som
ledde honom en sådan dans / igenom alla Grader af vånskap,
fallsminnighet, kårlige och twåre åtbörder, så at folcket be-
gynte tala på dem (fast än utan Orsak) dock likväl til at
bibehålla deras Reputation och goda namn, stilleses de med
bägges samtycke åt.

Därnäst gjorde han sin ansökning hos en Virginal, som
tog honom först wäl emot, fast än på sit försiktiga sätt, til
deß någon falst wän berättade om hans långa kårlek för
Stock-Fiolens/ då han genast blef, som en osörfånd Karl
bortvijst. På slutet och af förtwistlan lät han betaga sig
af en harpa, hvilcken strart med föraft afflog honom,
därfore at hans Farmors Mor hade warit en skomakare
dotter.

Utaf Resten af min wän Discours, fant jag at han
aldrig brydt sig om en Hauebois, altdt warit fdrargad öfwer en
Flageolet, men brinner än i dag af kårlek til en Fluce.

Sluteligen sedan jag wäl öfvervägat och betraktat
huru nödigt det är / at twå instrumenter som sola beha lif-
tiden spela tillsammans / åro wäl hopy stände, och gå i
fullkomlig harmonie tillsammans, har jag oförgrifeligen
welat föreslä giftermål emellan bägge könens Musikanter, effe-
ter fölande rafflas anledning.

- 1 Pufa och Trumma.
- 2 Luta och Flute.
- 3 Clav-Cymbale, och Hautbois.
- 4 Violin och Flageolet.
- 5 Bass-Viol och S̄trock-Viol.
- 6 Trumpeta och Harpa.
- 7 Waldt- och Wallhorn.
- 8 Säckpipa och Castagnetter.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

18.

Tisdag, den 6. Octob.

Cœlo delapsum : Nosce te
ipsum. Juvenalis.

Ho sig sielf rått fianna lår,
Störst bland alla Vissa år,

Så nödigt det är at pröfwa sig sielf och ran-
saka sit egit wäsende, om man wil wär-
feligen blifwa bättre, så ovanligt och
sålsamt är det likwäl, ja åfwen ibland
dem som willia bärä Namn af förståndige och
hygdige Menniskior. Största delen är syfelsatt
med at lära weta och förstå alt hwad utom dem är;
Men sig sielawa willja de giärna vara helt obekan-
te,

te, i synnerhet önska de at ey bliswa af andra kian-
de. De winsägga sig mera om at förställa än at
kianna sig. Och detta allena skulle öfwerthiga
dem därrom, at intet mycket godt måste bo hos dem,
efter de så särgefalligt fördöla det och aldrig afdra-
ga larfwen, eller willia bese sig i sin råtta naken-
het, utan åro mer än alt för nögde, när de efter
utwärtes anseendet likna eller ock öfvergå andre.
Jag känner twanne kärleks-tokar, som intet we-
ta af någon annan egenkianslo, än den de få emel-
lan twanne stora speglar: Och så snart denne ly-
sande Domaren affagt sin dom deras fågring an-
gående, så åro de de aldrasörnögdaste Människor
med sig sielawe.

Åswenså känner jag en girug Landt-Junkare
som förmienar sig aldrabäst undersöka sit tilstånd,
när han flitigt genombläddrar Råkenklaperne öf-
ver sina stora Landgods, jämnsörer inkomsterne
med utgifsterne, och så snart han finner i den ut-
dragne Balance, at han, sedan all nødwändig
Omkoftnad är afdragen, kan giömma en ansenlig
del i sina kistor, kan han intet finna hwad hos ho-
nom och hans tilstånd står at förbättra.

Somlige se fuller at den kundskap wij böra
haſwa om Os̄ sielawe, intet består i vårt utwär-
tes anseendes betraktande, utan mycket mera i vårt
inwärtes samt våra Sinnens ransakande; men
de

de beståda sig igenom egenkärlekens bedrägeliga Perspectiv-Glas, som förminstar deras fel, men deremot föreställer dem deras falska dygder stora och anseelige, ja som sanna och wärkelige dygder.

De pröfwa sig efter gammal plågsed och andra Månniskors Exempel, som äro kan ske wärre än de sieliswa, eller hwilka de för någon deras myttas skull wela behaga: hvaraf sedan kommer at de antingen intet sättja sig före at bättra sig, eller ock se ganska ringa framgång i denna föresats.

Mången inbillar sig at vara utlård, ja en Mästare i sin egen kändoms Schola när han sedt några döda kroppars Anatomie, eller hemma i sin Studer-Cammare anstält några djupsinliga betraktelser öfver kroppens och Själens varelse, deras förknippelse, besynnerliga wärkningar med mera, och blir dock med alt detta insöd af sin stora lärdoms därartiga Inbillning.

Mången finner sig hos Fruentimmen vara behagelig, i roliga lag välkommen och älskad, samt at han vid et Glas Wijn giort sig många Männer och bröder. Hvaraf han sluter at det står mycket väl till med honom, samt at hans angenäma fulkomlighet en behöfver någon tilökning.

En annan häller de Nådes-tekn; som Regenter hänga på hans kläder, för ofelbara kennetekn

af hans goda förtjenster, och menar sålunda onödigt vara att göra sig omak med att wela bättre sit förstånd och wilja.

En smickrande Hos-Betiant speglar sig dageligen uti sin Herres böhelser, och ju mer han sin smak därefter kan inrätta och göra sig honom behagelig, ju mer tycker han sig haftwa kommit til sin egenkianslo och båttring.

Med et Ord, minsta delen Menniskior komma så långt, at de undersöka om sin inwärtes bekräftenshet ejster sunda fornusstets, naturliga Lagens och Guds wiljas Reglor, samt därefter lära präfwa sig.

Philotheus är den enda, jag känner, som på et ofelbart sätt ombeslitar sig att ransaka och känna sig sielf.

Han ställer sig dageligen för denna spegelen, afmålar sig sielf ejster deß uprichtiga föreställning, och är sorgfältig att ejster deß förestrikt förbättra alla oformaliga strek han där finner.

Han undersöker sit hierta och deß innersta böhelser, huru de sig ejster detta rättesnöret förhålla. Han går tilbakars och lärsfådar hela sit lefwerne, huru han sig förhållit i Lycka och Oljyka, i Rikedom och Armod, i Hålska och Sjukdom, i Tolamod och Trestesser, i Salskap och Enshlighet, i Ro och Syßlor, i Stilhet och världsligt Bulle,

ler, samt om hans förhållande därvid icke alenast
varit förmästigt, utan och Christeligt.

Han beprofsvar alt sit gjörande och låtan-
de, alla sina tankar, Ord, och gjärningar efters
den Guddommeliga Lagen och desy thodeliga klar-
het, utan at låta förleda sig af det spissfundiga
förmästrets undanslychter och Menniskliga för-
utfattade meningar. Andra Människors dyg-
der tiåna honom til upmuntring, och deras fel
til förbättring. När han hör dömmas om an-
dras fel, tycker han sig höra sin egen dom.

Han bemödar sig väl at lära känna andra
Människor och deras fel, dock endast til den än-
dan, at desto bättre funna märka deras känne-
tekn hos sig sielf. Han är aldrig försiktigare,
och räddare för sig sielf när han finner något
godt hos sig, på det han må undertuswa Egen-
kärleken, samt väl funna gjöra åtskillnad emellan
en sann och falsk dygd. Han dömmer ingen så
strängt som sig sielf, och ser gärna, när andre
hans fel för honom optäcka, i synnerhet när det
är förmästigt och Christeligt folck: dock nyttjar
han och Dårars och Gudlösas försmedelser, när
han måste vara i deras fälslap.

Wid all dylik omsorg wid sin Förbättring
tilstår han likväl sin oförmogenhet och sit fördärfs-
wade härtas swaghet. Han lättar sig alt där-
söre neder för den Guddommeliga Thronen, och an-
ropar

royar dageligen hans oändeliga barmhärtighet, at
itånda i honom kändedomens ljuset, samt styrka
och fullborda hans goda föresat̄ att willja bät-
tra sig.

Förmedelst denna sorgålliga och af Guds
bistånd beledsagade uppmärksamhet har han bratt
det så wida, at han numera ärkiänner Själens
förtäffelighet, och huru nödigt det är at wachta
och bewara denna förnämsta hålfsten af sig sielf
för all besmittelse och för däraktiga begiärelser ur-
sinniga raseri; Men dåremot at bepryda och utz-
ra des förmåga i förståndet och willjan, med un-
dersökande om upbyggelige Wisheter, nyttige
Wettenstapers Lärande, och en sann Wishets
samt alla Christelige Dnyders utöswande; Han
ärkiänner, at han intet åger utaf sig sielf denna
ådla delen som upphöjer honom öfwer alla andra
Creatur, utan af den Allwisa al tings Skapare:
Och detra uppwäcker en med kärlek bebländad
fruktan för densamma rå det sättet, at han wil-
ligt uposstrar sit hela Fäsende, Dichtan och Drack-
tau, Giordanie och Låtande, Hjärta och Sin-
ne åt des Ursprung och Upphöftman. Han för-
undrar sig med en innerlig hjärtats öfwerth-
gelse, öfwer sin Allsmächtiga Skapares omåte-
lighet, sin trogna Uppehållares ouphörliga kär-
lek, och dens outranskliga Wishet, som rege-
rar och styrer al ting. Denne Beträktelse fö-
rer

rer honom til at förlifna denna Herren emot sig, och således at årkänna det han är et eländigt intet, och huru owardig han är til alla de vålgårningar, som dageligen tilflyta honom af hans himmelste Faders mildersta hand. Han ser sig omkring, om han aldeles intet kunde finna något hos sig, hwarmedelst han måtte finna til åfwenthys wedergålla denna kårlef och nåd: men den aldranogaste undersökning wisar honom intet annat än brist, ofullkomlighet och fördärf.

Allt det han sedan kan gjöra, är, at han hvor dag förmnar sin föresatz, at noga gifwa akt på alla sina fel, och arbeta därhän at de ej måtte blifwa Gudi misshagelige. Han utransakar grunden til alla sit Sinnenes retelser och rörelser, samt gifwer noga akt på fällan därtill. Han besodrar det godas tiltagande, och förhindrar det ondas tilflytande. Han nöjer sig intet med, at gjöra det som godt är, utan han pröfvar förnämligast ursprunget därtill, om det neml. härrörer af en ren kårlef til GUD och Rästan, eller af egennytige assifter och hierat's naturliga böjelser.

För-

Förnuftiga och Christeliga Menniskor
anseer han högre och uppare, än sig sifl; de
onda och oförnuftiga anser han ej med för-
akt, utan med medlidande, och bågge tjå-
nar han med noje eftter omständigheterne.
Förnämligast sträfvar han mera eftter att
behaga Gud, än Skenniskor, mera from-
ma och Gudfruchtiga, än Dåraktiga och
Gudlösa. Här utaf har han den nyttan,
att han är Gud af Råde behagelig, rätta
Christne ålsta honom af plift, och de onda
m i ste åfwen emot deras willja hafwa tyc-
ke för honom.

Hedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N.

19.

Tisdag, den 13. Octob.

Visu carentem magna pars i veri latet.
Seneca in Oedip.

Etag ei ransaka wil GUD; råd, men dem
berömma
Hur kan en blinder Man om Fårgor rif-
tigt dömma?

Man kan med stiähl tro, at en del af de ut-
walde siälsars sällhet i Ewigheten lärer
hårröra af GUD:s wissrets betraktan-
de i werldenes styrelse, samt insikt uti
hans försyns förborgade och underbare steg alt
ifrån Tidens begynnelse til desh ånda. Ingen betrach-
telse synes mera komma öjwerens med den mennistli-
ga

ga Naturen, enär wj besinna at begårelse at weta
något är en af de starkaste och längst-räckande lustar
och är i os̄ implantad, samt at förundran är vår be-
hageligaste Passion. Hwad för en stadig påfölgd af
nöjen lär icke dæsse bægge få åga uti en så wjd och
föränderlig ståde-plaz som då kommer at stållas os̄
för ögonen i sälftap med bättre andar hwilka kan se
torde förena sig med os̄ i samma betraktelse? Twärt
emot är det ej heller omöjligie, at en del af de os̄-
läs straff skal komma at bestå ei alenast i uteslutan-
de af denna förmånen, utan ock i tilvårande af de-
ras lust och begårelser, utan hopp at någonsin kun-
na förnöja dem. Förutan detta, lärer ock fåfänge
undersök at ernå någon kundskap, föröka deras o-
lycksalighet och förvilla dem i mörker, fåkunnoghet
och ovisshet om alt annat, förutan deras eget
uslat tilstånd. En lård Poet har på detta sätt fore-
stält de fallna Englarnes samtal med hvarannan
under et slags opskof ifrån deras qual, då de mitt un-
der deras ro sutto och uptänkte nya slags plågor.
Han har intet funnat rätt beskrifwa deras Sam-
mer, om icke han åtven ihogkommit deras häpenhet
och ångslan då han säger:

„Somlige sitta vid sidan på et bårg sulla med
„höga och djupa tankar, tala och raisonnera med
„hvarandra, fast ånde åro med 1000. andra plågor
„omgivne; De undersöka om Guds försyn, hans
„sörborgade Råd och Allwettenhet, de plågas med
en

en innerlig oro däröfwer, antingen menniskans frja“
willja kan förlikas med GUDs styrsel eller ej, och“
funna dock aldrig uplösä den knuten. Men eburu de“
där ångslas under sina betraktelser, så blifwa de dock“
om ingen annan ting ene, än därom at otacksam-“
heten har förorsakat dem et ewigt qual.

I vårt närvarande tilstånd här i verlden är
våre sinnen lika som svärmade emellan sanning och
lögn; Och som våra kraffter åro ringa och vår syn
kärt, så kan det en annars vara, än at vår nyfiken-
het måste möta många afslag. Menniskans syfta
här i litvet är snarare at gjöra, än at weta; hvarfö-
re de dock hafwa däröfster fått förstånd och kundskap.

Håraf kommer at den undersökandes för-
stånd angående orsaken til det olika utdelande af
godt och ondt at de fromma och de onda här i verl-
den, har så länge öfvat sig i svårigheter. Håraf
komma alla de flagemahl öfwer de olyckor, som hän-
da de fromma, och öfwer den fortgång och underba-
ra lycka, wi ofta se at därar och ovisa få til belö-
ning; Så at förståendet är ibland förbryllat, och o-
möjeligen kan utgrunda orsaken til en så förborgad
utdelning.

Plato i sin tid betygar stort misnöje öfwer
somlige Fabler, som synas anflaga Gudarne för o-
räträdighet; Och bewisar det vara en klar grund-
satz, at alt hvarad som får läf at antasta en rätsärdig
man, antingen fattigdom, siutdom, eller något an-
nat

nat af det som råfnas för plågor, ställ antingen i lif-
vet eller efter döden sånda til hans hästa. Mård,
min Låsare, huru väl detta öfwerens stämmer med
hwad vi hafwe innehämtat ifrån et större lus.
Seneca har också skrifvit en Discours endast om
denna saken, uti hvilka han efter Stoicorum me-
ning gör sig stor möda at bewisa det motgång är in-
tet i sig siefst något ondt, och anförer et Demetrii
Språk: Att ingen olyckeliga mennissia kan vara
til, än den som aldrig hafst någon bedröfwelse. Han
förlifnar medgången wid en klemug moder emot sitt
barn, som ofta är des föderf; Men GUDs kärleff
liknar han wid en vis Fader, som wil at hans Son
skal utstå möda, arbete och besvär, på det han må
blifwa stark och taga til i manhäftighet. Wid detta
tillsället faller åwen Philosophen i hugen den be-
römde meningen, at på hela Jordenes kretz kan in-
gen angenämare syna vara för en stavare, som med
opmårdksamhet ser på sitt värf, än at se en tapper
man segra öfver sina plågor; Hvar til han lägger,
at det måste vara et stort nöje för Jupiter at se ne-
der af Himmelnen och blifwa Cato varse, som mitt un-
der sitt fädernes lands undergång Conserverar
och bibeckar sin ständartighet.

Denne mening lärer ännu komma of ståligare
före, om vij betrakte det människlige lefvernet som
et försökelses stånd, och motgång som en stor heders-
post derutj, ofta gifven åt de båste och utvalde-
ste Innewanare,

Men

Men hvad jag här måst wil yrka uppå, är at
wij intet i vårt närvvarande tilstånd åro stickelige at
döma om den gudomelige förshynens beslut och råd,
hållet som alenast ganska litet sler med vår wetten-
skap, och åfwen det lilla wij begripa är ofullkomligt,
eller at bruka den wackra liknelsen utur skriften; En
vi se nu genom en spegel uti et mörkt taal,
men tå ansichte emot ansichte; Nu fåmmer jag
endels; man då skal jag fånnat, såsom jag ock
fånd är. Man måste betånta, at GUDs för-
shyn plågar i sin hushållning se långt förut in
i tiderne och de ting som skola ske, men wij
funna intet upptäcka de underbara sammianhang
af händelser som tiden gjordt så stor åtskillnad emel-
lan, och igenom det, at wij förlora så många länkor
af kändjan, så blifwer vårt förstånd brutit och oful-
komligt. Dersöre funna många ting i den Morali-
ske världen, ånsjönt de intet effter vårt tycke has-
wa någon fulkomlig skönhet, liewäl åga en fägring,
som har afseende på något annat som är förbor-
gat för os, men öpet för dens øgon, för hvil-
hvilken det framfarne, det närvvarande och det til-
kommande är lika synligt; Sådane händelser, hvil-
kas tilstadiande synes nu funna anklaga hans god-
het, lära vid tidens ånda, både beprisa hans god-
het, och upphöja hans dåndeliga wishet. Detta kan
vara nog at underkuswa vår nyfikenhet, sedan wij
se at det är fåfängt at willa bruka våra floka uträk-
ningar i saker, hvilas sammianhang, begynnelse eller
ånda wij intet weta.

At illustrera och giöra klarare hwad jag nu
förestålt, mine Lässare, wil jag ansöra en Judist
Tradition eller Dikt om Moses som jag förmödar
ej skola mara oangenäm.

Denna stora Propheten sages en gång haftwa
blifvit opkallad genom en röst af himmelen, til
spegen af et högt berg, hwarest uti et samtahl med
den Aldrahögsta honom blef tillåtit at föreställa
några frågor öfwer verldenes styrelse. Mitt under
detta guddommelige Samtahl seck han besällning at
se på fältet som låg nedanföre. Nederst vid bårget
upsprang en klar wattukälla, vid hvilken en förbiri-
dande Soldat steg utaf hästen til at dricka: Straxt
han var sinkos, kom en liten Gosse på samma ställe,
hvilkens då han blef en pung med guld warse, som
Soldaten hade tappat, tog han den up, och geck där-
med sin våg. I det samma kom en gammal siuf Gub-
be ledsen både vid at lefva och resa, som slakte först
sin törst, och satte sig sedan ned at hwila litet. Solda-
ten som nu safnade pungen, vändes om til källan, at
söka honom, och frågar den gamla mannen efter
samma pung, hvilken bedyrade och tog Himmelen til
wittne at han honom ej sedt, samt västod at han war
ostyldig. Men Soldaten ville det intet tro, utan slog
honom straxt ihål: Moses föll på sitt ansikte full af
förskräckelse och häpenhet, när den guddommelige
rösten således förekom hans förfrågan: Förundra
dig intet, Moses, ej heller friga, hwarföre hela
världenes domare har tålt en sådan giärning; Bar-
net

net är ifuller orsaken til at den gamle man-
nen miste sit lif; Men wet ock dårhos, at den-
samme gamle mannen war detta Barnets
Faders mordare.

Jag befänner at jag ofta förundrat mig
öfwer huru snöpligen många menniskor fö-
lorat stora Nifedomar, som dem af deras
Föräldrar och Anhörige blifvit lämnade;
Där dock jag hwarken kunnat skylla dem för
flösare eller oförsiktige. Alt hwad de estter
bästa öfverläggande slagit sig uppå har mis-
lyckats. Men när jag tänkt på de språk jag här
och där i GUDs ord läsit, hwarest GUD
försäkrar at ockrares och ogudaktige girug-
bukars ihopadragne statter skola aldrig räcka
til månge arswingar, har jag förstådt, at en
alsmäktig rådande hand, har dessa ågodelar
fringspridt til fattige och torftige, af hvil-
kas blod och arbete de först åro utprässade.
Jag ryser och häpnar när jag läser eller hö-
rer de orden: Jag är en stark hämnare, som
ic. Och ser huru de som hafwa barn, så för-
tryce

trycka och förfölja andra, eller åtminstone
intet taga sig andras vårnösa barn an, in-
tet besumandes, at då de i dag eller märgon
vända up näsan i wådret, skall deras försä-
rande hämnas på deras egna barn. Jag har
en liten tid lefvat men sedt likväl ofta, at
stora och stinnrika männers Arfwingar måst
med deras Exempel och den olycka dem of-
vergått, wittna om GUDs ord's sanning i
denna saken.

Jag har fånt en karl, som blef öfverslagen
af en annan, och nödsakad at frålsa sit lif med
den andras mordande. Det gjorde mig ondt
at se en så bedrofwelig Tragedia, hälst som
jag väl wiste, at denne i mit thcke öskyldige
karlen skulle för sin giärning blifwa af böde-
len åter straffad. Men sedan seck jag weta, at
han mordiskt vis tilforene af daga ta git en
annan. Ach HEbre huru underlig är du,
och huru obegripelige och outransakelige åro
icke dina dömar?

Gedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

20.

Tisdag, den 20. Octob.

Habet Natura ut aliarum omnium rerum, sic vivendi modum, senectas autem peractio ætatis est tanquam fabulæ, cuius defatigationem fugere debemus, præsertim adjuncta satietate.

Tullius de Senectute.

Förr har du önskat så de sena åren sij,
Nu sen du gammal år, du åter ung wil blj.

Nå alla de oförskända önsningar som wij ofta höra förekomma i samquäm, är ingen som mindre anstår en bestredelig **Kennistia**, än den at önska

U

sa

sta sig sielf yngre. Jag har märkt at denna
önskan gemenligen göres i affikt på något
som påminner os någon förrättad giär-
ning, som likväl en länder os til nesa at
wij nu intet mera kunna förrätta, eller ock
var wärfelig stamlig då hon förrättades.
Det är et wižt tekn af et tofugt eller sielfs-
wåldigt sinne, när man längtar at få sitt
ungdom tilbakars, allenast för den krasst i
benen och senorne man tilsorene ågt. Det
år, (som en berömd Auctor säger) lika så
orimeligt för en gammal Man at tillöns-
ka sig ungdoms styrka, som det skulle wa-
ra för en ung, at önska sig en Dres eller en
Hästs krasster. Begge dese önsningar å-
ro lika stridande emot Naturen, som bor-
de undervisa os i alt, hwad som intet stråf-
war emot billigheten och förmusstet. Och
fast än hwar och en gammal har warit ung,
och hwar och en ung hoppas at bliſwa gam-
mal, så tyckes det dock vara et onaturligt
missförstånd emellan dese bågge åldrar.
Detta

Betta ringa förtroende härrörer af den
opblästa stålt- och förmåtenheten hos ung-
domen, och den oflägliga förnedring och
sielssörfakt hos alderdomen; En ung Man
hwars begårelse och högsta åträ består uti
at wilja blifwa vis och god, och en gam-
mal som hafwer ingen böhelse til odygdom och
låttsårdighet, hafwa ingen deras känkel af
denna swagheten; Men en ung språtthök,
som är så högsårdig, at han intet känner sig
sielf, och en gammal narr, som afwundas
på at se honom så hyswas, åro desamma,
som skola gifwa anledning at hos os upvä-
cka förakt och begabbelse. **D**eße åro här-
da och obehageliga Ord; Men huru är
möjeligt at warna en yngling som essterja-
gar och är stadderi wärklig besittning af si-
ne sinnens lustar, eller opwacka medynkan
oswer en gammal man, som väl redan är
oförmögen, men dock stadigt essterstråfwar
at besittja dem? Enär ungt folck al-

månt röja genom deras åtbörder, det de aldeles op-
offrat sig sine lustar, så visat de åt bestedelige sin-
nen en förakt vård ålder, som där han intet mit i
deras raserj förekommes igenom döden, måste wiss-
serligen hoppa sig. Enär en gammal begråter så-
dant nöjes förlust, som är redan förbi, så upptäcker
han en mankäapelig åtrå til det som intet står hos
Naturen at tilbaka falla. En gammal mans til-
stånd, som är ofornögd endast och allenast för det
han är gammal, är det orimmeligaste och måst e-
mot alt förnuft stridande tillstånd, ifrån
den högste Engels til den ringaste matks. Huru
ynkeligit är det icke när man beträcktar en vållu-
stig gammal man, som, (då alla kapade ting, för-
utan honom sielf och dieflarna, följa den gudom-
melige förshynens ordning) knorrar öfwer sakerne
lopp, och är altså uästan den endesta misznögra i
skapelsen. Men låt oss något ljuset bese, hwad
han hafwer med årens antahl förlorat: han kan
en förnöja sina lustar så som han i ungdomen fun-
de men förståndet äger nu större trasster emedan
det ej blifwer så mycket af dem förhindrat. En
gammal man lade häröni dagen i et samtahl med
en sin wän, när han tänkte uppå några händelser,
som sig i deras ungdom tildragit; ack! Jacob, desse
woro de lyckslige stunder! det är sant, swarade
hans Wän, men mig tyckes at wij nu roligare för-
räcka

rätta våra syklor, än wij då gjorde: Man skulle
tycka det böra vara os en til en ringa trost, at
wij hafwa hunnit så wida på vår resa, as dagsens
heta år för os öfverstanden; När sielawa ljustvet
är en feber, som det oft hos en sielvwäldig ung-
dom wärkeligen är, så åro deß nöjen intet annat än
en Menniskias drömmar och yrande under sjuke-
domen; och är det så orimeligit at önska sig den de-
len af lifftiden tilbakars, som det wore för en frist
man at förja öfwer förgylte Pallazars, sköna spa-
bergångars, och blomstrande örtesångars förlust,
som han påminner sig at han under de orolige slum-
ringar i sjukeomen förlustade sig med.

¶ Hwad alla stålige och anständige vår waresse
förmåner angår, et godt namn och rykte, det til-
kommende ljustwets betraktande, omgånge och wän-
skap med hederlige mānn, så warder formågan at
nyttja dem, med Åren fördad. Så länge hässan
står bij, är den sidsta delen af ljustvet i förnuftets ö-
gon den utvaldaste. En väl framfarene ungdoms
ihogkommelse gifwer sinnet et stilla, oförstörat och
och anständigt nöje; Och sådane som åro så olyke-
lige at de ej funna med förnöjsamhet see tilbaka
uppå deras ungdom, de māen fatta lsten trost at
det de nu mera intet hafwa någon frästelse til at på
nytt begynna deras galenskaper, utan at de nu-
mera föratta dem. Det war väl sagt; den som wil
långe

längewara en gammal man, han måste bittiда be-
gynna uppå at bliswa det. Det är för sent at för-
saka en ting, sedan man är densamma beröswad;
är altså nödwändigt at wij, för än åldren kommer,
taga afled ifrån ungdomens lustar, elljest lärer
den där inrotade gamla wanen hånga quar i inbill-
ningen, när lemmarne redan åro til hennes tjenst
osförmögne. Den arma stackaren, som mist sin arm
i sidsta kriget, såger ju hvarje fall märgon i Wad-
stena, at han känner sweda i de fingren, som dock
ligga i Norrje begrasne.

Den innerliga åtrån at låta se sig i den lustiga
och à la modissa Verlden, och at bliswa berömd
för små onyttige förmåner, är det som giör, at
ungdomen anser ålderdomen med föräkt, och giör
åsven, at denna senare så ogiärna öfvergifiver den
förras Egenlaper; Men hos bågge är detta at
vända opp och neder på all ting, och gjöra det na-
turliga loppet af vårt förfuist, som borde grun-
das på hwad Naturen och förfuistet gifwa vid
handen, til en Chimere och oreda.

Ålderdomen hos en dygdig menniskia af båg-
ge kön, fører med sig en myndighet, som är för-
mer än alla ungdomens nøjen. Om at bliswa
hålsad, opwaktad, rådfrågad med höflichkeit, åro
stycken af et fullkomligt nøje, så åro de sådane,
som

som aldrig kunna fatta s en årbar Ålderdom. I
opräknadet af de yngre så väl som senare årens
förmåner och ofullkomligheter, finna vij en sådan
nåra öfwerens kommelse, så at det synes otroligt,
at det skulle vara så liten förtrolighet emellan dem.
Anse vij med Cicero bågge åldrarne, hwad de-
ras granscap med dödea widkommer, så åro flera
mågar dårtil öpne för ungdomen; hwem ung kan
säha mera än en gammal, at han skal lefva til ass-
tonen? Ungdomen fattar snarare siufdomar, des
Krankheter åro häftigare, och des bot är twistwel-
aktigare. Ungdomen hoppas fuller at lefva många
dagar mera, det kan intet en gammal man. Men
ungdomens hopp är illa grundat; ty hwad kan vara
dåraktigare än at sättja någon förtrostan på sowing-
heten? Men den gamla har intet så mycket rådrum
at han kan hoppas; Andock är han lyckeligaer än
ungdomen, han hafver redan besuttit hwad den
andra ännu önskar sig: Den ena önskar at få lefva
länge, den andra hafver redan lefvat länge. Fast
än, är der något i menskians lefwerne som kan
fallas långt? Det är ingenting som tager anda,
at berömma för des längvaraktighet. Rinna tij-
mar, dagar, månader och år sin fos, så är det
såka mycket på hwad tijma, dag, månad, eller
är vij dö. En Actor i et Skådespel hör man

lämna

lämna sit beröm ; på hwad del af spelet som han
går ut. Om det är lika så beskaffat med en beske-
delig mans lefnad , så gör en kärt lefnad nog til-
syllest at bewisa , honom vara en årlig och dyg-
dig man; När han vänder igen at vara så , har
han lefvat för länge ; Och medan han än sådan
år , så är det intet angeläget , huru länge han
så shall blifwa , alenast han fortsar så til sit
lifs åndalyst.

Stockholm Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Hedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

21.

Tisdag, den 27. Octob.

Noris nos, inquit, docti sumus. Horat.

Hur mången heter hos oss lård,
Hon intet är det namnet vård?

Het prächtiga namnet Lård, är så
allmänt wordet, at ock många som åro
hvarandra helt olika, ja de som hafwa
liten eller alsingelårdom, blifwa utan
åtskillnad därmed behedrade.

Tryphon fallas lård, som likväl skulle
hålla för en nesa, om man ville bestylla honom före,
at på et helt år hafwa hast en enda alswarsam
Speculation eller tanka, eller lofsat i någon
annan bof än där Spadillen står på Titulbladet.

Plusio hålls före vara lård som redan
förr än han kom i Scholan, och ifrån barndomen
fått

fått den förmaningen, at hålla för et enfaidigt Pendanteri, at med mycken möda lära något godt och nyttigt. Men sedan han 3 års tjd agerat ryska mannen på Universiteter, samt i Engeland, Frankrike, Italien, icke lärt känna de bästa fockar, och flitigt besökt galante och rosige Sällskap, är han hemkommen som en höglärd Doctor jag wet ej af huru månge lagar.

Oligomathes lärer ej låta betaga sig den förmån at fallas lerd, fast han hvarken på Latin, eller andre sådane Barbariske språk, ja icke på sit egit modersmål kan skrifwa en enda rad, hvilket likväl de, som förstå språken, ej måste låta förtryta sig.

Nugicanoricrepus, som åfwenwäl wil ráfnas ibland de lärda, håller före det vara alt förgement, at förstå något hwarmed han kunde tjäna andra människor; Men uti såkunnoga chimerer och griller, samt ogjörliga förlager går han så wida, at han glömmer bort sig sielf, och annat hör man honom intet tala om.

Minutius Flocci plåaar sin hiårna med idel spissfundiga och fåfänga Subtiliteter och höga saker.

Tullius simplex är en affagd fiende til all effertanka, och sundt förnuft.

Ventidius har försvurit alla solide wetenskaper.

Poly-

Polypheumus hſwes och gjör spee af Gud
och all Gudommelig sanning: Likväl gå alla desse
med store steg i de lärdaſ flock.

Rodomontanus bør en heller förbigås,
som inbillar sig, at hafwa så fått all Lårdom och
wetzenſkap under ſit Arrende, at intet det rin-
gaste därav för någon annan är öfright.

Tartuffe, Dubitantius, Stentor,
Misanthropus, Grobianus, &c. åro med
respect at nämna allesammans lärde, hwilcas
minsta omsorg har warit, at någonsin lära fåmna
sig ſielſwa, at jag en må nämna huru de ſig ombe-
ſlitit, at i akt taga deras plikt emot GUD och
andra Människior. Kärt sagt, jag twiflar myc-
ket, om man ſkal finna något slag Narrar och
ogudachtiga, af hwilka icke några ledamöter lä-
ra finnas under Namn af Lärde.

Icke destominde måtte den ſanſārdiga Lär-
domen vara en förträffelig och kostelig sak: Eme-
dan flokt och förståndigt folck intet ånnu öfvergiſ-
vit deras kärlek och höga cæftning för den ſamma,
fast än så många af de lärdes Secter, budit til
genom veras underliga upförande och deras hela leſwerne/ at
fättia lärdom i det aldrastörſta förakt.

Ey fast än det lyckats dem hos några som en åga nog
insikt i denne ſaken/ och ſom intet förſtå at giöra euråttåtſfil-
nad emellan en lard och en lattinge/ ſom är Republiquen til tun-
ga; ſå finner man dock i ſielſwa märket at en ſanſārdig lär-
dom, ſom aldrig kan wara förutan dygd och wiſhet, är en ale-
nast huſwudsakeligen nødvändig utan och sā oumgångelig för

en Skaf. Jag wil alt därföre af et godt och uprichtigt uppsät handla för denne gången något omständeligen om lärdom, samt föreslä därtill en lätt genstig, på det jag hos mine K. Landsmän må upväcka en lust och färlek til wettenfaper och lärdom.

Wettenfaperne åro så många at om någon skulle åffa sig sielf så mycket at han kunde inbillia sig åga dem allemans, gifwer han därmedelst nog samit tillkänna, at han ännu intet wet hwad lärdom är, och hwad därtill hörer. Språken åro så åtskillige: Guds wärck / och händelerne här i världen så store och månge; Wettenfaperne så mångfaldige, at ännu eh någon lärdom har funnits / som alenast kunnat upräkna namnen däraf. Emedertid åro wissa stycken som nödwändigt måste finnas vid all richtig lärdom, och utom hvilka man alt för groft lägger sin okunnighet å daga.

Med en rättstaffens lärdom förstår jag: En grundelig och förmufftig kundskap / om hwad som är sant och godt / om Gud och hans wärck / om världenes händeler / om et eller annat språk, om den eller den nyttiga wettenfapen, hvarmedelst man gjör sig sielf bestedelig och förmogd / samt sticketlig at utöfwa sin plikt emot GUD / at tjäna och räda andra människor, samt därom beslita sig i sielfva wärket.

Men fönamsta orsaken hwarföre vi haftva så många slatta lärda, som på förenämde proberstenen hålla färgen, är denne / at vi låta våra barn i alt för stor myckenhet studera, och det antingen för litet / eller ock bakframt. Vi undersöka intet om våra medel åro nog tilräckelige at med efftertryck utföra det, eller om barnen haftva därtill sticketliget nog, men aldrariminst bry vi oss om, hvar til deras sticketliget måst böyer sig.

Hvar och en handtwärckare opoffrar sin Son til det wördigte Præste-Ständet / intet så mycket därföre at han skall bli swa en fullkomlig Karl, som på det han (effter sådanes mening) skall bli swa en anseelig och välmående Man. Men föranmære och rikare folck / hålla där emot för oanständigt / ja nesligit at låta sina barn studera Theologien, eller något annat än Lagen / och är det hos dem en afgjord sak, at deras söner

ner som ey hafwa lust til wärjan / måste nödwändigt blifwa
I rister. Måstadelen af vägge slagen gödra intet alenast sig
siefwa olyckelige / utan ock Republiquen skada, hvilken de
sedan blifwa som ohyra på halsen liggande. En enda flitig
handtwärfare, är mycket bättre än tjo odugelige lärde: Och
är jag försäkrad, at våra Rika gjorde bättre, om de låto sina
barn lära någre ådlare och för det allmåna nyttigare kon-
ster, såsom Architecturen eller byggnings-konsten / måla-
re-Ingenieur- och dylik konster.

Hwarzföre griper ock vår ungdom / som är fallen til
studier, saken i vid rätta åndan och med behörigt alstrarre an?
Det gjör mig ondt när jag ser, huru många, som fuller willa
komma med åra igenom wärlden, samla lika som i mörkret,
och komma så antingen aldeles intet, eller ock först efter mån-
ga omstwep til deras åndamål. Som jag nu hierteligen öns-
tar, at de härutinnan kunde hielpas, så skulle det vara mig
en särdeles fägnad om efterföljande exempel kunde tjåna dem
til upmuntring.

Curio, en wäl-meritérad och nu för tiden fornäm man,
är den endaste af mina vänner som jag säkert vet gått den räts-
ta vägen ånda fram och utan omstwep. Hans Fader som för-
sporde hos honom en särdeles stickelighet til Studier, hölt ho-
nom ock ifrån den första barndemien bårtill, och låt honom i
förstone lära sådane saker som endast kommo an på minnet
och i tablissen, ex. gr. Språken / Geographien, wapnkon-
sten ic. Så snart han begynte att få något mera förstånd och
kunde syra sig sels / tänkte han hoe sig alt mer och mer efter
åndamålet af sine företagne Studier, och löt sig högst angelå-
get vara at med alstrar idka dem, han gjorde alt / och ännu
mera än honom blef förestrisvit / med Lust / utan at i det rin-
gaste låta manu och driftwa sig dertill; de nödige shflorne ef-
tersatt han aldrig för rolige och de mindre angelagne. Ut i Musi-
quen och Ritkonsten, i dansande/ridande, och fächtande öfwaude
han sig för Kroppsens nödwändiga rörelse och sinnets upmun-
tring, men ingalunda at göra det til sit fornämsta Arbete.
Utmistonne skulle aldrig sådane bigjärningar så wida in-
taga honom / at sinnet skulle blifwa förtrottat och offickeligt
til at förrätta angelagngre saker. Men fornämligast an-
wän-

wände han mårgon stunden sig til mytta, på hvilken han efter en trogen bön låste något i en andelig bok/ hwarefter han sedan med så mycket större välsignelse fortsatte sine andre studier. Han utforrade utaf de lärde vid alla tillfället hvad den eller den wettenkapen hade uti sig/ hvar till hon förmäligast war tänlig, hvad för medel woro de bäste at suart lära henne, hvilka Professorer woro däruti måst förfarne; Och i gemen, hvad för et sammanhang wettenkaperne och samtelige lärdomens delarne hade med hvarandra ic. därigenom kom han så wida at han sielf kunde utvällja sig Collegier och Professorer när han en gång skulle komma til Academierne, wiste ock redan förrut hela Schema eller grundritningen af de måste wettenkaperne. Han begaf sig ock först dit på sit 20. År eftter som han hade god anledning hemma/ och han giàrna ville inhånta förrut alt hvad som behöfdes til at bana vägen til det Academiska Arbetet.

Han trodde väl intet så aldeles den gamla widstappelsen, at det skulle just vara nödvändigt at bo i hus hos en Professor, emedan där ock som oftast gifwes tilfälle at blifwa hindrad rätt så väl som annorstädes: dock wiste han ock, at det intet är särdeles tänligt för ungdom, at giàsta på sådane ställen hvar rest Studenten är Herre, och värden med hatten i handen för sin näring skulle få allchanda Ordningar. Han tingade sig fördensfull in til Cammare och kost hos en förmäm man/ som bodde nära vid Auditorium; Han var ensam i sin Cammare, eftter han nogaamt wisse at man är mångahanda olägenheter och hinder underkastad/när man har en Cammerat i Cammare med sig.

Han bemötte fuller sådane sine landsmän och gamla Skol-Cammerater med höflichkeit, som gingo flitigare til vinflånen, än til Professorerne, men hade med dem ringa umgång/ än mindre någon förtrolighet. Och som han war man vid et ordenteligt lefverne och hade i synnerhet en fiendskap til frässande och spel, så förekom han sorgsäligt alla tillfället/ som kunde hindra denna hans goda rena.

Han hade inrättat sin tjd på det aldraordentligaste sätet, så at han intet alenast tilbrakte den väl tilsit hufvud glöömål, utan seck 4 tijmar om dagen öfriga til sin ro och wederqueckelse

queckelse samt andra sysslor uträttande, på hvilka han an-
tingen geck ut och späherade litet eller tog en resebeskrifning,
eller en annan rolig bok / ibland en gammal Romersk Sribent,
den han mer för sakens ån ordens skull läste / jämnmörandes de
omständigheter han där fant med denne tiden. Och efter han
viste, at man ofta läser så mycket af umgången som böcker,
så an vände han då och då någon tjd att besöka en Professor, el-
ler någon annan lärde bekant.

I sådane vänners sällskap, som han utvalt til sina förtroli-
ga bekanta, solte han altsd att föra talet på de saker, som kunde lända
honom til nytta och upbyggelse. Vid Disputationer och andra Aca-
demiska högtideligheter infant han sig flitigt, förmämligen var han på
flockslaget i sina Collegier. Men aldramåst passade han up på den or-
dentliga Gudstjensten.

Hast han slagit sig til Studium Juridicum, eller lagen, un-
derlåt han dock intet att förut giöra sig väl hemma i Theologien, sedan
at åfwen bivista andra Collegier, hvarigenom han kunde få smak i
de förmämliga stycken af lärdom, såsom Medicin, Mathesin, &c.

Naturliga lagen med andra til hans åndamål hörande stycken
dref han med alfröre, i synnerhet sit lands lag. Och med et så beröm-
melig upförande tilbrakte han 5 År, innan hans fader tillät honom
att resa.

Huru försiktig han anstälte sin resa, då liksom många befla-
geliga misbruk därvid förefalla, det wil jag spara til en annan gång,
då jag i synnerhet fall tala om resor, samt meddela mina påminnelser
däröfwer, huru de med nytta skola anställas.

Sluteligen wil jag för denna gången upteckna några Reglar för
de Studerande.

Betänk at man förfi fall vara en menniska och en Christen,
för än man will heta Lärd.

Kom i hog at ingenting lägger större hinder i vägen för en san-
dishet, och altså en rättskaffens lärdom, ån följande 4. stycken: 1. mo
När man i sitt giörande håller Gud för ingen ting, af hvilken dock all
god och fullkomlig gäfwa kommer. 2. do när man i sit giörande intet har
någon visst affekt eller stadighet. 3. När man giäser af däraktig inbilning.
4. När man slår sig til lätta och vällust.

Laga så at du aldrig går ifrån rätta åndamålet i dit Studeran-
de, hvilket borå vara: at du får tilläckelig fundskap i dit Åmbete,
och densamma använder til din Egen och det Allmåns båstas nytta, i
synnerhet til Guds los och pris.

Lämf

Dånl intet at du af barndomen lart så wäl dit modersmål, at
du intet behöfwer bry dig mera därom, utan beslita dig om att skrifwa
och tala en zirlig och tydlig Swänſka.

Inbilla dig intet at någon lärdom består i de så kallade lärde
språken, men vet ock at intet någon lärdom består i deras okunnighet.
De hafwa nyckelen til den dören, igenom hvilken man kan ingå til de
könaste wetenskaper, hvilken lärer för dig stå tillsluten, om du ej
i ungdomen skaffar dig samma nyckel.

Om du täncker blixtwa Präst och intet bryr dig om Grekiska el-
ler Hebreiska, när du dock har tilfalle och lägenhet därtill, så skjäms i
dit hjärta, at du en gång för en Christelig församling vill forklara en
bok, som du sjelf intet vårdat dig at lära och förstå.

För ån du sjelf kan gedit onddome om böcker, så fråga af andra, och
gjor dig af dem som bättre förstå, underrättad om Originalerne, på
det du må kunna ösa renare och angenämare utur sjelfwa brunnarne.

Öfverhopa dig intet med mycket och mångfaldigt läsande, utan
ordning och eftertanke, allengast til at fylla dit minne och dina samlin-
gar, utan utvålg dig husvudböcker, som wunnit et allmånt bifall.

Besluta för all ting wäl det du läser, och se til at du kan behålla
de utvaldaste stålien.

Sök up en förfnuftig, from och flitig wän som i Studier är starkare,
åtminstone så god som du; med honom måste du gärna tala om nyttiga
saker, du skall finna därav samsylen nyttja som nöje.

Wän dig intet vid at vara så girug på boken at du skadar din
hålsa, eller glömmar bort at hålla dig syngg och renlig, och eftersätter
din plikt eller välfärd: men war likwäl så flitig at du intet läter någon
tima fåsängt förloras.

Beslita dig om, at din hwila och wederqueck else intet må bestå i
lidderligt spel och söl, eller pur lätta, utan uti ombyten af arbeten eller
åtminstone i nyttige och loflige kropsens exercitier.

Så länge du intet känner lust och åträ hos dig för Studier, så
länge är en heller stort hopp om at du lärer hinna färdeles wida därmēd.
Därför använd alla dina kraffter til at först bita sönder det hårda skä-
let, kärnans sötma får du sedan wisserligen smaka.

Walta dig före at använda tiden til sådane ting som åro onödige
til dit åndamål, mindre til sådane som bestå alenast i spitzfundigheter och
lapperi, som blifwer alt mörkare, ju mera man därom bryr htärnan.

Wil du skrifwa något, så tänk först på sammanhanget därav,
och låt det intet af en slump falla dig in.

Sidst låt denne sanning altid ligga dig för ögonen, nemligen. En
gudsbs och odygdig lärds förtiänar et dubbelt helfwete; En lärds däre är
större än alla andra Narrar, och en odugelig lärds, som ingen nyttja skaf-
far, åsiven som andra lättingar, är et Odugeligt och ynkligit Creatur,

Sedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

22.

Tisdag, den 3. Novemb.

Eodem Animo beneficium debetur,
quo datur: ideo non est negligenter
dandum.

Seneca.

Den intet godt af willigt hjärta gör
Hig ingen tack där före vånta bör.

Dacksamheten är utan twifvel den
Ödnygden som aldramåst utmår-
ker et gement och föräkteligt sín-
ne; men man kan ock säga at den-
ne last har så väl sit Ursprung utur wål-
gärningsmannens förhållande, som dens
nedriga

nedriga sinnelag, hvilken vålgärningen
åtnjuter. Det finnes menniskor hvilkas
fiärlek är grym och deras vålgärningar
åro förtretelige, förmestet sättet på hvil-
ket de utdelas och gjöras.

Lysander, som råkat i fattigdom,
vänder sig til sin wan Clijton, hvars hielp
kan lätteligen draga honom ur hans elän-
de. Clijton anhörer denna begåran med
en srynklog panna, han lämnar honom råd-
rum at beskrifwa alla omständigheter af
sin olycka, och ansöra alla skål denne sta-
ckaren tror nödige til at upväcka medlidan-
de hos sin wan. Änteligen begynner han
at tala med et alswarsamt utseende, och
gör sig til domare öfwer Lysanders upfö-
rande, han förebrår honom hans oforsiktig-
het som är endaste orsaken til detta hans
tilstånd. Man bör intet, säger han, haf-
wa medomkan med dem som hafwa sielfwe
arbetat på sin olycka; Det rätta sättet at
göra dem godt, är at låta dem fåmma fruc-
ten

ten och påfölgdernie af deras galenskaper,
på det deras egen förfarenhet må bringa
dem til et förmästigare upförande. Eft-
ter denne otidige Lagpredikan låter han sin
vän gå bort utan hielp. Lysander för-
dubblar sina böner; Han går därmed län-
gre än honom ånstod; och mera i anseen-
de på sin nöd än sit samwete beder han om
tilgift för sit ovarsamma lefwerne, det
han dock likwäl kunde kan ske förswara med
goda skål. Om seder låter Cliton af-
tvinga sig någon hielp.: Men han prutar
med sin vän, och ger honom det minsta
han någonsin kan. Han lägger ännu här-
til, at de penningar han undsätter honom
med åro nog vågade, och at han räknar
dem redan för förlorade. På sådant sätt
ger han den olyckelige Lysander assled, som
är mera bedröfwad öfwer des hårda och
obilliga maner, än forbunden af den wålgår-
ning han af honom utpinat.

Tag lämnar aldeles det omennistliga
¶ 2

förfarande som är uti en hielp, man på sådant sätt gjör; jag will alenast wisa huru mycken obillighet är i en sådan hårdhet.

Cliton wiste Lysanders bedröfweliga tillstånd, förr än han af hans böner om hielp blef beswärat; Han såg förut, at han wände sig til honom, ja han hade åsiven beslutit at understödja honom; hwarfore skyndade han sig icke att trösta honom i hans olycka, förr än han däröm blef anlitad, och af sig sielf tilbjuda honom den undsättning, som han nödgade honom at köpa af sig med nästan vanständigt tiggande?

Jag påstår at den som effter Clitons maner gjör någon godt, förtianar ingen årfiånslo. Att vara tacksam är intet just betala wålgiärning med wålgiärning, ney det består mera i at fåenna, än at gjöra; Och denne dygden består egenteligen i den ömma vänskäpen och årfiånslo, som upväckes i våra härtan af vår wålgiörares kärlek. I följe hvaraf det fuller är helt wist, at man

man altid bör afbörla sig en wälgiärning, äfven
som en skuld man dragit på sig: Men man är den
ingen årkänsam fiärlet skyldig, som intet af fiärlet
gjör os godt. Den tiånsten man tilbakars gjör sin
wälgiörare, är lönen för den som man niutit; men
dens wänstap som man gjordt godt, är wedergåll-
ning för den wänstap, som wälgiärnings-mannen
visat.

Philemon förorsakar på et annat sätt deras
otakshet som elljest stå i hans skuld. Alla de tjän-
ster han gjör åt fast många menniskor, tyckes in-
gen annan affikt haftwa, än at gjöra godt; han
väntar intet til des man kommer och anlitar ho-
nom om hielp; han bemödar sig at uppsöka de som
bliswa olyckelige, på det han ibland dem må utde-
la sina wälgiärningar. Men det är hans högmo-
diga sinne som drifwer honom til denna skenfiärle-
ken, och har dygden därutti ingen del. Att undsfå
af honom en wälgiärning, eller bedja honom gjö-
ra sig någon tienst, är at fällja friheten: Han biu-
der alenast til at genom sina statter förskaffa sig råt-
tighet til at fördöwa Tyranni på de olyckelige, som
han drager utur deras förra elände, til at försättja
dem uti et annat ånnu wärre. Han måste haftwa
folck som gjöra hos honom trågen uppmaktning, som
berömma hans underliga och granlaga sinne, och
som bliswa, deras dygd oaktadt, wärkthg til hans
obillighet. Han wil haftwa enwälds Makt öfwer
deras giärningar, öfwer deras felder, öfwer deras
tanfar,

tanke, och vil låta dem altjå förstå, at de hafta
honom til at tacka för deras lycka. Man gjör ho-
nom en stor förtret när man will astjåna någon
vålgärning, som man af honom åtnjutit. Han anser
alla dem, som så gjöra, som förrymde Slafvar,
han straffar dem därmedelst, at han å nyo fast smi-
der deras bojor med andra vålgärningar.

En namnfunkig Man säger: Det är en drågelig
olycka at gjöra en otacksam Mennistia godt; Men
ingen ting är förtreligare än at vara en prackare
förbunden. Och detta är rått fornusstigt sagt!
Om en Mennistia som wj giordt godt ej wil erkän-
na det, så är hans otacksamhet ej på vår räkning:
Wj funna trösta oss öfwer hans gemena sinne, där-
medelst at wj fulgiordt vår skyldighet i anseende till
honom. Det är et förvirradt sinne, som oroar sig
mycket öfwer en otacksam Mennistias förhållande:
Och ofta är det åtven tekni til at wj alenast för nä-
gon egennyttig afflit gjordt godt, samt at våra
vålgärningar haft intet annat Ursprung, än hopp
om wedergällning; Men hwad förtret, hwad oro
drager icke den skuld med sig hvaruti man står hos
en Man som intet är redelig och vålsinnad? Vår
ärkiänzlo förbinder oss at ålsta och försvara honom:
billigheten drifwer oss til at hata hans laster, och
sättia oss emot hans elaka giärningar; Och när et
uplyst förstånd ser lätteligen hwart det bör gå, har
hjärtat mycken möda, at lasta sig under dess wälde.

In

Ingen ting kostar mera på för en ådelmodig Men-
niskia, än att sättia sig emot den som gjordt sig tiänst,
och den råddhoga de hafwa at anses för otacksamma
har så mycket at säja hos hurtiga sinnen, at det off-
ta är yttersta kraften af deras förstånd, när de
skola töras sättia sig emot deras wälgidrare.

Man kan ännu se några sätt at förbinda an-
dra, af följande

FABEL.

Wargen hade sluppit in i fårhuset hwarest han
gjordt en så förträfflig Måltid, at han blef
rätt torstig, sprang alt dår före til en brunn; Men
skyndade sig så mycket, at han föll neder i brunnen.
Här utur funde han med alt sit arbete sig intet up-
helsa, nødgades fördenskull at ropa och skrika ef-
ter hielp. Et olyckeligt får som hörde detta jäm-
merliga ropet, kom tillöpandes, som då det igen
fände sin fiende Wargen, smålog, och begynte
skämta med honom, sägandes: Er tiänare, min
Herre, I liggen rätt wäl! Nu kan intet får grum-
la Eder drick, jag tror at ödet har så wäl lagat med
Eder, til at belöna Eder godhet och fromhet. Skäm-
ta intet min wan, saade Wargen, ty jag har intet
lust at skämta med mit lif. Ach! skulle jag do så i mina
blomstrande år? Du är den ådelmodigaste bland
alla får, wärdes du frälsa mig. Jag tillsåt at jag
är en stor fiende af Eder släkt, men kom i hug, at
det är alenast en halfwälgärning at frälsa sin wan,
och

och du förtjänar väl den åran, att hafta frälst din öwan. Dit
Namn skal aldrig glömmas för en så ädel giärning / det förs-
säkrar jag dig. Själv / svarade Fåret / har du nu blifvit så
konstig, drag til helvetet med din vältalighet; du har ristvit
mina System i hiål, och intet länge sedan måste mina Ungar
blifwa rof åt dig. Jag tycker oförgrapeligen att steken
behöfwer nog dricka, om han skall smälta. Vley min
män / jag har aldrig annu hört, att et klokt får frälst
någon warg. Wargen svarade; Huru kan du vara så
hård? är det troligt / att et får kan hafta et så grymt hjärta?
Af barnhärtighet fräls mig, jag skall aldrig förglömma
så stor välgärning. Jag wil giöra med dig / och all din Slätt
et stadigt förbund. Jag wil försvara Eder, och förklara krig
emot den som underråd sig at röra Edra Ungar. Och om det-
ta intet är mäktigt nog till at övertala dig / så hör, jag har en
stor slatt i en klyfta här bredewid, jag loswar dig et stycke Guld
för hvart får jag ristvit i hiål.

Märck hvad girughet är för et dåraktigt fel. Fåret blef
intet bedragit af hans smickrande, men när det kom an på
profisen, då spände det upp öronen, och helspte oförsiktigt
upp sin Slakts Mordare.

Så snart wargen kom upp nappade han i fåret, och sade:
En klok warg har aldrig skonat något får, när man
har brasst drackit, måste man åta på ny räkning.

Af denne Fabel lärer man

At en föraktlig öwan kan

En mäktigare tjänster giöra.

Man seer at en som dummer är

Vältalighet i nöden lär.

Men måst wi lära härav böra

At den som godt en annan giöre

Dåraf ey båtnad wánta bör

Han elljest ingen tack bör wánta;

Här wargen tykte sig ha stål

För sin Profit så den i hiål

Som af Hans lif sig gjorde ränta.

Hedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

23.

Tjisdag, den 10. Novemb.

Nequicquam populo bibulas donave-
ris aures

Respuo quod non es - - - - -

Persius.

Til Smidkran och beröm haf aldrig lust
och thycfe,
Den lastar sannerlig, som rosar dig för-
mycke.

3

Tbland

Översatt
från Spectator
N:o 238

Bland alla sinnets sukuldomar är ingen
mera gångse, och därjämte mera skade-
Slig än kårlek til Flatterie och beröm;
Ty hwarest den får insteg och öfver-
handen, kan det en annars vara, än at hela ord-
ningen af et förfuistigt väsende måtte blifwa öf-
verända kastad. Smickreri förfwer och förfiusar
sinnet som en angenäm Musique, så at wi på
sidstone ej funna göra motstånd. Vi begynna
först at flatera os sieliswa, och sedan winner
andras Flaterie derpå säker framgång. Det
väcker op vår egen kårlek uti os, som sedan är gan-
sta färdig at falla af ifrån vårt bättre förstånd,
och förbinda sig med fienden utan före. Härav
kommer at alla de otaliga välgärningar vi giöre
falska smickrare, warda os af Egen kårleken före-
stälte, som en skyldighet emot sådane män, som så
ange-

angenåmt weta at förlika os med os siflswa. När
vi bliswa innärde i sådane listige nät, betala vi
ändå med glädie de konster som brukas at förblin-
da vårt förstånd, och som triumphera öfver
våra böjelser och vår Naturs swaghetter.

Men där hvar och en mennissia wore öfwer-
thygad om utur hwad för et ringa och förachteligt
ursprung denna passion hårrörer, så är ingen
twistwel, at icke den Personen som sökte at styrka os
däruti, skulle då komma os så gemen och förhate-
lig före, som han nu winner vår högaktning. Lu-
ftan at åga någon formän, som vi ey besitta, el-
ler at vara det vi intet åro, är orsaken at vi håll-
la så mycket af den som tillskrifwer os främmande
egenskaper och qualiteter, hwilka ibland stå os
så illa, och åro os så litet ärnade, som släder hwil-
ka ehåt os åro gjorde. Vi gjorde myket bättre,
om vi i stället för at öfvergifwa vår egen natu-
rel, och fölia andras, sökte at förbättra vår egen,
och i stället före at vara slata copior bliswa go-
da originaler; Ty ingen natur, art, eller sin-
ne är så wildt och så obdieligit, at det icke på något
sätt eller maner kan bliswa nyttigt och behageligt i
dageligt umgånge och detta timmeliga lifwets för-
räffningar. En som har något grofware åtbörd-
er, och intet är färdeles beleswad eller fallen til

krus och complimentter, kan haſwa något af
Naturen hos ſig ſom giör honom behagelig. Et
muntert och quickt ſinne lärer en fattaſ alſtare.
Men ſå kan ock et enſligit och melancholifit
temperament på wiſa tider vara angenämt
och behageligt. Enår det intet är nog fåſånga hos
en menniska til at förleda honom, ſå infinner ſig
ſtrapt ſmidraren, ſom wål rörer op denne ſwag-
heten, och inbläſer honom ſå många meriter och
förtjänſter, at han omsider blir en fullkomlig gåſ.
Dock ſå wederſtyggeligt ſom flaterie är, ſå wa-
ckert är det at lemina hvariom och enom deſ råttā
beröm, och kan man wål ſåja at det är mycket beröm-
meligt at i råttan tid weta berömma folk. En
Poët giör ſina hiåltar odödelige, och förſtaſſar
ſig med det ſamma odödeligheten til lön: Bågge
åro härmad betiante, den ena blir wål betalt för
ſina wärkeliga förtjänſter, och den andra för det
han förſtår at erkänna dem. Men den ſom i denne
Konſten at rått berömma, är förfaren, giör ſom
en god Kontrefåhare, hwilken behåller alla Li-
neamente, och ſielſwa naturliga anſich-
tets färg, men brukar åndå hela ſin konſt, och giör
altså Portraitet både likt och behageligt.

I mitt ſinne kan intet noſje vara ſtörre, än
når

när man blir så berömd, att man är försäkrad, det
intet flaterie är därunder. Sådant beröm
seck Germanicus då han natten för en fältslakt-
ning gjärna ville weta hwad hans Soldater tyfte
om honom: Han förklädde sig, och geck ut i Lågret
ibland dem, då han seck höra dem helt alswarsam-
ligen berömma hans fornåma och Konungsliga an-
seende, hans mildhet, tapperhet, försiktighet
och lycka i krig. Huru behageligt måste det icke
warit för honom, och huru nogd lärer han en blif-
vit öfver en så förtiånt heder som denna war?
Ja hwad för en upmuntring måtte icke det haf-
wa honom warit att nu hådanefter stadigt föl-
ja de fotspor som redan hade förskaffat honom
så ren smak af det aldrastärsta nöje här i lifvet.
Det händer ibland att wi få det uprichtigaste
beröm af våra Owänner och afwundsiuka Män-
niskior, ja åfwen när de sielstwe minst årna
öf det; Detta beröm bör förorsaka öf det stör-
sta nöjet, hälst som det hårrörer aldeles af
vår merit, utan att flaterie har därj den
ringaste del. Så är det med Malevolius,
han har förstånd och lärdom nog, men alt för-
mycket bebländat med egenårllek, afwund siuka,
och förtal. Malevolius blefnar bort i det ro-
ligaste sällskap, om intet alt talet går ut på ho-
nom

Malevolus

nom siell ; Han viser sitt misnöje och jalouzie,
om någon annan än han alena blir berömd ,
och anser det goda losord andra få , som en för-
minstning af sine meriter och förtjänster.
Men just härigenom gier han andra sådant beröm
som intet kan hållas misftäkt för flatterie.
Hans orolighet och misnöje åro klara bewis at
han ärkänner hos andra den merit och de goda
Egenfaper , som han åstundar , och som han
med sorg och förtret måste se sig en besittia. Et
godt namn och rykte warde förlifnat vid en kost-
bar Salwa , och när vi warda på tienligt och an-
ständigt sätt berönde , så är det den angenåmaste
parfum. Men om det alt förmijcket inlåtes i en
iwag hiärna , intager det alla sinnen , och beta-
ger dem deras krafft , samt blifwer således sa-
deligit för de senorne , som det war först årnadt
at uppriska. Särdeles är et stort och dhygdigt sin-
ne , ömt om beröm och lastande , och warde alt-
så rätt så mycket upmuntrat , när deß förtjänster
få deras rätta losord , som det warde nedslä-
get när de föraktas : Men det åro alenast sär-
deles stora sinnen , som fölia deſse 2ne extremite-
ter , lika som i en Thermometer allenast den
oldrasinaste och subtilaste wätskan faller och sti-
ger alt efter wädrets mildhet och stränghet..

En

F A B E L.

GÅR Korp had' satt sig i et Trå
Och tänckte biffa stackars få
Uppå en Ost, et kostligt röf,
Straxt Räfwen kom den lede bos;
God dag Herr Korp min wän, sad' han
Jag helt uprichtigt såha kan
Att jag för Er stort tycke bär,
I rätt en wacker fogel är,
Och swarar låten af Er röst
Mot Glanzen af Er Kropp och Bröst
Så är jag väl där före man
Att ingen fogel liknas kan
Mot Er, i Watten eller Skog:
Att Räfwen Korpen wänligt Log
Och skulle åntlig fresta på
Att för sin Sång ock Låford få;
Men när han öpna Mummen mer
Föll Osten hans på Marcken ner,
Den Räfwen genast nappa till
Och sad' hör hwad jag lära will;

Mins

Seins denne Lårdom Käfven gaf
Sit Handtwärck smidfrarn lefverlaf.
En Ost den Låran wärder är
Ty han rått mycket innebår
Sen Korpen flat swor jämmerlig
Alt så en låta narra sig.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Sedolårande MERCURIUS

ANNO

1730.

N°

24.

Tjösdag, den 17. Novemb.

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu !

Ovidius.

Ansiktet Hjärtats Tolk och Hinnets spegel år ;

Hvad farlen duger til hans upsyn såja plår.

Det gifwes åtskillige Wettenstaper som alla menuistor i wiſa mål åga fundstap uti, utan at hafwa giort sig den mödan til at lära dem. Hvar och en som talar eller dömmmer om en ting, är Grammati-

A a

maticus och Logicus, ånskjont han är aldeles okunnig i de Grammatiske och Logiske reglorne, som de öf af de lörda läggas för ögonen. På samma sätt är hvar och en i någon grad mästare af den konsten at ransaka ansiktet, som vij gemenligen kalla Phisiognomie, när man straxt naturligen fattar och gjör sig en Idee och mening om en främmande, allenast eftter dess An-sichtes skapnad och streck. Straxt vij få se en som vij aldrig tilförene hördt af, upstiger hos öf en Idee, om en antingen högfärdig, eller en ensinnad, eller en vånlig och en god-sint man; Och första gången vij komma i fällskap, röna vij hos öf antingen vållwillja eller hat, fruktan eller förakt för vijsa Personer, förän vij haftva hördt dem tala et enda ord, eller weta hvilka de åro.

Hwarje Sinnes rörelse haftver sit besynnerliga vijsa närlig i ansiktet, och förråder sig gemenligen i ett eller annat lineament eller ansiktets streck. Jag haftver sedt et öga fördöma en man ochet ögonbryn kalla honom Skålsm. Ingen ting är mera wanligit än att ålskogz fulle flaga, förtrinta, sucka, förtvisla och dö i tyfta åtbörder. Hwad mig vidkommer, så haftver jag sådan lust at döma, om hvar och en mennissias Sinne och willkor eftter dess utseende, så at jag ofta intet gjör

giör annat, alt ifrån den ena tullporten til den andra, än föreställer mig allas Caractere som wöta mig. När jag ser en surmulen man, så kan jag intet annat än hynka hans Hustru; Och när jag möter eu som har et otwunget och uprichtigt anseende, täncker jag strart på hans wänners, släcts och anhörigas förmöghelse. Jag kommer intet ihug, hwem den mannen war, som sade til en främmande som stod helt thyst i hans sällskap; tala at jag må se dig, men mig tyckes oförgriveligen at wij bättre kunna igen känna på våra åtbördar, än som på vårt tal, och at en menniskas tal, snarare kan förstållas än des utseende, Anstlöst jag tycker i detta mål at hela ansiktet är thydeligare, än des Lineamenter: En det är sant, at Ansiktets sielwa skapnad är intet annat än som sinnets högelse synlig giord. De som hafwa giordt Phisiognomien, til en konst och lagt os reglor före huru man skall dömma om folks sinnen af deras ansikten, hafwar mera sedt uppå Lineamenterne än s m upsynen.

Martialis hafwer et wackert Epigramma om den na sat.

Crine ruber, niger ore, brevis pede,
Rem magnam præstas, zoile, si bonus es.

Sit skägg är svart men rödt dit hår,
Din syn har fel, och lamt du går;
Med dese tekn svårt du har
Att hållas för en årlig far.

Jag hafwer låsit en artig Auctor öfwee
detta ämnet, som grundar sina tanckar på denna
sagen: Att som hvar och en menniskia hafwer i sit
Ansichtes slavnad en någorlunda likhet anten med
en Dre, eller får, Leyon, Swijn eller något an-
nat Creatur, så hafwer hon också i sitt sinne sam-
ma likhet, och är underkastad desamma passioner,
som äro hos det Creaturet hon måst liknar, rege-
rande. I följe deraf gifwer han os afritning af
åtskilliga olika ansikten, och efter något lijschetens
eftersökande, uptäcker han i menniskliga ansikten
åtskilliga slags oställiga Creatures gestalter. Jag
kommer i hug at i den berömda Prinzens af Condé
leffvernes befrisning, Historie Scribenten
berättar bemelte Prinzes ansikte hafwa warit likt
en Orn, samt at han tykt ganska väl om, när nä-
gon berättade honom det. Om så är, så lärer han
utan twifvel haft någon allmän kundskap om den-
na Phisiognomie konsten jag nu hafwer omtalt;
Ty när hans Hofmann sade, at hans ansikte war
likt en örns, optog han det, som skulle de hafwa sagt,
at det fanns i hans utseende något som gaft tillkanna at
han

han var stark, färdig, flyttig, och af en konungs-
lig stämma. Jag hemställer de curieuse at un-
dersöka, antingen de åtskillige siälens rörer som
upstiga af åtskilliga passioner funna hafwa nå-
gon värkan i ansikets skynad, eller ej, samt om
samma slags sinnen nødvändigt fordra samma
slags honingar eller intet. Emedlertid tycker jag,
at ingen ting kan vara berömligare för en menniskia,
än at gjöra sitt eget obehageliga ansikte til liugare,
och at vara årlig, råttrådig och fromsint tvårt emot
de märken och känneteckn, som Naturen synes
hafwa satt uppå honom för weder spelet. Det hån-
der ofta at de som synas hafwa orsak at vara miß-
nögde med deras egen skynad, eller at afwundas
ofwer andras anseende, lägga sig aldeles på at i
det stället opbruka förståndet, och få derigenom
skönheter, som åro både waraktigare, och bepryda
dem mera. Jag hafwer sedt mången angenäm
wanlapelig; Och hafwer blifvit warse något
muntert och gladlynt uti en kropp, af så orimmeli-
gen ich opsatte delar, som någonsin är worden sedd,
hwilet har warit behageligare än en blomstrande
ungdoms oförstånde angenämheter. Dnygden för-
tiänar et dubbelt beröm, när hon har quarterat sig
in i en kropp som tyckes vara årnad åt odygden; och
synes wid många sådanne tillfällen, som wore krop-
pen och siälens intet Camerater.

Socrates är i denna sak et märkligt exempel.

Det

Det hände sig, at på hans tid var i Athen en stor Phisiognomist, som af folks utvärtes anseende upptäckte deras affeCter och inwärtes bönelser. Socratis lärjungar, på det at de måtte försöka denna kloka mannen, förde honom til deras mästare, som han aldrig tilsörene sedt, och wiste så icke heller at han då var i hans sällskap. Sedan han nu något hade betraktat Philosophen's ansikte, förklarade han honom vara den lidderligaste, vällustiga och argaste fyllhund af alla gamla wän, som han någon sin sedt. Hvarupå lärjungane brusto allesammans ut i et strattlöje, förmenandes sig hafwa upptäkt, desf förmenta konsts falskhet och fåsfånga. Men Socrates berättade dem, at desf wettenstaps Grundsäter funde lika fullt vara wisse, oaktagd desf nu, begångne förseende; Th han bekände sielwara af Naturen besynnerligen bögder til dese odygder, som Phisiognomisten hade upptäkt i hans Ansikte, men han hade öfverwunnit dese starka medfodde bönelser, genom Philosophiens tillhjelp.

En gammal Autor berättar också at Socrates war til ansiktet ganska lik Sillenus hvilket wü finna vara wäl observerat af begges gamla Stoder och Buster, som aro ånnu til finnandes, så wäl som gamla Sigill och kostbara stener, hvilka man i Curieuse

Curieuse mäns Cabinetter ofta öfwerkommer. Men ehuru sådanne slags anmärkningar funna ibland hafiva rum, så bör en förståndig man vara noga försiktig, huru han sätter tro til ens utvärtes utseende. Det är en alt för stor oråträthet som vij göra os skyldige til emot hvarandra, när vij fälla vårt omdömme om dem vij allenast känna utaf utvärtes anseende och skapnad. Huru ofta fatta vij icke hat til en man af goda egenskaper eller inbillat en är högsårdig och af elakt sinne vid des åskådande, som sedan vij lärdt känna des rätta värde vij tycka at vij ej tilsyplest kunna värdera. D. Moore i sin förträfliga Sedolära refnar denna lusten at alt för hastigt dömma om en människa, ibland de sin ärre odhygder i moralibus, och fallar den, om jag mins rätt, Protopolepsia.

Jag ärnar fuller om Gud spar mig hälhan och lifstiden et helt är öfver continuera med mina Årk; Men til deras så mycket större bequämhet, som årna låta dem inbinda, har jag welat fördela helå värket i tvenne delar/ hvilket torde des utan falla minne läsare så mycket behageligare/ som där de skola behålla dem lösa til Årets slut måsta delen kunde förskingras.

Ånde på den första Delen.

För-

Sörftefning På de Materier, som denia första Tomen innehåller.

Ärket

- No. 1. Om knorrande och oförnödysamhet.
2. Om Djädens rätta bruk. = Spectator 93.
3. En Dröm hvarutinnan hela manliga könnet fram ställes före
Rätträdighets Gudinna.
4. Om Döden.
5. Continuation af Drömmen då det quinliga könnet ställes
fram före gudinna.
6. Om Mättelighet. = Spect. 195.
7. Om Wänskap och förtrolighet.
8. Om Storpratare och Sagusåpare.
9. Om Lycka och Olycka. = Spectator № 293
10. Om Spratt hökar eller Petits Maitres.
11. Om Quinsolts prat och Mumvighet. = Spectator 247.
12. Om Orsak till elaka tider, i synnerhet hos handlande.
13. Om Rikedommar. = Spectator 283 (13:e Tappet)
14. Om Åra och härförst. = Spectator 219 (adanson)
15. Mänkönets samtal, liknad vid en Concert. = Taller 153
16. Om Människornes oförnödysamhet med deras öden.
17. Fruentimmers samtal liknad vid en Concert. = Taller 157
18. Om Egenkändom.
19. Om Guds försyn, och obegripelige vågar.
20. Om Älderdom. = Spectator 153 (Steele)
21. Om Lårdom.
22. Om Otacksamhet, som försakas af wälgjörarens sätt och
manner att bewisa wälgärningar.
23. Om Smickreri och beröm. = Spectator 238
24. Om Phisiognomien eller konsten att döma om folkt efter
deras ansiktes utseende. = Spectator № 86.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Hedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1730.

N:o

I.

Tisdag, den 1. Decembr.

Qui, neglecto Animi nitore pulchri
In natos, modo sunt luti parentes.

Den en sit barn wål föder opp,
År far alenast åt des Kropp.

SAg förmodar, min läsare, at i dag hafwa
räat på det förnämsta ämnet hwarmed
du wilt af mig blifwa påhållad; åtmin-
stone wet jag ingenting nödigare at före-
ställa dig, än åfwen det som i dag blifver min betrak-
telse, då jag ärnar tala om Barna opfostran.

A

Saken

Saken är en alenast af den wiſt och angelägenhet, at därav dependerar en Faders och Familles flor eller undergång, utan af den förfällighet och den ömhett, en Republique wiſar hårom, kan man lätt suta om deß förfotring eller astagande.

I följe därav lärer et Arck näppeligen förlå til denna Materiens afhandlande. Jag wil för denstul för denna gången alenast giöra en begynnelse därtil, utfästandes mig i längden samla lärde mäns tankar häröfwer, hwar jag i em finner.

Barna opfostran angår en alenast Naturliga föräldrar. Den stora Guden, som hedrar oss med **VÄRDA** namn, och hugnar menniskian därmed, at han kallar sig en **FÄDER**, har lagt denna plicketen på Kongar och Regenter, sanit dem som i deras ställen Länder och Städer styra.

När denna stora Herren kallar Kongar, Församlingens Ammor, monne han och icke anförtror dem barna upfostran, såsom en sak, hvarpå mycket ankommer hwad för barn han i sin församling wil haſtwa uppfödde? När han kallar dem Fäder för deras Folck, monne de funna undandraga sig at haſtwa försorg om deras upfostran, som skola lyda under deras makt och mälde?

Jag våminner alenast detta på det jag skall wiſa huru angelägen sak barna opfostran är. Men fast än jag egenteligen årnar tala föräldrar til, hwiſ-

Hvilkas egentliga Pflicht det är, at wisa sin största
omsorg på deras barns upptucktande, lära de som fåt
vårdnad öfwer andra en illa uptaga, om jag i
förstone recommenderer dem den stora ho-
pen af sielss wâldig ungdom, som til åfwenthrys så
handlös lämnas at på gator och gränder förofwa
allehanda slags öfverdåd, och som, där deras om-
sorg en emellan kommer, föddas en alenast op til tig-
gare och låttingar, utan efter alt utseende til böde-
lens rof. Och beder jag eder, at hafwa med deße
usjingar et Christeligit, och med edert Ambete för-
bundit medlidande, så framt i en gång welen slippa
et dyrt och svårt answar.

Jag angriper fördensfull sielsswa saken, och för
denna gången gifwer några Reglor som i gemen bö-
ra af alla föräldrar i acti tagas.

Alla mödrar, hvilkas kraffter det tillåta, åro
efter Naturens lag förbundne, at sielsswe upamna
sina barn.

Föräldrarne höra sedan, så wida deras förmö-
genhet sig sträcker, sörja för barnens anförande til
at lära något godt och myttigt.

Deras skyldighet är, at ifrån de spådaste åren
Hafwa dem för ögonen, och på det nogaste uti Första
deras bönelser, på det de dem deresfster upfostra
måge.

De måste söka på alt sätt, at giöra dem nög-
de med deras sällskap, i det de unna dem tillate-
lig frihet.

Föräldrarna böra och haſwa råddhoga för barnen, på det sättet at de taga vara på sig ſielfwa, och intet giſwa anledning til förgelse.

Så snart barnen låta förspröja at de haſwa det minsta begrep om hwad ſom fāyes, ſall man icke i någon mātto tilſtādja dem at wiſa egenſinnighet eller enwiſhet. I de första åren kanen alſwarsam upſyn, eller et litet riſ mycket mera utrāttta, än ſe dermera twång och ſtrānghet.

I barna upfoſtran måste bāgge föräldrarne hålla et, elljest nederriswer den ena, hwad den andra upbygger.

Det är oſorswarligit at giöra åtſkillnad emellan barnen utan orſak, och alſka det ena mera än det andra. Föräldrarnes oſorsichtighet i detta fall har oſta upväckt emellan barnen et ſādant hat och aſwund, ſom till deras död ej funnat förſonas.

Döttrarne måste med aſwen ſå stor omsorg opfoſtras, ſom Sönerne: Emedan de förras goda eller elaka upfoſtran, ſärdeles om de en gång bliſwa mödrar, förvorſakar det almānna bāſta, antingen ſå stor nyttja eller ſkada ſom de ſenares.

Från tjānſtefolketſ ſällſkap måste de ſå mycket någonsin giörligit år, aſhållas. Man bōr ej heller tilſtādja dem, at mycket umgås med annan ungdom; dock når de äro tillsammans, bōr altjđ en beſkedelig mānniſtia vara tilſtādes. De ſom haſte barn under händer lära bāſt funna wittna, hwad ſkada barn tagit af ſina kameraters ſällſkap, ja oſta föra

förlår ey et halft Års arbete , til at förbättra det , som på en tima blifvit i fälfap bortfåmt . Jag recommenderar så mycket mera denna Reglen , som dageliga förfarenheten visar at man här på ringa ackning gifver.

Barnen böra ock wänjas vid ringa och nyttigt så väl som kostbart och konstigt arbete . Men arbete måste på alt sätt gjöras dem til sek , eller til latt och angendamt .

Man bör ey twinga dem at lära mera utan til , än det de kunna begripa ; Deras minne har af det nog tillräcklig öfning , och blir således vid macti hållit , i stället före at det elljest blir utmårglat .

De böra i förslone mera underrättas genom wänliga samtal , än stränghet på förestrefne wissa timer .

De måste wänjas vid at räkna det som en belöning för deras artighet och bestedelighet , när de få lära något .

Gif ock intet altjd barnen hwad de begåra , fast än det just intet kunde vara dem skadeligt . De blifwa därmedestl öfwade til tålunad , och så kommer det dem med tiden intet främmande före , om ey alt går effer deras wilsja . Dock skal man med betänkande afflå dem deras begåvan , och intet låta af deras envisa strikande beweka sig , at gifwa dem , hwad man en gång dem förvägrat .

Den första Alga , barnen får måste vara så bestafad , at den upväcker effertanka hos dem . Man skal ock intet mera straffa dem , än nödigt är , och det i rättan tid , utan någon vrede .

Man bör intet beflaga eller ömfaka sig öfwer barn , th därigenom blifva de Clemuge och alt för welsinte , ey hel-ler bör man med oanständige Ord förebrå dem .

Lögn och halffstarrighet , samt all ondskä som besdrifves med berådt mod , måste på det hårdaste affrassas , ock ingalunda öfverses . Men för sina och oförsiktige fel , böra de intet utståmmas eller straffas , utan alejast kår-ligen läras at taga sig til wahra .

Fåfåre

Gåfinga utsäckter och undanslyckter, som barnen göra, skola aldrig gälla, utan twårt om skarpt dem förehållas och straffas.

Man skall intet tilstädja dem at stånta groft med hvarandra, eller bruka sinåde-och skuls Ord, astwundas, eller klagå på hvarandra, mycket mindre at bruka väld.

Man bör intet förtåja dem andras olyckor som något nytt, til at fågna dem med, ej heller höra sådane berättelser af dem, utan at tillika upväcka hos dem et liarsligt medlidande öfver den olyckelige.

En losgifwen och ostyldig myfikenhet bör så mycket mindre genom spåttke svar förebrås, som jag håller före at densamma borde med all förgäfullighet upmuntrass; Men likaledes måste man i tjd söka at utrota et otidigt beskymer om annat folks gjorande och låtande.

Man bör ock förja för barnens kropps Sundhet, så väl som för deras Sinnens förbättring. Man bör draga försorg om deras hälsoamma mat och drick, förflossa dem häntige vorelse, samt intet stånga dem för mycket inne i tränga Barn-Kamrar.

Deras Natur bör intet förmynket wänjas n id någon ting, men så mycket de tåla, är bättre, at de wänjas vid at sita något ondt än at de skulle blifwa wande vid alt för goda dagar.

Deras kläder böra vara mera stickelige til at skylla och wärma dem, än til at upväcka hos dem högsård och uppigheit.

Man kan på intet bättre sätt afhålla dem från alt för mycket och otidigt ras och lek, än om man föreställer det som arbete och möda.

Man kan väl vid tjenligit tilfölle låta dem förstå, at man har förtroende til dem, samt gifwa dem något om händer, ja man kan väl ock underständom rådfråga dem om en eller annan sak.

Sä

Så nyttigt som det är at i tjd gifwa barn manliga tankar, så farligt är det ock at föra dem med sig i karlars sällskap, och hålla dem lika goda med de gamla.

När föräldrarne hafta hederligt och bessedeligt folck hos sig, böra de intet låta de barnen, som äro redan något store, vara ute, utan snarare vara tillstädés, dock ingalunda som budna Gäster, utan snarare som uppassare.

Lämna barnen i förstone något penningar, och låt dem däröre gjöra redo och räkning, på det de därigenom måge lära at rätt umgås med penningar.

Jag håller en orådeligit, at man håller barn til at hvor aften gjöra en forteckning på det de hela dagen öfver förråttat.

Lär dem i tjd at inhänta af bessedeligt och uprichtigt folck, hwad de äro, men af höflige männers eller sinckrares skryktakta verdom, hwad de borde vara.

För all ting åligger föräldrar at beslita sig däröm, at en alswarsam kärlek til Gud, och en uprichtig månskap för deras nästa, må i deras barn blifwa inplantad; Odygernes sygghet och dygdernes angelänhet hör man genom Exempel wid alla tilfället föreställa dem.

Man måste intet förgåta at tidigt ansöra dem til at betrakta Naturens Schönhet och sågring.

Afwen så hör man ifrån ungdomen föreställa dem alla memiskliga tings fäsfänga; Och derjämte gjöra dem bekante med döden, hvilcken man hör beskrifva dem på det aldraangemäntaste sättet, man kan upftänka.

För

För några Dagar sedan blefwo til Bokföraren
desse Versar sände, som jag här hos fogar med skyldig är-
kiänslo för den gunst veras Author behagat bewisa mit
vålminte Arbete.

Til den
Sedolärande MERCURIUS.

Åt Authoren för thes möda,
Sehl of laster till at döda,
Och ge ådla dyader lif,
Tacksam heder STOCKHOLM gif.
Hå lår han ej åter wända,
Tackra Läror dig at sända,
Sorr än alla, hvar of een
Ether i skåda fådt sit meen.

Then Sedolärande Mercurii Author til beröm
of upmuntring komma these rader från en
obekant, som thes arbete mycken Tack
pröfvat vårdigt.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider,

Sedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1730.

N:o

2.

Tjisdag, den 8. Decembr.

Educatio maximam diligentiam, plurimumq; profuturam desiderat. Facile est enim , teneros adhuc animos componere, difficulter reciduntur vitia, quæ nobiscum creverunt. Seneca.

Upfostran är en sak som fordrar sikt och möda
Begyn i rättan tid den onda wanart döda.

B

Man

SÅn finner at barnen nu för tiden nästan hafta et moet förstånd redan i deåren, då de fördomdags ännu roade sig med allehanda slags barnsligheter, och ey fått den ringaste smak i wettenstaperne.

Men ehuruval denna sag är mycket richtig, bör man dock intet inbilla sig, at Naturen nu skulle mera skynda sig at giöra sina vård fullkomlige. Menniskorna hafta intet nu förtiden en starfare siäl, än de haft i våra förfäders tids, utan det är altid samma siäl som låter hos oss spörja sine vårkningar.

Uföstran är den enda Orsaken til denna förändringen hvarför man råkat i sådan förundran. Man trodde fördom af en förutfattad skadelig mening, at barnen wero i deras barnliga år osormögne til alt deras förstånds bruk, och för den skull släpte man dem handlöse, och öfvergaf dem åt lätjan och barnsligheterne, hvartil de desutan woro mer än alt för benägne.

Ännu mera: Det tyckes som hade man den tiden med slijt sökt at giöra vägen til wettenstaperne lång och svår; de swage ungdomens sinnen drog man igenom en inweklad och förtretelig methodes frokvwägar. Omsider har man begynt at bättre känna barnens förmögenhet, samt at rödja vägen til wettenstaperne.

Tör hånda at man i den tiskommande tiden rått

så mycket undrar på våra barns dumhet; som vi
nu förundra os öfwer de förra tider s ungdoms lång-
samhet och sensärdighet. Och twiflar jag på at up-
fostrans konsten redan hunnit til sin fullkomlighet.

Ehuruval jag redan tilsörene om denna vittiga
saken skrifvit, samt nog samt wet, at stora män,
som jag ej ens i mina tankar tör likna mig vid, drif-
vit densamma, understår jag mig dock at nu än ht-
terligare meddela några medel, som tjåna til at rätt
opbruka ungdomens förstånd. Det är intet ogiörlig-
it, at folck af mindre förstånd finna hitta på nyttiga
betraktelser, som de måst uplyfta gådt förbi.

Så snart barnen börja tala söker man at öka
deras inbildnings krafft, och at opbla åsa deras na-
turliga Eld och quickhet. Man tycker om et artigt
infall hos dem, man berömmmer dem för et quick-
svar, man gör stort väsende af et spissfundigt skald-
stycke. Jag kan intet annat finna, än at detta är
både obetänksamt och farligit. Et barn opåggar
af det beröm deß naturliga quickhet öfwerflödig fär,
och upphizas alt mer och mer. Det håller ingenting
för så wackert, som at vara fintlig, fast än det går
ut på andras förtal. Det wänjer sig effter hand
vid at angripa alla menniskor med sina infall, och
at giöra sit förstånd förhateligt och olideligit. Jag
är intet af den mening at deß Eld bör utsläckas, men
jag will at den skall styras, och at man i tid håller
det til en förnusstig efftertanfa, i det man råttar deß
helfswälldiga infall. Et godt och sundt förnusst zi-

ras alenast af quickhet; Och är det billigt at man först drager försorg om det, som är mera angeläget.

Jag skulle hålla för rådeligit at man begynne med at rätta förståndet hos et barn, och at uptäcka den naturliga Logican eller slutkonsten, som är medfödd med alla quicka barn. Mången lärer inbilla sig, at man på detta sättet utmårglar et muntert naturel; Man liknar barndomen vid et ungt tråd, hwilket när det bär alt för mycken frukt, förlorar sin styrka, och svarar intet emot det hoppet man straxt gjort sig om dess fruktbarhet; Men liknelse är intet altid bygde på förfusket; de tjåna intet til at öfwerthga, utan alenast at bestyrka et skål. Om detta maner jag gifwer vid handen, hade svårigheter med sig, och intet funde vårdställas, utan at uttrötta sinnet, så wore denna liknelsen richtig til alla delar, och funde man sluta därav, at min mening wore illa grundad. Men jag västar at det är helt lätt at undervisa barn i Philosophien, om man alenast griper an saken med förstånd, och rått af grunden känner det Naturel man har under händer.

Ewenne ting eftter min mening betaga'et barn dess förstånds bruk. Först tunna dess tankar intet lange hållas tillsammans, sedan begriper det de expressioner och Ord, hvarmedelst man söker at framhära sanningar, alenast mycket mörkt.

Man

Man bör fördensful strart lära et barn at förelara et
Ord / samt första desj ratta wärde , och at åtfällja Ordens
mångahauda bemärkelser. Det kan stie utj et roligt samtal/
som om man en ens tänckte på at underwisa det ; Man kan lä-
na af des roigheter och lef de ord- termer som det är want wid,
til at lära det rått förstå en annan terme som det intet väl kän-
de. På det sättet lärer det icke alenast så et klart begrep om
hwad det hör sätjas ; utan det lärer ock sielftala tydeligen / och
desj discouser lära ej vara så mörke och forblomerade / som
man gemenligen hörer dem wid den äldren vara. Det lärer
sedan vara lätt för et sådant barn at begripa de samma för-
sta och simple sanningens Grundsäker som det får så snart man
det hörer börja tala , och som de af förtuffattade meningar ins-
tagne , fåfängt söka at giöra mörke.

Det lärer ock däraf kunna giöra slutsäker / alenast man
intet går så långt därmed at barnet ledsnar. Til at se om et
barn är sticketigit til et sådant försök , kan man inlåta sig med
det i sådane spel / som barnen merendels roa sig med. Olyka
spel hafwa altid wissa Reglor som man intet får handla emot /
man ställ finna at det strart begriper dem / och om någou af
desj Lek- Kainherater går der ifrån , lärer det hålla en sådan giär-
ning emot Lagen / lärer sluta däraf / och med en förundrangs
vård redighet dömma om gärningen är tillåtelig eller ej.

Alt effter som et barn tager til i ålder / bör man hand-
leda och wänja det wid en större och nogare eftertanka , samit
föra det ifrån de almänne grundsäker til de enstylte och mera
fordolde. Man lärer strart skönja , om man alenast wil giö-
ra sig det besväret och försöka hwad jag sagt , at det väl lä-
rer ställja en falsk ifrån en richtig slutsäk / utan at förwirra
desj förstånd / med en onödig hop af Logiske distinctioner.
Til exempel , fråsta på at narra en gässe igenom en konstig
slutsäk hans spel angående ; Och om han reder sig der utur ,
så föreställ honom en dylik konstig och inweelad mening uti en
wiktigare sak ; Förmödeligen lärer han med åfwen så ringa
möda hitta på knuten af det falska slutet. Skulle han af en

händelse fastna i en sådan Logist snara / och en stelformå att rätta sig därutur / bör man hälpa honom och på det klaraste som någonsin gjörligt är / föreställa honom den Konsten, som han ej kunde finna sig uti. Sedan bör man utan tilhely låta honom lämpa de Reglor man gifvit, till et annat exempel, och således utan att göra därav någon svår och viktig sak, lära honom efter handen att lösa upp alla Sophismata.

Til at bibringa et barn denna högst nödiga wettenfaren / är ej just nödigt, att tre timar å rad låsa in det uti sin Kammare, utan det kan ske allestades / och vid alla tilsälen. Man kan hålla et sådant Collegium vid bordet, och under en spahergång, ja vid de aldrabarnsligaste lekar / hvars uti ej är orådeligt att ibland inläsa sig med en sådan Lärjunge; Ty där så lägger glädjen desf förståndets bestaffenhet fullkommenligen å daga, hvilcket man intet tilbörsligen kan opbruka / om man intet harfver en nogsam fundskap om alla desf så väl goda som elaka Egenfaper.

Sedan nu et barns förmusst på detta sättet är i stict brakt / har det ej svårt före att alt framgent wakta sig för alla de allmänna bedrägeliga irringer. Det stöta gärna emot de första sanningens grundsaker och et förstånd som än intet haft rådrum att underkasta sig wanans trådom, lärer latt finna orimeligheten af den almnng hopens försedande inbillningar; Det lärer altid bibehållas richtigt och rent / och ingen ting lärer kunna hindra det uti sanningens effterletande.

Ingenting har Naturen lämnat en sådan frihet, som förståendet, fördensfull bör man altid bibehålla et barns förstånd vid denna ådra friheten, så att det ej underkastar sig någon annan ting, än det / som det klarligen kan begripa.

Man bör ge det los att intet endast och alelast litat på andra uti fakter som förmusstet åfwen bör rá uti / att gjöra infast emot det som säges: Ja at ock med alftware försvara sin sak. Nog tilstår jag / att det kostar mindre besvär, att med en Magisterlig Myndighet pålägga et barn att tiga, och att hålla sine utslag för Orakel och Gudasivar; Men det är beklageligen just det Medlet, hvarigenom förståendet blir ver lika som utan

Pånsla, och får aldrig den ådla styrka och munterhet, sem ale-
na kan ophöja det öfver gemena hopen.

Jag kan intet neka at icke et barn som på detta sättet är
opfostrat / ofta begynner temmeligen bittida at fatta stora
tankar om sin egen stridighet / at willa giöra de elaresta sa-
ker stridige / och at i alla saker willa giöra slut. Detta är ful-
ler en stor olägenhet, men som likväl ej är utan bot.

Wil man dämpa högmodet hos et barn som är enom
anförtrodt, bör man oftare föreställa sådane saker som det
intet förstår, än det hwad det redan wet, på det barnet altjöd
må haftwa sin ofullkomlighet för ögonen / och således deß för-
måtenhet lika som förgå i den myckenhet af wettenkaper som
det intet begriper.

För all ting bør man wakta et sådan barn för sinnes
krans förgift, man kan fördensfull föreställa det hwad fara
och åtldije den är underkastad, som tror sinckrare, emedan det
flagz folcket intet giör någon åtskillnad emellan en däraktig och
en bestedelig Menniskia / utan öfwerhopar dem begge med
lika beröm.

Här lärer man tilstädja mig at något litet gå ifrån
siefwa saken.

Jag beklagar af alt hjärta förmåna Mans Barn / som
äro med några förmåner af Naturen begåvade; Alla Men-
niskor tyckas sammansättja sig til at fåmma bort deras goda
bögelser. De få knapt låta hörat twå eller tre sinā artiga infall
för ånde dro utjrop. Så snart de låta se sig på gatan/ omfamb-
nar man dem/ berömmar dem för deras quickhet och förstånd.
De behöfwa emera tala med förstånd / man giör til förstånd-
igt i deras ställe alt hwad de sänta ; ja ! man uppsöker djupsin-
nigheter åfwen i deras därskaper. De som haftwa opfört öfver
dem måste altjeint söka at upväcka hos dem en anständig mo-
destie, den alla andre beslita sig om at dämpa hos sådane barn/
hwilket altjd förorsakar nytt arbe och nytt besvär. Men det
människliga hjärtats fördärswade tilstånd är Orsaken til at
förgifstet tränger sig starkare in än Låkedomen.

Jag går tilbaka til siefwa saken.

Hwad steg Mal man taga med et barn som aldrig wil gis-

wa effter utan altid hafvarätt/ och som missbrukar den frihet
det sätt at försvara sin mening? Den som har et sådant barn
under händer, hör välkänna des böhjelser, sanit tilse om des swa-
ga begrep eller ock enwishes är orsaken til at det ej wil gifwa
effter. Ster det af halsstarrighet, bör han straffa det med stilla-
tigande/ lika som man ej wälade sig at swara på des lättsin-
nia och ringa intast; Sedan den förtret samma föracht honom
utan twiswel lärer försaka, gädt något öfwer, hör man med
sachtnodighet förmåna honom, och visa huru anständigt och
adelmodigt det är at ej alt för mycket enwises för sin mening,
och at endast och alena följa sanningen: At ingenting är mera he-
röm wärde och räcare, än at på godt maner tilsta sig hafva se-
lat; Och at man vinner en mycket hårligare seger i det man twis-
gar sin stolta förmåtenhet til en sådan betiänelse, än om man
läter sin motståndare ligga under för en hop Discourser som ej
står at besvara. Dock är det intet nog, man bör ock bestyrka
sådane lärdomar med sit egit exempel. Det kan hånda at de
aldrasnällasie blifwa ibland med stiale motsagde och förlagde
af en yngling. Wid slike tillfällen måste man intet taga un-
danflykter til Logician eller Slutkonsten på det man må kunna
försvara sig, utan är det mycket bättre at rent ut tilsta, at det
är orätt som man tilförene påstådt, thj sedan de åro underrät-
tade på det sättet som jag tilförene sagt, lära de intet anse et
sådant efftergivande som et tekn til oforsänd, utan snarare
som et prof af et billigt och et uprichtigt sinne. Jag tycker at
det intet är så mycket svårt at betaga et barn des lusta at i alla
saker fälla dom, sedan man brakt des förstånd i stick. Man kan
låtteligen öfwerthiga det igenom stial och exempel, at det ale-
nasi anstår Narrar at willa påstå det alla stola wädja til de-
ras afgördande, och at förmüstigt och stickelgit folct där emot
brukar at raisonnera. Om man väl implantar i en yngling
denna sanning, om man i hans närvaro waktar sig at intet
för hastigt dömma om saker som förra någon effertanka; Om
man för frigrit brukar dess medel för åndet onda sig fått inros-
ta, lärer han intet slå sig til de okunnogas hop, hvars där-
rap blir wederstryggeligare förmeldst en begabbans vård in-
villning om sin egen fullkomlighet.

Gedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1730.

N:o

3.

Tisdag, den 15. Decembris.

Si quadringentis lex septem millia desunt,
Est animus tibi, sunt mores, & lingua Fidesque;
Plebs eris.

Horatius

Jag wet at du förstånd och redligt härtahar,
Men armod gör at du hos Pöbeln stadnar qvar.

Sattigdom är intet något fel, och då
stämmas vi deraf; Svårtom högmod
är en af de styggaste laster, icke dess min-
dre finnes ingen som blyes före att vara
högmodig. För några dagar sedan blef noga un-
dersökt i et sällskap ibland goda wänner, som intet
giårna förspilla tiden med onyttigt squaller, hwa-
dan detta kommer? Hvar och en yttrade sina tan-
kar; Och drager jag intet betänkande vid att med-
dela det förnamsta därav med mine Lässare, hälst
som mig därigenom gifwes tilfalle att rödja utur wä-
gen en elak förutsattad mening, som ganska många
af mine liare Medborgare hyss.

E

Wi

Vi Månnisior hafwa af vår fördärswade
Natur så mycken Egenkärlek, at wi ej gårna följa
utom oss esster orsakerne til det goda och berömvår-
da som i oss är. Det är för oss så liusfligit när alt-
sammans tilskrifves vår egen förtjänst: Och på
samma sätt som wij wela at andra skola tänka om oss
i detta fall, så våna wij oss vid att tänka om andra,
nemligent att deras lycka är en wärkan af deras egen
dygd. Men twärt om, at den Olyckelige måste
sielj vara skulden til sit öde, och intet hafwa för-
tjänt bättre tilstånd. Kommer oss en rik för ögonen
om hwilken Person wi elliest ingenting åro under-
rättade, så tyda wi straxt hans rikedom ut för en för-
tjänst, och anse honom såsom en förträffelig Man,
hvilken måste vara vård at besitja så stora ägodelar

På andra sidan blir man knapt en fattig war-
se, för åndomen är färdig, detta måste intet wa-
ra någon dugelig Karl, eller ock måste hans försä-
der intet hafwa dugat stort, elliest kunde han aldrig
vara i et så slått tilstånd.

Altså är det intet underligt at Månnisiorne ståmmas
för fattigdomen; När med fattigdomen altid följer en för-
utsattad mening, som aldeles gjör honom til et fel; Ty fast hon
ej af sig sielj har förtjänt detta förförd elaktiga omdömet/ och
en dygdig fattig snart kan undvika al mistänka om ej get förs-
vällande, hos dem som känna honom; Så åro dock dese ganska
få, och måste han tänka at flere åro de som ej känna honom.
Utaf dem har han aldeles esster våra tjders sedwana intet qua-
nat at förvänta/ än at hans slätta Figur och Stat blifwer hos-
nom tilräknat såsom et bewis til hans ringa förtjänst och sticke-
lighet. Han kan nästan intet fordra af dem, at de förr skola
falla med deras tankar på en olyckelig stickelighet, än på en
ostickelighycka. Aldenstund det intet så nödvändigt följer, ej
helt

heller ser det så sanningslikt ut, at en bestedelig Man skulle
vara olycklig / som at en lycklig skulle vara obestedelig.
Och alt der före har en bestedelig fattig ju mindre bekanta han
hafwer / justörre stål at slå neder ögonen och skämmas.

Däremot finner en högfärdig ehuru han ock är i orygder
fördjupad / ingen orsak at skämmas för Folct. Eftter som
hans utvärtes anseende drager strart deras tankar på något
stort och fortreffeligit, så at han ej behöfver frukta för näs-
gon skymff/så länge han är ibland de mästa / det är / de som ej
känna honom. Desse lära altjd eftter den algemena wanen,räkna
hans högmod för en förvarvad förmån / samt hans stälta
wäsende för en Egenskap som härrörer af hans algemena dygd.

Hven är då som intet ser at en fattig Mans oförtjänta
stam, och en högmodigs obefogade inbillning / har ingen an-
nan grund än de mästa Menniskior författade mening? I
föllje hwaraf en hvar må föreställa sig, at hans dygd bljr
värderad eftter hans lycka , åfwen som hans lycka värder
värderad eftter hans utvärtes anseende.

Nu wore fuller til at önska / at man kunde utrota detta
obilliga felet utur allas sinne, och i det ställe predika i Män-
niskorna så mycken försiktighet , så at de ej dömde, om det
som hos andra Menniskior är wärkeligen stort och förtreffeligit,
eller twärt om wärkeligen ringa och förakteligit / blott och al-
lena eftter lyckans utvärtes gäfvor, utan at de rättade deras
högakning så väl som deras förakt eftter de utvärtes kännes-
teken / då skulle misseliga bladet wändas om, och fattigdomen
skämmas något mindre, men högfärdens däremot så mycket me-
ra. Men den gamla wanen är hos os alt för mycket inrotad, och
jag skulle giärna för denna gången vara nögd om jag alenast
kunde utratta at man toge sig til vara för det stycket som är i
deunia saken det aldra oförväntigaste.

Heder och Rikedommar äro fuller bågge två lyckans
gäfvor, och kan man ej af någondera tilförliteligen döma om
dens dygd som dem besitter/ eftter som lyckan ofta besräer den
aldrarördigaste både heder och rikedom. Dock likväl kan man
någorlunda ursäkta deras författade mening/ som döma om
en Mans förtjänster eftter den Heders grad han kommit til: hälst

som de åttiminstone haftwa dem til öfwerens ståmande wittnen
med sig/ af hwilka en sådan Man har fått den Heders-Graden
han besitter. Men når bara penningarne måste utan den ring-
gaste förtjänt sättja en Man i det stånd at han af alla nödroän-
digt bör hållas för stor och förnäm / se det är en begabbans vård
sat/ som strider emot alt förfunkt.

ICKE DESSE mindre har därskapen tagit så öfverhanden i
verlden at man i gemen kallar folck Kloka och dumma, goda
och onda, bestedelige och obestedelige, alla öfwer en bank
stora och förnäma aleast de haftwa brafft penningar. Alla
andra/de må wara bestaffade huru de willa/måste hålla til go-
da at begripas under det föräckteliga namnet Pöbel. Jag har
för min del ofta funnit sådane ibland dem som således af de
rika kallas Pöbel/ hwilla ågt et förräffligat förstånd/et res-
deligit hierta, et ädelt sinne/ en stor förfarenhet med et Ord alt
hwad som födras/ tili at giöra en menniska råtteligen stor.
Huru kunde jag då wara så obetänksam, at intet Axa sådant
folck/ endast därföre at deras pung är ey tung nog? Dereimot
känner jag rika, som äro på sinnets gofwor så fattige Creatur,
at om deras penningar blefwo dem ifråntagne/stulle de hwar-
ken kunna tjana och gagna sig siefwe / eller andra i det ringa-
ste ja knapt fria sig ifrån Hungers-nöd.

Det wore til at önska, at man en gång wille giöra en för-
nässtig åtskillnad/ och intet så blanda tilsäms, de fattiga med
Pöbeln, och de rika med de förnäma. Ty annat är ju wara
Hög och annat **Stor**. Rikedommar knna fuller upphöja en
menniska, men ingalunda giöra henne Stor. Det ställa henne
fuller i bättre tillstånd än den torftige, men giöra dock intet at
hon är förmor eller förräffligare. Den fattige lämnar fuller
den rika förträdet / men är därföre ingalunda mindre. Förs-
tjänster äro de som giöra en wärkeligen stor; men hwad giö-
ra Rikedommar därtill?

Tryphoni, är så väl i sin egen inbillning, som i många an-
dras tycke, rått en förnäm Man. Hwarföre? Han har pen-
ningar. Men hwad har han för förtjänster? Han har haft
den försiktighet at låta upföda sig afrika föräldrar: hwem skul-
le icke råkna honom det til en stor försiktighet? Han har ifrån
Barndomen gjordt sig den mōdan at sätta Nåsan i wådret.

Hvad kan man väl mera gödra at tillja sig ifrån Pöbeln? Han har använt en hel tima hos Fransöfska Språkmästaren til at kunna efter rätta Thonen sýha det Ordet Canaille, och man måste billigt förundra sig öfver det eftertryck och den oförståmda drifighet med hvilken han brukar detta Ordet emot dem som intet harwa så mycket penningar som han. Hvem kan begjära något frätiligare af et stort Si me? Han har under sina Resor och vid Acedemien på en glad offton funnat förtara några 100de Plåtar, huru kan någon bättre visa sig ibland sådane som knapt någonsin på en gång sedt några 100de Plåtar. Med hvad för en obeskrifvelig sorgfällighet, har han intet tagit sig i ackt, at som en rik Famille Son intet förfalla i Lårdomens snaror, eller få så gemena tankar, at studera något alfrwarsamt, utan at snarare öfverlåta den plågan åt fattige Måns barn. Han har intet låtit förtryta sig, at förvarfwa en rik Brud, med hvilken han frott et ansenigit Capital; Hvem säger intet at til sådant fördras en fullkomlig Man? Han har förrättat den trålsamma yfylan at besvara twåhundrade muntlige och tijo skriftilige Condolencer alla af et Formular, öfver et dödsfall, hvarigenom honom et stort arf tilfallit; Trots någon som skulle kunna gödra det med den fördel som han. Han håller sig i sit sinne för den aldravårdigaste til stor heder och åra, efter som han kan visa sig vara af et slakte, hvars blotta namn förset honom med den största stickelighet, så at ingen assämre hårkomst, fast han wore tijo gånger stickeligare än han, kan dispure honom förrådet, til de viktigaste tjänster; Hvem skulle intet kalla denna inbillning om et ärfweligt förrådet, rått Förstlige tankar? dock likväl min stackars Tryphon, låt intet falla dig främmande at du med alt detta åndå hörer under Pöbeln. Den samma Kloheten anser dig åndå snarare med förtåt än med wördnad, och du åst åndå med all din stora inbillning i hennes ögon, en ting, som betyder ganska litet.

Rindolphi heter numera en förnäm Man, och är wida ophögd ifrån Pöbeln, sedan han blef en Capitalist. Hans förfäder wero fördom årlige Danne-Man intet långt ifrån Staden. Han kom igenom förbörner hos en köpmän i tjänst, och hans Herre tålte honom så mycket håldre, som hans ensfaldighet och dumhet satte honom såker Caution för hans trohet. Rin-

dolphii blef sedan med nappaste nöd sin egen; Men då slog den blinda Lyckan så underligen til i alt hans företagande, så at hans dumdristigaste vågthicken gjorde honom på en fort tjd til en rik Man. Straxt han hade fått penningarne i händer, och et par Hästar i Stallet, seck hans hus heta et förnåmt hus, och hade man i alla Lag den Åran at dricka hans förnåma, ibland höga Families stål; Han siel menar at han har ingen annan at tacka för sin Lycka, än sit stora förstånd, derfore tager han alla dese Åre-titlar för redbare an, och tror alt hwad de säya, som räkna honom för en Velare på vår Börs, oaktadt de åro nog-
samt öfwerthygade om hans hiertans enfaldighet och oförstånd.

Han wet aldeles intet at gjöra någon åtskillnad emellan förtjena och winna. Thesster hans utsagu, har han förtjånt alt som blindt lyckats honom, och han håller det för en skälig wedergjällning och betalning för en promenade til Börsen eller et enda bref, enår han af en slump råkar at winna; Blåtar på den wahran, på hvilken andra mycket förfarnare köpmän en annan gång hafwa förlorat. Numera kallar han alla gemene Man, som intet hafwa så stora Medel som han; änsiktet på honom intet egement skönjes, och det är mera än bekant, at penningar åfwen som regn, warda ofta af wådret drefue och nedfalla på sådane ställen hwarefi Jordnånen är en stort wård.

Rindolphi hielper fuller til at med sin stora Credit underhålla den allmåna; men det gjör han sannerligen utan mening, så at han til denna berömmeliga giärning är aldeles oflyldig; Ty han sörjer endast för sit egit båsta och bryr sig intet om, at förtjena mera för Fåderneslandet, än hwad han siel skal hafwa. Til at inrätta något wackert arbete, eller använda nåsgre penningar til det Allmåna båsta, därom har ännu aldrig någon tancka hos honom upftigit. Hwad är alt där före i så beskrifft mål den rika Rindolphi med alla sina geliker annat än wårklig Böbel?

Eusende resor ådlare, förmåmare och större skattar jag den obemedlade Policies, hvilken fuller ey äger tiugonde delen så mycket ägodelar som en Tryphon eller Rindolphi, men har däremot mera förstånd och wettenskaper, mera redelighet och ädelt sinne, mera lust och färdigheter, at sjena fåderneslandet i sit minsta finger än bågge dese hafwa i deras heila Kroppar; Oaktat at han warder af dem röknad ibland gement folck,

och öfver Årelen sedder. Han respecterar emedertid deras kostbara kläder, och bugar sig för deras sköna wagnar, hvar före klädren och wagnarne låta honom igenom deras Herrar med en nädig winck betaka.

Han har stor Högaktning för Familler, och unnar giärna wärde ge Årsvingar och berömmelige förfäder, et billigt forträde. Men när han får se en odugelig swazare, som intet annat wet än at prunka oan förfäder och farsars fader, så önskar han at en sådan aleenast wille gå med sit Slakt-Register ånda op til vår första Stam-fader, hvars Moder var en näfwa Jord, och deß Mor-Moder et purt Intet. Han känner redan många som blifvit de sidsta i deras Familler, igenom et vypigt lefwerne, och fattar utså den mycket förmor, som genom egne förtjänster brakt sin sak så högt, at han kan blifwa den första af et berömt släkte.

Man måste gifwa honom rått när han tror, at de skönaste konster och wettenkaper komma ofta hos de fattige til deras högsta fullkomlighet. Ester som sit och arbetsamhet är fattigdomens egenskap, åfwen som mälelighet och lättja är gemenligen Rikedomars påfölgd. Signore, non vi manca altro, che un poco di necessità, sade en berömd Målare til en rik Hof-Cavailler, som wiste honom et stycke af sit arbete til at inhänta hans omdöme därrom. Och om mången af Våre Medborgare intet ville taga det illa op, så skulle Policles på godt maner saya honom i drat: Min Herre Eder fattas intet i världen annat, än at i hafwen alt för liten brist på al ting.

Ganskä sällan finnes hos en rik lust at rått använda förstånd och kraffter til at arbeta, hälst när han genom en vypig upfostran ifrån barn-domen har fått den wanen at lägga sig på förlösare-konsten som han på Franska kallar scavoir vivre, och sig om intet annat besittat. Dersöre wet också vår Policles at hierteligen tacka sin Gud, för det han tillika med öfverflödigheten, har åfwen och årvändt lättjans försökelse ifrån honom, samt friat honom ifrån den faran, at räknas ibland den förgylde Pöbeln.

Fast än han nu hårtills måst göra ganskä liten figur, så lefwer han ändå i en beffedelig förnöjsamhet, i det fasta förtroende til den Alsmäktiga, at han, om det wore nödigt och nyttigt, kunde en mindre göra honom hög än stor. Emedertid hyser han de aldra-ådlaste tankar om sin plikt och skyldighet emot sin Gud, och fädernes landet, som han med glädje wille uppfylla, om honom, efter den Aldrahögstas stickelse, någon större välsignelse på timmelige gäswor tufalla skulle.

Jag såg honom en gång vara rått förargad, nar han kom utur ett fallskap, uti hvilket den omtalte Rindolphi hade utlätit sig, at han såg ingenting hvaruti en bemedlad Man kunde sticka någre pentingar, så att de skulle vara bättre använde, än om han lämnade dem åt sine Årsvin-

gor; Han för sin person wiste intet bättre ställe för sine penningar än i sin Cassa, och tyckte han at Donationer eller ejest at använda dem ad pios usus, more onödigt, skenheltig, och hadde en smak af Påsmredömmet. Min Herre, sade den Redelige Policies til mig jag önskade at jag hadde kunnat straxt lagt denna oförståndiga Mannen til en öfvertrygelse för ögonen det förslag på nödise och nyttige wärck och inrättningar, som jag en gång hade den åran af Eder at undfå. Och som jag måste besära at ofta raka ut för sådane gemena discouler, så wil jag bedja om en liten uppsas på nytt at hielpa mit minne. Jag satt mig i ögnablecket neder, och kref följande Register på goda och Christnom anständige wärck, efter den Ordning som de föllo mig in; Hvilket jag ock i samma ordning härhos bifogar, til at därmed visa mine L. Medborgare på huru många handa berömmeliga sätt de må kUNNA med sine Penningar seflja sig ifrån Pöbeln, och huru liten orsak de haftva at plaga, det ingen lägenhet eller tilsfälle gifves at använda til det almåanna båstas myta, det öfverstått med hvilket Gud dem efter sit Allmåna behag välsignat.

1. Til GUDs Hus byggnad eller beprydning.
2. Til fattige Scuderandes Underhåld.
3. Til Hospitaler, Unke-Fattig-Zukt-Masp-och Spinhus, &c.
4. Til Husfattigas Underhåld.
5. Til fattig Sholars oprättande och vid makt hållande.
6. Til Invalid Hus för förlammade Krigsmän, samt gamle och blekslaserade Matroser och Sjö-Män.
7. Til Wettenkapers besordan, i synnerhet de som vid Navigation eller Sjöfarten behövwas.
8. Til nyttige och wackra Böckers uppläggande.
9. Til Manufacturers opkomst och snälla Konstnärares belöning.
10. Til ungdomens undervisning i Mechaniske och Oeconomiske Wettenkaper.
11. Til publique Byggnaders och Broars &c. opbyggande och förbättringe,
12. Til Canalers, Strömars och Hammars opgräfsvarde och rensande.
13. Til Gatu Lanternors anläggande, hvaraf Staden en alenost hæ stor prydnad, utan ock des Innenvånare så väl som främmande gagn och myta. &c.

Det är intet twifvelsmål at ju icke en rått fannare af sin Stads angelägenheter skulle mårkeligen kUNNA öka detta Register, och därmed öfvertryga en Penningeshål Randolphi, samt flere af hans släkte.

Men jag wil sör min del hoppas at hvar och en, ja den enskilda gäste af mine Låsare lärer af denna föreställning kUNNA öfvertrygas, at som Penningar göra ingen i förru ftiga ögon wärkeligen förnäm, altså gör ock aldrig brist på dem någon wärkelig til Pöbel.

Hedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1730.

N:o

4.

Tjisdag, den 22. Decembris.

Profecto nihil est aliud bene & beate
vivere, nisi honeste & recte vivere.

Cicero.

Lucksalig fallar jag den Man,
Som väl och dyrdfigt lesva kan.

D

In-

Sgenting är så naturligt och därjämte
för mennisken så angelägit, som att an-
vänta en del af tiden til sin sanna lycksa-
lighets betraktande. Jag var nyligen
sysselsatt med dylika betraktelser, sedan jag begifvit
mig til ro, och mina ihopsamlade tankar vid en an-
genäm stillhet, så mycket bättre kunde stärkåda en
sådan högwiktig sak. Jag förstärktes öfver de må-
sta denna världenes Innebyggares därskap, hvil-
ka söka deras högsta goda, dels i lönelige, dels fram-
lige och ovardige ting. Jag föll och med mine tan-
kar på åtskillige hedniske Philosopher, som ful-
ler sökte den sanna lycksaligheten i dygdens idkande,
men hade hvarcken begrep eller öfvertygelse om
dygdens förnamsta belöning, som först efter detta
livet bör wantedas. Härav tog jag den lärdom, at
Gud hade beprynt dygden med en så fullkomlig
skönhet, at hon ock kunde draga til sig dese upp-
lyste Sinnen, fast hon hållit för dem sina bästa och
ådlaste skatter fördolde. Af alt detta kunde jag en-
nog samt förundra mig, eller tilfyllest tacka Gud,
för den oförliknelige förmån, som den Christeliga Lå-
ran åger, framför all Hedniskt Philosophie.

Mitt under denna angenäma betra telen, öf-
wersöll en ljuslig sömn mina utvärtes sinnen; Dock
blef Själen derigenom muntrare och gjorde sig et
särde-

fårddeles nöye därav , at i en särskilt föreställning
hopsamla de saker , hvilka jag härtils styckewis be-
traktat.

Jag såg et Rese sällskap som tog sig före en Pe-
legrims färd til et berömt Slott , Lycksalighetens
Hemwist fallat . De hade hört at det war en oför-
liknelig ort , sågo också sielawa Slottet , dock i början
något mörkt , och som et skymtande för ögonen ,
emedan det war på mycket långthåll . Det låg på
spizan af et högt berg , och hvem som noga betrakta-
de det , seck derigenom en hemlig drift at willja kom-
ma dit . De anstalte altså deras wandring , och
kommo effter något resande til det nedersta af
berget , hvarest de rundt omkring fingo se en
myckenhet hus som woro årnade til Herbergen för
de resande .

Straxt i början kommo de til et hus , som
kallades Wisshetzhuset . De som hollös före at
vara de flokaste af dem som reste här förbi , to-
go altjd quarter i detta huset , och skruto mycket
af , huru de skulle visa de öfrige resande vägen
til lycksaligheten . Andra wandrande reste också
in til dem ; men huru blefwo de icke förvirrade ,
när de fördes af den ena hit af den andra dit ?
Hvar och en Wägvisare , föerde sine fölgsLAGARE
til något särskilt herberge , och sökte at öfvera-

la dem, at lyckeligheten bodde där; och de så lunda ej behöfde at söka henne vidare.

Sådane hus funnos månge. Ibland andra såg man där en präktig byggning, som kallas Nikedommars Vallazet, och bestod af många rum: utaf hvilka, twanne fallades Vällustars och Girighetens Kammare. Det förra var präktigt utsmyckadt, och försedt med alt hwad som kunde sättja ögat i förundran, samt tjena til de andra sinnens kittlande retelser: Men det senare var mycket sparsamt utzirat; dock stodo därinne stora Ternkistor, opfylte med det bästa Gullet, mäst i grofwa varbetade tackor.

Fattigdomens Hus war intet långt därifrån, en ynklig och nederrutten koja. Detta hade ock sine rum, hwaraf det ena fallades afvundsjukans kammare; det andra knorrighetens och osörnöjsamhetens kammare. Emellan Nikedommars och Fattigdoms Husen war en Saal bhgd, som kallades Sorgers rummet. Man funde utur bågge oswannämde husen gå dit in; utur Nikedommars huset kom man dit igenom Girighetens kammare, som stötte därtil, ehuruval man ock utur andra Hårbergen formedelst besynnerliga gångar funde komma i detta

detta rummet. Det war en mörck och grusam
bygning, hvarutinan en hop glädermös, natt-
skärror, och dylika djur flögo omkring.

Bak om Rikedommars huset stod Årones
Palais, hvilket öfvergick alla andra i prakt och
anseende. Hufvudgången djt in war mitt igenom
Rikedommars huset och hade et särskilt Rum,
benämnt Negeringssiuks kammare, öfver
hwars underliga meublering hvar och en må-
ste förundra sig. På ena sidan såg man Crona,
Scepter, Purpur, på den andra åter, fiättrar,
Swärd, och de grusweligaste plåge redskap. Än
stod i samma negd en stor myckenhet af andra
hus, til hwars beskrifning skulle födras en
stor bok.

Våra wandrande måste taga deras härber-
gen eftter som ödet desamma dem tildelte, eller
som deras anförare dem anwiste, fast minsta De-
len war nogd med sin lycka. Allmånt funde man
taga i akt, at ungdomen måst intogo vållustars
rummet, medel-ålders folcket skyndade sig til åro-
nes Palais, men gamle och utleswade stodo eftter
Girighetens och Sorgers rummen. Af alla ty-
tes de hafta råkat häst ut, som woro nogde med
sina härbergen, och oppehöllo sig mitt uti genom-
gången utan at våga sig in uti de farlige rummen

där ut med. I gemen uppehöollo de sig sainteligen alt för länge på denna Orten / och begynte att göra det til en stadig boning, som de dock alenast bordt anse som et Hårberge. Här till rönn, att Eusten i denna negd wardt förmörkad af grofwe jordiske dunster, så at mästadelen förlorade lycksalighetens Slott utur ögnasicktet.

På sidstone kom til de wandrande en wördig Gubbe / som bar i den ene Handen et Kors / i den andra en Bok. Han sade dem/ at väcka vägen til lycksalighetens boning ingen annor städes än i samma bok funnes bestrefwen / och begynte att förelåsa dem et och annat ställe derutur. Men förnämligast förmante han dem at följa sielfwa Ljuset, som strålade ifrån lycksalighetens Slottet. Wänder Eder sielfwe til denna Gud-domelige Glants / och tilbedjen för all ting detta husets Herrre, som alt har och alt gifwa kan / med härtelig Andackt. Den som honom uprichtigt åskar, den bewårdar han på vägen med sin vänskap / och efter ankomsten i Slättet, med en noga förtrolighet. Med desse Ord förmante den gamle dem / och begaf sig tillika med dem på resan.

Så många som fölgde honom / blefwo snart öfverthugade om sanningen af hans Lära. De fingo se det önskade Slottet alt mer och mer skönare och härligare. Et Himmelset Wåder som kom ifrån dess högd / fördref deras hårbergens dimba, och gjorde deras ögon öfvermåtton skarpsynte. Det upstånde tillika hos dem en hemlig angenähet, så at de fingo en ledā til all deras lämbnade hårbergens fåfänga nöje. Dock war ingom förbudit at taga något med sig på resan af sit hårberges oskyldiga och lofliga goda. När dock någon war försedd med sådant, war han dess mer i stand at med eftertryck kunna beförra Rese-Sålfapets båsta.

Den som kom utur Rikedomars huset, kunde försé sina torftiga Rese-Camerater med nödigt underhåld, och den

den som hade hafft sit härberge i Årans hus, kunde med sit anseende vid åtskilliga tillfällen sifsta mycket godt, samt förekomma mycket Ordning. Dock var det mycket svårt att komma utur dese bågge husen, och de som en gång kommit dit in, blefwo merendels quare, för hvilken Orsat skall åfwen ock ganska få af Rikedommars och årans Gäster funnos på vägen. Deremot fattigdoms Gästerne syntes mycket färdigare til resan, hvars ynklighe hyddor hade inga behageligheter, at hålla dem quare; Etwäl stodo en heller altid denne at rådas därifrån / och funno många uti knorrans rummet något fälsamt nöje som gjorde at de med svårighet kunde stilljas dädan.

Det farligaste war, at vägen til detta Slottet gecksnäckvis ikring berget, och sålunda de lämnade härbergen alstid kommo enom för ögonen. Härigenom blefwo många af den där inbillade åtnjutna lycksalighetens åtanke förledde / at åter vända em igen / oaktat de redan hunnit et godt sycke fram på vägen til Lycsalighetens Slottet. Det bästa medlet där emot war, at man med stadiga ögon såg efter samma Slott, och intet dristade sig at se ut före för ånlufsten kring Slottet war väl klar, och Sinnet til en fullkomlig stadighet på den goda vägen war hårdad. De som en gång want sig därtill, hade orsat at fågna sig öfwer deras tappra föresat. De sågo med klara ögon på deras efterlämnade härbergen / och blefwo under de samma warse en afgrund af Eld / som alla ögnableck hotade dem med en faselig undergång.

Men de sågo ej alenast denna fara som dem förestådt / utan ock det ynkliga tillstånd hvarutman de däraktige Gäster, redan worto stodde.

Uti Wällustars rummet fingo de intet annat se än suka och wanfapelige kroppar, hvars ledor af gick och tårrvarck worto lamme / eller af en stamlig sinkdom aldeles förteerde. I girighets rummet syntes galbleke utsultne benrangef

rangel / hvilla lika som spöken sutto på sina kistor / och vid
frösta öfverflöd försnaktade af hunger och wanflötz. Uti
Aregirughets Salen sägs det ena gräseliga Mordspelet
efter det andra; Den som tilförene hade opoffrat åt sin Aree-
girughet en hop af sina Med = Gäster / måste nu sielf räcka
fram halsen åt bödels yrän, och de andra förde, under tusend-
handa Oro et högst olyckligt lefwerne.

Ach! hwad för et vändeligt uöje hade de wandrante
de af deras lyckliga resa. Slottets skönhet kom dem åntu-
sende resor härligare före, när de höllo der emot de andras fa-
seliga åskådande. Jag sielf blef betagen af dess Glanz. Jag
kände en angenäm fötma / som jag aldrig tilförene känt, och
en obekant doch högst ljuftig drifft geck igenom alla mina sådrar.

Denne drömmens häftighet wälte mig hastigt up, då
jag söt min syn med en hertinnerlig önskan til den Barm-
hertige Guden, at han wille efster sin omåteliga godhet wi-
dare gifwa mig sin Nåd, til at ständigt hafwa denna världes-
nes farlighet, och hans ewiga frögde=boningars härlighet
för ögon / til dess min Wandring ånteligen stadnar i en lyck-
salig Ewigheit.

Stockholm, tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1730.

N:o

5.

Tjödtag, den 29. Decembris.

Jam sævus apertam
In rabiem verti cæpit jocus & per ho-
nestas

Ire domos impune minax

Horat.

För dig, Bespottare, nu detta Arfet skrifwes
Som af en otamnd Lust, at andra tadla,
drifwes.

E

Förl.

Följande Bref som i går blef mig tillåndt,
har gifvit Anledning, min Lässare, til det som i
dag blifver min Betractelse.

Til

Den Hedolårande Mercurius.

SAg har af min Herres stid 'efster' annan utkomne discourses med nöje sedt, huruledes han med upriktig althvarsamhet förestålt och bestraffat våra tiders wanartiga seder, och önskar det min Herre i et så berömmeligt uppsåt en må trötta, och et för det allmårrna bästa så nyttigt arbete städna och upphöra.

Den friheten min Herre mig i sit företal lämnat, gjör at jag nu adresserar mig til honom, med begärän at han wille med det första utlåta sig något om dem som en oförlåtlig och högst straffbar lusta drifwer til at utöfwa och visa sin quickhet därigenom at de hemligen utsprida smädesskrifter och bitande skrämt ofwer deras nästa.

Jag förmodar så mycket mera at min Herre gjör min önskan nöje, som wi i våra fördärswade tider ibland andra odhygder åsiven belageligen måste se sådane stugge och oanständige pennefoster ibland os utkomma. Härigenom lärer ej alenast mig,

mig, utan alt bessedeligit och årbart folck ste et besynnerligit nöje. Jag förblifwer med obekant
tianst &c.

Ingen ting är så förargerligit i et Land, och
så wederstyggeligit i hvar och en bessedelig mäns-
stias ögon, som Pasquiller och Smådestrisster;
Men ingen ting är tillika svårare at förquäfia än
som en Satyrist Author. En elak Sribent
som intet får komma til trycket, slår sig gemenligen
til detta skamlösa handtvärket.

Man läser en fabel om en gammal rolig Kä-
ring, som då hon blef varse sina många skrynklor
utj en stor spegel, fastade den samma i backen uti
sin vrede, och slog honom i fras; Men när hon
sedan betraktade de sönderslagne stycken med en
harmse full föroregelse, utbrast hon i följande ord
til sig siels: Hwad haswer jag nu utaf min hämd,
iag har alenast fördat min wanfapelighet, och ser
nu hundrade fula ansikten i stället före at jag såg
alenast et tisforene.

Det har blifvit proponerat, at hvar och
en som triswer en bok eller et löst paper skall sättja
sitt Namn därunder, och bestwärja sig vara Au-
thor därtil.

Detta skulle sannerligen utrota alla Pas-
quil-

quiller som komma gemensigen ut under lanta,
eller ock aldeles inga Ramn. Men det står til be-
fara at et sådant medel skulle en alenast utrota all
försniådelse, utan ock tillika all Lårdom. Det
skulle förorsaka att tillika hvetet rycktes opp med ag-
narne. Til at förtiga at en del af de fornämste an-
delige Wårk åro utan Authorernes Ramn ut-
komne; Så ser man också många andra Lårda
wårk gifwas ut af Anonymis. Och torde kan
ske många aldrig sätta pennan på Papperet, om
dem betoges den friheten at se huru deras Arbeten
blifwa emottagne utan at någon wet deras Ramn.
Dersöre kan jag en så aldeles bifalla detta förslaget.
Annu bättre wore det at hvor och en förmusstig men-
nistia icke en gång wålade sig at se uppå någre så-
dane Pasquiller når de utkomma, utan hemötte
så wäl dem som deras Authorer med föräckt;
Jag är försårad at det skulle aldeles stympa såda-
nes, endast afförsniådelse och malice, hwästa penna.
Detta säger jag alenast om particuliere eller
enskylte personer; En hwad Publicum wid-
kommer, eller dem som åro satte til at hålla
Ordning öfwer andra, så böra de aldeles in-
tet med stillatigande se sådane skrifter utsyridas.
Hvilken maxime är i alla wålbestälte Re-
pu-

publiquer wordet i akt tagit. En wj lä-
je i den Romerska Historien, at fast ån det
woro ganska få dödsstraff i de tolf taflorne,
få stodo dock Pasquillanter och Libellister,
hwilcka angrepo någon til des goda namn
och rykte, ibland dem som til lösuet straf-
fades.

Seen, torde någon säja, gör du ingen
åtskillnad emellan dem som i mening at skämt-
ma sin nästas heder utspsy emot honom sit
forgiftige begabberi, och dem som alenast
til tidsfordrif och at roa sig sifelwa eller an-
dra skärpa sin skämtaktiga penna ? Jag
svarar at jag gör emellan dem aldeles in-
gen åtskillnad, om icke den at deße senare är o-
märre och långt farligare än de förre; th en
som af ondskä tager pennan i handen, angri-
per alenast sine vänner och dem han önskar
ondt; men den obetänksamt skämtaktige
skonar ej heller sina vänner.

Det är en esstertårfelia fabel som en
lård

Iård man har ansordt, just då han talar uti
denna safen, om en hop skålmachtiga gässar
som hollo på at leka vid en damm, och wack-
tade på Grodor, så snart någon groda stak
op huswudet, slogo de genast på henne med
stenar, at hon strart måste duka under
igen: Kiåre barn, såde en af grodorne åt dem,
låt bli detta tids födrifvet och betänken at fast ån
det är lek för Eder, så är det dock vår död.

Skången skulle heldre wilja förlora al
sin Egendom, ja alt hwad honom fåraft
år, än blifwa uti et Pasquill eller små-
deskrift angripen. Dersöre bör man be-
tänka, at en osorrått bör intet wärderas, eft-
ter dens mening och intention som gior
osorrått, utan eftter dens som osorråtten
lider. Och håller jag före at den största
förtret och tort som ster enom uppenbarli-
gen, kan snarare bortglömmas och förlå-
tas, än den som ster på detta sättet hemli-
gen igenom pasquillers utspridande. Så
at

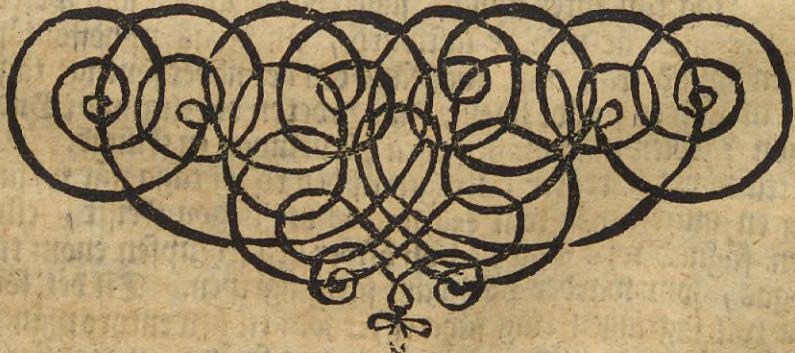
at ehuru en mennissia kan fördölia sitt misnöye öfwer et
sådant obilligt förfarande emot sig, är han ändå intet utan
en hemlig ångslan deröfwer. Exempel hafwa wij uti Socrates
hvilken elhest var den wisaste och förmästigaste af alla
hedningar, och som geft så långt ja wida längre med sine
affectorer syrelse, fast att han alenast hade naturens lins til
sedare, än många Christne som hafva fått större upplysning.
Öfwer honom hade en osornuffig Poet Aristophanes benämnd
pasquillerat och skrifvit en hop med bitande skämt. Anskjont
Philosophen hade hela sin lifstid fördölt sitt misnöye der-
öfwer, så måste han ändå på sidstone och när han skulle ta-
ga affled utur verlden, röja det.

De som hafva et särdeles nöye uti at läsa Pasquiller och
Smådefrisster, äro ey stort bättre än deras Authorer. Käye-
saren Valens och Valentinianus hadde gjort en lag hvaruti ey ale-
nast de som skrevit sådane libeller som jag talar om, wero til-
doden dömdé, utgnock den som kom öfwer dem, och ey fönder-
ref dem i stycket. Men på det jag ey må hållas för underlig
och fällsam i denna min mening, så wil jag besluta detta:
arket med den lärde Franszosen Bayles ord, som war en man
så förmästig och bestedelig i sina meningar, som lärde och
förståndig.

Jag kan intet finna, säger han, at den som sprider
ut Pasquiller är mindre lastwård, än deras uphoffsmän.
Men hwad shall man väl säga om det nöhet somlige taga
uti at läsa en småde libell; Ar icke det en dödelig synd i Guds
ögon? Men man måste gjöra härutinnan en skilnad. Ty
detta nöhet härrörer antingen af den ro wij taga när wij fin-
na en quick tanka väl exprimerad uti någon skrift, eller
den fägnad wij känna hos os öfwer den skymphen enom til-
fogas, som värder på sådant sätt angripen. Til det för-
sta wil jag ingen ting säga eftter som til åfwentyrer många
skulle tänka at min moral är ey nog sträng, om jag skulle
med

medgifwa, at man en mera sielf rår för en sådan känning af ndye än som för känningen af sötma när som sätter eller honing rörer tungan; Men hwad det andra angår, så lärer en hvar hålla med mig at det är en fördömmelig synd. Det nöjet man känner i det första målet warar en länge; det prevenerar och förekommer vårt förstånd och vår effertanta, och kan straxt derpå följa en heimlig sorg öfwer det wj se vår nästas heder förolämpad. Om det ej snart upphörer, så är det tekn til at wj ej åro misnögd med Satyristers owett, utan at wj åro glade at se honom försmåda folck genom al- lehanda slags Historier; Och då förtjäna wj billigt det samma straff som sielfwa Scribeuenten är vård. Åfwenledes bannlyste St. Gregorius ej alenast de som hade skrifvit til Castorii förflening, utan ock desamma som läste desse skrifter.

Wj kunna därföre giöra det slutet, at den som har lust at läsa Pasquiller, så, at han håller med deras Authorer, är åfwen så straffbar som sielfwa Pasquillanten; Ty om han ej sielf skrifwer, ser det alenast dersöre at han ej har förstånd dertil, eller ock at han ej vill löpa någon fara el- ler åfventyr dersöre.

Stockholm, tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Sedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N^o

6

Tj̄sdag, den 5. Januarii.

Cum tristibus severe, cum remissis
jucunde, cum senibus graviter, cum
juventute comiter vivere.

TULLIUS.

Bland gamla alswarsam, bland unga
lustig war

Bland glada wjs dig glad, sorg med den
sorger har.

३

Den

SEn Latinste öfwerkrifften som jag satt på detta Urket, är en del af en rätt elak Caractere eller beskrifning af en karl, men jag har ej anfört mera, än hwad som är innom dhgden och årbarhetens Skrankor. Cicero talte detta om Catilina, hvilken, sa de han, lefde med de bedröfwa de alfwarsamt, med de glade roligt, med de gamle årbart, med de unge wänligt, han lade och til, med de öfverdådige diärft och dristigt, och med de vällustige lidderligit. Jag will intet bry mig om de twenne sidsta delarne af hans höflighet, esfter som jag nu endast årnar tala om wänlige maner och åtbörder, som anstå en rolig Compagnon, men intet dem som fordras af en illparig man, eller en sådan som umgås med intriger.

At på detta sättet öfverens stämma, med hwart och et sinnelag, kan intet vara angenämt, om det icke kommer af ens egen Naturel; At af åregirughet twinga sig, och willa excellera härutinnan, är den största dårskap och fåsfånga i världen. At förstålla sig, på det man må winna de oförståndigas beröm är det aldras försteligaste ting, man kan vinläggja sig om.

Man måste sielf vara rätt förnögd, om man skall behaga nøhet, eller åtminstone at intet förstöra

störa andras nöye : Och för den orsaken skull , är
det en beklagelig sak at många människor som be-
höfwa , eller åtminstone borde vara alena , kom-
ma åndå i umgången. Alla de som åro mycket
tankfulle , hafwa giärna den wanen , men de gior-
de bättre om de ginge hem , och hade ledsamt för sig
siflwe , än at de truga sig på andra , til at få deras
roliga sinne igen. Utj alt detta tager man undan ,
enår någon confererar med sin wan om en eller
annan svårmodig tanka , til at lätta sitt tunga hiär-
ta ; men här såyes , at man altjd bör gå utj sällskap
i uppsät at rätta sig effter andra , och giöra som de
giöra , eller at bli swa aldeles derifrån.

Det är wisserligen et lyckeligt temperament ,
som kan rått lefwa med alla människor , ty det gif-
wer tilkianna et sinne , som är benäget at emottaga
hwad andra behagar , men ej enwist at willa altjd
rättta sig effter sig siflst.

Detta giör , at jag så mycket thcker om min goda
wan Acastos caractere. Man råkar honom
i sällskap och til bordet med förståndiga , roliga ,
alswarsamma , och quicke ; äudå har hans egen
caractere ingen ting utj sig , som kan giöra honom
besynnerlig angenäm hos hwar och en enstykt Sect.
Men Acasto har naturligt godt förnuft , godt
sinne , och discretion , så at en hwar tager nöye
i hans

i hans sällskap, och ånskjönt at Acasto ingen ting
bidrager til mårloen, så har han dock aldrig warit
på något ställe, därrest han icke warit andra gången
wälkommen. Förutan desse Acastos goda Egen-
skaper skulle den lärdaste mannen vara förtretlig
och ledsam i lag, mycket mindre behagelig. Quic-
ke häxnor plåga gemenligen tro sig vara rått ange-
nåme, (och åro dermed) just de förtreteligaste COM-
pagnoner, de begabba den frånvarande, eller
bry den närvarande, på et orått och förargerligt
sätt, intet betänkandes, at om man nyper eller
fittlar en så, at han sitter orolig i sin stol, eller om
man bryr honom fram för alla andra i sällskapet, så
förolämpar man honom likamhet.

Jag årnade såha at den rätta konsten at vara
angenäm i samquäm (fast om därutj bör ingen konst
vara) är at wissa sig wål nögd med dem man um-
gås med, och snarare synas taga ro af andras glam
än at sielf willa roa alla andra. Den som har det
sinnet är en wärklig god Compagnon, som kan
med sin wänlighet förstappa sig allas tycke mera än
den som är begåfwad, med det största förstånd, el-
ler har de quickeste infall. En gammal mans swag-
heter, som så kan sticka sig, bör man ursäcka och
öfversee, fast än han elljest hade ingen annan me-
rit. Ungdomens dristighet når den hårrörer af
quicke

quickehet och munterhet , och ej af swett / bör man ej helse
ler förtänka. In summa, en god Compagnon , som af Na-
turen är sådan , seminar hvar och en Caractere hwad ho-
nom med rätta tillsommer , och är altjd färdig at ursäcka
deß swagheter samt gifwa deß meriter deras wälförtjänta
beröm. Om du wil vara rätt angenäm i samgåum / så
måste du synas snarare taga än gifwa andra lag.

Jag kommer ihog at Cicero , när han talar om Anto-
nius , om jag mins rätt , säger ; Quod in eo facetia erant,
que nulla arte tradi possunt : Han war med besked rolig
och angenäm på et sådant sätt / som man intet kan med
konst årnå. Denna egenskapen måste just hafta warit
densamma / som jag nu talar om. Ty de gäfvor som wij
hafta af Naturen / och icke kunna beskrifwas / böra al-
tjd hafta förträdet för dem som hårröra af Observationer
och som genom kundskap kunna inhämtas ; Emedan den,
som följer Naturen / aldrig giôr något i otjd , utan har
wid alla tilfället tjenligt rum at wisa sig.

Huru obeseddeligt är icke deras förfarande , som utan
något anseende til det sâlskapet de komma uti , förrätta en
Postillons beställning / och giöra så omständelig beskrifning
om alt hwad dem tilsökene händt / som skulle de warit eff-
terskickade af dem de tala med / at komma och förtälja alla
desse omständigheter ? Det står ej at förläta / at ibland
vänner som komma tillsammans i mening at roa hwar-
annan / någon shall komma ut ifråu , och för sma hän-
delser full , betaga alla de andra tilfälle at förtälja de-
ras. Om en sådan kommer ifråu börsen / så måste man ,
om man will , eller ej / höra huru werel-coursen står ;

Och om man ej hest har aldrig så alfwarsam discours , så
kommer en sådan ung Cavailler ifrån hofvet , och försäkrar
Fröken N. N. vara öfvermåttan kön , eftter han såg henn
ne nu på stunden. Men jag tycker , at jag intet längre bör
upphålla mig med denna saken , sedan jag tilstådt / at inga
reglor kunna gjöra en sticketlig härutis ; samt at de ej åro o
lika reglorne i Poësien , som man fuller säger , haftwa fö
rekommitt många elaka Poëter , men aldrig gjort nå
gra goda.

Jag wil i stället uppfylla detta Arket med en den be
römde Fontaines Fabel , som jag här om dagen satt öfver
på Swenska , förmodandes at ock någon därutur kan tas
ga någon nyttig Moral.

Fontaine talar om et Paar.
En fattig , men förståndig war ,
Den andra ingenting förstod
Men Pungen gjorde honom Mod.
En gång kom mellan dese två
En Tråta / begge ville rå.
Den Rika mente han war wård
At åras utaf hvar en Lård.

Mitt

Min Män, han ofta sade, hör
Om du will ansedd bli, du bör
Ha råd at hålla prächtigt Bord;
Med många flera dylit Ord.

Hwad gagnar Lårdom, frågar jag
Hwad båtar låsa Natt och Dag?
De Lärde bo tre Trappor opp,
En Klädning ha de på sin Kropp
Den hänger på År ut År in,
De gå altjämt i samma skinn:
Den stugga Kroppen följer åt
År deras Drång. En präktig Ståt!
Hwad mån tro Landet winning har
Af den, som effter Lårdom far.
Ty effter han utfattig är
År klart, han intet stort förtår.
Den Rika Riket nyttja giör,
Ty han en kostsam Lefnad för,
Handvärtarn i vår Hand måst se,
Wj Krämarn jämval Winsten ge:
Wj Rike föda åfwen så
Den präktig Granlat hittar på,
Så wål som den det sedan bär.
Hwar fins en rik? strax kommer där.
En fattig Lård, en yntlig klok
Tilskrifwer honom någon Bok,

han

Han måst betala hwart et Blad
Gast därpå duger ingen rad.
Men hör på, hur hans skrytsamhet
Måst ländan sielf til stor förtret.
Den andra teg och heida sig.
Men sen upkom et häftigt Krig,
De måste bågge flytta ut;
Då lärde Loken weta hut.
Ty sedan han utplundrad var
För honom ingen wördnad bar
Man giord af honom spott och spe
Så måst han ock på köpet se,
At altjd någon tykte om
Den Lärde, hwart han nänsin kom.
Och detta gjorde slut uti
Hwem mera årad borde bli.
Låt Narren danta på en Lård,
Se Wissdom är dock Heder wård.

Stockholm, tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Sedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

7.

Tjisdag, den 12. Januarii.

Alius fortasse alium, ipsum se nemo
deceperit: introspiciat modo vitam,
seque, quid mereatur, interrogat.

PLINIUS.

Hvad jag dig säger här, min läsare ey glöm!
I al ting hvad du gör war om dit
Samhet öm!

G

Jag

Ag har satt mig före at handla i dag om Samwete, om hwilket ords rätta och egentliga bemärkelse man til denna dag intet kunnat blifwa ense. Somliga af dem som låta nöjfa sig med at beskrifwa desf blotta wårkan / falla det et rättegnöre, och omedelbara grunden til alt vårt gjörande och låtande. Andra gjöra det til vår stadiga Lär-Mästare, som säger of, hwad Guds willja och vår Plickt är. Andra åter til vår domstol, då det är tillika vårt fängelse / vår Anflagare, vår försivarare / vårt wittne, och vår dommaren / ja sielfwa Protocollet öfver vårt lefwerne / som antingen frikallar eller fäffäller of. Men de som med deras beskrifning komma den väsentliga beskrifningen af detta Ordet något närmare, falla det en of medfödd sticklighet at döma om våra egna gjärningar / eller ock sielfwa domen, som en menniskias förstånd, så wida det är öfwerthgat om den Sudomliga willjan / fäller om hennes egna gjärningar, om de åro gode, elaka eller indiffrente.

Jag tycker at alla desse beskrifningar, eftter deras afsickter kunna tålas; Dock troiflar jag om de kunna gifwa of et nog tydligit och rätt begrep / om hwad det Ordet Samwete egentligen bemärker. För min del förstår jag intet annat därmed, än det tilstånd, hwarutinnan en menniska wet sig vara, när hon ser sig antingen hafta gjort något ondt, och underlätit något godt, eller ock at hafta eftter möjeligheten efterkommitt sin plickt, och sålunda lämner den därav härrörande oron eller förmöjelsen. Om det förra slags folket säger man

man, at de hafwa et elakt och besmittat Samwete, och
om det senare slaget, at de hafwa et godt och rent samwe-
te. Men at wi weta os hafwa gjordt något/ som har nä-
gon påfölgd, är blott en vårkan af vår påminnelses krafft;
Som det / twärt emot / är en vårkan af den förmåga /
wj hafwa at dömma / när wi tillika weta, om wi gjort väl
eller illa däruti.

År fördensfull klart, at wi ey böra förwilla den ena
vårt förstånds Egenkäpen med den andra / och altså Sam-
wetet ey kan tilskrifwas, när wi vid en saks företagande
hos os öfverläggga om hon är öfwerens ståmmende med den
Guddommeliga Lagen, eller ey. Man söker fuller at hiel-
pa sig därmed / at man lika som delar Samwetet i tvånnne
delar, såsom nemligen det yttrar sig antingen för eller efter
en begången giärning; Och i den första händelsen föreskrif-
wer / hwad rätt eller orätt / och sälunda hwad man bör gjö-
ra eller låta ; i den andra / dömmir om hn ad wi gjordt,
och håller det onda för straffbart / men gifwer det goda full-
komligt bifall: Men hwem ser icke at denna indelning är
tämmelig twungen och onaturlig? Ey heller gjör något til-
saken / ånskidnt det allmänna maneret at tala, gjöra nä-
got med godt samwete, eller handla emot bättre
wett och samwete, tyckes understödja samma satz, eme-
dan wid de omständigheter det brukas, ey annat wil sättas /
än at handla efter eller emot den insikt och öfvertygelse
man har om en sak.

Men ehuru det ock vara må / så insfräncker jag mig
at för denna gång skrifwa om Samwetet efter det begrep
som jag därom har / nemligen så wida det samma med min-
nets tilhälps ställer os stadigt för ögonen vårt gjorande och
lätande, ja ock våra blotta tankar och beslut / och tillika

med förståndets tillhjelp sager os om wi därutinnan ester komme
vår plicketlilmåttigt lagen, eller ocf den samma försunmat. Jag förskräckes
när jag kommer i hog det qual och den pinsamma ångslan, den
Menniskian allestades med sig förer, hvilken sit Samwete med mis-
giärningar belastat, och alla dgnableck måste låta det förebrå sig,
huru grofveligen hon syndat emot Guds bud, och emot sit egit båt-
tre wett. Men så wet jag ocf ingen angenämare och fullkomligare
föndysamhet, än den njuter, hwars Samwete försäkrar honom om,
at han åminstone intet med berätt mod öfverträdt Guds wilja.
Ja! jag tror, at Samwetet lärer folja os efter i den tillkommande
världen, och at förmödeligen en del af vår belöning eller straff, läs-
rer bestå, uti den nöysamma, eller ocf ångsliga åtanke af vårt
fordom förda dygdiga eller lastvärda lefwerne. Och bågge förtiena
väl den mōdan, at med större upmåksamhet gifwa alt på sit sam-
wete, än til åfventyrs hårtills skiedt.

Denna Upmåksamhet består därutinnan, at man

1. Ester møyeligheten underrättar sit Samwete, om hvad
i våra gierningar varit rått eller orått-
2. At man intet låter sina begårelser härskta öfver det en
gång öfvertygade Samwetet, eller ocf det samma med sit inföfwer.
3. At man en sluter igen Grat för det fitigt klappande sam-
wetet, utan söker at ställa det til freds, så väl igennom ånger, som
båttring.

Det första är så mycket nödigare, som man ofta med en
straffbar oaktksamhet hållit något för losfligit eller olosfligit, ja ocf de
måsta Menniskior hafva et Samwete, som antingen ev är nogsam
grundat, eller ocf aldeles willfarande, och försökta. Det andra
bör man med desto större förgållighet vaka sig före, som ocf det
måst uplyste Samwetet kan oförmålt underkustwas, af begårelser-
ne, hvilka fölgaktsligen gjöra sig til Samwetets råttesnöre.

Slu

Sluteligen böra wi ock taga i alt det tredje, på det åndamålet af vårt sammwetes drift, så mycket förmusset därtill kan bis draga, måtte ernås, och lända os til gagn och nyta. Jag wil förlara mig öfwer huart och et stycke något omständeligare.

Den skyldighet os åligger at underwisa vårt sammwete, om hwad som rått eller orått är, grundas därpå, at det råknas os til en misgierning, när wi i brist af tilräckelig insikt, som wi likväl kunde förmärsva os, hållit det antingen för tillåteligt, eller syndigt, som likväl wårkelegen intet warit så. Widare grundar denna plikt sig därpå at de wilsareiser och laster, som wi intet hållit för sådane, fast de det wårkelegen åro, och med tilbörlig möda kunnat igenskänna, i sielwsa gierningen haftwa de wårsta påsöldner. Omvettenhet gör en menniskia faker, och ingenting är stadeligare än den Sammwegets fakerhet som blott härrörer af omvettenhet. Med et wilsarande och ogrundat Sammwete kunnna wi ei alenast efter handen föras i allehanda Ondsko, när wi få tilfalle, utan det lämnar os också sällan hopp om båttring och förlåtelse. Ty det är naturligt, at hwad wi ey hålla för synd, det ångra wi ey, och fölgakteligen söka wi ey helller at afslägga det, och at båttra os. Förutan ånger och båttring kunnna wi ey bli swa sådane förbrytaser quritte, som ey af en oundviseelig omvettenhet härröra, hwarfore wi ock i så beskaffat mål råka i stor fara för vår Själ. Och hwad är lättare at begripa, än at det blott är en swag och stenhelig ursäkt, at wela på den yttersta dags gen beropa sig på sit Sammwete och dess wilsarelse samt otiträckeliga öfvertygelse? Den naturliga så wäl som uppenbarade kundskapen gifwer os i dese tider et så klart lius, at det nästan är ogiörligt at utan en föresatt och sielwillig försommelse och förhårdelse, städigt haftwa et wilsarande Sammwete, uti det som vår plikt angår. Man tänke alenast tilbakars hwad öfvertygeler Sammetet os förehållit, förän det af wilians arglistighet blifvit förelt eller af en tilwand oart förhårdat. Ja! man se alenast på andra, som af deras Sammweeten blifvit pâminne, och jag är försäkrad at det ey lärer felas på tilfalle, at båttra underrätta Vårt Sammwete, så framt det annars famlar i Omvettenhets mörker, och så framt wi ey sielwe söka at känna eller styrka det därutinman.

At wi vidare åro skyldige at använda vår yttersta flit, til
at hindra det en våra begårelser aldeles underlufwa vårt Samvete,
och betaga detsamma al fänslo, finna wi vara grundat på den da-
seliga erfarenheten så wäl hos os selswe, som hos andra. De mä-
sta Menniskor oroas af et besmittat Samvete, och det ey så mycket
af ovettenhet, som mycket mer dåraf at de inrymt deras otanda be-
gårelser alt för stor makt öfver förnuftet, fast en hvar gör sig et
Samvete efter eget behag; eller tydligare at tala, efter sina egnas
afsikter; Och huru känna wi icke selswe at begårelserne åro i försät
för Samvetet på det de mäge underlufwa det samma? Så snart
desse härska hos en menniska, förblindas och deß förstånd, och
samvetet mäste efter deras godtyckö gilla alt deras företagande, ehus-
ru obilligt det och vara må. Men i ställe at hjälpa Samvetet
såsom sig borde, bidrage wi efter yttersta förmågan alt hvad wi
kunna til at bedraga os selswe, hvar til wi haftva slughet nog.
Åtminstone söka wi på alt sätt at göra detsamma osäkert, at förs-
medelst allehanda föreväntningar gifwa våra gierningar en färg
til at försvara os emot deß hemliga förevitser igenom allehanda
falska Ursäkter fast wi selswa en hålla dem för tilräckelige. Kun-
na wi då intet begripa at en slik förbrytelse är mycket svårare, än
då wi lämnade vårt Samvete i sin första ovettenhet, och at ån-
gren och straffet lärer blixtiva os deß svårare? Skatta wi då vårt
Günnes sansfärdiga ro fåringa at wi oposhra den en fort våra be-
gårelsers siefewäldighet, förän wi meta hvad det kostar at en
gång åter få densamma, och at bota för sådan siefewäldighet?
Det är ju aldeles ingen liknelse, ånskjont man endast ville haftva
afsikt på detta timmeliga lefvernet, emellan den fåfänga och flyc-
tiga roligheten, som våra begårelsers förnöijande os gifwa kan,
och den sansfärdiga och wesentliga förnöijelsen, som med et obesmit-
tat Samvete alt stadigt är förknippad. Förmår nu blott detta
timmeliga nöjet at så starkt opmuntra os til vår Plikts esterkom-
mande, huru mycket mer skulle icke billigt åtnjutandet af en ewig
roo förmå os därtil?

At wi ånteligen åro skyldige at en fåfängt låta Samvetet
påminna os, utan mycket mer på alt sätt söka at ställa det tilfreds,
dårs

dårtil åro åtfullige orsaker, som jag med få Ord will anföra. Ingen mennischia kan berömma sig at vara så frii ifrån alla fel, at han icke åtminstone af Swaghet eller öfverilning skulle hafwa besmittat sit Samwete. För hvilken full det ock är os mycket hälso-samt, när Samwetet frittig ställer os dem för ögonen i deras rätta Skapnad. Churu ljtet det ock kan vara underrättadt: Churu starkt det af begårelserne kan vara insöft, eller af en inrotad elak wana förhårdat, lärer det dock wid något tilfalle upmaka, om icke förr åtminstone wid något svårt olycksfall, eller i döds tijman, då wi hafwa minsta ansäfthningen af våra begårelser. Sadane påminnelser böra wi desto mindre med kallförmöghet försumma, som Samwetes wittnesbörd så framt det tilbörlijen blifvit underrättadt, os upprichtigast, föreställer vårt framfarne lefwerne Fehl, samt wid deß ransakning intet handlar för strängt emot os; De böra så mycket mindre slås i wådret, som vårt Samwets omdöme är grundsadt på den tilförläteligaste effterrättelsen om os siefwa, och på våra gierningars uphof, hvilket deßutan lika som vårt förnuff och smak ej alenast är fritt ifrån alt twång, utan ock omögeligen kan undvikas.

Huru lycklig är fördenskul icke den som låter warna sig af de första samwetes påminnelser, och ei upskjuter at använda dem til sin nyttia? Deße samwets rörelser, som utom deß aldrig fåftångt infinna sig, böra wi anse som en besynnerlig Wålgårning, och är mången beflageligen så olyckelig, som aldrig haft någon lämning af dem, utan som han lefvarat i säkerhet, så ock i säkerhet dött. Deß åndas mål är altjemt at förmanna os, at hafwa gran akt på våra gierningar, och at rödja utur wågen de begångne missgierningar förmedelst bot och båttring hvilket är det endaste medlet at fria sig för deß anklagan.

Wore det gjörligt, at wi kunde rätta os effter deße oumgångelige Regler til et nödysamt lefwerne, som det ock wäre feligen under Guds bistånd, wid en fast föresas, och behörig sit en mindre år gjörligt än nödwändigt; Huru mycket misnöje och sunnets oro skulle icke wi därmedelst undvika? Vårt eget Såll-

Sällskap skulle då först bli oss angenämt, där vi nu ligga i
strid med vårt förnuft, och dageligen blifwa osamse med vårt
Samvete, ja! anse detsamma som vår argesta fiende.

Icke deßmindre är detta det minsta som vi därav hafwa af
förvänta, eftersom i selswa sanningen et godt Samwets påfolgder
icke alenast sträcka sig til slutet af detta lifvet, som på alt sätt därige-
nom blir försökrat, utan ock i selswa döden tienar oss til fрид och
säkerhet, samt efters döden är en del af det sälla tilstånd, hvaruti
vi, i förmogo af den Guddommliga uppenbarelsen en gång i evig-
het försättjas kola. Jag för min del känner redan en utsägelig
förfinal däraf, och har satt mig före, at dageligen öfva mig där-
med, på det jag efters Apostelens exempel må hafwa et obe-
sintrat samwete allestädes, både för Gud och Men-
niskor.

Stockholm, tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

8.

Tjödtag, den 19. Januarii.

Salus Reipublicæ suprema lex.

Cicero.

Alt sällt det Folket är jag wisa wil i dag
Som hålla Landets Wål för sin för-
nämsta Lag.

H En

* * *

Sn mennisias plikt begriper i sig många åtskilliga stycken. Och lärer man os med rätta hwad wij vår Gud, os siefwom/ och vår Nåsta skyldige åro. Många åro berömmeligen omtänkte om denna tråggehanda skyldigheten; Men få komma i hug deras plikt emot fäderneslandet. Månen ensfaldig människa skulle hålla det för en Gåta om hon finge höra det wij åro skyldige at uppfra för detsamma Lüf, Åra, och Egendomb. Ja! ensfaldige Sinnen tycka sådan sorgfalslighet vara aldeles fåsfång i dese våre tider, lika som fäderneslandets wälfärd ej wore förknippad med hwars och ens enskylda lycka/ och som wore Wit detsamma almåanna samhåldet ingen kårlek skyldige/ hwaraf vi siefwe med lemnar åro; Ja liksa som den förmüstiga Egen-kårleken ej pålade Os att tänka på det/hwarafwår egen wälfärd flyter. År fädernes landet i önskeligt wälstånd / må ock desse Innewåname wähl; men går det tvårt om fädernes landet illa/ hafwa alla känning deraf.

Som nu fördenskul det qllmåanna wåsendets goda eller elaka tilstånd har stor gemenkap med des Borgares lycka eller Olycka; Såwarder hvar och en af Naturen ja af kårleken til sig sief forbunden at bygga, förbättra och rädda det hus hvarj han bor.

Doch inneslutes vår plikt emot fädernes landet en innom våra wäggar; han sträcker sig så wida som des gränhor/ och är så nödwendig som vår egen wälfärd. Tro intet kår medborgare/ at det är Eder omöjeligt at effterkomma denne Eder plikt. Ingen mennisca i landet är så ringa som icke något därtil bidrager, när han är from, årlig och i sin kalelse flitig och ordentlig.

Hvar och en husfader beförrar fäderneslandets hästa

bästa igenom en god barna opfostran; hvar och en matmoder igenom ordentlig hushållning, och dermedelst at han undanflyr uppighet. De unge igenom wördnad och lydna: De gamla igenom undervisning och goda exempel; mannen igenom sorgföllig opskit; Hustrun igenom kärlek til sin Man/ och igenom husaktighet; Tjenstefolck igenom trohet ; Arbets och Handtvercksfolck igenom flit ; Soldaten igenom frist mod ; Köpmannen igenom billighet och god tro; En Lärd, igenom myttige wetenskaper, Skrifster/ och myra väfund ; De andelige igenom reen lära och front lefwerne; Øfwerheten igenom rättens handhafwande och lagens skippande.

På sådant sätt står Fäderneslandet i en hufsig Øfwerens-stämmelse med sig sielf, och det allmånnna bästa grönskar i det hvar och en bidrager sit, i behörigt mått och Ordning. Och deraf födes åter hwars och ens enskylta välstånd. Fördenskull har denna noga skyldskap som det allmånnna bästa har med hwars och ens enskylte wälfärd, redan föranlatit Hedningarna at hålla kärleken til Fäderneslandet för den förnämsta en mennisias plikt, näst sammingens kändedom / och Guds dyrkande.

Han wardt fördenskull ungdomen ifrån deras första barndom inplantad, och den spåda åldren ward opmuntrad til wackra dater förundran och efterfölgd, igenom kärleken för det allmånnna bästa/ som satte i deras Sialar en mycket större ifsver / än alla; enskylta afickter, och sträckte sig längre än blodet och lijsvet hos en ensam Person.

Af en så ådelmodig tanck a hafva de wackraste giärningar haft sitt Ursprung/ hvilck a förundra, efftersöja och Øfwerträffa/ är Christeligit. Alla Riken i verlden hafwa i alla tider därav haft deras upkomsi/ eller också gådt Øfwerända / alt som folck därilefswat/ som fäderneslandet ålstat eller ringa acktat, det almnånnna bästa besordrat eller försommrat.

Den Romerska Republiquen är förnömligast deriges

nom / afet litet förakteligt land/ blefwen en Herstarinna öfwer hela werlden. Aldrig har man i någon Stat funnit flere minniskor, hwilka liksom af en allmän kärleks anda för Fäderneslandet warit drefne. Dåraf opkom handhafvandet af deras frihet så wäl, som af deras lagar ; Deras billighet, Redlighet / Rätträdighet / Mildhet / Måttelighet / Storsmodighet, och Tapperhet/ som på ganska kårt tid giorde Rom til et under och tilflykt för alla andra folckslag.

Knappt var denna Adla Kärleken för fäderneslandet kås nad förmestelst somliga partiers högmod och egennytthighet ; förrän en sijt wårdzibhet födde af sig den ena Olycka efter den andra säsongi straff af Himmelien. Republiquen råkade icke genom det andra Puniska Kriget, nästan i det yttersta fördärswet / eftter man en tid bort åt mera warit omtänkt om enskyld mytta, än om det Allmänna båsta. Dock mitt isådan Olycka bemannade han sig åter igenom öfwerlefworne af deras gamla dygd, vår Fabius, och eftter Honom den Adelmodige Scipio opmuntrade hvar och en af sina Landsmän til Kärlek för fäderneslandet. Romarena blefvo då förmestelst deras forna dygd liksom yngre och å nyö upfriskade at i tredje Puniska kriget stiga til den högsta trappan af deras Qra och macht.

Antiochus, Konung af Syrien , hade alt härtils hållit med Carthaginenserne Romerenas fiender, och då ibland andra fått Scipionis Unga Son til fånga. Men nu war Han omtänkt, at med Romarenas lycka också ombyta sin wånstap, och at få den förträffelige Scipio på sin sida förmestelst des barn som han hade hos sig fången. Fördenskul återstälte Han pilten til sin fader med fredsförslag. Men Scipio försäkrade med wånlighet at emot taga den Aldrakärlaaste skänken / och tiltalar Konungens Semningebod under annat med följande Ord.

Ens faders/ och ens råtskaffen Patriots plikt är twemne åtskillige ting. Jag ålstår detta mit barn; Men än mycket mer är jag öm om mit fäderneslands vålfärd. Mit barn fordrar

drar af mig min Kärlek, omsorg, och ömhet; Men fäder-
neslandet kan ock fördra mit Lijf. Tro intet at Scipio igenom
enflylt nyttा kan förledas til något som kunde lända fäderness-
landet til stada.

Här sträcker Fäderneslandet sig vidare än en enflylt
Mans Släkt. Scipionis stora Sinne begrijper i sig wälståndet
af så många Millioner, det widyftiga Romerska Rikets In-
newånare.

Det är sant / Lijfvet som Wij, liksom i Fäderneslan-
dets skjöt fått haſwa / hörer och det samma til, och en hiertelig
hinstan för deß wälfärd är det Aldraminta/ hwarmed wij kun-
na wiſſa Vår ſtyldighet. Dock som Wij en alle kunnen wara
Scipioner, är ock blotta uprichtiga Viljan utan förmågan,
läſwårdig. Churuwål en råttskaffen Kärlek för Fäderne-
landet wiſſar sig giärna i ſielſwa wärfet, och använder alla
kræffter at befördra det Allmånnas båſta.

Råttskaffens Kärlek til Fäderneslandet kan en giärna
vara fäſfang. Han har händer at arbeta på det Allmånnas
båſtamed; Den ena at awända hwad fadeligit / ock den
andra at wärckſtälla, hwad gagneligit vara kan. Han har
upmårkſamma öron, försiktigia ögon / och et kärleksfullt
hienta emot hvar man. Han är bewapnad med Spjut och
Sköld at betäcka wånnen / och fienden at fördärſwa. På
bröstet står en Sol / alla Invånare med lixta godhet at be-
ſtråla; på hielmen et öga at draga försorg för det tillkom-
mande; Wih fötten et Styre at Regera det nu warande.

På detta sättet afmålade Athenienſerne deras Patronessa
under Minervas bild; Och är det Sanningslikt at Romarenas
Palladium, eller Skydd-Engel har ſtolat föreställa denna kärleken
för fäderneslandet. Dock wille de en så gärna båra densamma i ſina
Proceſſioner, ſom icke mycket mera hysa i ſina hientan; emedan
hvar Borgare hölt ſig forbunden at föredraga fäderneslandets wäl-
färd för ſit egit nöye, ſin nyttा, åra och liſſ.

Romarenā hadde liksom ärft en sådan allmän böylesse af Grekerne, hos hvilka Historierne, alt ifrån den forträfflige Minos tid. Óf många wackra Män wisa, hvilka liksom täflande ombeftitade sig at vara Fäderneslandet mera, än sig siflwa til gagn.

En ådemondig Epaminondas började ibland andra at wara härigenom Thebanerne til nytt, och Perseerne til en skräck, när den stora Artaxerxes sökte at vinna denna stolta Mannen förmest anfelige skänker, hvarmed et Konungsligt bref földe, af sådant Innehåll;

Wij hafwa med nöye förnummit dina ogemena dater emot Spartanerne, och ønska Thebanerne lycka til en så tapper Fältherre. Hosgäende skänker skola wara dig et tekn af Wår besynnerlig Nåd och belöning för dina rara dygder, och mer än 800. Talenter stå til reds, om du åst Perseerne så benägen som Wij dig. Lefwäl.

Epaminondas hade väl funnat taga emot denna Konungsliga skänken, utan at förtörna sin Republique, men han såg vidare på det tillkommande, fördenskul tackar han för den höga Konungliga Nåden; men skänken weder sakar han i följande Swarskrift,

Din Nåd, o Konung, är istörre än min årkånslo warda kan, och dina skänker af så högt värde, at jag dem en kan emottaga. Söker du uprichtigt Thebanernes båsta, är jag utan belöning til detsamma redebogen. Men wil Artaxerxes twårt om, har han hwarcken Guld eller Sölvver nog.

Ursäcka mig benägna Låsare om jag än med et Exempel
bewisser, huru sorgfällige de gamla vid alla tilfället för det allmänna
bästa warit.

Den wise Ptolomæus i Egypten, har mitt under många
roligheter haft, sit största nöye at utforska hwad som kunde tjäna
Fäderneslandet. Han hade en gång främmande Nationers Sånn-
ningebod vid sit Hof til måltids. Samtalet öfver bordet var om
allehanda nyttige saker; När Ptolomæus ville weta af Sånnin-
geboden de tre ting, som hvor och en i sit fädernesland holt före wa-
ra det besynnerligaste och nyttigaste.

De blefwo af Konungen hvor efter sin Rang besfrågade, och
den Romerska svarade först,

Romarena fruchta Gud, lyda Öfwerheten
och straffa odygden.

Den Carthaginensiske sade: Hos oss är
Adelen intet fåsång utan goda Soldater; Borga-
ren flitig, och den Lärda full med Lårdom.

Den Sicilianiske yttrade sig sålunda: Vi
handhafwa Rätten i dommande, god tro i Hande-
len, och ljukhet ibland Borgarena.

Den Atheniensiska: Vi tåla inga Rij-
ka Slöfare, inga lata fattiga, inga oförståndiga
vid Styret.

Den

Den ifrån Rhodus: De Gambla åro hos
os wårdiga at åras, de Unge bestedelige och ly-
dige, Quinnorne enslige, husaktige, kyckte och se-
dige.

Den Lacedemoniske: Sparta rege-
rar ingen Girughet, Låttja eller Alswund.

Den Sycioniske slot: Vi tillåta så at
resa, vi tåla inga lätiare, som gjöra frist folck
siuka, och underhålla inga Oratorer som för-
wirral folket.

Ptolomæus fägnade sig åt denna effterrättelsen och tog der-
af hwad han tykte tjenligit för sit land.

Men jag skulle af härtat önska at funna med dese exempl

upväcka hos mina kåra Landsmän en så angelägen åhuga, som de gam-
la Hedningar å daga lagt för deras Fäderneslands vålgång, särde-
les i den tiden då dem gisives tilfälle at sättia i wårket denne härli-
ge Dygden.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Sedolárande MERCURIUS

Andra Selen.

ANNO

1731.

N:o

9.

Tjösdag, den 26. Januarii.

Civitas opulenta , dives, fœcunda, in
qua nemo vivat otiosus.

Gandtwärkens hymnoghet är Nïkens fasta
stöd

Gwar trefna händer fins , där triss båst
öfversflöd.

I

Uti

Si Athen stod fördom et Altare op-
rättat åt Barmhertigheten, hvilket
denne berömdre Republiquen hade
upsatt til et tecken af deras almånska kärlek
emot hvar och en, såsom en tilflykt för alla nødli-
dande. Det funde val ingen ting vara ädelmodi-
gare, än at de dermed gosivo alla fattige til förstå,
det de hos dem funde få underhåld, om de alenast
hade lust at arbeta.

Fabriquer, Manufacturer, Wärk-
hus, Arbete, Handel och Rikedomar woro påfölg-
der på en så god anstalt. Ullen blef ibland andra
saker opköpt ifrån Grannarne, på det de igenom
deß uparbetande måtte underhålla många tusende
Menniskior.

Man började wid thet; De fattige förminsta-
des sedan arbetet begyntes, de blefwo och så willige,
och drogo sig ej undan när de märkte sig haftva där-
wid saker föda. Det nyttige wårket steg af sig sielst
på få Årsjid til en sådan högd, at hvar och en skyn-
dade sig nutil Athen, at köpa wahror in, såsom
til den bästa marknad, eller at förtjåna sit bröd så-
som til en öpen wårkstad.

De som hade upphn öfwer arbetsfolcket, woro til
en del sielsta anläggare af Fabriquerne; som
alle hade stor förfarenhet och osörtrutenhet, samt
kärlek och målwillighet. De woro fins emellan eni-
ge; De hörde giärna på alla förslager; De försto-
do

do Handelen; De låto aldrig af andra saker förhindra sig ifrån den sorgfällighet, som deras samweten forbundo dem att haftwa för så hålsosamma Wårk.

Dese wårdhusens Cassor florerade så under publique Credit, at hvor och en hade fullkomlig säkerhet, för de Medel som han i förstone sköt frivilligt därtil, på det han med tiden, och när de kommo i gång, måtte få blifwa en Participant uti den därav fallande Profiten, i Proportion eftter desse insatte Capital.

Athenienserne hade i längden så mycket större heder och nyttja af dese härliga anstalter, som de i förstone hvarken fruchtade för möda eller tiden; En heller woro ibland dem någre afwundsiuke eller egennyttige, som traktade eftter att hindra nyttiga wårk, för det de en woro upphofsmänner därtil, och hade någon inkonst därav, eller för det att den Handel de hade tyftes taga af dese nya inrättningar någon assaknad. Athenienserne woro och därfore högeligen att berömma, at hos dem ingen fants, som genom främmande penningar kunde försedas att tala emot det som med tiden gagna, de hela Republiquen.

Fructen af denna sorgfällighet för de fattige war Guds välsignelse. Menniskior, Sjöfarten, Konster, Handelen och Inkomsterne wuro til med

Manufacturerne, och den sjuisiva friheten at
få bruka sit, så väl som säkerheten at få behålla det,
giorde både Stad och Land lyckelige.

Eftter många lyckliga Års förlopp, förglöm-
de de Lastvärde Eftterkommanderne deras försä-
ders dygd, som hade haft så stor mōda och surt
arbete med Manufacturerne. Barnen woro
fuller Arfswingar utaf deras Föraldrars ågodelar,
men aldeles intet af deras flit, ihy de hāldre åsstade
lat fråsa än arbeta, sågande: Hwad hafwer jag
af nöden at giöra mig mycket besvår? Rog
räcker det til så länge jag lefwer. Hwar
ock en må sörja för sig, hwem wil sörja för
andra?

Då lades Manufacturerne under bånc-
ken, Wärchusen försollo alt som nyppigheten tog
til. Denighet och oordning opkommo därav, at
hvar och en mera sörgde för sit än för det allmåna
båsta.

I bland andre öfverhanden tagande' Laster
upkom ock den, at allehanda stadelige Monopo-
lier blefwo af Publicum eftterlätne, som alde-
les öfverända fastade de ånnu få öfwerblefne Fa-
briquerne. Utlåmingen riktade sig på Athe-
niensernes bekostnad. Handel och wandel blef
ge-

genom skadelige Monopolier i grund förstörde; Det redbare Myntet kom i några få Personers vun-
gar, som reste därmed bort til Tyrus och Sidon,
sedan de woro väl stinne, lemnandes Athenien-
serne intet mera öfrigit, än som bedröflicht effter-
seende. Anteligen låt det Areopagitiska Rådet
sig högst angeläget vara, at hindra de skadelige
Monopolierne, at upphelpa Manufactu-
rerne, och at hämma tiggeriet så wäl, som yp-
pigheten.

Man kan lätt inbilla sig, huru många egennyt-
tige Monopolister, lärha hafwa winlagt sig
om, åt om intet gjöra et så halsosamt förehafwan-
de, hälst som de ånnu intet förstodo, at deſe
Manufacturer kunde med tiden, om de ock så nu
helyte til at besordra dem, lända til deras egen sto-
ra mytta och fördel. Hårom sökte man at öfwerth-
ga dem, och som det deſutom, gick nu i förstone
långsamit med det publique arbetet, så hade de
tis nogat affättja deras liggande färdige wahror,
och skades-lös komma därifrån, samt så inrätta de-
ras saker, at de kunde få interessera uti det all-
männa arbetet.

Begynnelsen härmed war i förstone alenast
helt ringa, men säker och utan fara. De första Ar-
betarena woro inföddde fattige, som gladde sig öf-
wer

wer at hafwa fått tilfälle til at förtjänå deras bröd, och woro alt för Årlige at undandölsja eller behålla något af det som war dem anförtrodt. Man funde dock så mycket snarare hafwa inseende på dem, som de i början en woro så månge. De förlammade som intet funde sifswa arbata, måste sticka dit deras barn, hvilka altså hielpte dem at förtjänå deras bröd. Derigenom förminalades nu tiggeriet, så snart arbetet begynte at gå för sig, och den som där till en lust hade, blef borta ifrån Athen.

Goswo sig välmenande Borgare an, som ville förskaffa dem fattigom arbete, så blef hvar och en satter til Opsynningsman öfver sin Fabrique, och märkte man at de Manufacturerne lytades båst, som hvarken woro för stort och widlyftigt tilltagne, eller hade alt för många Interessenter.

Men som i begynnelsen tiden blef många alt för lång och tålamodet förgick för de mötande svårigheter, och för det at man en straxt seck hämita Profiten; Så hölt Ergophron uti en allmän samankomst följande tal.

Handel och Wandel, sade han, är frihetens, Creditens, Flitens, Ordningens och Tidens barn. De nu för tiden i Ägypten florerande Fabriquer hade jalla en ringa och långsam början. At willa gif-
wa

wa åt tusende Arbete, låter wäl; men at
vårkelen sättja Ett hundrade til Arbete,
är ånnu bättre. Ofsta warder genom li-
dandet mycket utråttat, och fattigdomen
blir intet förr hämmad, förr än Arbetet be-
gynner. Et wärck af en stor nyttा fordrar
tolamod, och den som wil asbida våra Fa-
briquer, måste gifwa sig god tid därtil.
Hwad som andra Nationer hafwa gjordt,
är en heller för os omönelig. Hwarfore
skulle Athenienserne låta affräcka sig utaf
en saks svåra början, som har det allmän-
na bästa til åndamål, Gud til bistånd, och
så många fåcke Innewanare til medhielp.

Denna Ergophrons goda Mening blef gillad/och Ath-
enienserne aktade det mödan wärdt at gripa Manufacturerne
med dubbel sorgfälighet an. Dem godwilligom fattigom
wardt Ullen i huset förd. De mistänkte måste i förstone til
et ringa antal arbeta uti en stor Sal; Hwarest de som wo-
ro något förfarnare tiante til at undervisa de Okunnige som
nyß ankomne woro. De som ey woro i stånd at arbeta sielfa-
wa/ måste sticka för sig dem, som eljest brukade gå och tig-
ga för dem; De oartiga blefwo nu genom arbete och nytt-
ta gode: Fabriquerne gingo för sig, Wahrornes goda och bills-
liga pris befordrade Debiten. Och det goda kępet kom utaf
mycketheten. Anteligen wärte nu op stora och ansenliga
Wärckhus utaf den i början föraktaelig och ringa inrätnings-
gen.

gen. Alt tiggerj förswan; Handel och Wandel utbredde sig:
och Republiquen wardt rik.

Detta Exempel läste jag för några dagar sedan
hos en Author, som det anfört til den ändan at öfver-
tala sina Landsmän om den härliga förmån och oför-
liknelige nyttå et land genom Manufacturers och Handels
värkeriers inrättande tilflyter.

Jag wet mycket väl, hwad för högst bepriselig
omvärdnad vår nädiga Öfwerhet wisat om sika
nyttiga värks inrättande i vårt k. Sädernesland,
medelst Friheter och Förmåners förlänande. Jag ser
och huru berömmeligen många kiäcka Medborgare
därtil bidraga hwad de förmå, med förlager och
medels tilskutande; Men så wet jag därjemte, at
många ännu finnas, som intet åro nog öfvertygade
om denna sakens stora nyttå, mycket mindre anse den
som det endaste medlet at försätta et Rike i välfånd,
och förskaffa det en beständig styrka.

Ty tror jag mig intet göra illa, om jag för dessas
skull / detta anföret, som til åfventyrs åro redelige
och årlige Patrioter, fast ände intet hafva nog insikte
i saken.

Jag lärer dock intet underläta, at vidare här om
omständeliga tala, så mycket min affekt vid detta
Arbetet sådant tillåter.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Hedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

10.

Tjödtag, den 2. Februar.

Omnem quæ nunc obducta tuent,
Mortales hebetat visus tibi & humida circum
Caligat, nubem eripiam.

VIRGIL.

Om du med sinnet bitt ur världen ville gå,
Du skulle annan hug och andra tankar få.

IDag gifwer iag dig, min Låsare, en Öfversättning af et Persiskt Manuscript, som iag för några dagar sedan hos en Engelsk Author läste. Om du finner därav så mycket noje vid läsandet, som iag vid öfversättandet haft, lärer iag få orsak att fågna mig däröfwer at min Mercurius i dag intet warit obehaglig: Engelsmannen begynner således.

R

Vår

När jag var i stora Cairo, Kom jag öfver åtskillige
vara Manuscripter som jag ännu har i behåld. Ibland
andra räkade jag på et / som innehölt Mirzas Visioner,
hwilket jag har med stort nöye genomläsit. Den
första Vision, som jag Ord ifrån Ord öfversatt, ly-
der sålunda.

* * *

SEn femte dagen i månaden som jag efter
mine förfäders plågesed altid håller helig/
sedan jag twättat mig, och förrättat min
mårgon andakt, steg jag opp på Bag-
dats höga berg i tanka at där förnöta den öfriga
delen af dagen under helige betraktelser och böner.
När jag nu således hade tagit frist lufft på bergens
högsta toppar, föll jag ut i en djup förundran öfver
det mänskliga lefvernets fåfänga. Och sedan jag
ifrån den ena, kommit på en annan, utbrast jag
för mig sielf: Sannerligen en människia är
allenast en skugga och lifvet en dröm.
Medan jag nu så speculerade, fastade jag ögo-
nen på en klippa som var intet långt ifrån mig, då
jag blef en man warse i en Herdes Klädebonad med
et Musicalist Instrument i handen. Så snart
jag såg uppå honom, satte han det för munnen och
begynte at spela; Ljudet deras war förträffeligen
angenämt och hörde jag åtskillige Toner som woro
obeskriveligen öfverens stämmande, samit helt
olikt

olikt galt det jag någonsin tilsförene hördt : denne Musique väminde mig de Himmelste Airer, med hvilka fromme menniskors sialar warda emottagne, vid deras första inträde i Paradiset, at dermed borttaga den för sträckelse som dödskampen ingat i dem, samt at preparera och gjöra dem stikfellige at kunna rått emottaga alla de roigheter som finnas i den lyckeliga orten. Mit hierta war lika som det wille smälta op för det hemliga nöhet jag fånde.

Jag hade ofta hördt at den flippan jag såg fram för mig var en guða boning, och at många som gådt där örbj, hafta blifvit förlustade med en angenäm musique, men aldrig hade någon tilsförene hördt at hiefwe Musicanten warit synlig, eller visst sig hief. När han nu hade rest op mine sinnen med många rörande stycken som han spelte, gaf han mig som med förundran såg uppå honom, tekn med handen, och winkade mig at komma närmare til det rummet hwarest han satt, på det iag ock skulle få det nöhet at tala med honom. Jag nalkades denna mannen med all den wördnad, man är en högre warelse skyldig; Och som mitt sinne war aldeles betagit af de bewecklige Toner jag hördt, föll jag ned för hans fötter och begynte gråta. Undan log wanligt åt mig med et anseende af medlidande och förtrolighet, som gjorde mig med honom hättre beant, och fördref på en gång all den fruktan och räddhoga med hvilken jag

i förstone ged' emot honom. Han lyfste mig op ifrån marken, tog mig vid handen, och sade: Mirzas, jag har ver hördt dig i dine enslige samtal, fölg mig.

Därpå förde han mig til den högsta spisen af berget, och när han hade stålt mig på dess högsta topp, sade han, kasta dina ögon öster ut, och såg mig hwad du ser. Jag ser, swarade jag, en wider dal, hvarigenom flyter en ganska stor ström. Dalen som du ser är Elendes och Jämmerdalen, men strömmen är en del af den långa Ewigheten. Hwad är orsaken sade jag, at denne strömmen kommer utur ett tjockt moln på den ena ändan, och förlorar sig igen på den andra i et annat tjockt moln? Det du ser, swarade han, är den delen af Ewigheten som fallas Tjöd, afmäten af Solen, och räcker ifrån världenes begynnelse til dess undergång. Mårk nu, for han widare fort, denne wattufoden är på bågge, ändarne förknippad med tjockt mörker, och såg mig hwad du i Henne optäcker. En bro, sade jag, stå i vattnet. Broen som du ser, sade han, är det menniskliga lishvet, betrakta det väl. Efter nogare påseende, fant jag at hon bestod af hela, tillika med åtskillige söndriga bågor eller hvals, hwilka lagde til de, som woro hela, funde göra tillsammans ungefär hundrade. Medan jag nu så räknaide dem, berättade mig andan at denna broen i förstone bestod af tusende hvals: men en stor flod hade fördt bort de öfrige, och lemmat honom i det

Det slätta tillsånd jag nu såg. Men såg mig wida-
re såde han, hwad du kan se på honom. Jag ser
en myckenhet folk, såde jag gå där öfwer, och en
svart dimba hänga på bågge sidor. När jag såg
hättre uppå, blef jag warse åtskillige af dem som
wandrade där, falla igenom broen neder i den sto-
ra wattuslodden som forshade inunder, och esster
nogare undersökande, at der woro oräknelige
fälllückor, som dock woro fördolsde, och at
Passagererne eller de som reste däröfwer en så
snart stego därpå, som de föllo igenom och straxt
försvunno. Dessa fördolsde fällor woro rått tått
satte wid början af broen, så at en myckenhet folk,
straxt de bröto sig igenom molnet föllo genast uti
dem. De woro en så många mitt uppå, men förd-
kade sig, och blefwo flere wid åndan af de hela
hwalswen. Der woro fuller nägre Personer, hwilka s
antal war ganska ringa, som foro fort i en stadigt
ragglande och staplande gång öfwer de söndriga
hwalswen; Men föllo dock igenom den ena esster
den andra, aldeles optröttade af en så långsam
wandring.

Jag tilbrakte någon tid med denne underbare
bygnads betraktande, och de åtskilliga slags fäker
som där visste sig. Mit härla war of djup angstlan
opfylt, at se åtskillige så osörmödeligen fiunka ne-
der mitt uti deras lust och frögd, de nappade es-
ter alt det som var omkring dem til at rädda sig,
men

men förgåfves. Somliga sågo up åt Himmelén, ganska
tanckfullé, men stupade mitt under deras betraktelser och
försprungo utur åshnen. Många woro ganska mysselatte at
willa fånga bläddror som steno dem i ögonen, och flugo om-
kring dem. Men ofta när de just tykte sig räcka dem, mas-
wade fötterne och de sunko neder. Utj denna förviring af
shner, blef jag varse någre med sprutor och Uringlas i hän-
derne, löpa op och neder på broen, och narrar inåga uppå
fällorne, som elljest intet woro i deras våg, och som de ha-
de kunnat undvika, hade de intet blifvit förförde at gå
derpå.

Andan som såg at jag fördjupade mig uti denna be-
dröfweliga synen / sade, at jag hade nog länge uppehållit mig
därmed: kasta ögonen, sade han / utaf Broen, och såg om du
intet ser något som du ej kan begripa. Då jag såg op/h vad
betyda / sade jag desse store Foglar som stadtigt flaksa omkring
Broen / och sätta sig stundom ned på Honom? Jag ser
Gammor / Korvar / och dylika Roof-Foglar som sittja sig
i stora hopar på de medlersta hvalstwen. Desse, sade An-
dan, är Afvunden / Sigrigheten / Vidspelstenen / Förtwif-
lan / Kärleken / med dylika Omsorger och Passioner, som be-
svåra det Menniskliga Lefvernet. Härpå suckade jag djupt /
och sade, Menniskian är ju skapad fåfängt, Men huru
är han icke öfvergifwen til Elände och Fröpelighet! plå-
gad hår i lifvet och omsider opslukad af Döden! Andan
rörd af Medlidande / bad mig lämna en så bedröf-
welig syn. Se intet mera sade han, på Menniskian i sin
första warelses Skade-Platz, och under des resa til Ewig-
heten; utan kasta dina ögon på den tjocka dimban, uti hvilken
Wattufoden emottager de många släkten af Menniskior
som falla derut. Jag vände min syn dijt som mig war
besalt / och blef varje, (antingen Andan förstärkte mina
ögon med någon öfvernaturlig krafft, eller och förstingras-
de

de något af dünban som eljest war för tjock at se igenom) at
dalén öpnade sig på den senare åndan, och widgade sig ut
i et Omåteligt stort Haf / mitt uti hvilket war et stort
Diamants-Berg / som delte det i twenne lika delar. Dün-
ban blef lika fullt quarstående öfver den ena Hälften så at
jag kunde der ingen ting se: Men den andra delen syntes
vara et väldt Haf planterat med orånelige Hjar, som wo-
ro fulle med frukt och blomster / och genombländade med
sinom tusende små skinande Sidar, hvilka runno ibland
dem. Jag kunde se folck fläddre i präktige Kläder / med
Kranhar på deras Hufvuden wandra omkring emellan trän,
lägga sig neder vid de ljusfligt susande Källor, och hvilla sig
uppå Blomster Sångarne. Jag hörde en Confus Harmonie
af sungande Foglar / fallande vatten, Menniskio- Ståms-
mor / och musicaliske Instrumenter. Glädje växte op i mig,
vid det jag blef en så angenäam syn warse. Jag önskade mig
Örna-Wingar / på det jag måtte kunna flyga bort til dese
rolige Boningar; Men Andan berättade mig / at det war
ingen annan Passage, til at komma dit utan igenom dödens
Wåg, som jag hade sedt öpen hvart ögnableck uppå Broen.
Hjarne / sade han, som ligga så angenäme och lefvande fram
för dig / och af hvilka hela Hafivet ser ut s m fult med fläc-
kar så långt som du kan se, åro flere til Antalet än Sanden
på Haffs-Stranden; Der åro otaliga Hjar bakom dem du
nu ser, sträckande sig vidare än någonsin dina ögon, ja din
tanka / kan gå. Det åro de fromme Menniskiors boningar
efter döden / som alt efters Graderne af deras dygder åro
kringspridde på dese åtskillige Hjar / hvilka öfverflöda af
alla slags Nöjen, proportionerade efters deras fullkom-
lighet som dem bebo. Hvarje H är et Paradis/ jäm-
fat efters dess Innehållare. Åre icke dese boningar, O Mirza,
wärda att sträfva efters! Syntes nu lifvet huckeligit som
gier dig tilsfälle at få en sådan Lön? År döden försträcklig
som ledasgar dig til et så lyckeligt tilsånd?

Tro

Tro nu intet at Månniskan är fåfängt skapad / som
har en sådan Ewighet att förvänta. Jag såg med obeskrif-
velig fägnad på dese lyckslige Hjar, och på Slutet, sade jag/
såg mig nu / jag besvär dig, de hemligheter som ligga förbor-
gade uti dese tiocka Molnen / hvilka betäcka Hafvet på
andra sidan af Diamante-Berget. Hvarpå då Andan in-
tet svarade mig / vände jag mig andra gången om att frås
ga honom, men fant icke han hade lemnat mig; Derpå wän-
de jag mig igen til synen, den jag så länge hade betraktat / men
i stället för det brinnande Vattnet, den hvalsede Broen, och
de lyckslige Hjarne, såg jag intet annat än Bagdatz dimpa
Dalar med Oxar, Får, och Cameler, som gingo i bete.

Ånde på den första Mirzas Vision,

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Hedolårande MERCURIUS

Andra Selen.

ANNO

1731.

N^o

II.

Tjisdag, den 9. Februar.

- - - Fuit hæc sapientia quondam
Publica Privatis secernere - - -

HORATIUS,

Det fordomdags hölts för en åra,
För Fäderlandet omsorg håra.

L

Jag

HAg har fuller tilsförene talat om den plikt och
skyldighet, som, i anseende til fädernes-
landet, hvar och en Inbyggare åligger.
Men förutan det jag håller denna saken
wård at ofta omtalas, och önskar at kårleken för det
allmänna banta lunde nog inträckas i allas våra
sinnen, är jag härom dagen af en obekant hand blef-
wen anmodad at tillägga en Discours af en, En-
gelst Author, hwilken han mig på Engelska til-
sände. Jag har altså intet welat underlåta at öfwer-
sätta densamma, och mine Läsfares ompröfswande
hemställa.

Enär Människiorne se in i deras egen barm och
betrakta den ädla Säden, som är der nedplantad,
och som funde, där hon rått upbruksades, en ale-
nast utzira deras lefwerne, utan ock giöra deras
dygder

Dygder bekante för ester kommanderne; Huru funna de då utan gråmelse se kärleken för det allmåanna båstas befrämjande vara så förfolnad, hwilken litwäl borde vara det första och förnämsta motiver til alla deras giärningar. Grekerne och Romarena woro alt för floke til at intet underhålla denna nyttiga saken, och då war det omöjligit at vara i mode, om man en war en god Patriot. Hårför från hade alt det som berömwärdt skulle heta, dess första Ursprung: Och war det et så nesligit fel, nemligen at intet hafwa nog åhoga för det allmåanna båsta, at den som fants därtilsyldig, hölts aldeles intet för någon årlig eller beskedelig Man. Hwad som gör åtanke af detta felet så mycket förtreteligare hos oss, är at vi rått så wäl i många mål funna förakta detta timmeliga lefvernet, som desse märchwärdige folckslagen, så at oss fattas alenast konsten til at kunna rått bruка och anlägga de goda egenskaper vi redan åga, til at blihwa så berömwärde som de warit. Nåppeligen finnes någon man, som icke wore redebogen at strida och våga sit lif för saker som angå hans egen åra och goda namn. Om detta motivet wore så starkt til det allmåanna, som det är til det enskylda Interesset, så skulle ingen ånda sit lefverne, för än han på något besynnerligt sätt hade wist sin njt och kärlet dårsvore, så mycket

ket som honom warit gjörligt, och som han tilfalle
dårtil haft. Men nu är det så långt därifrån, at
tvärt om intet löheligare Creatur kan finnas, än
en, som har afseende på annars välfärd. Den som
yttrar sådane tankar, som kunna lända til det al-
männas fördel, han fallas ofta utan vidare ester-
tanka, en Förslagsmakare; Och den som win-
lägger sig om några väckra försök, heter ibland en
Lands-löpare. Berömlige giärningar äro gemen-
ligen de, som wi måst begabba; Ja, som vårt al-
männa lefnads-lopp måstendels inrättas, så är det
en Epidemisk dygd, at bortglömma Publicum
och fädernes landet. Den ena försnillar Publicum
med sin Accis, den andra i sin Tull, och den tredje
vid upbörder och Cronans utgifster, och desse alla
tro sig lika fullt vara godt och hurtigt Folck. Ja det-
ta onda har kommit så wida, at när en sådan blif-
vit rik, hålls han för en välmenande man som kan
gjöra Republiquen stora tjänster, fast han åkrat
och skinnat alt det han åger af Cronan. Hvar och
en medborgare måste hålla en sådan mäktig Man åt
minstone i så stor åra och för så stor Karl, som
Codrus, Scævola eller någon annan dylit
fornäm Herre war fördom i Rom. Och om intet
desse Hältar af så många ProCent, hade så stor
färlef för sit fädernes land at de wille deruti handla
med deras Capitaler, så wore redan sielfwa näm-
net

net af kårlet för det allmånnā båsta förswuñen. Men
ehuru et allmånt bruk kan förföra os til wifarelse,
bljr det dock helt såkert at ingen last eller fel är så
stort, som det at vara fallsinnig i saker som angå
det allmånnā båsta. Denne fallsinnighet förrå-
der sig aldramåst utj en redebogenhet at gärna höra
och gilla hwad som kan lända til deras förflening,
hwilka hafwa något särdeles bjödragit til publici-
tjenst. En sådan inclination hårrörer af det al-
dragemenaste och nedrigaste sinne som en människia
kan hafwa. Och utplånar ej alenast dygdens os-
ning, utan ock des blotta beröm och Approba-
tion, och har, at man må tala fritt, haft en så
elak vårfan, at icke en gång namnet af allmånnā
båsta har mera rum, hwarken i vårt tabl eller
umgånge. Kan den förnämsta en människias plikt,
som är nästans wälfärd, vara så lätt förswunnen
utur människiornes bröst? Är det möheligit at vi
funna utöfwa alla naturens gäfvor och bönelser på
os sielwa? Skall då ungdomens eld och hetta blis-
wa i wälluster nedgräfsven, och ålderdomens Ambi-
tion i Intriguer och Omsorg för os alena?
Skall då alt hwad berömmeligit är och vårdt at af
stora sinnen efftersölsas, så lätt bliswa utrotadt?
när lusten och bönelsen til det allmånnā båsta är al-
deles hos et folk förswunnen, plågar det gemenli-

gen vara tekn til någon allmän. öfverl hufvudet
hångande olycka.

De nyss omtalte beröm vårde Nationer för-
stodo detta så väl, at hos dem aldrig någon sam-
mankomst war, eller någon Oration hölts, utj
hwilken de en bewiste och öfwerthygade hvarannan;
at kärleken för fädernes landet war den största och
fornämsta Egenskap hos et dygdigt sinne. Demo-
stenes utj en sak som angår hans heder och hela
målfärd, fattar altsammans i denna knuten: Låt
Athenienferne, säger han, blifwa så målwil-
joge emot mig, som de tycka at jag warit mån
och öm om dem. Denna stora och konstiga Ora-
torn wiste väl, at intet sål kunde vara mera gäl-
lande emot hans motståndare och förföljare än den-
na enda meriten, nemlig att ha sig reded-
bogen til at tjena sit Fädernes land. Detta är ock
wisserligen rätta profwestenen af förtjenst, och den
första grundwahlen at förtjåna andras goda wilja,
nemlig att sielf vara god. Oratorens motstån-
dare den tiden war Æschines en quicq Man, men
en konstlare, som for ut med en sårdeles häftighet och
en wishet, hvarigenom han förförde sine Landsmän,
och förellede dem ifrån sanningen, samt förhindra-
de dem, at få rätta sammanhanget af en sak. Men
så

så snart som Demosthenes hade uppmuntrat sine åhörare med den enda påminnelsen / om sit förhållande emot dem, så kulla-
kastade hans förtjänster motståndaren / som måste gifwa
sig tapt, och afbida något lyckeligare tilfälle at bestrida
Demostenis Meriter.

Jag wille önska , at store Män hade Kärleken
til Fäderneslandet altid för första Motivet til alla gär-
ningar åfwen för deras egen skuld ; Ty när man be-
gynner på at examinera och se in uti deras förhållan-
de och upförande , så domer största delen/ effter ingen annan
Methode om deras förhållande / än den , huru nyttig deras
Råd och dåd warit för det allmånnna båsta. De som intet
låta röra eller förföra sig af Folcks makt och myndighet/rans-
saka alla effter denna Regeln / och åro de / som kunna stå
ut detta profwet åfwen i sielfwa deras fall och olycka af ge-
mene Man ålskade / men deremot de som ej fåla en sådan råns-
sakning i deras högsta befördran, hatade och föraktade.

Men utaf det jag nyfj läst Tacitus ; kommer jag här
fram med åtskillige stympade Maximer, hwilka haftva för-
hindrat mig at recommendera Kärleken för det allmånnna bå-
sta / som var rätta åndamalet af denna Discoursen. Stör-
re prof däraf kan ej finnas än i Reguli Caracter; Hvilken
då han blef til fånga tagen af Carthaginenserne och effter
gitwen Parole, samt liffig aflagd Ed, at komma tilbaka /
blef sänd til Rom at utbyta några Puniska Fångar, emot
sig sielf / proponerade handet at Senaten, som stod i twis-
welsmål om det kunde låta sig gjöra; Hvilket då Regulus
förmärkte, utan at willja ens tänka uppå at jämiföra sin
Frihet med Fäderneslandets båsta / bad han dem betänka
at han nu war gammal / och måst odugelig, men de samma
som begjortes at utbytas woro kacke och raske Män, och wäl
förfarne i Krigs-Konsten, och undrade altså at de gjorde nå-
gon

gon svårighet at låta honom gå tilbaka, och lida de korta
plågor som woro Honom beredde i Carchago, samt ånda et
långt lis både hederligen och med nyitta. Detta ådelmo diga
förslag wardt bifallit, och han tog affsed af sina gråtande
Männer / som sågo Honom gå til en wiss död, med samma
Lust och frimodighet / som en i Staden af Syflor uttröttad
Man far på Landet at något förlusta sig eftter tråget arbete.

Käre Landsmän, jag vågar intet at bestylla Eder för
en sif kallfinnighet emot det allmåna bästa, som min ans
förde Author förebrådt sine Medborgare; Utan önskar för
min rïnga del, at til de angelägne Rådslag och Rikswårs
dande Arender / som wid denna Swea Ständers Sam
mankomst fola företagas, ingen må komma, som icke i
Herrans fruktan har för sit ögnamärke och åndamål, Ros
nungens och Fådernes landets Lycka och välgång!

Stockholm, tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Sedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

12.

Tjödtag, den 16. Februar.

Ride, si sapis.

MARTIALIS.

En wis och Kloker Man som Wärldens därskap ser,
Betraktar hwad han sedt, och sen dåröfwer ler.

Jag tror fuller at ingen rikare och ymnogare Materia kan
gifwas at skrifwa om än Människornes därskaper. Går
jag på Gatan, Torgen, Caffé-Husen, i samquäm, ja åf-
wen i Kyrkan, med et Ord så snart jag får se Folck, gifwa de
mig öfverflödigt ånnen dertil. Saledes faller det mig rått
svårt at giöra godt wahl härutur. Ty jag wille förestålla
dem allesammans om jag kunde hinna. Wäl an, jag wil i
dag begynna med det mig först förekommer, och skrifwa hwad
mig rinner i hugen, så långt Arcket räcker.

M

Ach!

Meh! hwad är det dock för et ynkligit
Handtwärck at giöra ingen ting! Se
på denna unga Karlen, som är så gran-
ner och wål klädd, som wisar sig allesta-
des, som liånnar alla Menniskor, och som alla
liånnar. Jag menar Eraſtus, han är rik, wac-
ker och wål wårt, ingen ting felar at giöra honom
lyckelig, alenast han wiste betiåna sig af sin lycka.
Efster han är opfödd i weflighet, har han aldrig
i något mål pröfvat sit förstånds styrka; Hans
Sjåls Krafft er åro småningom och efster handen
råstade, at Hon intet mera åger Krafft at giöra
något. Knapt lefwer Eraſtus. Han tänker in-
tet. Åger han någon Sjål? Skulle man intet
snarare tro at han är förd af någon annan drift,
som förorsakar at han finner det han giör sig siel et
ledsamt Sållskap, och at han dersöre bør söka sig
wåanner med hwilka han kan vara tokot? Han har
giort sig förslag på et sållskap af denna bestaffenhet;
Han har beslutit at gå dit ifrån måltiden och bliſwa
där tils afftonen. Men genom en osörmadelig
händelse blir detta sållskap skingrat. Se nu har
Eraſtus råkat i förtwiflan. Huru shall han kom-
ma til våga med at förnöta hela denna Dagen som
består af så många tijmar hwilka giöra tillsammans
et så försträckeligt antal minuter? Omsider når

når han är trött vid åt spåséra på Gatorne, och
det, som wärre år, i rågnet, tar han sin tilflycht
til Caffé-Huset, hwarest han kan förhoppas at
räka sådane som intet mehra hafwa at gjöra, än
han, men til hans än större Olycka, är ingen
Människia där, han går ut, han kommer ²⁰ gån-
ger tilbakars. Där ifrån löper han til et annat
Caffé-Hus; Än en olycka; Han räkar där bara
beskedeligt folcf, ibland hwilka han måste vara
höflig och beskedelig, och Billarden är intagen;
Han kan intet dröja där: det är ingen utväg för
den starckars Eraſtus; På köpet får man hwar-
ken i dag se Comedia eller Hans Wurst; Onyt-
tig för sig sielf och för hela wärlden, hwad säger
jag? odugelig, förtretelig, ledsam; Han är in-
tet hel och hållen när han är ensam, det fattas ho-
nom wäsentliga delar, spel, fråßande, supande,
en häst, en wagn; Dese safer tilsammans gjöra
honom fullkomlig. Den hierteligen esfterlängta-
de astonen kommer omsider; Han går åter hem til
sig, trött af det han ingen ting hafft at gjöra; Han
wräker sig på en stol, han suckar, flåsar, dagen
är åndad, hwad wälsignelse! Sedan han setat
en tima til bord, lägger han sig at soſwa, helt
tröstad at kunna fördrifwa ¹⁰ Timar utan at vara
sig sielf til last, och öfwer det han läsit på en utsla-
gen

gen sedel at i morgen skal en artig Comedia
spelas.

Monsieur Fransiscus är hemkommen
ifrån sina resor; Straxt han slapp sin trogna
Præceptors upseende, måste han ånteligen resa
utomlands och wandra. Han hade därtil pennin-
gar nog, och en Cavaller sådansom han, hade
intet nog andrum i Sverige. Han skulle bese
Vårlden. Hwad hände? Fransiscus, fast
han ingen ting wiste eller förstod hwad han skulle
uträtta på sina resor, reste ändå. Han war
til alla berömda Städer i Europa, af hvilka
han ännu kan nämna 2 eller 3, däråst han hast bå-
sta tilfalle at roa sin Lymmel. Ånteligen eftter än-
dad tour kommer han hem. Hwad har han ut-
rättat? Jo, Fransiscus ser nu ut som en helt
annan Människia, han kan kläda sig wål, när
hanreste ut, war luvwet på räcken så långt som
hans skapnad det fordrade, nu sitter det up under
armarne, han hade då alenast 3^a 4 fällar, nu har
han 20, och ståppade, så at räcken är wid som en
replkortel. Hans deguga touppé, hans stora
handros, den ofantliga påsan, han bär på ryggen,
hans pudrade kläder, med mera, åro altsammans
wittne därtil, at Fransiscus lart kläda sig. Hwad
gagn

gagn lärer han gjöra hemma? När nu denna granna Herren kommer på gatan, samlar sig straxt hans gamla bekanta som fågna sig at se honom wäl hemkommen, förundrandes sig på hans dräkt, men när han svarar, c'est la mode la plus nouvelle en france, förbehåller en hans wän sig at få visa räcken åt Serraddaren, och innom en Månads förlöpp komma största delen af våra Gåssar i Frans habit. Men hvar Fransiscus ser dem, har han den Åran at med godt samwete säya, Jag är den första som bracte hem det modet. Ännu mer, han har så god fundskap om, huru man bör kläda sig, och är däröm så öm, at han får en ledä til en Karl, som intet har en ogråddat hwete bulla uppe i Damm.

Fransicus är nu så beleftrad, hans gång, hans tal, hans bugningar och nigningar åro så förändrade, at man knapt kan igentämma honom mera. Par Dieu, en fin, och hundrade Fransiska Ord måste utzira hvar mening han säger. I hans tal hörer man intet annat, än hurusom folket här står Honom intet an, hwad nöje han utom Lands haft, han beflagar sig at han någonsin kommit hem, här är alt för tyft och stilla, alt för alswarsamt och trumpit folck; Tacka wet iaa Francrike, säjer han, där sedan jag stigit up, Coëfferat och klädt mig, samt

samt dinnerat, felades mig aldrig tilfölle att roa mig tillsent in
på natten. Husen åro hos oss intet att likna vid dem han sedt.
Gatorne åro för orene ock inga wackra siacrer nog finnas i hela
Staden. Han får ingen smak på Soppor, Friccasse, eller
Pudding. Han måste vara rätt hungrig om han skall kunna
åta det här hemma lagas. Klockan 11. stiger han up. Kl.
12 går han på Caffe-Huset. Kl. emot 1. på Ridderhus-Tor-
get, därst han frågar hvor man skall åta häst, ock ditt går
han, mer til at beklaga sig öfver den slåta Maten, åntil at
åta och tacka Gud. Eftter måltiden på billarden, emot aff-
tonen i et spelsällskap, sedan at soupera och spela til Midnatten,
och så at hvila sina trötta ben.

Kiäre Landsmän, känner I igen Portrætet som kostar
Riket 8. 10. eller 15000. Rdlr. ? nog penningar för vårt land.
Mårne intet det wore mōdan wårdt at reglera vår ungdoms
myckna resor, som borde hafta annat för åndamål, än stäm-
ma bort och fördärfröa en alenasi dem som resa, utan många
andra? Därftapen som är så angenäm för ungt folck besmittar
snart genom en sådan hela staden; hvad skall man icke frukta
når vi få hem sådane Cavaillerer duftin tals?

Dock må man intet hålla mig för så obillig, som skulle
jag intet weta at lemma dem deras rätta wärde, som i affikt
at gjöra sig til fädernes landets tjäns tückelige, använt sina
medel i fremmande orter.

Hvaraf kommer det at många finna intet angenäma-
rende än i lögner och osanning? Den som ljuger på det han må
bedraga andrä i handel och wandel, eller ljuger och stryter på
det han må winna anseende hos andra, har ändå någon affikt
med sin lögner: Och sådane will jag nu intet nämna. Det är et
annat slags folck som förorsakar hos mig förundran. Jag
menar dem som finna sådan smak i osanning, at de aldrig lyf-
ta up munnen til at tala, at icke någon lögner förghyller talet,
fast än det är om helt indifferante saker. Om Lucius går endag
i Sko-

i Skogen, så händer honom så mycket fällsamt, at han en hel månads tid därmed kan löpa. Han blit intet flater däröfver, at man visar honom, det man intet tror hvad han säger. Ja alenast han får lof at roa sig i fred med sina osanningar, talar han ofta illa om sig sief. Och har jag märkt at när sådane blifwa listet uppmuntrade därmedelst at man såds tro dem, falla de i en hufsig extase eller dwala, och deras helahjärta är nogt däröfver nt de fådt en stund lugna dikt.

Det finnes meniskior i världen som gårna willa fällas olyckelige, och som intet skulle hyta det nöjet at blifwa hjärteligen beflagade, med en stor och anseelig lycka.

Damon står väl både hos gamla gitugia, och unga slösaktiga. Den stälta tycker om honom, och den ödmjuka ser honom gierna, Atheister, Indifferentister, onda och goda, sludder så väl som hederligit folck; in summa, han kan sticka sig ibland alla, så at han behagar dem. Den Karlen säger man, är lyckelig, han måste sannerligen haftva et höylegit sinne, samt lärts mycket väl lefva och gjöra sig behagelig: men då man här om dagen berönde honom i et fälskap, frågade en alfrvarsam Man: Monne Damon är därjämte en årlig och redelig Karl?

Lysander är ogudaktig, han lefwer sammets löft och i allehanda odhygder, men han gjör sina Syslor kraft. Derr före berömmes och befordras han af sina förmän. Lucus twärt om är en gudfruktig, stilla och sammetsgran Man, men har just intet alla de gästwor och den quickhet, som Lysander; han får stå stilla 20 År, och se andra gå sig förbi. Hvaraf kommer detta? Jo! kan ske man håller före at Gudsfruktan är et Accidens, som gjör en Karl hvarken sämre eller bättre.

Hvaraf kommer det, at det Ordet From råkat i sändant förakt? Fromheten är, när hon har sit Ursprung af föruftet, den kåraste af alla dygder; och när hon hårrörer af temperamentet, är där det lyckeligaste och nyttigaste sinnet.

Men,

Men, lärer man swara, Fromheten är giärna i fällstap med
ensfaldigheten, och slughet samt illistighet åro gemenligen tekn
til förstånd. Churu fäst denna saken ock må vara, wil jag
dock skrifwa under densamma, ja jag wil ock hålla med at den-
na Regel är utan förbehåld; Men jag sluter därav, at man
hörd föralkta stort Förstånd där före at det har illistighet i föl-
je med sig, och utsäcka Ensfaldigheten, eftter hon är förs-
knippad med Fromhet.

Rulla hela dagen i en wagn, utan at haftwa något at
giöra; gå in i 20 Hus, alenast til at gå ut igen; fläckta med
Solskädren, eller leka med Smusdosan, höra en hop lapparj
och mya tidender, som man dock hört där man kommer i från,
och som man ånnu får höra där man ärnar at fara; tala utan
at haftwa något at såya; Ledas med dem som man kommer til,
at förorsaka ledsamhet; Se 100:de Ansikten, som man intet
bryr sig om, och som åfwens så litet bry sig om os; Giöra 10
Complimenter i hwart hus, och 30 Reverencer: Se det är
hwad man fallar Ceremonielle Visiter.

Fru Clorinda är frist och stark af hälsa, men wil giär-
na synas vara svuk, hon törs intet ut hwarken i bläst eller lungt
väder; varma eller kold förräger hon intet. Ja hon tycker
om, när man ser på henne at hon är svag; hon sitter maktlös
på en stol, fast än hon kunde löpa kapp eller slås med den största
Bondepiga. Hon förargar sig öfver sin Man, om han in-
tet kommer i hog at teva med henne och fråga huru hon mår,
samst beklaga hennes swaga kraffter. Hon lägger sig stundom
på sängen; kommer någon som tycker, at hon har god färg, och
fågnar sig öfwer hennes goda tilstånd bljr hon hierteligen ond,
och säger at det kommer af en heta i Magen. Med et Ord, hen-
nes ro består därj, at alla Människor sticka och fråga huru
hon mår, och giöra sin upwachting med flagande öfwer den
fornåma Fruns siufliga tilstånd.

Stockholm, tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

13.

Tisdag, den 23. Februarii.

Hic vivimus ambitiosa
paupertate omnes

Juv. Sat.

Man hörer hvar och en om swåra Tider flaga,
Men ser dock Ofwerflöd och Xppighet tiltaga.

Ag wille ønska at Juvenalis hafst
fog at säätja detta som blifwer Ofwer-
skrifsten på mit Ark, alenast åt sina
Medborgare. Men hvar rätsint kan
dock se, at det med största skäl kan åfwen bliswa
en beskrifning af vårt närvarande tilstånd.

R

At

At et långsamt Krig tömt ut Rikssens Cassa,
och Innewanarenas förmögenhet, är intet att undra.
Men att vår fattigdom vid närvärande fredsama
och roliga tider intet kan bringa oss til att tänka
på bättre Hushåldning, är en sak som intet står
nog til att beklaga.

Hvem af Eder berömmmer den Hushållare,
som har en wacker fast Ägendorf, men fast än han
ser at hans Revenüer intet räcka til den Stat
han begynt att föra, och således är ifrån är skul-
den ökes, icke desto mindre fortsar dermed, eme-
dan den Credit hans snåla Granne så willigt och
giärna Honom tilbiuder, så länge han ser sin säker-
het i Egendomen, tillucker ögonen på honom, så
at han håldre wil för det närvärande lefwa frifft,
än bry sig om bättre Oeconomie och sparsam-
het, samt tänka på huru det skal gå hans Fa-
mille, när han lägger ögonen tilhopa? Sannerli-
gen ingen talar om denna Mannen, som icke tilli-
ka lastar hans oförsiktighet. Men kommer någon
som visar at vi handla åfwen så, och will råda
oss til försiktig Hushåldning, så draga Vi på Ax-
larne. Saken är klar, at den Egendom Naturen
i vårt f. Fädernesland nederlagt, intet räcker til,
at betala vår närvärande tids myppighet och öfver-
flöd; Ingen är, som icke tilstår det. Men säger
man, se, här är bot; Låt oss bättre använda det
vi

wi hafwa, så gå wi ej alenast ut med Räfningen,
utan spara saker något om Året; Låt os sättja
folket i Landet syfta före, låt os förtjåna den Ar-
betsslön wi gifwa Utländningen för, snart sagt, alt
hwad wi brukta; Låt os noha os med det wi fun-
na tilwärka hemma i Riket: Då knorra somlige,
som ville man stinga dem ut ögonen. År icke det
et prof af en utslocknad fiärlef för det allmåanna bå-
sta? Jag förargar mig när jag betraktar denna
saken, och tilstår at jag aldeles intet begriper,
huru härmad hänger tillsammans. Hvar man
flagar öfwer hyygheten, som hos os går i swang;
Men när hon skal hämmas igenom sådane Warors
betungande, som föda och upmuntra densamma,
så grufwar man sig wärre än om Maten blefwe
enom beröswad. Hwad skulle man sāha om de
aldeles bleime förbudne? Skal man sliuta något
til Fabriquers inrättande, så är det en obeskrif-
welig tunga, men införskrifwes granlåt och dyr-
bare Tyger för 200 å 250 Riksd:lr Stycket, så fla-
gar ingen däröfwer. Den ena grufwar sig mera
än den andra at tiderna åro knappa, han kan in-
tet komma ut med sin Lön eller infomst; Har han
Hustru och barn som skola wisa sig ibland folke, må-
ste de se ut som andra, det är, vara granna, och
räcka sig efter alla de Moden som Utländningen
os föreskrifwer; Och likwäl skria de wärre, än om
et Kätteri wore kommit i Landet, när man wil

gifwa förslager huru sådant skall hämmas. Huru
welen I då at Landet skall försättas i bättre til-
stānd, när wi i gemen, så willigt arbeta på deß
undergång, och hata dem som är gode och väl-
menande, ja sorgfällige om deß hästa? Ja när
många en hafwa försyn at uppenbart bestrida och
lägga sig emot dem, som willa landet väl.

Jag är säker om, at man lärer se snett på det-
ta Arket, när jag redan hört den, som sagt det wa-
ra orimeligt hwad jag tilsörene skrifvit, då jag
rört på denna Strängen, och tykt det vara li:t et
Pasquill. Men så wil jag håldre sanya sanning och
förmådas af sådane, än eftersättja något af den
plikt jag mit Fädernesland är skyldig, och tiga i
en sak, som högsta nöden bör drifwa os: at närmä-
re tänka på. Dock skall det giöra mig ont, om en
så obetänkt Menniska, som vågar sig at tadla
en skrifft, hwilken upmunstrar andra til Omsorg
och åhuga för Fäderneslandet, skulle få losat giö-
ra det, utan dens förewitelse, som hörer at man
intet blyes at förklara sig för mera öm om sit lilla
Interesse än hela Landets Lycka och upkomst, samt
för sin lilla winst befrämja sådan Handel, som med
tiden ruinerar Land och Folck.

Men at åter komma til mit förehastwande;
Sparsamhet tillika med Arbetssamhet äro de enda-
ste Medel, at upprätta och hielpa hwad öfverflöd
och lättia hit in tils nederrifvit och fördärifvat. Ut
tala

tala om det förra bletske alt för widlöftigt, särdeles där jag skulle upräkna all den uppighet hos os
borde indragas; Jag wil altså städna vid prakt
i kläder: Och som näppeligen några Ord eller skrif-
ter kunna uträtta saken, måste en liten uppighet ige-
nom tienlige förordningar hämmas. Aldet twång!
säger mången; Skall man intet så losat våra hwad
man har råd at betala? Mårekh huru kallsinnighe-
ten för det allmänna bästa straxt förråder sig. Jag
wil här alenast anföra för sådane et Exempel huru
man annorstädés hushållar. I Republiquen
Genua har Regeringen til öfverflöds afflaffan-
de ibland andra hållsamma Förordningar stad-
gat at hvarken Adel eller Borgare stall vara eff-
terlätit at våra annat än svart, undantagandes
på Landet.

Käre Landsmän hwad tycken I väl kunde vara an-
ständigare för os, än at willigt och gierna hvar ur sit hus
bortjaga alt öfverflöd?

Man borde förmoda at ingen nekar til / det
ju arbeta är bättre än tigga / förtjana bättre än för-
flöda. Icke desto mindre / som man beflageligen ser veder-
spelet / i ty at man ej anser Publicum med samma Omsorg,
som sin egen Hushåldning / wille jag gierna swara til de ins-
kast som gemenligen gjöras emot Fabriquers och Manufacturers
inrättande hos os. Här hafwer man twenne slags folck at
giöra med. En del är ej nog underrättad om saken / eller
ock komma intet öfverens om sättet, tiden, med mera; med
dem har man intet svårt at giöra, ty som deras åndamål
ändå är godt, så låta de gärna underrätta sig, och sådane
wisan jag til de skrifter som tio effter annan öfver denne
Materien utkommit. De senare äro sådane, som af sin egen

Fördel

Fördel drifwas at kala emot Manufacturer; med dem står ingen ting at uträtta/ de hafwa satt sig före at genom blindt nej/ förtörnadt ansichte/ och hårda ord bemöta desse inrättningar, och således affåra all redig Conference derom. Såya de något/ så går det nästan uth på/ at neka det wj åro Manniskor, därmed at de påstå of intet funna giöra samma bruk af våra lemmar, som andra/ vid Arbete. När man öfvertrygar dem om detta, och visar prof af hwad som gjöres i Landet/ inbillia de dem, som intet wetta bättre, at Fabriqueuren stulit det in ut ifrån, och gifwer det ut för hemväxwit. Biunder man dem til Wåf-Stolen/ at sielvwa se/ så runka de på Hufwudet, och röpa; Act! det går omöjlig-
ligen an hos of. Men lät of fatta andra tankar/ lät of med inbördes Enighet och alfräde gripa Wårfet an; så at wj ej alenast i Orden/ utan åfwen i sielvwa gierningen vis-
sa of gode och Redelige Patrioter; då förmodar jag, at wj under Guds välsignelse snart skola se Riket i et lycksligt
tilstånd.

Bid detta Tillsädet häller jag en otjänligt, at affris-
wa några Ord, som jag läst hos en Engels= Man/ för dem
som inbillia sig, at vårt land är förtränt för flere Invå-
nare/ och i följe därav en kan föda större Antal af Manniskor,
hwilka genom allehandla Fabriquers och Manufacturers In-
rättningar märkligent tiltaga. Man kunde fuller visa så-
dane, at mycket folck ibland of gå fåfänge/ men jag vil läm-
na det/ och visa genom hans Discours, at myckenhet af folck
är et Rikes största och säkraste Rikedom.

Hans Ord lyda sälunda:

Man märcker, säger han, gemenligen, at
” folcket lefwa hynkeligast i de fruktbaraste Länden,
” och lika som Åsnan i Fabeln, dö af Hunger
” mitt i deras öfverflöd. Det står fast, at alena
” De Fattige, hwilka giöra största Delen af en
,, Nation,

Nation, arbete, på det de måge funna lese " "
wa, och när deſſe funna förtjåna i twå da- " "
gar så mycket de eländigt hela Weckan fun- " "
na slåpa sig fram med, lära de knapt för- " "
mås at arbeta de öfrige Dagarn, men då " "
funna de knapt af de twenne dagars arbete " "
betala ſina Utlagor til Publicum. Här san- " "
nas Hefiodi underliga Ordspråk, Hålfſten " "
år mer än det hela; Och i den Politiske " "
Räkningen är ingen ting sâkrare, emedan et " "
Antal Menniskor må mycket bättre i et wist " "
utrymme af Land, än om de skulle få et ån- " "
nu så stort. Och altså tror jag at Riddaren " "
Guillaume Petry intet talt orimmeligit, när " "
han sagt, at om hela Skottland och Irland " "
blefwe af Hafswet födränkte, där man alenast " "
kunde bârga folket och föra til Engeland, ſkul- " "
le åndå Konungen och Engelska Nationen " "
blj rikare, fast man på köpet ersatte de förras " "
ledne ſlada.

Gjör nu myckenheten af Folk et Lands ri- " "
kedom så är en Man som har ¹⁰ Barn, sit Få- " "
dernesland mycket nyttigare, än den som för- " "
öker det med et stycke Land. Man kan intet ne- " "
ta at ju Konung Ludvig den XIV. lagt ſto- " "
ra Prowinzer til ſit Rike; Men när Philarith- " "
mus "

„ mus flagar med skål, at denne Herren
„ hade intet sedan så många Undersåtare,
„ som tilförene, så är klart hwadan det kom,
„ at Konung Ludvigs Armée intet var så
„ stor som förr, eller så beklädd och betalt. Det
„ står altså at sluta, at han så väl genom sine
„ Undersåtares Förlust, som de nye Provin-
„ herne blef fattig.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Sedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

14.

Tjödtag, den 2. Martii.

Strenua nos exercet inertia,

Horatius.

Wj tyckas ha den tappra föresaz
At aldrig flit hos os skal finna plac.

Hörlät mig gunstige Lässare / at jag går i dag kan
Se ske något ifrån min föresaz. Men jag har
den största Ursäkt en Manniskia någonsin kan
förebåra: Jag drifves därtil af en uprichtig kärlek
för mit Fädernesland.

O

Jag

Slg har några gånger eftter mit
förmågo budit til at upmuntra
hos hvar och en af mine f. Lands-
män åhuga och omsorg för det allmåanna
bästa. Jag har fört att öfverthyga dem
däröm, at det är en sak, som utom annat,
deras egen kårlek förbinder dem til. Wid
tilfalle har jag wisat huru wi kunna sättja
denna hårliga dygden i Wårket. Nemligent,
når wi med alftware i enighet arbeta på at
förbättra vårt Rikes Hushåldning, utan
afseende på vår enskylte Nyttta, ty det är
räcka profwet af en redelig Patriot. Men
kan jag genom en Handel som drager utur
Riket årligen 100000 Rdl:r winna 2000
eller mera, och således för denna Winsten
befordrar samma skadeliga Handel ? dömt
sielf om jag bör båra det Ramnet.

Nu wil jag intet uppehålla mig med,
at widlöftigt demonstrera så flara safer,
utan gå straxt til mit ämne!

Är icke det en neslig lättja hos os? Vi
sör-

förfärliga i allehanda saker utifrån; och låta
unga friska Människor gå fåsänge, eller tig-
ga i Landet. Det finnes snart sagt ingen Ort
i Världen, hvaräst vi icke föda Handtvärka-
re med våra penningar; Och våra fattiga
barn få, ej alenast til Nifets stora och obote-
liga Skada, utan ock Guds förtörnelse, lära
ingenting; Såg om du kan hålla detta för
en sak som man bör längre se på utan att låg-
ga handen vid: Wore det icke bättre at fö-
da dese Människor hemma, och således be-
hålla Penningarne i Nifet. Vi våra Ut-
ländska Ur; Guldsmeds - Arbete inkommer
årligen för stora Penninge-Summor; främ-
mande Gördelmakare fourniera alla våra
Kryddbodar och Mängelske Stolar med
Kram. Smedar sylla alla Bodar med
smått och fint smide, och alla sådane saker
draga ut en forträffelig stor Arbets - Lön.
Men det som vårre år, bord, skåp, stolar
och Tråvärke skal gjöras åt os i Engelland
och Holland; Ja Stor skola ifrån Engelland

Frankrike och Tyskland hämtas: Alt förtiga
alt annat.

Jag sågnar mig hierteligen dåröfwer
at många ibland os finnas af hwilcas Dis-
courser jag hörer, det de tala wäldelegen
för Fabriquer och Manufacturer, de hål-
la före at man bör med Privilegier och för-
måner locka in främmande, med mera. Men,
såja de, sådane Intråtningar bora intet in-
commodera och gravera Landet; Låt
Handtwärfarena arbeta så, at de stånga
ut de främmande Varor, ty elliest förorsa-
kas en alt för stor dyrhet i Landet. Kan du
pålägga mig, såja de, at fiöpa något dyra-
re hos en Swäns Handtwärksman, än jag
kan få det i Französ-Boden före? Våra
Handtwärfare gjöra hwärcken så godt ar-
bete, eller gifwa de så godt fiöp; desutan
har jag straxt i Boden hwad jag behöfwer;
hos våra Handtwärcksmän får jag löpa
hundrade gånger innan wi få arbetet utur
händerne. Ney holla! wil han intet arbe-
ta

ta så jag är nögd; Jag handlar väl med Utlännin-
gen.

Når våra Handtwärck komma i det stånd som de åro
utom Lands, då är tjd nog at jag går til dem. En Handt-
wärckare går hos os på Caffe-Huset om Morgonen, Efters-
middagen på Kiållaren, och lefwer i alt efter sin Commoditē;
Hans Hustru och Barn braska i Damnast och Silke, och
se ut som Adelige Fruentimmer: Skal jag betala hans ar-
bete offiåligt på det han må kunna hålla sin Stat? Om jag,
til Exempel, låter sätta en Nagel i en Knif, eller Torn i et
Spänne, prætenderar han mera därföre, än hela Knifen el-
ler Spännet kostar, sedan Tull och Frackt åro betalte. Med
mera.

Jag wore obillig om jag i detta toge våra Handt-
wärckares parti an; Du har til sidorre delen orsak at flaga,
om icke i altsammans. Men märck, därföre skal man intet
släppa händerne, och se därpå. Det går väl så til wärld-
sens ånda, om ingen bryr sig däröm. Men så är det också
vist at som Debiten och afgången af Wahrerne nødwändigt
måste giöra billigt pris, så följer därav, at så länge Utlännin-
gen, soin i allehanda Manufacturer ånnu öfvergår os, får läf
at föra os dem på halsen, kan man intet föreställa sig, at vå-
re Handtwärck kunna komma til deras önskade fullkomlig-
het. Och det är förmyncket begårt, at den Handtwärckaren,
som säljer Halfparten mindre, skal kunna hålla köp med den
som arbetar dubbelt emot honom. Til Exempel, om en Hatt-
makare säljer 2000 stycken Hattar om Året, är klart at han
kan gifwa hättre köp, än när han alenast blißver af med
några 100, och så vidare. Se således måste wi först tilse at
Handtwärckaren får nog giöra, och sedan kan man forekom-
ma dyrheten som utom dess af sig siefv då fäller. Nu til at
upphelpa våra Hantwärckerier, är ingen annan utväg än
til at beläggga de främmande Manufacturer med 20 a 30 Pro-
Cents

Cents afgift, man må sätta häremot hvad man wil; Och
samma Maxime har alla kloka Nationer brukat, när de velat
uteslänga främmande Handtvärck, som med många Exem-
pel kan bewisas.

More Publicum i det tilstånd at en anseelig fond fun-
de tagas, hvaraf Handtvärcks-Man förlades, och Wah-
ror upptiöptes, så behöfde man kan se intet griva til detta
Medlet; Men nu är det beklageligen ej så stort förråd i den
Publique Cassan. Den som påstår at Handtvärkaren skal
straxt stappa tilsäcklig ymnoghet af Wahror, och förbinda
sig at med Utlåningen hålla pris, begärer med detsamma
en omöyelig ting, nemligen et förlag som man aldrig kan
präsupponera at de åga. Skulle i förstone de Inlandste
Manufacturer falla något dyrare, än man kan förskrifwa
dem före utifrån, så lärer ju hvar och en redelig Patriot det
giårna tåla, när han ser Penningarne blifwa i Riket, och
den Roulleringen som är emellan Folket, breder dem väl
sedan omkring. Annu en svårighet: När utrikes Manufactur-
er uteslängas, förlorar Konungen anseenlighit i sin Tull.
Jag tör fuller hållas före at roa mig med en Bagatelle, när
jag wil svara på et så barnsligt Intast. Dock wil jag för-
deras full som intet förstå denne saken, wisa, huru härmad
hänger tillsammans. Af alla utrikes Manufacturer wil jag
räkna at Kongen får 15 Pro-Centò i Tull, fast än det intet
går så högt öfwer Husvudet, den ena betalar mera, den
andra mindre; När Kongen får 15 R:dlr gå 85 R:dlr til Utl-
åningen, sedan Subtraheras deraf hvad rå ämnet är vårdt
i sådane Manufacturer, hvartil wi en sifre åga Rudimaterien,
och som sig til gansta litet bestiger emot Arbets-Lönen. När
nu således Riket blir årl. så anseeligen rikare af denna sto-
ra besparning, ho ser icke, at Kongen då har större tillgång
til Penningar när han behöfver, än nu? Om Handtvär-
kare hemma blefwo så anseeligen fördökte, och gjorde de Ut-
slyder

Styrsder til deras Kong åt hvilken de arbeta, och eytisen från
mande Øfverhet, monne det intet skulle fylla Brissten i
Tullen.

Jag wil binda til at med en liknelse förklara saken.

En Herre som lefwer af sine Revenuer, har Gods och
Gårdar med härlige förmåner; Hans Cammererare, In-
spectör och Fougde upbåra Råntorne; Herren har en wif
Stat, så mycket kostar Taffeln, så mycket Löningarné och hans
Betjente, &c. Staten är större än Inkomsterne (som ty wäre
i vårt Land) han måste assignera på tillskommande Års rånt-
ta, och så vidare. Hans wän kommer och ser hans Hus-
håldning. Frågar hwi han, som kan giöra sig så mycken
Profit af sina härliga lägenheter, sätter sig i gjald? Ja, säger
denna forra, jag spår och jag knappar alt hwad jag kan,
men mina oumgångeliga Utgifter tar swa mera, än inkome-
sterne sig bestiga. Jag räknar och jag calculerar så jag blir
rätt nu ye i Hufwudet, men måste låta det därvid bero.
Käre, säger den Herrens wän, låt se om icke du hushållar
illa? Til Exempel, du säljer Stockar och Timmer för en lum-
pen Pennig, andra såga och du köper dyra Bråder af dem
når du behöfwer; Du säljer Spannål, och köper Midl.
Har icke du Ström och Fall? Hvarfore inrättar du intet
Midl-och Säge-Quarnar? Ditt Folck gå lata; Jagser i dis-
na Råkningar at din Fogde köper Kialckor, Wagnar, Släs-
dor, och annan Redskap af Grammarne, låt dem arbeta som
andra giöra. Du låter en främmande Smid giöra alt det
Smide du behöfwer, köp sielf Stång - Jern och låt giöra
smidet hos dig; En så illa inrättad Oeconomie kan aldrig
annat än ruinera dig, om du än hade flere Gods. Du wet-
sielf at det lilla Såterjet som ligger brede vid dig, har in-
tet de förmåner som dit stora Gods, men se, en god hushåld-
ning giör at det kostar mera af sig än alla dina Gårdar. Kan
du icke låta brygga och bränna af din såd; Inrätta Krokar för

sbr resande folk med mera, då winner du 100de Pro-Centò på din
Spanmål, förutan mycket annat, som du funde göra dig till nyttा.
Hvars före flagar du då här du kan hafva det bättre? Herren talar
med sitt folck däröm; Cammereraren står väl med sin Herres Granne,
som har Quarn bredewid; Inspectoren får vid dese nya Inrättnin-
gar besvär; Fogden stöter just heller intet om att så tidt och ofta lig-
ga folcket på Hålarne. De afråda Herren. Nå, säjer den ena, nog
vet jag at Herren intet wil bli orvän med Hr. Snål, hvad skulle han
tycka om Herren bygde Quarnar så här brede vid honom? Sal. Her-
ren, säyer Fogden den gamla ***, ja! Herrens sal. Farfar, (GUD
frögde Siälén,) hade väl en gång en Landslöpare som ville ta på sig
at inrätta både Quarnar och Hårdar, men sen han hade narrat Herren
at kasta bort Penningar, blef intet mera af, och sen kom Kriget då
skulle Herren följa ut med Arméen. Gud vet hvem har styrkt Herren
at taga sig sådant Bryderi på. Ja, säyer Inspectoren, som står der
brede vid, tank täcka påfund de wela inbilla Herren! får icke Herren
så många Penningar af Bryggaren i Stockholm för Säd; Jag tror
Skogen har i År väl importerat Herren 300:de Daler. Om en
äntlig skal köpa några Dolffter Bråder, så kan ret, Gud bewara Her-
ren, intet göra honom fattig. Men om Herren hade tagit sig täcke
arbete före här Eiderne woed bättre, så hade det så kunnat vara en
sat, nu är alt för svårt at få i hop så ogräselig mycket Penningar.
Gud bewara mig, Herrens Handelsmän i Staden wet jag gjärna
ger Herren så mycket han någonsin behöfver på tilkommande Års
gröda. Och jag wet desutan en wiß Man som sade mig, at om Her-
ren ville taga Penningar för en Ekparec skulle han gjärna tjåna
Herren. Med mera sådant. Dese Betjenter fingo hwardera litet
til Tacksamhet för deras besvär när de förde in Herrens Effecter,
där före stodo de emot dese Desseiner. Folier Herren sins Wåns
råd kan han betala sin Giäld och förtjåna Penningar; Lyder Han
sine egenmyttige Betjente, går han på slutet från hela Egendomen.

Min Låsare, applicera detta som du hälst behagar. Jag beder
alenast til et slut, at vi så laga at man ej må få orsak at en gång likna
os vid dem, som stå och gapa på et lutande Hus, til dess det nedfallit,
utan at röra sig, sättia stoltor under, och arbeta på dess upphielpande.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Sedolårande MERCURIUS

Andra Selen.

ANNO

1731.

N:o

15.

Tisdag, den 9. Martii.

Nunquam aliud Natura , aliud Sapientia dixit.

Juvenalis.

Naturen och Förmusst ey följes af os mera.

Ty Modets galna Lag vår Lefnad skal regera.

MOdet är den Envåldige Härskarinna, hwars wälde och Tyrannie en dårskap, som jag intet wet at nämna, underlagt snart sagt Os alleſam-mans

mans. Hwartil bruka Månnisforne För-
nusstet? Borde intet detta Himmelsska
Liuset förelýsa dem i deras giärningar?
Rey! Modet, en Dunst, som målas dem
för ögonen, skal ha mera at såha. Naturen
och förnusstet wilja, at Kroppen mot Kiöld
och beta skal förvaras med Kläder och det
ware snart bestålt. Men Modet har lårt
os at hafwa mycket bekymmer och omsorg
om huru vi skola flåda och pryda os med
Lapperi, och at så mycket mera segra öfwer
de forra, förestrifwer det os sådane Reglor
som ofta strida twårt emot Naturen och
fornusstet? Til Exempel.

Naturen och förnusstet såha, när det
är kalt, flåd dig så at du intet fryser, och
conservera din hälsa. Modet säger, det
är plumpt, du kan fuller, om jag så besal-
ler, våra Wintertekn i din drägt, men in-
tet mera. Låt Kläderna, Kiolden til för-
tret, vara öpne för Bröstet; Låt Muffen
intet vara större än Fingren så där i rum;
Låt

Låt Halsen ner på ryggen vara bar , med
mera. Fäst man fryster , så at härtat dan-
sar i Bröstet , skal man rätta sig efter
Modet.

Naturen och förnuftet säga , gjör så
dina Kläder , at de åro dig bequämlice ; Mo-
det twärt um , twingar osz at dragas och
plågas med allehanda besvärlige dräkter.
Jag wil dem alla en upräkna , och jag skul-
le kan ske förarga Folck därmed , ty jag wet
at en Petit Maitre är så mån om Smitten
på sina stora Upslag , som et Fruentimmer
om den Frihet at årligen så nagot utwidga
Styfciortelen. xc.

Naturen och förnuftet wil at wi sko-
la åta och dricka til vår Nödturft och up-
pehälle , det går åsven fort. Modet wil
at wij skola hafwa många Rätter , lär osz
1000:de Maner at tillaga Maten , ger osz
förslag pådrycker; Och wij , at gjöra Modet
til behag , åta och supa osz til döds åtmin-
stone är det flart at Modet i åta och dricka

ni för tiden drager os många Siukdomar på halsen, och
casenligen förförer lifvet. Ja, jag tror at Koeklar och Gå-
stebud haftwa i Werlden tagit lifvet af flera rika och stora
Herrar, än man sig någonsin kan föreställa.

Naturen och Fornufftet råder til at arbeta och röra Kroppen. Modet säger, det är gement, sitt stilla och tag emot
främmande, roa dig med dem, lär dig spela Kort, så kan du
altid ha något för händer. Vil du åntlig ut, så åk, brukad din
commodite, låt intet väder blåsa på dig, det sätter hyn,
och derangerar din Coësture; Vi gjöra så tils Blodet rutt-
nar i Kroppen, och Siukdomar hopetals antasta hälstan.

Jag kunde åfwen här visa at Modet på et grymt sätt
regerar och utöfwer sitt Tyrannie åfwer fornufftet, och ser
man därav prof ey alenast hos de alwarsamme Philosopher,
utan åfwen det jag fasar at nämna, ofta i sielvwa Religionen.
Men min föresätz tillåter det intet denna gången.

Modets Grund-Regel är denne: Jag skal intet gjöra
dig ledse vid mig, jag skal altid söka at roa dig med något nytt.
Var du alenast uppmärksam at taga vara på mina Lagar,
ehuru underliga de ock i förstone kunna dig förekomma, och
skynda dig at vårcsiälla dem ju förr ju håldre.

Men hwad bryr Folcket sig om Naturen och fornufftet?

Modet gjör i våra Hushåld stor skada. Huru då?
Jag ser snart sagt hwem jag råkar, tankfull, och vid tilfrå-
gan hwadan det kommer, märcker jag på swaret/ at Pennin-
ge-sorgen plågar Folcket. K. Låfare! Modet är en stor Orsak
til denne klagan. Ty tänck siels; den har nu kommit tåmmel.
Wida hos os som kan haftwa 10 à 150 Daler Sölfverm:ts in-
komst om åhret, och det räcker omdyfelsen til at underhålla
bordet, om man skal lefwa som Folck, det är, rätta sig efter
Modet. Nog blefwe dumätt af en eller 2 Rätter, och ginge
du ut med saken, om du intet wille gjöra Modet til wilhes.
Sedan skal ock Fruen hållas ester Modet i Kläder; det är in-
tet

tet sätta när en Aln Eng kostar 50 à 60 Daler; Hon skal
hafwa Håstar och Wagn, Det är så Modet, och fölgakteligen
2 à 3 Dränger, hon skal hafwa Spel-Penningar, Jouveler,
Franska och Engelsta Nipper, med mera. Jag städnar med
at räkna upp alt det öfriga, och gruswar mig när jag tänker
efter hvor det skal tagas: Hwad skal den Stackarn gjöra
som är i detta tilstånd? Men, svarar man', predika för
Qwinfolcken, de åro int:t nögde med dine Moraler. Jag tror
det ock; Men så påstår jag at våra Männer kunde med godt
maner mycket förekomma. De förnåma genom Exempel fun-
de uträffa mycket godt, om de kommo öfwerens att utesättan-
ga orödigt öfverflöd urur sina Hus. Tåckt man på hwad för
hederligt och förnåmt Fruentummer gingo på Gatan för
högst 50 à 60 år tilbakars i Stockholm? Då såg Fruen efter
sitt Hushåld i stället förut åka kring Staden dageligen och
gjöra Visiter, roade sig med spinräcken eller annat dyligt i
stället för koort. Monne de woro sämre än denne tidens gran-
gärningar som med flyktighet och hoppighet i Kläder och lef-
werne sättia Mannen i ångslan öfwer Penningar, i Gåld öf-
wer Öronen, och sig med Barnen i Olägenhet efter hans död?
Monne unga friska Menniskian intet skulle orka gå til Kyrkan
och sina Wänner, och skulle Gatorne icke vara nog snygga der-
till, så kunde de snart blifwa, om Vigorne i Huset, (Jung-
fruerne skulle jag säga) lade af sina målade Skor, och Drän-
garne sina Manchetter, medan de gjöra rent hvor för sina
Husbonders Hus, som förr i världen stodt; och de många tig-
giarena fingo en liten Penning för sitt Omak. Monne nå-
gon Paris skulle röfwa bort denne Helenam liusa dagen på
Gatan, om hon intet hade en hop Drängar til følse?

Hwi bryr man sig om andra? täncker mängen; Får
icke hvor ochen gjöra som han wil i sit behag? den som illa hus-
hållar har sielfwarz der af, när han så wil hafwa, hwad går
det dig an? Jag svarar, det är ingen privat Sak, utan detta

All=

angår Os alla. Rikets seder af sådan Hushållning. Ty när
Invånarena i et Land, hvar på sitt sätt, förtåra mera än In-
komsterne tåla, blir Landet änteligen utarmat. Nu säger du;
Intet kan man prætendera at jag och min Hustru alena skola
förläga os ifrån andra, jag får då hetta Mas och Girug, ja obe-
lefwad; Ey heller gör det särdeles til Saken om en eller an-
nan spar, när elljest öfwer alt de öfrige slösa och prunka åhr
ifrån åhr mer och mer. Jag måste lämna dig rått. Det är
jant, igenom Förordningar hvarefter alla böra sig rätta, är
Saken båst hulpen. Här bör jag först nämna, at hvor och
en redelig Patriot erkänner med all underänig tacksljelse den
nådige Omsorg som vår K. öfwerhet behagat visa om Rikets
välstånd, åfwenderutinnan at många nyttiga Förordningar
til öfwerflöds hämmande tjd efter annan utkommit; Men
Modet har oaktadt alt detta, låtit dageligen alt mer och mer se
sin makt igenom slike hälsosamme Förordningars illuderande,
som jag med några Ord vil nämna. Til Exempel, utrikes
Fruct, Confiturer, och dyra Wjner åro förbudne at införas;
En god Förordning! Men Wjn-drickandet tager ändå åhr
ifrån åhr til, och drager en alenast mycket Penningar utur
Riket utan stadar hållan på Folcket otroligen. Dersöre borde
man kan ske beläggjar Wjner med dubbel Tull eller Accise.
Wårkan håraf wore den, at wj drucko mindre och det bekom
både pungen och hålsan väl. Hwad öfwerflöd i Mat angår,
så lärer näppeligen mera härvid stå at göra, emedan den som
har lust at vara sparsam vid sit bord, kan det mycket väl gö-
ra, utan at rätta sig efter andra, han kan ju låta bli swa at
biuda främmande; Om icke til åfwentyrs ett visst an-
tal Rätter kunde förestrifwas vid Gåstabud, så at til
Exempel, ingen skal få los at ha swa mera än 3. högst
4. Rätter på Bordet. Guld och Solsilver på Kläder är
förbudit at båra, Borcader, Spehar, &c. Hwad det för-
sta widkommer så lefves fuller därefter, men hwad skal
man

man säga om det sednare. Man förer oss samma thger på
halßen under andra Nämni, eller andra dyrare; Uddar kostar
nu mera än Spehar, och så vidare: Med Edert loft. Lands-
Män wil jag säga min osörgripeliga Mening, kunde man in-
tet där före förbiuda både Spehar och Uddar? Och som til åf-
wendyrs det uproriska Modet torde genom shdda Möror och
Rimor ic. illudera en sådan Förrordning, kan man ju på en
gång förbiuda att båra annat än Slät Nåttel-och Canumar-
duk. Vidare, förbiudag Brocader så få wj in Triumphanten.
förbiudas de, så få wj Sanspareiller och så bort åt. Där före
vore häst att förbiuda alt brokot Tyg at båras eftter en wih
tids föllopp, så kan det ut silitas som redan Gud bättre! så hin-
nogt är inne i Landet. Här kommer den utsletne Frågan,
hvar skola wi taga Silkes-Tyg och Kläden ifrån? När det
intet fabriceras i Riket, skal det hemtas ifrån främmande
Orter; Man wil förbiuda det man intet kan umbåra ic. Jag
tror osörgripeligen, at om wj skulle taga Resolution, och
belägga främmande Fabriquer med 25. à 30 proCent skulle in-
genbrist bli i Landet, då kunde Fabriqueuren våga at gå i för-
stätt, och sättja Folket i arbete, som elliest aldrig ffer. Nog
giöres snart det wj behöfwa, och at taxera öfverflöd, åt al-
drig orådeligit, den som tror at Fabriqueurernes Pungar skul-
le då spricka af Ducater kan åfvenwäl inråcka dylita vårce,
Profiten lockar väl Folket. Utom deß kan man väl få råd före
at Reglera deras köp. Et wist antal Wagnar äro vid Begrav-
ningar förefrefne. Men hvarjom och enom står ånnu fritt at
lägga sig til Hästar och Wagn; Kunde man intet åtminstone
belägga hvar Wagn med 20, 30, 40, à 50 Rdaler? Den som
har lust at lefva stort, låt honom betala. De dro så bequäme
säfer man, det wore alt för obilligt. Ja, så säger Modet.
Men vår Cassa säger intet så, ej heller Naturen och Förr-
nusstet. Låt dem bruka Chaiser och Port-Chaiser som in-
tet orka gå. De unga behöfwa sådana Instrumenter intet.

Frå

Fråga efter huru våra Förfäder gjorde. De gingo til fots och hade merai Pungen ån vi. De spaßerade til fots och betalte deras skuld. Vi åka i Wagnar med Laqueijer och sända våra Creditorer fulla med Orenlighet. Nog kunde bewisas hwad Stockholms Wagnar stada Landet, med Goder som föres in ic. Men det som vårst är, de onödige Drän-garne; Unga Karlar tagas ju ifrån nyttigt Arbete och lära sig i Staden ingen ting annat än stå på Wagnen och låta up Wagns-Dören, pudra sig och gå gramma, tänken sedan hwad Folck af sådane lärer blifwa.

Där jag tal'ar om det misbruk Modet gjör, och den sada vi i gemen därav lida/ bdr jag åfwen påminna at en ale-nast ombytet af tyger och Etoffer drager bort mycket Pennin-gar, utan de hastiga SifstenModet och förestrifwer i faconerne på dräckten, betungar jämwäl Folcket på et alt för eftertän-keligt sätt. Tånek, sirart Modet wil hafwa sidrre eller min-nre Knappar eller Knapphåll, Upplag och bröst, flere eller min-dre rynkor i Sidorne ic. år Klädning aldeles obruklig, fast än han wore en half sletten. Men så sår också detta at hielpa, om en wiß Modell på Rese-så wål som Stats-Kläder för bågge Koenen gafs til Skräddare-Ambetet, med tillsjelse, at ingen skulle understå sig at gjöra någon ändring däruti utan til alla delar lika med Mönstret vid ansenligt wite och Straff. Men emedan mit Ark är fullt, måste jag lämna mitt åmne: Jag har alenast nämt detta til at gjöra en eftertanck a hos mina Låsare i en så angelägen sak, och önskar at man wille gifwa flere och tienligare förslag, om deſse intet skulle winna appro-bation och bifall. Fructten deraf skulle blifwa, at bortdrifwa ifrån os flyktighet och fåfeng yppighet och jämte våra be-rövärdre Förfäders alswarsamhet och årbarhet åter få den Wälsignelse och Rikedom som giort dem mäktige och lyckelige.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Sedolårande MERCURIUS

Andra Selen.

ANNO

1731.

N:o

16.

Tjödtag, den 16. Martii.

Concordia Discors.

Horatius.

Den ena säjer nej, den andra säjer ja.
Ock bågge säja sig et åndamål dock ha.

GAg hade i dag ännat skrifwa en helt annan Discours,
men följande tvenne bref hafwa gifvit Anledning
at åndra min föresah.

Til den Sedolårande Mercurius.

GAg hade giärna önskat at få utarbeta något som wid närs-
varande tid kunde lända til Publici gagn, men jag har
mäst låta det ånu wid uppsåtet stadna/ emedan mine mång-
faldige

faldige syflor ei lämnat mig så mycken tjd. Til en begynnelse
af vår Correspondence tager jag mig den friheten at insända
innelyste översättning min Herre tilhanda / med tiānstl.
begåran at densamma vid tillfälle måtte få föllja med min
Herres Ark; Jag önskar at Folket hos oz ville en gång
öpna ögonen och se huru igenom Manufacturers och Fabriuers
invärtande, Riket ei alenast ånnu kan undgå den förestående yt-
tersta Ruin, utan ock iståtlet en förträffelig winst och Rikedom
säkert förhoppas. Jag förblifver

Min Herres. &c.

DEMOCRITUS PATRIOTÆ

Extract utur en Tractat, kallad, die ge-
prüfete Gold-Grube. Erhft Anno 1719.
Pag. 53. §. 6.

Sm jag alenast til någon liten del
skulle willja visa den obeskrifweli-
ga nyttan et Land tilslyter af han-
dels och Manufacturers invärtande, torde
jag misbruка den benigne Låsarens tåla-
mod. Någre om gewinsten öme Handlande,
hwilck a föra alla penningar utur Landet, och
med Utlandsta Bahror bringa Adelen och
andra, ja hela Landet i yttersta Armod
och Fattigdom, sättja sig fuller mätta emot
sådane

sådane hållosamme wärk, och wetä at be-
stylla de hemgiorde Manufacturer för ota-
lige fel, af fruktan, at genom sådane Ma-
nufactur-Hus inrättande, dem torde be-
tagas tillfälle at skinna Solcket efter eget be-
bag på utländska waror, och at draga åt sig
hela Landets förmögenhet. Dåraf se wi,
at när wijd Landets sammankomster det ta-
las om Utländska Warors forbod, de store
Handels-Städer sättia sig där emot med
många sammings lika föreställningar, som
dock mer ahswa afseende på en enda Stads
ån hela Landets båsta. Dock lärer hwar
och en råttsinnad och sit Sådernesland ål-
skande, tilstå, at Manufacturers inrätt-
ning och främmande Warors forbåd åro de
enda medel, hwarigenom et Rike af ytter-
sta armod befrias och i önsfeligit Wälstånd
forsättjas kan. Emedlertid är at beflaga,
at Våra Finnewänare sig lika som
sammanswurit, at giöra Utlämningen
rif, men sig sieliswa fattige.

Til den Sedolärande MERCURIUS.

Ag ser af de Discourser min Herre några gånger utgif-
vit, at min Herre är en stor wän af Manufacturer
och Fabriquer. Jag handlar med utländset fram, och i
föllje därav, är en af dem, som nu förtiden hållas före driftwa
en stadelig och til Rikets undergång ländande handel: Icke
desto mindre, unnar jag mit Fädernes land så godt som någon
annan, och är försäkrad om, at där alla more sā redelige Pa-
trioter som jag, hvarcken egenhyttig eller stadelig handel
fusse driftwas eller patrocineras. Jag tillstår at wj
Swänsta hämta ut ifrån både nödige och omingängelige,
samt onödige och öfverflödige waror, men det står ju hwar-
om och enom fritt at förskrifwa sig in, hwad honom hälst
lyster. Om intet köpmannen lagar så, at han har för-
råd af det Folcket wela hafwa, så de det wål åndå. Fa-
briquer åro heller intet ännu i Landet inrättade, så at de
kunna fournera våra bodar, ej heller lärer det bli fwa me-
ra af ån Ord. K. såg då, hwem är närmare at taga win-
sten af sådane warors försäljning? wj betala Contributioner
och dryga utgifter därav, och den myckenhet af oss är, lär
intet tillåta sinneri på godset; wj intet den ena gifwa köp,
så ger fuller den andra. Jag addresserar mig til min Her-
re, och utbeder mig den Wran at widare få correspondera
med honom, esfter jag sedt at min Herre i sin skrifart bru-
kar mycken Moderation, hvilket också gjordt at jag har til
min Herre det förtroende, at han aldrig på et för hårt sätt
lärer angripa et stånd, som likwäl ej lärer kunna umbåras
så länge undersätarena behöfwa ifrån andra Ortet de waror
wj införskrifwa. Jag förblifwer med nöye

Min Herres, &c.

SINCERUS PATRIOTA.

Den,

BEn stiljackettighet som finnes emellan mine Correspondenter, visar sig hvar dag ibland Golcket hos osz. Den ena som en god och redlig Patriot, beklagar at wi intet hushålla rätt, at wi försumma och förackta de sleg som höra tagas om Riket någonsin skal upphelpas, at wi intet visa osz nog ömme och sorgfällige om Manufacturer och Fabriquer, med mera. Den andra dundrar ösver Handelens förtryck och betungade, han fructtar före at nya inrättningar hos osz aldrig lära lyckas, man har därav så många Prof, säger han, wi hafwa heller intet Penningar at våga så frist, med dylikt annat som jag sielf lednar at uppräkna, och fructtar torde gjör a dig, min Låsare, ledse at mera höra och se. Bägge tala för Fäderneslandet. Men hade wij i samling alle et åndamål, wore ogiörligt at wij kunde vara så oense; Jag sluter härav wi måtte liuga, och bruка det Ordet Allmänna basta, til at därmed gjöra våre egennyttige assikter så mycket mera klenbare. Den som wil besordra åndamålet, besordrar också giärnade Medel som til samma åndamåls årnäende tiåna. At intet rätt förstå en sak kan ursäktas, och således kan fuller någon mishållighet stundom uppkomma åfwen dem emellan angående Medlen, som syftta på et åndamål. Jag tiltalar alt där före intet dem hårdt, som af osörfarenhet, eller okunnoghet, ja af förutsattade Meningar och gaminal inrootad Wahna förforde, gjöra någon svårighet vid dylika Medel, innan de få en hättre Kundskap. Men at sluta Hgon och Hron til, när det giäller en så angelägen sak, neml. hela Rikets wälfaerd, at således intet willa se eller höra når man wil horitaga de twiswelsmål som ligga i vägen, at utan skal ropa om omöjelighet, är en sak som intet kan eller bör ursäktas.

K. Lands-Män; Jag för min ringa dehl lärer nu snart sluta mina Discourser angående denne Saken, emedan jag intet har särdeles lång tid at skrifwa, och jag har dessför innan

innen mycket annat som jag ville meddela Eder : Defutan
önskade jag at det lilla jag redan i välmening härvid arbe-
tat, ey måtte vara förmynket, i anseende til den ringa våre-
kan jag emot all förmordan sedt därav. Jag tänckte i förstone,
då jag tog Pennan i handen, at okunnoghet skulle blifwa min
mäktigaste Fiende, när jag ville inlata mig i Discourser om
hushållningens förbättringe i vårt Land. Men jag felade
vida. Nu ser jag at Lättja, Högfård och Yppighet, Egen-
nyttighet, afwundsiuka, &c. åro hvor för sig mäktigare, och
at hvor och en af dese Motståndare redan wärfvat sig en an-
senlig hielp. Lättjan gjör at vi åro så fräckeligen or-
fölse, otillgåne och rådlöse. Sannerligen, när man
talar om Manufacturers och Fabriques inrättande, kan jag
ey anse en stor del ibland os annorledes, än somliga Bönder,
särdeles de som bonår in til Städer ; Kommer man på Wå-
gen med en sådan Stackare, oec et Hul, eller något annat
går sonder, står han, klär sig i Hufvudet, grufvar sig,
gnäller och gråter, springer omkring, gapar på det söndriga,
swår kan se på det som intet hölt bättre, och på den som gjort
täcken Redskap, med mera, men taga uti och bota stadan,
så mycket kan han intet komma sig til råda. Just så båra som-
liga sig åt hos os; Nog wore det väl, sägta de, at Manufactu-
rer och Fabriquer inrättades hos os, men vi kunnia intet gjöra
som andra, vi förstå intet så mycket, vi åro intet så händige,
det går hos os intet så an, vi haftwa inga Penningar, &c.

O! at en sådan rådlös Man ville tiga och grufva sig i
tanckarne, så gjorde han väl; Men nu gjör hans gnällande
så mycket at andra åfwen tro det varo omöjeligt, och sålunda
lämnas Kiärran i Örenligheten.

Högfård och Yppighet törs jag snart intet mer tala
om, jag är redan i så slåt Credit hos en del Stockholms Fruen-
timmer och Cavallerer, at de intet wela se mera på mina
Papper, de säga at jag ey alenast unnar dem inga Kläder,
utan

utan wil bortjaga al Politesse utur Landet. Ja Saken är så
mycket svårare, som Högsfård, Uppighet och fåfänga, är så
inrotad hos os, at en gemen Tiānsie-Piga giärna sätter 8
Dagar på Wattn och Bröd, allenast hon får båra en förbu-
den Möha eller Tröja en Söndag.

Doch til at wisa, det jag ej påstår något orimmeligt,
wil jag ansöra följande Exempel:

Lycurgus den herönde Lagstiftaren hos de Lacedæ-
monier utgaf i sin tid en Kläd-Ordning som Justinus och Plutar-
chus beskrifwa.

De gamle Romare förestrefwo sina Fruentimmer, huru
de skulle kläda sig, hvaruti al Prackt wardt förbuden, som
ses af Leg. Cælia och Oppiaſ&c.

Se Kl. Preußiska Reglementet angående Kläder och
Liverier &c.

Amsterdamske Kläd-Ordningen af År 1682.

Staden Lübecks Politie-Ordning förbjuder i bland
annat Fruentimren lösa hår och Touer. &c.

Det är bekant, at Konung Henric den IV i Frankrike om jag
minsrätt, lät förbjuda alt Guld och Sölvver på Kläd er, men
når Högbemeldte Konung ság, at den inrotade Högsfärden
intet med liten möda stod at hämnas, hittade han på det
rådet, at Skålmar, Tjußwar och Horor skulle vara effe-
terlåtit at bruka förbudne waror, därigenom want han om-
sider sit åndamål.

Och fass ån jag skulle tistro mig at kunna uträcka nä-
got emot dese förra, så måste jag dock lämna Egennyttighe-
ten, såsom oöfvervinnerlig. Ty denne ohyra och Pest
giör at wi aldrig kunna inhilla os, at vår lycka depender
och

och hänger på hela Ländets och det allmånnas wålstand :
O ! en beklagelig sak ; Huru kunde man elliest säya , jag
förlorar det som jag contribuerar til Ländets hielp. Om
Fabriquer anläggas , hwad går det mig an ? hwad får jag
därutaf , fast än Landet blefwe aldrig så rikt ? Hwad skal
jag swara så obetänksamt Folct ?

Afwundsiukan är intet bättre. Hon lärer Folcket
säya ; det heter wål , man skal contribuera till Ländets nytt-
ta , men några private Personer taga Profiten : Låt hwem
som wil , inräcka något nyttigt , men hwarföre skal jag
undersödia honom ? hwem helper mig i min hantering ?
hwem gifwer mig något ? med mera.

Jag måste tillså , at mit fålamod ej är tilräckeligt
nog , att förlägga sådane fiål ; nog af , att jag för denne
gången uptäckt af hwad fiållor dylike Discourser härstam-
ma. Jag sluter för altså med följande Argument.

Den som intet befördrar de Medel som lända til Lan-
dets nyttta , utan af wårdslöshet , ingenting bidrager därtil ,
är en owardig Republiquens medlen.

Den som med Konst eller Wåld , List eller Makt ,
hemligen eller uppenbarligen , sätter sig emot det , som är
tjänligt til Rikets upphielpande , är en uppenbar fiende , jo
i många mål wärre.

Stockholm , Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

17.

Tjödtag, den 23. Martii.

Nullum erit majus lucrum, quam
pascere egenos.

Owenus.

Gud skal til våra Nåd vålsignadt Utslag
giswa,

Om en de Fattige af os förglömdé bliswa.

R 2

Jag

* * * * *

Ag har ofta tänkt at skrifwa något om de fattige och
deras underhåld / men andra saker hafwa altid kom-
mit emellan / fast jag ärkiänner at de stundom warit af
mycket mindre vikt och angelägenhet.

HAg har läst hur uledes Turkarne draga
försorg om sina fattiga , ibland annat
mins jag mig sedt på et ställe at icke en
enda Tiggare shall finnas på Ön
Candien. Likaledes har jag hört at i det sto-
ra Kånsaredömet China tilhallas både unga och
gamla til arbete , det må vara så ringa det kan,
men tigga tillåtes ingen; Ty när deras fattiga
åro aldeles til något Arbete odugelige, blifwa de
rifeligen underhåldne. Ja , jag har af en tilsför-
litelig Man hört , at i Stora Moguls Land ,
skola de Fattige med så stor sorgfällighet vårdas ,
at på en Ort alenast wid Jagrenate finnes et
Hospital inrättadt för 20000 Fattiga. K.
Låsare när jag sådane Exempel ansörer , twis-
tar jag intet , at , om du är rättsint , dit hiär-
ta ju lärer blöda , hässt når du jämförer desse
Turkar och Hedningar med Os Christne.

Når

När jag går omkring i vår Stad , och ser
en så stor myckenhet usle och eländige fattige lig-
gande på våra Gator i Snö och Dwåder , blje
jag hierteligen bedröfwad at se mine så nära för-
wante i yttersta uselhet , mina Ögon rinna ,
och jag förundrar mig däröfwer , at wj funna så
esta och många År bort åt , gå och åka dem för-
bi i vår ståt och pracht , utan att tänka på utvä-
gar til deras hielp och underhåld . När jag går i
Kyrkan och hörer Prästen räkna upp 10 à 20 säng-
liggande Fattige i hvar Församling , och beflaga
huru större delen af desse olyckelige mera af wan-
stidzel , hunger , torst , och kold plågas än af
sielfwa sjukdomen , sinner alt mit Blod , jag
suckar och hörer med förrådelse , jag war sjuk ,
jag war hungrig , jag war torstig , jag
war naken , jag war huswill , &c. Sår
bort , &c.

Ibland förargar jag mig , när unga , fri-
ffa och rörliga Män och Quinnor antasta mig
på Gatan , och begåra Allmosor , tilfrågandes
dem , om de intet hafwa förshyn at tigga ? Eh
jag wet at desse Lättingar löpa straxt på Krogar
och supa sig fulla , eller söka tilfället at få ståla ;
Utom desß aro de wärre än Nöfware och Tjußwar
därmedelst at de taga dem som wärkeligen aro
nödlit

nödlidande Fattige, mången Penning undan. Det
giör mig ont, och jag undrar hos mig sielj, om
någon täncker häruppå. Men det wårsta jag ser,
är, at en flock Barn i alla Gathörn öfversfalla
mig med ropande och skrikande, missbruks Guds
Heliga Namn, i th de begiåra Penningar för
Guds skull; desse stackare lära sig allehanda O-
dhygder, swärja så Håren må resa sig på Husfwu-
det, slåß, ståla, Med et Ord, de gå i Låran
hos Dieswulen. Jag gråmer mig at se inom
våra Stads-Portar en hög Skola hwarutj Ung-
domen så plötzligen anföres til Synd och Laster.
Och menen Tat det intet bljr wårre ånnu? Jag
ser en Tiggare släpa 4 à 5 Barn med sig kring Ga-
torne, och med sorgfållighet underwisa dem om sit
Handtwärck, och de Konster därvid brukas, at
giöra sig med domkan wärde.

Men sáher du: Wj hastwa ju kosteliga Ho-
spitaler, wj samla Penningar i Kyrkorne som
Månatligen utdelas til de Fattige; Hwad kan
man mera giöra? Jag swarar, hwem wet om
icke wid dese inrättningar stodo mycket at förbät-
tra? Hvilket jag här lämnar; och wil i gemen
yttra mina osörgripeliga Tankar.

De förra slags tiggare, nemligen, de som
intet förmå arbeta, funna och böra underhållas.
Gud har så befalt; här är ingen exception.

De

De andra skola sättias til arbete, och det
går an, om vi wore däröm angelägne. Den så-
kraste utvåg härtil är, at Arbets-Hus upprättades,
hwarest sådane straxt infördes. Den berömde
Becher talar däröm på följande sätt; Et sådant
Hus, säger han, är för en Stad så nöd-
måndigt som et Nådhus; så berömmeligt
som en Högskola; så Gudeligt som et Ho-
spital, &c. Vi hafva och redan sedt hos oss
öfverhygande prof af den nyta Stadsens Rasp och
Spinhus med sig haft. K. Medborgare skulle icke så-
dant beweka oss til at tänka på detta Husets utwid-
gande, och fleres anläggande? Tänken efter, det
är et märk, som förutan Guds besällning, rycker
mången Siäl utur Diesvulens kåsttar, stäffar
mången Människia föda, afhåller en myckenhet o-
fhyldige Barn ifrån lättja och odygdom, afslaffar det
myckna förargerliga Zigeriet, och riktari Stad
och Rike förmedelst Manufacturers och Fabri-
quers befördran.

O, min K. Födelse Ort Stockholm! din
härlighet fägnar mig, och din lyxsalighet glä-
der mit hela hiärta, Ja din vålgång är mig
så liär som min egen välfärd. Jag ser med
K 3 hugnad

hugnad arbetas på dina stora Hus och kosteliga Byggnin-
gar, och önskar at du må utwidgas dageligen, och din Prackt
öfverga din stöna belägenhet. Men ånnu mera önskade
jag få se de kosteligaste Hus i Staden, upbygde, jag menar
Wärck-och Arbets-Hus för fattiga Lättingar, på det Gud
en må få samma orsak at klagat öfver dig, som fördomdags,
då Han sade: Hvar och en bygger på sit eget Hus,
men mit Hus låten I sta.

Th i Guds ögon är desse de schönaste byggningar, som
han tillika med Kyrkor och Scholar med Wälbehag anser,
och til Hans namns åra ibland hans folck upresas.

Wål säijer mången, jag wet rått så wål som du alt
det du här om kan såja; prata intet så mycket om den nytt-
tan et sådant wärck har med sig, utan staffa Penningar:
Nog få wi folck som ge Øf förslager, men Medel är ont at
så. R. Låsare! är Guds åra och befällningar Eder en an-
geldagen sak, är Landets Lycka och Wälfärd Eder om hjär-
tat, så lären I intet med skrämt slå ut detta förslag. Jag
wet också, at wi aljd hafft ont i Sverige eftter Penningar,
når det gält nödige och nyttige inrättningar, fast wi haf-
wa öfverflödigt därav til onödige Utgifster. Men jag må
intet med Exempel bewisa det som hvar och en sielfser. Dock
wil jag rått nu gifwa anledning at tänka på Medel til et
sikt Wärck-och Arbets-Hus.

Fabriquers och Manufacturers inrättningar staffa myc-
ket fattigt Folk födan. Tänken häruppå I som antingen
är om dylika inrättningar obekymmersamme eller ock al-
deles biuden til at hindra dem. Sen til at I icke dragen
öfver eder en hård dom, th I beröfwen wärkeligen våra
fattiga brödet.

Vår Nådigste Konung, har på Rissens Höglöft.
Ständers underdånige föreställning förordnat, at främman-
de Wahror, til Fabriquernes upphielande i Riket, stola be-
läge

läggas med 5 proCentis afgifft, utom den ordinarie Tullen ic. Denna hårliga och högsibepriseliga förordning, har utom annat haft den förråffelige nyttan, at en Klädefabriqueur här i vår stad, berättat mig, det han nu årligen kan affätta några 100:de stycken Kläden åt Privat folk, i stället före at han tilsförene aldrig blifvit utaf med et enda stycke.

Det fattiga folket, som vid detta arbetet på allehanda sätt, förtiånt sig en penning, hade elliest gådt för våra dörar omkring staden. Och således wil Gud at Tigare Skola födas.

Osörgripeligt Förslag, huru Medel må funna samlas til Rasp-och Spinne-Husets utwidgande samt flerare Wärk- och Arbets-Hus anläggande.

1. Den Fond som redan åf wederbörande år utsedd, är berömmelig, och kunde ånnu bestå några år.
2. Wjner kunde beläggas med någon Extraordinarie Afgifft, hvarom jag åfwjen tilsförene något nämt.
3. Wagner kunde betala åtminstone 10 R:dalser årligen.
4. Den som tilhandlar sig någon fast Egendom, kunde betala hårtil $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ eller 1, 2, 3. proCent.
5. Den som får tjänst eller promoveras til en bättre betalar i Proportion efter Lönen 1, 2, eller 3 pro Cent.
6. Man kunde fördöka wiha Penningeböter til Exempel: vid Lågersmål ic.
7. Hwart Brude-Par betalar frivilligt.
8. En Stam-Bok kring Staden årligen, skulle sannerligen samla wackra Penningar, när man såg nyttan och värkan af sitt sammanslott, hvilken snart skulle ligga hvarjom och enom för ögonen om wärket med alsware angripes.

Se således, kunde man på många sätt finna ut en
ansenlig och tillräckelig Fond. Dese Palagor kunde sedan
afslaffas, när man fått tillräckelige Hus-Rum och satt
vårket i stånd.

Finner du min Låsare, at mina förslager en åro gode
nog, och upptänker några tänligare, skal det intet vara
mig emot. Twärt om, jag har härvid intet haft annat
afseende, än at föra dig til eftertanke i en sak, som är för
många stora orsakers skull, vård at påtänkas.

Här är ännu en stor svårighet. Vi dragas hos os med
en gammal elak siuka, som förhindrar mycket godt ibland
os, jag menar et alt för stort misstroende. Den sak hvar-
vid jag hielf intet får lägga handen, tror jag gemenligen il-
la och osörfvarligen skötas.

Håraf heter det. Ja Gud wet! nog wore det väl
om wi hade sådane Hus, nog kunde man också kanske samla
Penningar därtil. Om det hvarat Hus årligen gifwer
de lata och lidderliga fattiga plocketals gafs til et sådant hus,
däråsi de fattige med Arbetet understödia wackert hvard som
tarfwas til deras underhåld, ja halsparten, skulle det kanske
giöra tilsyllest, men då komma våra Medel under en elak
Disposition: De fattige fälida nöd och Betränterne må vås.
Gud nåde dem som har Upsilon öfver de fattige, och intet ler
noga efter huru de vårdas!

Men man kan ju laga så, at man får tilsförlåteligit
Folk. Til Exempel: Tag 2. 3 à 4 Borgare i Staden såsom
Directeurer öfwer Wårket jämte 2 Magistrats-Personer.
De tuga intet något för deras besvärs, btyt om dese Directeurer
hvarat annat 3:die eller 4:de år ic.

Jag lämnar de öfrige svårigheter, som lärta möta
mit förslag, hålft emedan jag finner dem altsför ringa til
at hindra et så nyttigt Wårk hos råttsinnige och wålmen-
te Menniskor.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider,

Sedolärande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

18.

Tjisdag, den 30. Martii.

Heu! Pietas, Heu! prisca fides -
Virg.

Du gamla Redlighet, O at jag lefwa
fått!

Förr än du ifrån os med Fro och San-
ning gått.

21

S

Taq

Gag war för någre dagar sedan i et
Lag, hwareft esster någon Di-
scours, en af Gästerne tog up et
af dese Wecko-Arcken och begynte at låsa.
I dag, sade han, är Mercurius rått rolig;
Ja! mera rolig än beskedelig, swarade en
annan surmulen Man, som satt näst in til.
Hwarpå den tredie, som satt mit emot dem,
flög op i sådan iswer, så at han slog sönder
Glaset med Armbogen, sijande med så
stor häftighet, som skulle han disputerat
om helu sin wälfärd: En sådan Author
bör esstersökas som så djerft understår sig at
angripa Folck; Hwem tro han annars me-
nar med sine *** eller Asterismer uti det
14. Arcket än os f. Bröder? Hwad talar
han wäl om för en Youngde eller Inspector
i samma Arck? Hwad för Athenienser
syfttar han wäl på uti N:o 9. Hwad är det
annat än at uppenbart angripa Folck?
Den första, som war utafet sachtmodiga-
re

re Sime, wille ursäcta Mercurius, och
sade; icke så hastigt E. Bror, jag har altjd
mårdt at denne Authoren är ganska war-
sam at giöra någon förargelse, och at han
uti sin Skrifart brukar mycken Modestie
och försichtighet. Jag gier hans försich-
tighet på båten, sade en ung granner Her-
re, hwilken hade hårtills tegat stilla, måst
dårsföre som jag tyckte, at han intet skulle
komma utur formen och skicket, som han
hade tagit sig hemma för spegelen, är det
warsamhet, at under Namm af Monsieur
Fransiscus antasta os Cavallerer, som
hafwa rest endast på at lära lefwa och flåda
os som sig bör? wiste jag bara hwem han
wore, jag skulle säja honom sanningen.
Ån wärre, han har uppenbart choquerat
Fru N.N. under Namm af Clorinda uti det
12. Arcket; bör sådant permitteras? Men
det, som är odrågeligast, for han fort, (twis-
wels utan i Mening at tala om den ogråd-
dade Hwetebullan,) då den omtalte hetle-

frade Mannen föll honom i talet: *N*c^t Her-
re, sade han, det är altsammans intet
vårdt, hwad I nu talen om; *S*cen tånd
bara esster när han talar om den Konstlaren
Æschines.

*E*ag såg, at här nu skulle blifwa en
tråta emellan dese goda Herrar, om hwem
som skulle hafwa största orsaken at flaga öf-
wer Mercurius, men tjden tillåt mig intet
at droja längre quar. Utan jag tog affled
och geck bort, betraktandes för mig sielf hu-
ru svårt, ja nästan omedjeligt det är nu för
tiden at lasta fel och odnygder, samt väl-
ment yttra sina oforgripeliga tankar, utan
at någon swag Menniskia strart tager det
til sig, och giör däräf en privat Satyr, så at
han utthyder genast det på någon wif Per-
son, som war alenast ärnat at afmåla odnyg-
den i gemen. Det faller mig in, hwad jag
läst om en sådan elak Utthydare, som då han
läste den berömda Boken, fallad en Men-
niskias Blicht och skyldighet,

skref-

Skrefven på Engelsta, just när hon nys kom ut i trycket, satt han i brådden vid hvar synd någon bekant Mans Namn i Staden, som han mente at Authoren pekat på. Detta kom ut, och blef det wackra Wårket i förstone hållit för et Pasquill eller Smådeskrift, så at den oskyldige Authoren hade stor möda at öfverthyga Folcket, och visa dem at alle de så förminte Satyriske ställen i hans Bok kunde åfven lämpas på alla nästgränshande Städer, samt at hon var skrifven emot alla Syndare i hela Landet.

Jag för min del, har hvarcken den förmåtenhet at willja förlikna mig vid den omtalte store Mannen, ej heller wil jag taga på mig, at, som han, öfverthyga alla om min goda mening. Rog är det, at jag en gång för alla sagt det, at hwad jag skrifver har intet annat ändamål än at efter mit ringa Pund och förmåga bidraga til det, som kan vara mit Fädernes-Land nyttigt. Dem som tadla på mit Arbete, och söka alenast at hafwa något til at criticera, måste jag lämna deras frihet. Det är allom bekant, at utaf samma Blommor, som Biten suga Honung, hämtar Getingen bara förgift.

Men jag går til mit åmme.

Den gamla Redligheten och alswarsamheten är un för tiden ibland Människiorne tämmelig fällsam, och är förbytt uti Ord, som låta väl, men betyda ingenting; så at om en som lefde för 100de År eller därutöfver skulle nu komma igen i Världen, behöfde han en Ordabok, til at förstå sit eget Moders mål, samt at lära känna inwärtes värdet på de Ord som nu brukas. Det skulle samartigen falla honom rätt svårt at tro, huru litet de aldrahögsta och krafftigaste Expressioner och höftigaste utlätelser gälla; Och när han omsider lärer förstå dem, skulle han ändå behöfva

en god tid, för än han kunde förmå sit samvete til at bruta
samma Ord sätt och omgås med folck på det allmänna sättet.

Jag har et Bref som jag håller för en stor Raritet, och
som kan tiena til en uplyfning uti det jag nu andragit. Det
sättes vara skrifvit af en Ambassadeur ifrån Bantam som
var i Engeland uti Konung Carl den 2. tjd; och lyder sålunda
Ord ifrån Ord, som följer.

Mäktige Herre.

Et Folcket ibland hwilket jag nu lefver, hafwa deras
Tunga så långt ifrån Hiärtat, som Bantam ligger
ifrån London, och du west sielf at Innenvänarena uti dese
hågge Orter aldeles intet weta af hvar andras seder. De
kalla dig och dina Undersåtare Barbarer, för det at wij såha
hwad wij mena; Men sig sielwo råkna de för civiliserat folck,
efter de tala en sak, och mena en helt annan. Sanningen
kalla de en plumphet och groshet, och Falshet heter hos
dem stickelighet. Så snart jag dit anlände, kom en ut-
sickad ifrån Konungen att möta mig, och sade, at det gior-
de honom rått ond / at jag måst utstå en så häftig
storm just för än jag landade. Jag var rått bedröf-
wad när jag såg honom så betrymmeliam och sorgse för min
skuld, men innan en Minut log han och war så lustig som
skulle ingen stada warit fedd. En annan som kom i följe med
honom sade til mig igenom min Tolk, at det skulle vara
honom hiärt, om han kunde giöra mig någon tjänst
i hwad mål jag begärade. Hwar på jag bad honom ta-
ga min Kappväck, och båra den framför mig efter sin los-
wen; Men i stället före at hielpa mig, log han åt mig,
och bad en annan giöra det. Den första Weckan logerade
jag hos en, som bad mig täncka at jag war i mit egit
Hus

Hus ; och intet Wara främmande ; Dersöre låt jag
rifwa neder af den ena gafwelen, i mening at packa in nä-
gre Husgeråds saker, som jag wille sända til dig : Men straxt
den twetaliga Mannen seck se det, sände han mig bod at
jag därmed skulle affstå, och at han intet wille hafwa sådant
i sit Hus. Jagh hade intet warit längre hår, förrän en
Man, för hwilken jag hade begårt en Gunst af Cronans
Skattmästare, kom och sade, at han var mig ewinner-
ligen förpliktigad. Jag blef så häpen öfwer hans tact-
samhet, at jag måste utbrista : Hwad är det för en tjenst
som en Människia kan gjöra den andra, så at han blir ho-
nom därföre forbunden til ewig tjd ? Doch likwäl begärte
jag af honom at han wille til wedergällning låna mig sin
åldsta Dotter så länge, som jag wore hår*; Men jag för-
nam snart, at han war ej mera Ordhållen än alla de an-
dra hans Landsmän. När jag först kom op på Hofvet,
hade jagsså när förlorat al contenance, för det at en förnäm
Herre bad mig tusende gånger förlata sig för det han
oförwarandes trampat på min Sko. Detta slag af
Osanning kalla de en Compliment ; Ty när de åro höflige
emot någon förnäm Man, så berätta de honom bara Osan-
ningar, för hwilka du skulle dömma dina Betjenter at få
hundrade slag under fötren. Jag wet intet vål huru jag
skall negotiera och handla med detta folcket, sedan man kan
sättja så liten tro til dem. Går jag at söka någon stor Herre
så sättes mig ofta at han intet är hemma, fast än jag såg
honom nyf gå in, eller hans Husvud ute igenom fönstret.
Du skulle tro at hela Nation består af bara Doctorer, ty den
första frågan de altid gjöra mig är huru jag mår, och det
öfwer hundrade gånger om dagen. Men deras betyminner
om

* Här skall man förstå at Ambassadeuren talar i anledning af de
hos honom brukelige Maner och seder.

om min hålsa städnat intet vid frågan; De önska mig må
väl, på et efftertryckeliga sätt med et fullt Glas i han-
den, när jag sitter med dem til bords, fast än de wela
tvinga mig at dricka så mycket af deras Drycker, som jag
afförsarenhet wet at jag skulle blifwa sük utaf. På sam-
ma sätt önska de ock at du matte må väl; Men jag har
större Orsak at hoppas det för din goda Constitution än för
deras wålmenings skull.

Det som är aldrarvärt och jag drar fasa före at näm-
na, här finnas jådane åreförgjåtne ibland detta Folket,
som så litet ackta sin Hovverhets och Landets hästa, som de
åro födde och bo uti, at de ståmpla twårt emot desh wålgång,
och det för deras enskylte Profit. Jag önskar at detta må icke
ens blifwa nämt hos dine Undersätare på det ingen må bli
förförd. O! at din Slaf må blifwa så lyckelig at slippa
suart ifrån detta twetaliga Folket, och få komma och läg-
ga sig igen för dina fötter * i din Konungsliga Residence
Stad Bantam.

* Således betyga de sin Respect emot deras Konungar.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:

19.

Tisdag, den 6. April.

Nullum Numen abest si sit prudentia.
Juvenalis.

Alt vånta lyckan af en slump, en ovisst ut-
gång får;
Men lägg försiktigt an en sak, jag säker
lycka spår.

E

Tag

Ag har fådt åtskillige Bref, som jag tror skola vinna
mycket bifall när de blifwa allmåne, och önskade jag
alenast at tiden tillåt mig at meddela dem allesammans
med mina Lässare.

Jag wil följa den Ordning efter hvilken de til mig
åro insände. Det första lyder sålunda:

Til den Sedolärande Mercurius.

Sti et af min Herres Arck, såg jag det min Herre ej
alenast årnar snart sluta sit arbete, utan i synnerhet
utlät sig, at han om Manufacturer och Fabriquer intet ville
widare skrifwa, jag kan försäkra, at många med mig öns-
ka, det min Herre ville härutinnan åndra sit upsåt, och
ånnunågon tid continuera med dese myttige Discourser, sär-
deles som jag ser at min Herre har en Skrifart som löper
wäl in i Folkets Sinnen och har den Credit genom de här-
tils utkomne Arken, at man håller honom för en raisonabel
och oparthift Author, som utan al affick skrifwer för san-
ningen. Om min Herre finner at innelyste kan bidraga
något til hans åndamål, beder jag at Mercurius en gång
måtte få föra det omkring i Landet. Jag förblifwer x.

Grund - Gazer,
Som åro i alla wålbestälte Riken wordne
i ackt tagne, wid den allmåna Wålfär-
dens öfvervägande.

Set Land utan Manufacturer kan liknas
wid en Kropp utan Anda och Lif, hälst de
åro det fornembsta Medlet som kan gifwa Lif och
rök

rörelse til alla Lemmar uti en Regements Kropp,
och föröka et Rikes styrka, både til Folck, och Ri-
kedommar.

Ett Rikes Styrka, kan en räknas efter des
Storlek, utan efter des inwärtes förmögenhet af
Capital, samt Folckz myckenhet, både til at för-
värswa Rikedommar och förswara Landet.

Rikedommar funna en förvärswas i et Land,
utan genom mycket, samt tillårt folck uti Slögder
och Wetenskaper.

Mycket folck kan aldrig rymmas eller födas i
ett Land, utan många Nåringz-Medel.

Många Nåringz-Medel funna i et Land en
finnas eller komma, så länge det lemnas Utlånnin-
gen Frihet til at få färdigt införa från utrikes orter,
nåstan alt hwad Landet tarfwar både til Klädnad
och Husgeråd. Till at bringa dese Nåringz-
Medel, nembl. Manufacturer in i Riket, där-
om bör Publicum draga försorg, och med des
Krafft bana Wågen för Inbyggarne i Landet, hwile-
ket är den förnembsta Kiällan til et Rikes Styr-
kas förmerande.

Manufacturer gifwa många Nåring och
giöra Landet hymogt af förvärswande folck.

Ymnigheten af arbetsamt och idogt folck hål-
la Penningen in i landet, och förvärswa än mera
från utlånningen, lika som Bjen, de der hämta Han-
nug

nog och War utur Blomster som stå i andra Trå-
gårdar.

Många Nåringz - Medel tilskynda ett Rike
nydlet , samt nyttigt och arbetsamt folk, som elliest
i Landet skulle gå ledige och genom lättia bli odyg-
dige och ostyrige.

Folcket i et land är des Skatt och Rikedom ,
dock på samma sätt som en rik Metall i Jordén,
blir den en uparbeted , så har landet ingen tienst
eller nycta deraf , lika så är det med folket , blir
det en sysslosatt , så är myckenheten mer skadelig
än nyttig , emedan de förstöra , förtåra , men intet
sambla . Ju större öfverwicht som et Rike har uti
sig af Handtwärck och Arbetz - Folc , emot de som
intet arbeta eller winna , utan snarare förtåra , ju
mera förlas des Skatt , Rikedom och styrka .

Ett Rike förlorar i des styrka och Capital ,
för hvar dag eller Tima , som någon går ledig den
der kan och bör arbeta med sina händer , til at för-
värfta , lika som en Daga - Karl förlorar sindags-
penning , när han försämmar sin tid ; Til Exempel ,
om i Sverige woro Femttonhundrade Tusend men-
niskor , som kunde arbeta från Ungdom af 8 , til ål-
der af 60 år , hvarav dagzwärke räknat öfwer huf-
wud allenast til en Mark Kopparmynt , det et
Barn kan förtiena med Spinnande eller Strump-
stickande &c. Hvar dag som öfwanembde folck-
hop

hop försunimar, så förlorar Riket Trehundrade
Siuttio semb tusend Daler Kopparmynt.

Myckenheten af Arbetsamt Folck, ricktar Cro-
nans Cassa och heder, bidrager mycket til Statens
underhållande, och Landez försvar, ju flere de
åro, ju lättare är bördan på hvar och en.

Svergie har mycket förlorat genom sidsta kri-
get, men all skadan kan efter handen in i Riket med
Gudz hielp återwinnas genom Hushåldningz-konst
och flit, och gifwa Riket både större och safrale
styrcka. Til Exempel om Riket hade förlorat en
aflägsen Province, med Trehundrade Tusend
Menniskor, de der til Cronan hade contribue-
rat, så kunnna dese in i sielswa Sverige återwin-
nas och det genom Manufacturer och dylika
Närings-Medel, enär nödiga Steg dertil tagas,
hvilka, såsom en uti hiertat af Riket con-
centrerad Macht, gier så mycket större styre-
ka och är ej så mycket exponerad för fiendte-
ligt öfversfall.

Igenom Manufacturer kunde osruchtba-
ra ställen, ja hårda Hållebårgen gjoras frucht-
samma, derpå kan byggas Hus, uti Husen in-
rymmas Folck och Värfthyg, hvarigenom Pen-
ninge-Skatter kunnna förtienas och samblas; En
Handt-

Handtwårkarens Åker och Ång är des wårkstad,
och Wårkthjg.

Detta arbetsamma Folket tilflynda och så
mycken rörelse i Landet, och nyttta til alla Stånd.

Det befordrar Landt-Bruken, emedan hos
dem måste sökas, hwad som tarfwas til uppe-
hälle.

Hos Landt-Bruken sökas och Materialier
til Manufactur-Wårkens förmödenhet, af Ull,
Ljn, och många andra slag, hvarigenom infomb-
sterne på landtgoden ökas.

Ridderskap och Adel, samt Präst, Borga-
re och Bonde, som åga Landt-Godz, hafwa alt-
så här wjd deras nyttta.

Alltsom Cronans Cassa richtas genom mycket
samit idog Folck i Landet, så hinner den och desto
bättre til at aslöna både Civil- och Militair-
Staten.

Prästerskapet införst den ökar sig altid eff-
ter Folcket tiltagande uti myckenhet och walmåga.

Borgareständet nähring befordras i Han-
del och Sjöfart, både in och utom Rikes, men för-
nemligast den förmån som detta Stånd tiflyter
genom Manufactur-Wårken, som i synnerhet
kunna gifwa Upstaderne den största styrka.

Han-

Handelen befördras in i Riket, til dem som
willia vara Manufactur - Wahrornes Alsnå-
mare, at föra omkring Landet och försällia en
Minut, och när Penningen hållas in i Riket,
så löper den man emellan och Köpmannen får
betalning för sina Wahrer.

Utrikes Handel befördras, och Nähring gif-
wes Köpmannen till at instassa sådanne Mate-
rialier och Rå Wahrer, som ey finnas in i
Riket, til Manufactur - Wårckens behof.

Sjöfarten underhålls och förekes til at
hjtföra dese Materialer och Wahrer.

Bonde- Ståndet finner sin stora nytta vid Manufac-
tur- Ståders upkomst i Landet, ej allenast i det, at de få en
redig afgang som förmålt år, på alt hwad deras Landtbruk
kan upbringa, af Lizz- Medel och Materialier, som Handt-
wårckare behöfver, utan ock genom mångahanda andre Fö-
rtjenster, af Sohror, Timber och Trå- Wårcke til Hus-
byggnad, Redskap och Wårcthyg, arbete vid Hus- bygg-
naderne, wed och Kohlförhel, men i shunnerhet genom Spin-
nande och Strumpstickande, ic. hvor medelst de sina Barn och
Lienstefolck finna syflosätta vid alla ledige Stunder och der-
igenom sig en daglig Penning tilbringa, som nu bortkastas
til Utlåninggen. Utan alt detta så gifwes alla stånd et
öppet tilfälle at employera deras Barn vid Manufactur-
Wårcken, som lindrar många Föråldras Omsorg i det mår-
let, hälst når om Nähringz- Medel är trångt, men wed detta
Stånd finnes öfverflödigheit på folk, hwilket båst wijses så
snart

sigart någon tienſi blir ledig, eburu ringa den och wara må,
Manufacturer och arbete åro de endaste Medel för den fattiga,
at få dela något med den Rika, för hwad Arbete den Fattiga
kan haſwa at föryttra.

Således ses huru angelågne och nyttige Manufacturer
åro i ett Rike, sådane som söka dem emot bättre wetande at
förhindra, tyckas med ſkål tunna kallas Riksens Twånnar,
hälſt eftter en fiende ejf så mycket kan ſkada Landet med mord
och hårjande på en fort tid eller med ett hastigt infall, som
den der lika som wil döda Fostret i Moderlifvet och Sådes-
Kornet til utſäde, så at ingen frucht eller fördelse deraf må
komma, och således afflära de utvägar, hwar igenom et
Rike til Millioner Memniskor kunde förstärckas, Stora Ri-
kedommor och Skatter fämlas och de säkraste Medel til des
säkerhet och försvar emot alla des Fiender tilbringas.

Jag önskar at dese Grundjäser må hos hwarjom och
enom winna den Approvalation, som fructen och mytan af
deras i aſtagande skulle bliſwa säker och obeskrifwelig stor
för Riket och alla des Innervånare.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Sedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

20.

Tisdag, den 13. April.

- - Non omnia possumus omnes.
Virgilius.

Dig något wist Naturen tycks befalla;
Ty det är sant, Alt funna wi en Alla.

Dr ån jag strider til mit åmne, wil jag berätta at iag i
går, under Couvert, seck en liten Sedel af föshande Ur-
nehåll.

Min Herre!

Bland andre Materier som i Edra Papper förtjå-
na at omtalas, är sannerligen nödigt at något
skrifves om de många Caffe- Hus och Krogar
som

„ som hos Os så öfverflödigt inrättas och dageligen tiftas
ga. “ Jag förblifwer

Min Herres rc.

HERACLITUS.

Jag tif्तär at min Correspondent har fog at klagat hår öfwer, och hade jag snart i anledning af dese Nader begynt at skrifwa härrom. Men sedan beslumade jag mig, och tankte hos mig sifl, du tager dig så ofta sådane saker at bestrida eller försvara, som löpa emot vår Nations Systeme och Principier. Vår Förefaz är ju at i bequämlighet försöra os och hindra dem, som wilja inbringa Arbetssamhet i Landet, och i följe därav åro dese Månings - Medel intet så aldeles at förkasta. Jag wil håldre göra et med dem, som jag intet kan öfvervinnan, än fåfängt tråta. Låt då Caffe - Hus och Krogar förykla; därvid använda många 1000:de unga och friska menniskor deras tjd. Man wil ju få gierna gifwa folket sysslor, hwad skulle dese annars göra? Om så många Caffe - Hus ej wore, så lede Handelen en föt på otaiiga 1000:de Skålsp. Tåke, Socker och Caffe - Bönor. Hvar skulle man sitta och hånga om Dagen, wore intet dese tilsäcken? Hvem skulle hålla Billarder som likväl roar så mycken Ungdom? Det är fuller bättre at de sitta på Caffe - Huset än på Rållaren. De blifwa intet fulla af Wattn, eller några supar väl om lagat Bränwin. Ty på et dera stället skola folket vara. Det är just intet alla, som haftva sysslor hwarmed de fördristva tiden. Krogar åro heller intet så oäfne. Där consumeras et ansenitgit Quantum Bränvin om Året, som ejest intet skedde. Och så promoveras den Handelen. Hwad kan vara vrigare för gement Folc, än at löpa in med den sysseln de förtjänt och stryka sig, och med nöye fördristwa 7 tijmar, sedan de arbetat 2. Där få de glamma något fritt med unga Pigor, där få de höra Musique, och dansa om de behaga. Ja, när en fattig Människa rådt sig et stycke, som han wil sällja, har han förtret därav, när han kommer hos andra; Men i Krogen kan han både få förtäring och halvwa Penningarne åminstone däröre. Dese Handlwärken åro och så lätte at lära, så at fass än min Ostre erkrift i dag påstår, at en ej är til alt fidelig och bequäm, trox jag likväl, at Caffe - Kolare och Krogare kunnat wif alla wa-

ra. Och går all ting i sitt vanliga skick, som det nu går, så blifver
fuller större delen i staden sådane på slutet.

Jag går til min Föresaz.

Naturen har ingenting gjordt förgäfves; Den stora
världenes Skapare har årnat hvar och et ting
til något vist bruk och mytta, samt inskränkt det
innom sina wiha Gränhor, hvilka, om det öfver-
frider blir det straxt ofjärnligt til det åndamålet,
som det war årnat til. På samma sätt är det ock anstaltat
och förordnat uti det världsliga Regementet, nemligen at
den Borgerlige Hushållningen är af Låncor tishopas satt,
lika som Naturens, af hvilka när en brister, så är hela Kå-
djan söndergången och i Ordning. Håraf tycker jag det
vara ganska klart, at de mästa orimeligheter och galen-
skaper som vi se och blifva varse i världen, härröra gemen-
ligen utaf det, at en del Människior apa och fita efter
at vara fullkomlige i de stycken, som de en åro tjenlige til,
eller til hvilka Naturen aldrig årnat dem.

Hvar och en Människa har en eller flere Egenskaper,
som kunna göra honom nyttig både för sig sief och andra.
Naturen försummar aldrig at peka dem ut, och så länge som
Barnet håller sig under hennes Förmynderskap, så förer hon
det an på rätta vägen, och tisbinder sig tillika at vara dess
Ledsgare på resan; Om det följer samma lopp, så kan det
näppeligen fara wilse: Naturen håller och fullgjör hwad hon
lofwar; Thysom hon aldrig lofwar, hwad hon ej är i stånd at
efterkomma, så giör hon ej heller mer, än hwad hon lofwar.
Men det är en Olycka, at man föraktar det, som man kan
blifwa Måstare utaf, och efterstråfwar det som man ej är
tjenlig til; Man räknar sig redan åga och besittja det man är
inclinerad och böjelig til, och därfore sätter man allsin Ambi-
tion uti at blifwa Måstare i det som är öfwer ens begrep och
formåga: Således förstöra många Menniskior deras egne
gåf-

gåfwors rätta bruk, på samma sätt som den giruge Förstör
sin ro; Begge dese kunnal aldrig hafwa något nöje af det,
som de besittja, för den orimmeliga Lustan och åtrånde plå-
gas med eftter det de hvarcken åga eller kunnal årnå.

Cleantes hade et godt Förstånd, et förräffeligt Minne,
och war rätt fallen til det trågnaste Arbete: Med et Ord, det
war ingen Profession, som icke Cleantes skulle hafwa tämme-
ligen tagit sig framuti; Men alt detta giđr intet tilfyllest för
honom, han fattar en stor lust til at blifwa Cavailler, all
hans dichtan och tractian går därpå ut, och i stället före at lä-
sa Lagen, oprakta wid någon Domstol, Studera Theologien,
eller ock at gifwa sig i tjensl hos en braſ Kopman, så läser Cle-
antes Romaner, dansar, pužar och klär sig gran, junkererar
omkring och förndter sin tid på Caffe-Hus; I stället före at
kunna blifwa en god Domare, Präß eller Kopman, så är
Cleantes en fullkomlig språtthök, och skall altjäd vara et be-
flageligt Exempel af dem, som illa använder deras Gåfwor.
Ifrån denna affectation hafwa också alla språtthökar deras
Ursprung. Naturen har i alt sit wärck intet gjordt sådant
arbete; Hon har fuller gjordt en Narr, men en språtthök är
altjäd en Människias eget wärck igenom det at hon missbrukar
och illa använder de gåfwor som Naturen henne gifvit,
hwilecken altid högeligen förtrent, när hon blifwer brakt
utur sit rätta loop, och glömmar aldrig at hämma sig på dem,
som gjöra det. Det går just så, när man wil twinga de Gåf-
wor hon uti en Människia nedlagt, som når man igenom drif-
bänkar eller annat dylikt går ifrån hennes Ordning med plan-
tor. Wj kunna fuller twinga fram en onwillig planta, eller
en otidig Sallat, men huru swag, wattnaktig och osmakelig
är icke den? Rätt så osmakelig som en wiss Poëts Versar: Den-
na Mannen hade et allmånt losord om sig, war artig, lärđ,
hade rena tanckar, och talte förnuffligt; Hvar Man trodde
at det war ingenting som han icke war Mästare uti, och det
war sant, så når som på en ting: Han hade inga gåfwor för
Poësien,

Poësien, åndå har han beslutit at blifwa Poët. Han skrifwer Verser, och gjör sig stor mōda at öfverthga hela Staden därom at han är nu icke mera den extraordinaire Manen, som man tilförene hölt honom före.

Om Människiorne ville låta sig nöja at bygga på den Grundwal, som Naturen sself lagt, och underhulpo hennes wärkaingar, hwad kunde wj icke wánta för frukt? Tullius skulle intet då så sā alena i Cathedren, eller virgiliius ibland Muserne, ej heller Cœsar i fält. Den som bygger på Naturen, grundar på fasta hälleberget, hwart och et ting är straxt i sin Ordning, och saken är half fullbordad, så snart hon företages. Ciceros genie war för wältalighets Konsten, Virgilii at lägga sig på Poësien; De lydde Naturrens ingifwelse, och blefwo väl belönte. Om Virgiliius haade slagit sig til Lagen, så skulle hans silla och menlösa wäsende hafwa gjordt et ganska litet anseende, och Tullii stolta Uttal skulle i Poësien hafwa warit honom til ringa eller alsingen mytta. Naturen, när man lämnar henne sin frihet, leder altid den häfta kosan, men gjör ingen ting med twång eller våld; Och om wj ej åro nogde med at följa henne eftter, så lida wj altid siefwa måst därvid.

Allestädes hwarest Naturen ärnat föda något fram, har hon lagt tienlige fröen dertil, hwilka åro så angelägne til at uppväcka något forträffeligt hos en Mennissia antingen dygdigt eller förståndigt, som de åro til plantors och andra växters frambringande; Så at jag intet wet, utaf hwad för en galenskap det kommer, at man intet håller det för en rätt så stor därför, at en skrifwer Verser, som ej är af Naturen fallen därtill, som at en Trågårds-Mästare wil biuda til at bringa fram en Tulipan eller en Hrt fdrutan deras behörige Frö.

Emedan ingen hwarfen god eller ond Egenförförfinnes, som icke rör begge Kōnen, så må ingen tro at icke det wackra
Kōnet

Könet sitt rått så mycket af en sådan Affection, som det andra. Detta kan på ingen större mera, än som på de tvonne til sinne så olika Fruentimmer Cœlia och Ira. Cœlia har alla kroppens angenämmeter tillika med et öfvermåttan godt sinne, men det fattas henne Förstånd, och hon har en elak röst; Ira är fuhl och ond sint, men slug och har godt Förstånd. Om Cœlia wille tiga stilla, så skulle hennes Alskare tilbedia henne; Om Ira wille tala, så skulle hennes Ahöra-re förundra sig öfver henne. Men Cœlias tunga löper alt städigt, medan Iras gjör alenast Miner och tysta atbörder, så at det är svårt at finna inbilla sig at Cœlia är skön, och Ira förständig. Hvar och en försummar sin egen fullkomlighet, och stråfvar efter den andras förmåner: Ira wille giàrna inbilla Folcket at hon är rått så skön som Cœlia, och Cœlia åter igen, at hon har så godt Förstånd, som Ira.

Den största Olägenheten af denna Affection är, at man intet alenast förlorar en god Egenfap, utan at man åfwen förfkaffar sig en elak i stället; Man blir ej alenast otianlig til det som man war årnad til, utan slår sig ock på det man intet duger til, så at i stället före at man kunde gjöra rått en wacker Figur på den ena sidan, gjör man en rått slåt på den andra. Om Semanthe hade velat vara tilfreds med sina naturliga Förmåner, så hade hon ännu kunnat vara berömd och utropad för en fullkomlig skön Brunette: Men Semanthe fick en särdeles lust at fininck sig och måla sig röd och hvit, och kännes nu igen under Namn af det Fruentimret, som färgar sig så wackert.

Med et Ord, om världen kunde blifwa brakt at lyda den bekanta utsagan, fölg *Naturen*, som det Delfiske Oraklet gaf åt Cicero, när han frågade hwad Studium han skulle slå sig uppå, så skulle vi snart se hvar och en Människia åfven så fullkomlig i sit väsende, som Cicero war uti sit, och alt förlåt väsende försvinna ifrån Fruentimret, åfven som alla falsta

falska Caracterer ifrån Mansolcken. Jag för min del har
alltid ansett denna otidiga motståndswigheten emot Naturen
ej alenast som en stor därskap, utan oel som en grof synd, eff-
ter som hon jämval är en motspänning emot den Guddom-
meliga förshynens stickelse, heller (som Tallius säger) lika som
Jättarnes uppenbara upror emot Himmelnen. Under Tryck-
ningen blef mig föhande Bref tillånt:

Högtåhrade Herre!

Jag har alltid med stort nöje genomläst de Papper, som
min Herre under Namn af Sedolärande Mercurius lå-
tit utgå; Men beklageligen af det senaste eller N:o 16. måss för-
nima, det min Herre för hvarje handa orsakers skull snart
tänder at sluta detta berömliga så väl som myttige arbete.
Dersöre har jag en welat längre dröjja, at bedja min Her-
re införa något angående den för vårt Rike både skadelige
och skänklig inbillningen, det ingen Swensk är capable, at
giöra något dugeligt Arbete, så at mången nästan blygs
dersöre, at en Swensk Skomakare giordt de Skor, som han
bär; Ey heller kunna de väl spämmas igen, om man ej köpt
Spännen uti en Franhof Bod, och man där blifvit för-
säkrad om, at de åro af det mäste Fransöske Modet, hvilket
Franhosen bedyrar dermed, at han brukar sielf affäma slaget.

Emedan man brackte utifran Engelska Bureauer, be-
taltes dersöre willigt Sexhundrade daler och derutöfwer, än-
doch höllo de sällan längre än et halft år, förrän de sprucko i
fönder; Men nu når de giöras starkare och bättre af wäre
egne Handtvärckare, och för nästan halftva priset, så har
man hundrade Klander derpå. Härigenom händer, at så
snart någon Swensk hannit till högsta Graden uti någon
wettenkap, och mäste förspörja, at Konst här intet estimeras,
så förfogar han sig utomlands, Sverige till ingen ringa
fada och wahnheder; Wj haftva då intet mera deraf, än
at wj kunna fryta, at utomlands finnes Swenska insödde,
som excellera uti en eller annan Konst.

Jag

Jag will förtiga, det jämval här har håndt, at man
förmenat en Svensk Arbetare lika Dags-Penning, som dem
främmande, hvilka tillika med honom blifvit införstrefne,
fastän han war den bästa ibland dem.

Ey heller will jag nämna om den stora åhåga våra
Landsmånn hafwa, at förfekta utifrån allahanda saker,
som här finnes bättre både i Materia och Arbete.

Men hwad mig måst till finnes går, är det, at denna
inbillningen spridt sig så wida ut ibland os, at wj ey tiltro
os hafwa såldt väl våra egna Producter, om icke en Utlånn-
ing det af os handlat, fastän en annan Svensk Undersäte
dersöre hade welat betala lika mycket. Ja man måste dage-
ligen finna, det Utlåningar hitkomma, som knapt åga flå-
derna, de båra, och få strart hos os den Credit, som wj för-
neka våre egne Landsmånn, som hafwa både större Con-
duite och Medel af sig sielvve; Hvarmedelst de förra för-
tienas stora Capitaler, som de sedan draga utur Riket, och de
senare funna med all deras Tråldom knapt förtienas sig en
hnicklig fôda. Det wore ändoch väl, om denne saken ey
fant hos de Försändigare jämval Bisfall! Warandes till
at önska, at wi en gång blefwe flokare, än at längre taga Brö-
det från våre egne barn, och dermed fôda de främmande.
Jag är

Min Herres

Stockh. d. 22. Mart.
1731.

Hörsamma Dienare.

* *

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Hedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

21.

Tisdag, den 20. April.

Si prudens esse cupis, in futurum
prospectum intende.

Seneca.

En väl omtyckt och floker Man
Ser hwad i längden gagna kan.

X

Man

SÅn läser om Keiser Maximilianus at då han en gång war på Jacht, och blef warse en Bonde som planterade Träen, tilsporde han honom hwad slag Frucht han satte: Bonden swarade: jag planterar Dattel-Träen, huru gammal är du då frågade Keisaren? snart hundrade Åhr sade den andra. Din Narr sade han, west du wäl at dese Träen båra på hundrade Åhr ingen Frucht, är det då icke onödigt Arbete du gjör, som du aldrig får se nyttan utaf. Jag wet ganska wäl, swarade Bonden, at jag aldrig får Fructen af detta mitt Arbete, men åndå håller jag det eisför onödigt; Eh jag gjör det til GUOS Åhra och Effterkommanderna til gagn. Detta Tal behagade Keisaren så wäl at han begåswade den gamla Mannen med en he derlig Skänk.

Det

Det är hvar och en Menniskias plikt och Kyldighet
at tänckia på framtiden, och ei endast arbeta för
sin närvarande mytta och förmöhn. Naturens
Herr har det så besalt, och pålagt os det som en
af våra fornämlsta Kyldigheter, så at vi aldeles intet få för-
summa eller visa os tröge at fullborda det samma. Ingen
är, som ické med Munnen tillsår denna Sanning, men gan-
sta många visa dock i helswa värcket huru litet eller alsiintet
de där på tänckia. När vi så hushålla, at Utgifsterne öf-
vergå Inkomsterne; När vi låta Landets ådla redbara
Effeccer, gå ut för främmande Granlåt och Lapperi; När
vårt Bord måste vara founierat med Krydder och Specerier
ifrån snart sagt alla de bekante verldenes Dehlar; När vå-
re Fruentimmer måste haftwa deras prydnad ifrån hundrade
åtskillige Climater; då visa vi huru litet vi bry os om at
sörja för våra Effterkommande, ja snarare synes det som vi
fullle med flit arbeta derpå, at de må intet haftwa mehra
qwär effter os, än vår Högsård och Yppighet. Giärna
säga någre som willia vara ansedde för bestedelige och ganska
wålmenande, fullle vi se at våra Barn och Effterkomman-
de måtte komma i wälstånd och må wål, hvem fullle vara
så obetänksam och intet önska det? Ja om det fullle vara
giordt med blätta önskan, så tror jag wål at alla fullle wil-
lia våra effterkommandes wålgång. Men det hörer meh-
ra till Plogen än hwiſla, vi måste också läggia handen
derwid, och söka utväger huru vij båti må kunna effter-
komma vår plikt och Kyldighet härutinnan. När man
kommer så wida, då är ingen hemma. När man sätter
alt öfverflöd och yppighet bör bliſwa hämnat, och det som

befrämjär det samma, antingen aldeles förbiudas eller ock
på andra tänliga sätt utesättas, då är det lika som man
wille försöra Landet, och då får man motstånd, dels af
dem som förlusta sig der uti, dels dem som lefwa där af,
at de kunna Debitera sådant onyttigt Kram som till öfver-
flöd tienar. Man inbillar sig at om Fransosen, Engels-
man och Holländaren ei woro som förde til os fina och
kostbara Kläden och Tyger, skulle wi frysa ihäl. När
man projecterar at något det aldraonödigaste af alt öfver-
flöd, åfven det hwars bruk skämmer bort vår hälsa och
sundhet, skal afflaffas; Så är det lika som man wille be-
taga Folket deras förmänsta Lifsuppehälle. När man
proponerar at de som både böra och orku gå, kunde väl
beläggas med någre Platars Contribution om de wela åka,
både för sparsamhet i wäre hushåld och til god Landt-
Oeconomies befrämjande, Så är det som man wille slå
Benen undan Folket, eller förbiuda all gemenstap och Com-
munication emellan Folck.

När man håller före at intet alla de som hafwa
Strupa och kunna svälja, böre just dersöre dricka Wijn;
så är det lika som man wille förneka Gåsen at dricka Wat-
ten. In summa alt hwad man nänsin föreslår, som kunde
vara tienligt til at bespara en Fyret åt Effterkomman-
dena blir af sådant Folck förkastat, och dels hållit för onö-
digligt, dels rent af begabbat: Men churu omöjelige och gal-
ne alla dese och flere förslag synas mångom; så kommer än-
då ingen, som will gie fram någre bättre; Jag tycker mig
och redan see om en del skulle komma fram, huru deras
tahl skulle finaka af egennyttighet churu det ock med falka
Fårgor kunde vara öfverskrifit. Jag är ock försäkrad at
churu gode de i förstone skulle synas at befrämja deras egen
nyt-

nykta, så skulle de i längden tillika med Fädernes Landets
ruin, åfven försaka deras egen undergång.

Ehuruvalde välmånte Tantaf jag tjd efter annan oför-
gripeligen så fritt yttrat, til åfventyrs torde icke behagat
alla, will jag ändå i lika välinning föreställa ännu en Sat,
hvilken synes förtiena någon stälig Reflexion, och som til en
stor del är orsaken til vårt slätta tillstånd, så väl nu, som
i framtidens. Jag menar den galna inbillningen som Fol-
ket gemenligen har om Handel och Handtvärckerier, så
at den som menar sig vara något mehra än bara Wattnet,
eller som har mehra än han på en gång åter op, (som Ord-
språket lyder,) tycker särart at hans Barn åro för goda til
at lägga sig på Handelen, eller at lära et wackert och myt-
tigt Handtvärct. Innenvärnarea i ett Land ferdelas i
tvånnne Classer nemligien: det närande och det tårande
Ständet, ju flere det nu är af det förra slaget, som bes-
står af Kidpmän, Handiwärckare och Landmän. Ju
hättre mår Landet, och ju hättre kan det senare, som bes-
siär af Civil, Militair och Ecclesiastique Ständen subsistera
och haftwa deras utkomst. Värt om, ju mehra den senare
dehlen ökar sig, ju mindre förfosrar sig ett Land til dess
Inkomster, och ju varre blir des tillstånd. Detta borde
alla Föräldrar besinna, och intet så obetänksamt sättia sina
Barn uti sådane stånd, hvilka ehuru omvägiängelige och
nödige de åro, kan doch deras myckenhet ej annat än skada
Landet. De höra betänktia at det är en sak hvaruti de
sifswa ei få råda, och at de beröfwa Republiquen af
en närande myttig Lem, när de sättia en Yngling i det
Tårande Ständet, utan annat asseende än det, at de
åro månne om Rangen. Ännu en sak, wij se sällan efter
hwad wäre Barn åro måst fallne och stielige til, at kuns-
na tienia Riket med, utan besluta redan när de liggia i wag-

gan, hwad Profession de med tiden skola så sig til, åns-
ftiönt de sedan når de komma til åhren, åro aldeles oduge-
lige der til. En from ensalvig Moder säffer, aldrig dör
jag med glädie, om jag ej får se min Son på Predikstolen;
fast ån han wore tielrigare at med tiden så på paraden;
En ^{Martia} Fader säffer, min Son skal med tiden bli Knecht,
ånsfönt man finner sedermehra at Hiertat är placerat på
orätta stället. En annan wil absolut at hans Son skal
läggia sig på Lagen, och sittia med tiden på Domstolen,
fast om han tiente mycket bättre wid Wäffstolen. Ännu
en annan wil ändteligen hafwa sin Son i Galeni Schola,
fast han är tiänligare at i en Kram-Bod mäta ut en aln
Kläde, ån at känna på Pulsen. Och detta är förnämste
Orsaken, hwarfore wi hafva så många Kläpare i alla
Professioner och Ständ.

År någon rått dumh och trög at lära något gode,
så faller man ånteligen på den Tanckan at han bör blifwa
Kiöpmän eller lära sig ett Handtwärck, der likwäl så goda
Qualiteeter och Egenkaper fordras til at vara en rått Kiöpmän,
nembligen Försiktighet, Slughet, estertancka, oför-
trutenhet, godt minne, Förstånd och många åtskillige wet-
tenkaper, såsom i Wårelen, Myntwåsendet, främman-
de Lånders kunstkap, Språk, Mått och Wicht, med myc-
ket mehra som på et Arck ei kan upräcknas. En förfaren
Handtwärckare bör vara verserad så väl i Mechaniquen
som Mathesi, och hafwa ett inventieust Husvrid att upfinna
något nytt och behageligt som til utrikes Orter kunde af
Kiöpmannen debiteras, och draga Penningar in i Landet
tilbakars. Och se på det sättet befrämjar den senare den
förras affättning, och den förre deremot fournerar den se-
nare med nyttige Handels-Wahror, men begge hela Lan-
dets

bets mycta och förmohn. Sådane böra wisserligen hållas i wärde, och kunna aldrig vara förmånge i en Republique, utan ju flere de åro, ju bättre tillstånd är det; Ty Commercien florerar häst när han har många idkare, och kan sättia alla des idkare nog at syfla. Wåre Kiöpmans Skepp åro de rätta Krambodar som bringa våre Producter och Manufacturer til alla Marchnader, och läckta til sig Kiöpare uti alla Ländar, samt hämta wålsignelse och rik winst tilbakars.

Om detta toges i acht, blefwe man intet vå Predikstolen warse så många ynkelige, simple och olärde Lärare; i Domstolen så månge slatte och enfaldige Domare; i Collegierne så stor ffara odugelige Betiente, som aldrig hafwa eller få andra förtienster än dem År, Månader och Daggar samla på deras hufwud; vid Armeén så många Harar, och i Medicin så månge Dödens Besordrare, på Beursen så många oförståndige Kiöpmän, och i Wårkstäderna så många Bonhafsar.

Jag tillstår at det är rått svårt at förekomma denne oreda, dock likwäl hade jag snart gitwit någre Förslager wid handen, om intet arket redan varit fullt, och jag welat först bereda deras finnen som förut hvar för sig kunna gjöra härutinnan någon ändring. Jag spar altså min Mening till ett annat tillfälle.

Medan

Medan detta Arket var hos Boktryckaren, blef mig
under Couvert til Bokföraren, följande tillsändt.

Min R. Mercurius.

Eftter som du flyger omkring öfwer alt, så be-
der jag at du en gång vid tilsfälle wille taga med dig
föllsande lilla Fabel:

Groda som hade ganska swag syn,
Görfrågade sig derom, och sökte hielp
hos många förfarna Oculister; En af dem
gaf honom et par goda Glas-Ögon, såjan-
des, at der igenom synen wärckeligen blefwo
förstärckt. Grodan tog dem emot och geck
dermed hem. Men hwad hånde? Når hon
wille betiana sig af Glas-Ögonen, fant hon
at de intet funde gagna henne, orsaken war
at hon hade ingen Nåsa.

Kan ske du har här af den förmån, at ej så många
hådan eftter criticera på dina Ark. Jag, för min del är
dig mycket forbunden.

Stockholm, tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Hedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N^o

22.

Tjödtag, den 27. April.

Qui monet, quasi adjuvat.

Plautus.

Jag anser som en Hjelp om någon wil på-
minna,
Swad han i mina Ark ey tydligt nog kan
finna.

?

Här-

Här om dagen seck jag genom Volköraren fölhande
Bref.

Min Gunstige Herre.

SVar och en af Landsens Inbyggjare har
stor orsak at tacka min Herre för des
osparde Möda til Osedernes förekom-
mande här i vårt liara Fådernesland,
samit de wid handen gifne förslag til Rikets forthiel-
pande och förforsing; wore altdersöre mycket obilligt
af mig giordt, om jag icke det samma med lika tack-
samt sinne wiste at erkänna: Men som ingen i verl-
den är så fullkomelig at han icke underständom fe-
lar, doch bør den med rätta kallas förständig enär
han sitt fel rättar och känner; Fördenkul och i be-
traktande hertil förmadar jag at min Herre en illa
uptager det jag gifwer någre små Obstacler til-
känna, som förmest min Herres goda Conduite
och lämpelige Maner at föreställa, häst torde kun-
na rättas och förekomas. Det twislar jag gan-
ka mycket på at någon här i Landet mer gifwes,
som icke ser hwad nyttta Fabriquer och Ma-
nufacterer med sig bringa, ingen lärer heller
neka at öfverflöden är den som fördervar Landet,
och at Låttian bør på alt sätt förekomas, hwartil
de af min Herre gifne Förslag, så berörande Mo-
dets reglerande, som låttingars förekoman-

de

de otvistweladet. åro gode och förträffelige medel.
Men mig möter den swärigheten at jag fructtar Ille-
Manufacturerne åro icke de förnämste utan
Bijmedel, häist Materialierne såsom den för-
nämste Fond til deras upphielande måste ifrån ut-
rikes Orter införskrifwas och således Penningar-
ne likafult föras utur landet, ty utan stor omkost-
nad lärer Ullen knapt erhållas utur ett land, hwar-
est den vid li: sstraff är forbuden at utföras? Mig
kan swaras wij funna betiena of af vår egen ull;
Låt så vara, ånteligen kan den passera här i lan-
det: Men til hward ånda skola vi afstånga utrikes
Handelen på en gång? Åter swaras at dy medelst
behålla Penningen i Landet; Men hwardan skal
Penningen fås? Swaras af Utlänningen för Jern-
net. År altjä Jernet den Varan hvarigenom
Handelen skal souteneras, ty beflageligen Vära
Sölfwer- och Koppar-Gruswor här i Sverige åro
nu för tiden i så slätt tilstånd, at det Capitalet
de af sig fasta, lärer snart nog funna consume-
ras. Monne altderföre, min fidare Herre, det intet
år det förnämsta, at söka först så Penningar och
sedan bibehålla dem at de en fara utur Landet. Jag
för min del håller före at Jern - Manufacturerer
åro de angelägnaste som funna bringa vårt Få-
dernesland utur den Labyrinth det råkat uti, och

wisar den uti åtställige Ländre tiltagande Berg-
värds förköring nog klart, hwad skada Sverige
har at förwänta om icke det på alt gjörligt sätt fö-
ker at upprätta Tern-Fabriquerne, fruktar åf-
wen i widrig håndelse at wij nelfrasde bringas at
bära Wallmar och Västgötetyger, utan at man
igenom många Patenter och Förestållningar be-
höfver persuaderas dertil. Likaledes möter
mia en svårighet wid det förslaget at så många
Fabriquer skola förbiudas, som redan i Landet
funna fabriqueras, jag håller före at Warans
öfwerflöd bör reglera Priset, men intet Förbo-
der: Mig svaras, det min Herre ansört uti Arc-
ket af den andra i Martii Månad: At Handt-
värckarne intet åga så ansenligt Förlag ic. Men
jag finner at en Skomakare som kommit i röp här
i Staden för sin habilité, har så mycket at gjö-
ra, at om han finge hålla så många Gesäller som
han wille, skulle icke alle de här åro räckia til, jag
menar des habilité gjör mer i detta mål til saken,
och har han en orsak at flaga det han en får ar-
bete, eller försördelas igenom utländske skor. Går
man til hwad Handtvärckare man wil, så blir man
uppehollen, intet dersöre at han en kan gjöra Förlag
utan dersöre at han har så mycket at gjöra; i be-
traktande altdersöre hertil skulle jag snart falla på
den

den Tanckan at til Manufacturernes upphiespande skulle mycket contribuera om Skrä-Ordningen upphäfdes ic. Wore och önskan wårdt at vi med Förbod en droge of i widlöftighet, ty om Utlånningen brukar Repressalier, mon tro Handtwärckarne då åro i tillstånd at hielpa of? Min gunstige Herre war så obligeant och efter Eder wanlige Njtt til rättwihans besträmjande, sät at antingen refutera dese mine intäst uti ett af Eder utkommande Året, eller ocf at visa nödvändigheten af Jern-Minufabrik-Wärckens inrättande, th jag kan försäkra min Herre, at mången inbillar sig det min Herre har ett wist affeende dermed at han så fallsläntigt handlar om deras upplomfi, der de likväl tyckas vara de fördelaktigaste och förnämste som böra påtänckas och souteneras. Demväl och synes nödigt at något om Tobacks-Planteringen som med en ganska stor fördel uti vårt kura Fädernesland står at practiceras, förmåles, hvilket de som begynct at der med ungås weta at berätta, och likväl drages så anseelige Medel utur Landet för den Kryddan; Jag formodar at hvor rätsint skal upoffra min Herre ett tacksamt sinne, och nyttan lämnas til min Herres stora beröm. För min del skal jag ej underlåta at i siefwa Wärcket visa det jag med esteime förblifwer

Min gunstige Herres

hörsamma Dienare
VERUS PATRIOTA.

Als ser at min Correspondent förundrar sig deröfwer at jag så fallsläntigt skrifwer om Järn-Fabriq-ers Upkomst, där wi dock dertif siefwa äga rude Materien i Norden, och därmed så mycket recommende ar de Manufacturer til hvilka wi måste taga rå ämnen af andra.

Men jag trot mig därför haewa godt skål, nemtigen at emot de sednare finnas flers motståndare som hålla deras intäktande dels

dels för en onödig dels och aldeles en omdjelig Sak. Ganska få åro, som icke tilstå, at det ju är en sak som förtiänar bot, när de besinna at Sverige af den gifmilde Naturen fådt så stora och ovärderliga Skatter, men tager sief däraf minsta Winsten. Sedan wi tagit upp, med stort Arbete, våra Metaller ur jorden och med mycket Omkästnad gjort dem tiänlige til Köpmans Varor, tager den ena Järnet til Exempel af oss för 40. Daler Kopparmynt Skeppundet, drifwer därmend en anseelig och profiabel Handel och förtiänar dermed mera än vi med alt vårt Arbete. Den andra försärdigar däraf smäck bch sijnt Arbete som han med någre Capitalers Winst, säljer åt oss tils sakars igen. Jag en liten fransk Sax, Kuf eller Lancett och våg, å skal du min Låsare, fuller sief kunna se, hwad vi gisva för et Skeppund Järn, som vi sält. Jag anser detta med så mycket mindre Källsinnighet, som jag af alt Härlta önskar at man hos oss med efftertryck lade Handen härvid.

Emot desednare nemligien Silkes och Ylle-Fabriquer giöras många svårigheter, dem jag här och där, vid tillfälle, i mina Arc upptecknat. Min Correspondent ansörer åsven nägra sasom 1mo At Penningar gå lika fullt för Ullen ur Landet. Jag måste tilstå, at nu i förstone, och til deß vi bringa vår faraftid hel i behörigt stånd, måste vi stödia under med främmande Ull. Men hwad hindrar det dese Fabriquers anläggande? Monne Hols ländaren intet har nyttja och Profit af Ylle-Fabriquer fast ån han tager Ullen af andra? Wille man strida emot mig här uti, skulle man bevisa mig at Niket har större nyttja däraf at man ger ut 6 Tunnor Guld ån 1. effter man med all sin Konst intet kan bespara mera än 5, ty det blir rätta Quæstionen oss emellan. När jag säjer, låt oss köpa Ull och arbeta den samma upp siefwa, så winnes därgenom 5 Capitaler til Exempel, och en annan säjer, Neii, effter vi intet slippa at betala rå åmnet til Fabriquen, så är det bättre at låta blisva altsammans, är ikke det en underlig räkning? 2do Wj uteslänga Handelen på en gång. Därtil svaras Neii. Wj upphelpa, befödra, utwidga och förlofra Handelen, jag menar den nyttiga och gagneliga. Den endra är stor sak uti. Ja, det är just det hvar rätsint Patriot önskar, at den må gå ut ju förr iu hålldre. 3to Utlänningen kan bruka Repressailler emot de krig wj giöra til Fabriquers

vers och Manufacturers intåkande hos os. **H**wad för Repressailler? Monne han wil låta vårt Jern, Koppar, Mässing, Tinner och Tiara icke möglas hos os? Har han Profit af vår Handel, så gibr han os väl den åran och läter os fåsina Visiter. I viderig händelse kommer han intet, om vi wele aldrig så mycket complimentera honom. Monne han skulle bli så ond hårdöfwer at han intet mera förde til os granlat och allehanda Tyger vi nu af hans Händer så? Jag önskar at han blifvit så sticken på os för 50 år sedan vi skulle då helt säkert nu för tiden sluppit at jämma os så mycket öfver Penningar. Eller är man rädder at han skal slås med os, om vi wela söka at försörja os som andra. Jag för min del slås håldre med den som wil betaga mig utvägar til at fôda mig årligen, än jag sedan skal tigga af honom mit igen. Men jag får intet vara vidlöstig, dock bör jag intet förbi gå det min Correspondent säjer, at Ullen Knapt lärer erhållas utan stor omkostnad utur et Land, hvaråst den wid Lifz - straff är förbuden at utföras. Vi weta många Land, som gärna ge os Ull för Penningar utan goda Ord, fastän det är bekant, at åsven i denna Stund många stora Magaziner åro upfylde så väl i Hollland som Tyskland, med den så hårt förbudne Ullen. Han frågar mig åsven, om Hantvärkare kan hielpa os, i fall Utlänningen skulle bruka Repressailler? Ja wiss. Ingen sâkrare hielp wet en Stats-Man ån Penningar. I vår tid åro de bättre än många Alliancer och förbindelser. Och när han hittar på Medel och Utvägar til at få nog af det slaget in i Riket med sparsamhet, arbetsamhet och försiktighet, så har han råkat på rätta Stas- Maximen. Wet nu någon at gifwa bättre eller andre Medel til at få och spara penningar än genom Manufacturer och Fabriquer, så wela vi taga dem an. Jag wil fråga honom tilbakors, om vi råka i någon Olägenhet, monne vi då kunna taga tilfylkt til våra med utlånskt Kram väl fournerade Bodar och Magaziner? Vidare säger min Correspondent, at vi först bör tänka på at förskaffa os Penningar, och sedan at spara dem. Det är, som han sig förklrar, först anlägga Järn- Fabriquer och sedan tänka på de andra. Jag häller före at ingen dera delen bör försummas, om Riket skal komma sig före igen. **H**vilken winst är sâkrare än den jag får genom sparsamhet? Om vi med

med de förra förtiåna aldrig så mycket Penningar, och de värtsa get-
nast ut igen för de sednare til Utlämmingen, hvad gagnar det Diket?

Hvad som anföres emot det jag sagt om främmande Manufacturers uteslängande, häller min Correspondent för orådeligit, emedan öfverflöd af Warorne men intet förbud bör reglera Priset. Wäl, men huru skal man få öfverflöd af inhemska Manufacturerer, så längewi köpa dem af främmande? Widare, säjer han, at Hantwärkare hos oss hafwa mera att göra än de hinna, til Exempel Skomakare, icem, at dem intet tryter Förlag xc. Men som detta alt. intet angår det jag skrifvit, lämnas det för min Correspondents egen räkning. Jag har aldrig nekat at ju icke många Skomakare finns som åga Förlag til et par Skor eller flere. Men jag säjer, at förän våra Schwänse handlande, begisva sig til at godwilligt taga alt det ur våra Hartwärckares Händer, som de nu få los at så lindrigt köpa af Utlämmingen, får man wäl lägga up i Wärckstaderne en wacker hop Manufacturerer, och därtil åga intet Hantwärkarne Förlager, ej heller gjorde de det om de än funde, alenast i effict at därigenom tiåna Publicum med sin stora skada. Hvad elliest min Correspondent tycker kunna mäss bidragा til Hantwärkeriens upphållande, nemlig Skrä-Ordningens uphåswande, xc. lämnas för denna gången. Dordé hända, det jag önskar, at en annan gång lägenhet dertil gifves. För öfrigt, är jag honom mycket forbunden, emedan han gifvit mig anledning at få förklara mig öfver det jag förr skrifvit, och wisa, det jag förment mig hafwa haft Orsal til det jag gjort, och således, intet haft vist afseende med det jag så mycket recomme-
derat Ölle-Fabriquerne.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

23.

Tjödtag, den 4. Maji.

O! tempora, O! mores.

O! tjöder wj måst lefwa i.

O! Seder: Skall det bättre bli?

3

Tag

SAg thcker intet om en Bondaktig
Blygsel, och wet at densamma of-
ta förringar och fördunklar hos en
Menniskia de största Egenkaper, twårt
om ser jag at et wist, fritt och otwungit
maner i Seder och Lefwerne gjör en lagom
fortjänt lysande och angenäm.

Men jag ålskar en anständig Blygsam-
het, en dygd som i mit tycke är så angenäm,
som hon är rar och salsam i våra Tider.
Hon hårrorer af en ren kårlef til dygd, så
at hon är, riktigtil at tala, et tekn af et
dygdigt sinne, fast än man åsven med råt-
ta fallar henne en dygd. Hon gjör en Ca-
valli-

vallier angenäm, och zirar etzruentimmer
mer än skönhet.

Jag hatar altså af hjärtat vår Guds
otvungna och fria seder, emedan de intet
komma öfwerens med den blygsamheten,
jag talör om; Och ehuru man säger mig,
at de höra vara hos den, som wil fallas be-
lefwad, säger jag åndå, at de åro tefn til et
fråkt, sielfswälдigt och odygdt hierta.

Deze fria Seder gjöra at en del af våra
belefwaude Herrar så oblygt och fritt tala
om Gud och Religionen, skämta med de
hårligaste Språk i Bibelen, och drifwa be-
gabberj med Psalmer och Andelige Visor.

De wisa i Ord och Athåswor ingen
Åra för gammalt och årbart Zolef.

De tala, utan at rodna i Ansiktet, om
de Odygder och synder, de umgås med.

De swårja en hurtig Ed wid hwar Me-
ning de tala.

In Summa de beslita sig om at deras

Familjösa Tal och åthåfvor må utvisa, det
hos dem ingen Blygksamhet finnes.

Man skulle tro at Blygksamheten, som
är et Fruentimmers dyrbaraste och ange-
lägnaste Prydnad, wore hos detta Konet än-
nu i värde; men man ser dock, at alt för
många twärt om hålla Fräckhet och otamde
samt wilde seder mycket större Heder värde.

Sittja icke våra Fruer nu för tiden,
utan at man förundrar sig däröfwer, och
raillera med Karlar så fritt både om et och
annat, som Blygksamheten intet en gång
tälthos de formästigare Hedningar?

De funna med särdeles Fornöelse be-
skrifwa för hvarandra det, som aldrig utan
försyn kan nämñas af den, som har den rin-
gaste Blygsel i Hiärtat. Hwem undrar
då, at man en kan hålla alla Fruer hos os,
för Penelopis och Lucretiæ Systrar i
desse Tider?

Våra Jungfruer så åfvent los at göra
det samma. Jag stygges därvid, th buru
fund

kunde man så roa sig med oanständigt Tas, om man ej varere beredd til at utöfwa den Odygden man så smakeligen tar om?

Våra Fruentimmers kläder visa på många sätt rinka tekn til Blighsamhet, så mycket de kunnablotta af sina Lemmar til deras Fördel, så gödra de det. ic. Kåre, til hwad ånda?

Deras åthåfvor äro nu just desamme som våra Språtthökars, frja, otvungne, fräcke, stålte och oblyge. O fördärswade Tjder! O fördärswade Seder. I mägen thcka härrom eller ej, så blixt det dock sant, hwad Salomon säger, Nemtigen at En dågelig Qwinna utan Tukt, är lika som en fö med gyldene Span på Nåföne.

Kåre Män och Föraldrar hällen amorsledes Hus, är i giören, så skall kanske härutinnan bli wa åndring.

Jag skräter förra skulden uppå Eder, ty Naturen är til alt ondt willig och benägen. GUD nåde os! Och om vi intet taga väl wahra därpå så bliswer fåfänga och odygd os alt för lår och angenämt.

När Edre Fruentimmer blirfwa af stora dagen i deras ro förförde, gå de för Spegelen, där hafwa de arbete nog til Middagen, men det kommer fuller nägre Cavalierer, som med beromi, för det de så wäl klädt sig, belöna det bestrofret. Sedan de åtit, kommer *Caffe* Bordet fram, Vissterne begynnas, Spel Bordet därefter, Discourserne års rolig. Affton-Måltiden går för sig, och sedan dittenterar man sig åter på my räkning til Natten. Går så til hos os? När lättja och jämde tidsfordrif intaga en Miennissia, hwad godt kan man af hemme förvänta?

Sätt Bibelen i Händerne på dem, lär dem hafwa GUD i Hjärtat och för Ögonen, föreställ dem verldens fåfänga, såg dem til hwad ändamål Månniskan är stax ad och jödd

född. Håll dem til at giöra något som är nyttigt och gagneligt, ic. så skall med Gudz hielp et annat lefwerne blifwa i Staden.

Jag måste också här något tala om Fruentimmers och Manselcks umgånge med hvarandra.

Jag skrifwer aldeles intet under deras Mening, som willa at Fruentimmer bör afhållas ifrån Karlars Sällskap, th det wore, at på et Muhammedanskt sätt betaga de förra deras Förstånd, och de sednare en stor del af deras goda seder. Och hwad är desutan billigare, än at de twenne Koenen, som ärō ärnade til at en gång sammanparas, lära htet förut at känna hvarandra? Det är fuller wiss at derwoi förefalla hos os många stora mishbruk, men så är och det säkert, at intet tilfalle skulle blifwa til at visa sig dygdig, om alla goda seder skulle sättjas under tråldom, och alt ondt genom twång hindras. Låt os håldre bjuda til at rätta våra Umgången efter fornusket och anständigheten.

Rätta åndamålet af våra Sällskap bör vara, dels at under förtroliga samtal roa hvarandra på et höfligt och anständigt sätt, dels at förbättra och uppmuntra hvarandra til dygd och goda seder på tjänligit Maner. Men hos os blir det en helt annan lek. Fruentimmer roas af våra Cavalierer antingen med andras förtal, eller med deras otidige beröm, man talar wid. Och tror jag at detta sednare skämt bort större delen af våra Qwinfolck. Vir icke detta rätt säljsamt? Vi weta at de skola blifwa våra käraste Camerater, som vi hoppas skola med dygd, tuckt och årbarhet giöra os vårt lefwerne angenämt, och åndå arbeta vi på deras fördärf, och hvar på sit sätt, giöra vi dem, så mycket hos os står, til detta åndamål osickelige. Celia war af Naturen en alfwarsam flicka, bögd til alt godt, men sedan Lysander och hans Camerater blifvit med henne bekante, har hon fådt et annat sinne. Hon har hört sig så mycket berömmas, för det hon kläder sig väl, så at hon nu speculerar på intet annat, än huru hon må väl

wäl prunka och studsa med allehanda gransät. Hon har hört honom så sucka däröfver, at hennes Schönhet betagit honom, så at hon nu intet wet, huru hentil sin Avantage shall coëffera sig, antingen en Negligée, Papillon eller Cruelle kläder henne bätt; Hon placerar sine Mouscher med största sorgfällighet. Hon har sedt sin sköna Taille och charmante Miner haſwa så god wårkan, at hela hennes omsorg bljr, huru hon må röra Armen, vrida Halsen, dra på Munnen, så at hon må winna tilbedjare. Jungfru Cælia känner sig intet mera sielf. Lysander har förklarat sig för hennes Vasall, och henne för sin Gudinna, af hvilkens Nåde eller Onåde, ja af hvilkens goda eller sura blick hans lif och hela wälfärd hänger. Hon får nu andra se- der, hon tager wäl tilfället i akt, och stickar sig som en Gudinna, samt anser honom som en Slaf.

Sedan får hon sådant nöje uti sit wälde, så at hon fattar det för åra at utwidga sina Trålars antahl, åt hvilka hon dageligen utdelar sina Nåde-tekn och Careßer, den ena mer den andra mindre, alt som hennes assister därvid kunna wa- ra, och på slutet bljr hennes upförande en Comœdia. Ur ånte- ligen Lysander så lyckelig, at han winner hennes tycke, och hon samtycker til at inlåta sig i fördrag med honom och taga sin Trål til Man, då går först glädien an. Lysander säger du är min Hustru; Cælia menar annat, och frågar om han intet känner sin Gudinna? Lysander säge gärna, at hon toge sig et annat lefnads sitt före, än haſva Cavalliers Vifter hela dagen igenom och för deras full klä sig gran, och aldrig taga sig an- nat för händer än spel och ståmt. Men Cælia föreställer ho- nom, at hennes åttenskap bør intet bli henne något trång, och hon wil intet giömma så sin fullkomlighet undan andras Ögon. Hon tycker at en Dame, sådan som hon, kan giöra många lyckelige. Fast hon är gift, sucka flere om hennes Gunst, och hon är wänd widdet nöjet, at se sig plåga Folck. Lysander måste låta sig detta behaga, han har sielf så bestält, som honom går i hand. Tolamod bljr hans sidsta Trost, hvilken Cælia så kröner, som Lysander förtjänt. Seen

Seen I nu, Herrar Cavalierer huru ofsöfvarligen I
gidren både emot eder sielfwa, och de stackars flickor, hvil-
kas en aldigie Hiärnor i så sorgfölligt uppföljen med allehanda
galenskap. Om i berönde Fruentimret för dygd, årbarhet,
blygsamhet och husactighet med mera, och således bygde edert
berönt på rätt grund, men intet för högfärd och skönhet, el-
ler, som i sigen fullkomlighet, skulle edert ungånge mycket
gagna, i stället för det nu skadar dem, då skulle de bli swago-
da och beskedelige Hustrur, i stället för de nu blifvata tingen
ting annat dugse, än klåda och brösta sig.

Backra Läxarimor, I seen at jag gör eder ingen
orätt; Jag ger värt kön skulden til en stor del af Eder olycka.
Och på det I mögen se, at jag intet för rofull eller til at gi-
ra begabberi af Eder, frisvit, så wil jag gifva Eder et väle-
ment råd: Det är osridigt, at I haftven en särdeles Lust och
hug til at behaga och vinna berönt. Men det stadar intet,
om I rätt welen antvända denna Egenstapen. Låten intet
berömma Eder för sådane ting, som wärteligen intet förtjåna
berönt, eller ovärde at intaga Edre Sinnen. Utan lagen så,
at man får orsakat berömma Eder för dygd och beskedelighet.
Man måste, utan at farra af Eder kön, tillstå och bekänna, at där
ibland gifwes Exempel af Gudsfruktan, Kyrkhet, Tro, och Re-
delighet. Jag ser många, hvilka genom deras ordentliga
Lefverne, omsorg för deras Hushåldning, goda Barna upfo-
stran, och körlet emot deras Män, vunnit allas Högaktning och
beröm; Sådane Fruentimmer förstappa sig en förmåttig och
långvarig högaktning, hvilken aldrig kan vinnas genom Stöns-
het, prältiga Kläder och alla Moders effterapande. Deras för-
stånds och Sinnelags goda Egenstaper förstappa dem förmå-
ner, som tiden aldrig kan fortaga, utan gör dem ju mera åla-
stans wärde, ju mer man lärer känna dem. Tager dese för en
efftersyn, och besliten Eder om, at man så allmänt intet får or-
sat at le åt Eder froghet.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Hedolårande MERCURIUS

Andra Delen.

ANNO

1731.

N:o

24.

Tisdag, den II. Maji.

Plus Aloës quam mellis habet.

Juvenalis.

Eln grofwa Ord, uti dit skämt jag beder.
Slemt Snack och Tal förfränder
goda Heder.

A a

Tag

Gag wet ingen ting som förorsakar större
oreda uti samgåmen än det falska begrepp
man har om skämt och Raillerie.
Det förnämsta och första man borde beslita sig om
uti umgången, skulle vara att vinna deras hynnest
och wälwillja som man umgås med; och häfta wå-
gen därtill år, att visa sig wålbenägen emot dem.
Hwad kan därföre vara orimeligare och obeske-
deligare, än att taga sig före att vara sharp och stic-
kande i sina utlätelser emot sina vänner? En
Människa som har ingen annan dygd och Merit
än Mod och tapperhet skulle hafta ganska svårt
före att giöra sig angenäm och behagelig uti wärlden,
efter som han ei kan få öfwa det han har förut fram
för andra, utan til att giöra sig til deras owän. I
samma tilstånd är de som ålfska en Satyrist Alnda.
Det är et slags Mord att säga enom något som kan
förraga honom eller komma honom til att skämmas;
Och håller jag det före vara rått obeskedeligt, att
läta en annan förstå att det gör dig lika mycket om
han är nögd eller mischnögd med hwad du säger ho-
nom; Men wil du intet förstå skämt? Jo, men
fåre lät det ock vara skämt. Det är ingalunda
skämt att nödga den som har en led a til att tala med
mer än en i sänder, att swara på mera än han kan hin-
na,

na, och at exponera en til begabberj och bespot-
telse, om han intet gjör det som hans gäfvor ej
tillåta.

Calisthenes har et godt förstånd, beled-
sagadt med den Gåfwan (förutan hwilken en
Människia ei kan hafwa något Förstånd) et sunt
omdöme. Han raillerar häst af alla som jag nä-
gonsin har kiändt, th han grundar alt sit raillerie
på Saker, som man i sit hierta giärna wil lämna
och medgie, såsom at man är safer til något fel,
som har tillika något berömmeligit i sig. Han
märker väl hwad man gierna wil vara, och der-
före fructtar han intet at man shall bli swa otolig på
honom, för det at han förmijket gier en annan ut
där före. En frikostig kan altjd tola at man kallar
honom spendersam, och en frimodig lär väl kunna
höra at man kallar honom öfwerdådig, utan at
förargas sig öfwer den som säjer det. Hwad som
säjes om en god Sribent, kan åfwenwäl läm-
pas uppå en god Cammerat eller umgånges Man.
En god Sribent gjör sin Låsare mera nögd med
sig sielf, och en angenäm Compagnon lagar
så at hans Wänner hafwa så stor ro af sig sielfwa
som af honom, medan de äro i fällskap med honom.
Calisthenes gjör detta med en särdeles behage-

lighet. Han hvarfade här om dagen en sin Män
i drat, så at det kunde höras af en ung Officier
som tycktes willja yfwas och förhåswa sig öfver
Sällskapet: Denne unga Herren har just
sådane maner som en Generals-Person.
Den unge Mannen blef straxt årbarare, och stälte sig
såsom den han hörde de togo honom före.
Det är wist, Calisthenes kan bringa en, til at
så berömma sig sielf, och gifwa at förstå det goda
tycket han har om sig sielf, så at andra måste hålla
honom för begabbans vård; Men i sådan hän-
delse är man ju en sielvwilling Narr, och intet twun-
gen at vara så om man will eller ey. Därfore
håller jag före, at om man wil gjöra skämt
behageligt, måste man så laga, at intet den
som railleras, wet utaf eller märker at han
bljr raillerad, eller åtminstone intet tycker
wärre om sig därfore at han bljr brydder.

Acetus är af en helt olika beskaffenhet,
och är åndå mera berömd än som Calisthe-
nes, fast än utan skål: Acetus har intet
afseende på dens blygsamhet eller blödighet
som han bryr, utan om han märker at han kan rå
på den som han har för sig, så faller han ho-
nom utan Nåder och barmhärtighet än. Han
kan

Kan väl tåla at se sin båsta Wän slater, när han sielf strattar öfwer sin egen quickhet. Hans Raillerie förorsakar altid et litet Missförstånd och oenighet ibland Sällskapet, i det stället at Calisthenis skämt häller det tilhopa och gjör at hvor och en är en alenast nogdare med sig sielf, utan ock med alla de andre i sällskapet.

Om man will skämta rått, så är nödigt at wänlighet är i följe med alt hwad man säger, och at man altid lagar så, at man efterkommer en Wäns plikt om man wil hafta den Friheten at raillera någon. Acetus borde med rätta drifwas utur det allmänna Samquåmet, efter hans skämt gemenligen går ut på dens Förtret som han raillerar. Så at man är försäkrad hvar est han kommer, någon måste opoffras för hans bittra Tunga och bitande skämt, och menar han at quickhet är til ingen ting annat nyttig, än som at därmed förtreta och förarga sin Nåsta.

Minutius åger quickhet som uppväcker allas kärlek, åfwen då när han öfvar densamma emot andras fel och odigheder. Han brukar den Konsten, at hålla den som han bryr vid godt Mod, nemliggen igenom det at han läter förstå sig hafta dessamma felachtigheter. Och detta gjör han med så stor Försköttighet och så fint, at han snarare synes förebrå och lasta sig sielf, än röra sin wän.

Det är sannerligen största Förfundran wårdt at se hu-
ru mycket det är kommit i bruk ibland Menniskorne, til at
taga sig den Friheten at förarga hvarannan. Man skulle

tro at de ibland täflas om, hvem som skal vara den företetligaste af dem. Samla Felaktigheter och därskaper som man giàrna wille nedergräfsva i glömskans Mörker, komma ånda fram, ja ofta ibland Folkt af värde. Men mig tyckes at det är aldeles oanständigt för sådant Folkt, som will hållas före vara belefswat och hurtigt, at kunna roa sig så länge, där någon utaf Sålkavet är osörndgd och misfndgd. De som hafswa et rått Begrep om umgången förlusta sig, håddre med Beträktande af hvars annars Fullkomligheter, än at de wilja triumphera öfver andras Fel och swagheter. Fortius åger denne Gäfwan at finna och årkänna andras Meriter och Fullkomligheter, hwilka därmed öfverse samt urfakta hans swagheter och Felaktigheter.

Sedan vi nu således bestådat åtskillige sådane Måns caraterer som antingen warit lycklige, eller och felat uti raillerie; Så skulle det en heller vara otjenligt, at efter tänka något litet hwilket slags Raillerie är det angenämaste, och det tyckes mig vara det, när Satyren är stålt emot Odnygden med et förtärt af sieliswa Felet, men intet något Hat emot Personen.

De som jag hit intils omtalt, hafwa förstånd fast de det illa bruks. Men det finnes et annat slags railleurer, dumma som stockar, hwilka aldrig åro capable til at säya något som smakar af quicthet, likväl wela de altståndigt raillera, låtandes altjd et högt gapstratt följa deras tiocka infall. Dese stackare kunde kan ske förekommnas, om förståndigt Folkt wille sammansättja sig at intet höra på hwad de säya, eller besvara deras därskap.

På samma sätt wille jag at man bemötte dem, som förs

förlusta sig i groft och plumpf ståmit. Dese tiga genienli-
gen så länge Talet är höfligt, och ledas. Ty de tycka La-
get vara trumpet och ceremoniel. Menså snart de få hö-
ra et skäls=ord eller ogettigt och ohöfviset infall, Fal man
så höra deras Halsz. Då kan ingen få dese quicke railleu-
rer. Jag har hört sådane Mångelste-Tråtor ibland heder-
lighit Folck, men måste tilstā at det gjordt mig ondt.

Innan jag sluter, bör jag åsven tala om dem som så
gärna stånta equivoque och twedydig, deras Tal har ge-
menligen en elak Bemärkelse i sig. Särdeles visa dese de-
ras Insall hos Fruentimmer. Men betänck hwad detta har
för påfölger och Ansvar. Dock finnes Låkedom emot den-
ne siktan. Om våra Fruentimmer särdeles de unga, hwil-
kom det aldeles intet anstår at höra sådant snack, gingo där-
ifrån och låto straxt se deras Mishöye däröfwer, men intet
myste på Munnen, och med Leende däråt så ofta sade om en
så osörfånd Karl: Det är rått en lustig Cure.

För

Sörteckning

På de Materier, som denne andre Tomen innehåller.

Arket.

- N:o 1. och 2. Om Barna-Upsöstran.
3. Om Fattigdom och Nökedom.
4. Om den sanna och falska Lycksaligheten.
5. Om Pasquill-Makare.
6. Om Konsten at vara angenäm och behagelig.
7. Om Sammetet.
8. Om en Menniskas Pflicht och Skyldighet at ålafka sic
Fädernes-Land.
— 9. Om Manufacturers Nyta och Nödvändighet.
10. En Syn översatt af et Persikt Manuscript. =
11. Om Kärlek och Källsinnighet för det allmänna
bästa.
12. Någre Caracterer.
— 13. Om Manufacturers och Fabriquers inrättande i
Riket.
— 14. Continuerar.
— 15. Om Modet.
— 16. Om Manufacturer i anledning af tvenne Bref til Au-
thoren.
— 17. Om de Fattigas Underhåld.
18. Och Nedlighet och Uprigkeit.
— 19. Grund-Saker som vid öfverläggandet om et Lands
Uplöft borå i akt tagas.
20. Om deras Därskap som en följa Naturen.
21. Om en Menniskas skyldighet att sörja för Esterloms-
manderne.
22. Swar på et Bref til Authoren.
23. Om Blygsamhet och Fräckhet.
24. Om Raillerie och ohöfligt skämt.

Stockholm, Tryckt hos Benjamin Gottlieb Schneider.

Gedolarande MERCURIUS

Eredie Delen.

Quid verum atque decens curo &
rogo & omnis in hoc sum.

Horatius.

ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑΝ ΑΓΓΕΛΟΥ ΕΩΣ
ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑΝ ΑΓΓΕΛΟΥ

Οντος αγελησιδη γεκονες κανον
λογο ερωτησι τοποτη

ερωτησι

* * * * *

Den Hedolårande Mercurius be-
går nu tredie gången din Gunst
min Casare, då han kan ske, up-
offrar ånnu någon tjd til din tjänst.

Han har fuller satt sig aldeles i sinnet
at upphöra med dese Decko Moraler, hälst
som han måst hit intils strifwa Profiten
för sin mōda på högra sidan af Nåfningen;
Men han har intet funnat låta de åtskillige
Correspondencer, som nu myligen
til honom införmit, gjömmas hos sig,
särdeles som däribland finnas åtskillige Sa-
ker, som förmödeligen lära winna bifall och
förskaffa Ryttar.

Han har åfwen sielf några samlingar
som, torde hånda, med behag af mången
lära anses, när de blifwa allmånya.
Men aldrämåst har han blifvit upmun-
trad at ånnu längre continuera, af den
Lyctan

Lyckan han hafst at winna deras tycke och
önskan at ånnu få se dese Arken, hvilkaſ
befallning han bör anſe som ſin lag.

Til Momos och Zoilos håller han
för så mycket onödigare at giöra några före
ſtällningar, ſom Mercurius båſt wet, at
icke en enda Sudarnas ſammankomſt häl-
lits, hvaråſt icke Momus ſig åſven in-
ſtällt. Utan han önskar fast håldre, at
detta ſtygga och afwundſuſka Troll, der-
medelſt at det är ſyfelsatt med at laſta och
tadla hans arbete, måtte hindras och af-
hallas ifrån andra Sakers laſtande ſom til
åſventyrſ mindre kunnia fåla hans otj�ige
Censur.

Sluteligen, min Låſare försäkrar han
dig, at i denne tredie delen giärna förbättra,
hwad han, kan hånda, i de förra torde felat.
Lef wål!

Non cui vis Lectori auditorive placebo;
Lector & Auditor nec mihi quisque
placet.

Gedolårande MERCURIUS

Tredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

I.

Torsdag, den 18. Maji.

- - Convivæ prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem?

Horatius.

Den ena ålstrar det som just den andra hatar.
En skrifv en någon ting som icke någon ratar.
A Huru

Suru skal jag hitta på at skrifwa en Mercurius som behagar alla mina Låsare? Tånd, med et sådant förehavande har jag en lång tid bortåt förgifves brytt min härliga. Änteligen rådgjorde jag med en god Wän; I förstane frågade han mig om jag hade få förmåne tanfar om min egen skickelighet, och at jag funde tiltro mig blifwa den endaste af alla de som tagit Pennan i Handen, på hvilken ingen skulle kunna klandra och tadla något? Af denna Frågan blef jag straxt litet flat: särdeles som jag altid welat anses för en Author som af lusta tilberöm icke det ringaste intagen år, men sedan förklarade jag mig, såjandes, du skal rått förstå mig, jag ärkiämmer altid min osömögenhet. Ware det långt ifrån mig, at jag skulle få det ringaste goda tycke för mig sief, mycket mindre at jag skulle eftersträffa någon fullkomlighet. Men jag önskar at skrifwa så, at hvor och en af mina Låsare måtte handgripeligen kunna se huru väl jag menar med mina våminnelser och föreslagrar, huru tätt och nära jag will blifwa vid sanningen, samt huru uprichtigt jag önskar et anständigt och århbart lesverne i bland os, ty då föreställer jag mig intet at någon lärer lasta mina Ark, åtminstone lära alla mina Låsare väl anse mitt uppsät. Jag förundrar mig däröfwer, sade han, at sedan du skrifvit

48 Ark, du ännu så litet känner Folket, ju mera
du alswarsamt förvarar dygd och sanning, ju min-
dre tycker man om dig. Nå må gjöra, swarade jag,
jag will hålltre nu som förr, misshaga många, al-
lenast orsaken der til är den du säger.

Dock saude han, effter du gjör mig förtroende
härav will jag säia dig närmore min mening, om du
skref, som i förstone, Moraler som intet så rör-
de Folket, funde du undvika mångens illwilja,
til Exempel beskrif den eller den dygden angenäm ic.
Den eller den odygden til alla sina fula omständighe-
ter och elaka påfölgder, men låt bli at med dina
Caracteurer så afmåla dem som dragas med
samma fel och laster. Jag öfvertrygade honom
härpå, at sådant skulle visa klart det jag fruch-
tade före at falla surt, surt, och ont, ont, och at
jag följamteligen förlorade en af de förnämsta
Egemäaper som en Sedolärare bör åga, nemligen
oförsträckt Mod at tala ut Sanningen. Jag med-
gier dig åsven det, for min Wän widare fort,
men = = = Då en tredie Man kom in; Jag
bad denne Mannen sättia sig ned, hvilken strart
frågade os hwad vi talte om? om det wore nå-
got hemligt så ville han taga Afträde och lem-
na os Frihet? Jag swarade wi haſwe i dag wa-
rit hos Bodraren Lochner och köpt os hvar
sitt Exemplar af den så fallade Sedolårande

Mercurius, öfwer hvilken wi nu sittia och
raisonera. Ja, sade han, jag har åfwen
gjordt det samma och hade stor Lust at fianna
Authorn, då jag skulle warna honom för et
och annat. Jag uprepade min Våns Påminnel-
ser och mitt svar. Då han förklarade sig vara
öfvermåttan väl nögd med de Moraler han
skrifvit, läggandes dertil, at Mercurii frija
och upriktiga Allswarsamhet behagade honom väl,
men deruti, sade han, har Mercurius ståmt ut
sig, at han så mycket talar om Manufacturerer och
Fabriquer. Hwad går det en Sedolårarare an?
Jag svarade: Authoren är mig just intet be-
kant, hvilket och kan giöra mig lika mycket, om
jag wet eller ej; ty jag dömer aldrig efter annat än
hwad han skrifvit, lemnandes altid hans Person
i sitt värde. Men på hans vägnar kan jag så my-
cket säja at det är wist en sak som rörer Moralen
når han talar om Manufacturerer och Fabri-
quer, såsom medel, ja de endaste medel til Rí-
fets uppeomst styrcka och heder. År fiärlek för det
allmänna båsta intet et ämne som tillkommer en
Sedolårarare at drifwa och yrka uppå, är flit, ar-
betsamhet, sparsamhet, försorg för de Fattiga med
mera, som höra til dese Discourser ej ämnen som
löpa

in i Sedolåran? Nu vålan, jag skrifwer då min
Mercurius som jag sielf tycker, den som intet
will låsa honom, han kan låta blifwa det och den
som will criticera på honom lemnar jag sin ro,
men ingendera af afwansförde Påminnelser funna
lända mig til rättelse. Den sista hafwa många
anfört; ja, jag har genom Correspondancer
blifvit ombeden at intet skrifwa mera om Manu-
facturer och Fabriquer.

Men sannerligen, jag kan intet med stillati-
gande se och höra på de obetänksama Menniskor
som med afwogt Sga se på de härliga, sköna och
fösthare Träskolar, som under en N̄ dig och em
sit Rikes Wältresnad öm Konungz höga hågn, samt
trogne Ständers nijt och liärleii för Fåderneslan-
det, ej alenast åro anlagde, utan redan dels stå
i Blomma dels burit Förstlingen af den förväntan-
de Fruchten. Jag hade lust at hwäffa så min Pen-
na emot dem, som deras Ondsta förtienar. Och
når jag såg at de en droge betänkande vid at gri-
pa til Dren at afhugga de spåda Telningarne, tog
jag gärna Mod til mig och satte något i Wägen
som til afwentyrs p något sätt gjordt Bettet slott
och hugget utan särdeles skadelig Wårtan. Men
jag har så när glömt bort det förnämsta: Man
har berättat mig, at jag skal vara i alt för slät
Credit hos våra Fruentimer. Hvarfere?

Dyg-

Dygdige Swanske Fruentimber, I funnen aldrig
wredgas på mig. Twårtom, i åren mig wärke-
ligen mycket förbundne, jag har ju tagit mig eder
sat an. Når jag ser at vår sielsswälldiga Secu-
lum införd ibland edert wackra Kion sådane seden
som betagit eder större delen af den heder och det
anseende man fördom dagz eder wisat, och jag ta-
lar derpå, åsråder derifrån, med mera, bör jag
anses som eder Dwän? Når jag hör våra Caval-
lierer så mycket beröma sig af edart Küns god-
het och lättförmögenhet. Når åfven jag märker et
årbart och besskedeligt Folck intet så färdeles twis-
la mer om det som säges, hälst når de anse våra
Fruentimers Maner at umgås med Mansfolken,
giör jag då illa emot eder om jag upptäcker alt så-
dant, och gifwer välmemente Råd? Nembligen til
sådant lefnadss sätt som med dygd och årbarhet
är mer öfwerens ståmmande än det allmånnan?
Men jag må intet försvara mig.

Si bonus interpres nil mala verba no-
cent

Si malus inter pres nil bona verba
juvant.

Jag

Jag tråffade här om dagen någre bekante i ett Sällskap, hvarav, sedan Talet omföder föll på en Materia som nu är tåmmelig gångbar, märkte jag, at tvene i synnerhet häftigt stridde emot den Mening, de altid tilsörene hast, ja, de stål, som de tilsörene begabbat, betiente de nu sig selsvga utaf, och fant jag, at de med Sorgfällighet upletat nya Argumenter til at försvara en sak som de wärckeligen ännu höllo i deras sinnen för ogrundad och fälsk. Jag satt en stund och hörde häruppå ey utan särdeles förundran. Anstötigen när jag gick bort, frågade jag en god Wän som fölgde mig, och som för mig varit i sällskapet, hvarav det betyddes at de oswannämde bågge, så ändrat deras Tankar? Han svarade mig at en Patron af den Mening de nu hade, har hast dem hos sig på en Collation, och alt sedan hade han märkt at de qvædt samma Missa som han. Jag log, och sade, huru kan en Måltid så mycket uträtta? Då wet du intet mycket, svarade den andra. Det händer alt för ofta at en Måltid kan intaga somliga Gläster til ens Intresse och Fördel, hvars före tror du at man ej skulle så tractera den man intet känner? Efter han så mycket påstod, at så ster, såt jag dervid blifwa, men sade derhos, sådane Kallats må du esterlåta mig, at falla Corruptions-Måltider.

Claudius är en underlig Menniskia. Han har intet särdeles viktiga Sysslor at bestrida, det är i hela Staden en bekant sak, intet heller hålla de som kämpa honom för en så sticklig Man. Decktager han sig en sysla före, rätt säf som i mitt tycke. Han springer omkring i Staden och berättar för andra at han har alt för mycket att göra, samt grusvar sig huru han skal hinna med altsammans. Här om Dagen blef jag rätt mycket incommoderat af hans onödige förtrolighet. Jag stod på Riddarhus-Torget, efter min Wana, til at Middags-Tiden se på huru Folket råkas och rådgödra med hvaraman: Ut min Olycka blef Claudius mig varse, straxt kam han löpandes, och med så många försäkringar at ingen i Staden hade mera at sysla än han, bewekte den Stackaren mig i förstone at häfva Meddmän öfwer honom. Jag sade, på det sätt är det rätt ingen Förmånen at vara snäll och flitis, när man derigenom blifver betungad med odrågeligit Arbete. Då seck Claudius höra det han wille, och han jämrade sig så mycket at jag tog min Retirade

tirade til Rossels Caffe-Hus. Sedan Claudius gådt omkring til alla dem han kände på Torget med sitt årende, som han efter på Caffe-Huset, begynnandes åter at beklaga sina ögon, han hade ey fått såsva på några Duzin Mätter. Jag rymde på nytt och betente mig af hans Discourser til min Ursäck, förebärandes, at jag, åsven som han, hade otrol. mycket Affairer i Hufvudet. Jag var intet väl inkommen hos Guillaumots, förr än Claudius kom efter och qvad samma wisa. Men min största Förundran var, at efter Middagen, som Claudius på et ställe, där jag warit til Middagen. Herrnen af Huset hade gådt ut, och jag med 4 a 5 Fruentimmer satt och discurerade om allehanda saker, när han kom in, sade han strax, förr än han satt sig neder, at han hade mycket til at beställa, och præcaverade med deras Lof innom några Minuters Förlopp få gå sin Wås igen, det han och gjorde, sedan han rafsat ut en hop Galenska per, som ingen af Sällskapet just skötte om at höra. Fruen i Huset, som är et fornustigt och årbart Fruentimmer, sade, sedan han var bortgången: Det är tredie Visiten på 2 Dagar som Claudius gjort mig, och alla på ett sätt. Efterscne har jag intet gjort någon Reflexion därpå, men nu bekänner jag at det kommer mig underliggit före. Han har så ondt om Eid och kommer hit utan at ha svwa något annat at säja än det vij wäl kunnat vara förutan. Nå jag säger än en gång, at jag intet wet huru han kommer på et ställe der han har ingen ting at göra, allenast til at berätta, det han har annorstädes at göra.

Stockholm, Tryckt hos B. G. Schneider.

Hedolårande MERCURIUS

Tredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

2.

Tisdag, den 25. May,

Tandem bona causa triumphat.

Låt hvem som will mot sanning kifwa,
Kått skal dock Kått på slutet blifwa.

Wid slutet afandra Delen, seck jag fölrande Bref, hvars
med jag gjör nu en begynnelse til wårkställande af det
jag lofvat, nemligien at gjöra de Correspondencer allmåns-
ne, som jag Tid efter annan fätt.

B

Min

Min Herre.

Det finnas et slags Menniskor, som tala efter sägen, och döma om saker, som de hwarken förstå eller winlagt sig om att penetrera och utgrunda, alenast Dårföre, at de hört andras Omdömen däröm. Dese försinada och tala ofta widrigt om en ting blott därav at någon sungit dem denna Wijsan före. Jag lämnar at uptäcka de Orsaker som bringa sådane Menniskor til at lägga sig på et Hantvärk, som så mycket strider emot en förnuffig Mennisas Skyldighet, at noga undersöka om en sak förrän man fäller Dom däruti, eller tiga i det man intet förstår ic. utan wil genom följande Samtal någorlunda gifwa deras Portrait och Maner tillskanna jag förbliswer. ic.

Samtal

Emellan Mercurius och Momus a Momo.

Momus a Momo.

Si, god dag Mercurius, nå hwad har du här i Bergskrefvorne at uträffa?

Mercurius. Sij, är du ock så långt borta i Werlden, jag trodde du skulle intet trivas bland den gambla Svånska Redligheten, ditt Troll.

Mom. a Mom. Du hälsar rätt wackert,

Merc. Alt som Folket är til; nå, hwad nytt nu i Sverige?

Mom. a M. Intet mycket är än passerat, men invärtes alternationer och förändringar synes tilstunda, hwad de uträffa och dåga til gifwer tiden, mycket hörs af allehanda anstalter, som en nys uppkommen Sect som kallar sig Patrioter, har på Banen. Men, lässe, säg hwad gör du Mercurius här?

Merc. Jo, det skall du snart få röna; jag är hitskickat af några Gudar, som påtagit sig at utföra de Anstalter, som nu äro omnämde;

de, och du mycet med ditt folje försimådat, förhådat, emot stadt och hindrat.

Mom. a M. Hwad jag hör, det är intet under Folcket är tokot, när Gudarna också galnas. Men käre, säg mig dock, hvilka af Gudarna?

Merc. Minerva är redan med sin tropp upbruten, Vulcanus gör sig med all mact resefärdig, och Apollo har utsatt resan til nästa Rijksdag eftter han ofta här förr warit.

Mom. a. M. Ha, hä, är nu Bootes, den der hela Verlden under sin terreur hållit, så gammal och fiäringaktig blefven, at han wil sättia sig jämte Sardanapalus at spinna?

Merc. Så, är det emot manlighet, at arbeta, eller emot Naturen, at vara en Soldat och en Konstnär? är den Tyska Mars sambre för det, at hans Armée arbetar under siefswa Winter-Qvarteren, och Wackt hållningen, uti allehanda Slögder och Manufacturer? menar du, at han intet dersöre kan stiga upp, och gifwa dig en Orfahl, om du nödgar honom dertil; fast han sitter och spinner på sin Raft-Ull?

Mom. a M. Hwad will Minerva hår, hon får intet hår at lägga händerne på; ty Ull, Silke och Lijn fins hår intet; det är emot Climatet. Climatet gör Folcket tröga och lata, Climatet gör Folket matgiriga; hon kan intet foda sitt Folck hår; hennes Arbete är fint, dåt är emot Nationens Natur, at arbeta i nättå och konstliga ting; man ser ju, huru många Manufacturer hafwa frusit bort hår, som Krydderna om Wahren. Och hwad wil Vulcanus? Hans Fåderneseland är väl hår; men så snart han begynte i fint at arbeta, blef han utjagad; Apollo har flere dyrkare i Tyskland, hwad skall han i ett Land, där han har skam til tacken?

Merc. Du talar som ett stekt Fårehuswud.

Mom. a M. Ja jag säger ånnu hvem wil arbeta hår? hår är ju ingen Debit, doger och intet stort det Svenska Godzett emot det Ut-ländska, och kastar ändå mer.

Merc. Du är en Narr.

Mom. a M. Swara mig då, om du tror dig til at vara mig muren? Om något hår inrättas kostar anläggningen så mycet at Vercket det intet på många åhr kan åter betala, och hvem är föker

huru förvaltningen, och hvem will haſiva besvär dåt at efterſee? Man gier dermed ſine Penningar i Lyck-Potta; hvem årſå fakunig och sätter ſina Medel i andras Händer, när man dem ſielf kan diſponera?

Merc. Jag vårdar intet ſvara på dit fråggel; menar du at med prat och Disputer mycket godt kommer fram? Si, hwad ſäger jag, förlåt mig, jag kom intet ihog, at du är af den Ullen, at du wil intet haſiva mycket godt fram. Om jag intet ſtodo på en ſå ſyndſam Reſa, och hadde ei ſå många vicktiga Saker för mig, och om jag ville lägga mig i Bunke-Lag med dig, ſå skulle du mål få ſvar; dock will jag med några Ord ſvara dig, at du ei måtte tro dig vara för klok, och plantera Därſkapen i Folcket Oron och Hiertan; ty will jag utan mōda och med efttertryck förlägga dina falſka Principier och förföriska förmånda Saker.

Mom, a M. Huru då?

Merc. Hwad skulle du tycka, om jag öfwerbevisar tig, at Sverige är det förnämsta Land på jordens Botten; det är bland de ſtyrſta Länden och Konunga-Rijken, til widd och begrep, ſituerat mitt uti Haſtvet, och af mångfaldige Åar och Sidor genomsfurit til handelens ſtora förmåhn; där är en tempererat Verma hela Året, förutan det i Norrland Wintren ſinerter litet om Nåsan och gör Folket ſnabbfotade, Folket weta ſällan eller aldrig af någon Pest; Jordbävningar äro aldrig der hörde, hungern faller intet derin, utan då den är allmän öfver alla andra Länden, hwad Krig angår, ſå har det Landet ifrån Magogs tid aldrig warit af Fienden intagit, och Swenska ſamt Götiska ſtridbarheten är hela Verlden alt för kunnig; Folket är af god frågd och temperament, om intet utlänningens fåfänga föreförer dem ſtundom, ſom mål kan bättreas; Nationen är allſtrande och Folkrök ſom är bekant af de gambla Härſärdeſte, Folket är ock ſinnrikt nog, när de lägga ſig rätteligen på en Spſla; ty man har funnit många Hufwuden, ſom i ſin Konſt och Metier öfverſtitit alle Utſlänningsar. Ut i intet land på hela jorden har Naturen på ſå liten diſtrict nedlagt ſå stor och mångfaldig Rikedom, ſom här; är icke här alla Metaller och Mineralier, undan tagande Guld? är icke här alle Wärter, autom Viin och Specerier? är icke här alle slagz Fisk utom Wahlar och sådane; all slagz Diur utan Letjon, Elephanter och Slike, ſå

at

at alt hwad til Menniskians aldranödwändigaste uppehälle fodras, finnes här, som Utlänningen måste af de Swenske hafwa; men om de ei willevara fåfänge och öfverföddige, så kunde Sverige deutländska Waror til första delen ombåra. Penningen wärer der i Landet, både Åppar och Silsver, och som merkwärdigast är, at Landet af sin Bostap, Fiske och utsäden kan subsistera, samt och om Folcket mer ökas, är Jord-ågor nog på många ställen at uptaga, at så mycket Folk kan ånnu bo i Sverige, som der nu för tiden bor, Jernet och Kopparen med flere Mineralier åga de til den myckenhet, at de snart sagt, hela Verlden dermed fournera funna.

Mom. a M. Ja, nästan så.

Merc. Du talte Mome om Climater, at den gör Folcket frögt; nej, öfverfödigheten, skulle lära de Swenska gå naktne, som Barbarerne, om intet Boreas more så sträng och alswarsam hos dem. Utlänningens Brift i wiha ting, och Swenskens nyfikenhet och misstroende til sis sielf, har hållit honom i mörcker, och detta har lart Utlänningen profitera af denne sin Granne, och dertil har och du, ditt arga Troll, förblindat, förkiust, och förhindrat Folcket med dina Disputer och falkta föregifswande. Alt dersöre, om nu Sverige förstår den åra och Rikedom som Handtwerckerne, hvilka här under Minervæ och Vulcani Personer förstås, dem tilbjuder, så skola de blifwa efter sine Fataliteter, det formidableste Folckslag under Solen, om de härefter få Arbetsamheten i Husvudet, jemte sin Manlighet i hiertat, Arbetet i den wänstra och Stridbarhet i den högra Handen; ty Folcket är brast, när det får vara obrynt för dig och andre sådane Troll; Medel och Egendom fins och rikeligen i Landet: felar allenast, at den appliceras til Landets upbruk, Rikets förmerande och hwars och ens enskylte ricktande.

Momus a M. Jag må smälee; Du säger det felas bara Arbeta, är det intet nog, at fattigt Folk kan blifwa rikt genom arbete, och et rikt Folk blifwa fattigt af Lättia, som du sielf har tilstätt om Sverige, hwarsöre arbeta de intet så flitigt där, som ans norstädes? Hwem nekar dem då arbeta?

Merc. Sij nu håller du intet stånd, efter din Natur; stundom är du med och stundom emot en Ding. Dertil åro twenne Orsaker. I:mo som förr är sagt, har Öfverfödigheten hindrat Specula-

culationen på något Arbetes förändringar, och Rudimateriens beredande och förarbetande; Utlänningsarna hafwa selswe en rätteligen fått Manufacturerne i Hufvudet på sig, förrän nu, utan hulpit sig igenom med Hushålls-Arbetet här intill, förutan Sjysselnd, som längst här florerat.

2:dö Har det felat uppå allmånt angripande och Uppsyning.

3:tio. När någon fått en Speculation och gjort en Inrätning, så har han fått dersöre en försötljelse, som honom i ånda fastat, om han intet varit desse starkfare i Ryggen, och därtil har du alt godts förstörare varit Noten och Uphosvet; så at om nu de som i Sverige råda, intet dråpa dig, som Landsens Goda mörda och förqwäfja will, så må du tro, at deras Barn lära väl en gång få rått på dig, och til Plutonis håller til din Faders svarta Kular, du som alt godt svärtar och skämmer, fördömma.

Momus a M. Mercuri, nu blir du öwertig; du west ju, at hwad du uträttar för de Elyseiska Mackter, det gör jag för Plutonis Rike och at vårt Embete är lika.

Merc. Hwad lika, är det lika, mörda och röfva, eller strida och fäcka til Fäderneslandets Försivar? Du förförer och förleder, jag warnar och lärer, jag befrämjar alt godt, och du befrämjar alt ondt.

Momus a M. Jag märcker du will segra, men det skal så dig felt, åstu icke sief alla Köpmåns och handlandes Fader, försivar hielpare och Patron.

Merc. Jo wist.

Mom, a M. Så tåck på dine Barn; om Minerva och Vulcanus skulle et åhr så här husera och rasa fram med nya Contributioner öfver hela Riket til Manufacturerne och alle wactre lägenheters bortskänkande och förlösande, andra til förfång, med mer, som den Handtwercks-Bibelen, hvilken kallas Handtwercks-Förordningar samwetslöst utsätter, huru skulle då dine Undersåtare, de Handlande, gå sin Ensta Credit qvitt, mista sin Måring, och hela Riket gå undér; En Zullen är ju ett Landz förmåsta Pelare, och en fri Handel så ädel, som selswa Samwets-Frisheten?

Merc.

Merc. Far väl, jag hör du yrar.

Mome. Jag har intet Tijd med dig längre. När du så dumdrifstigt will bryta dig igenom.

Mom. a M. Så gif tapt.

Merc. Hwad tapt? för dig eller mig, du confuse Confusius, tänker du til at narra mig som dageligen ser Helicon och Parnassus, dit du aldrig kommer, du bedrager de Enfaldiga i det du intet gör skillnad på Bruk och Missbruk; Eullen när den kommer af utgående Manufacturerer och inkommande Rudi-Materier, då är han en Juvel i en Crona, men tvärtom är han en Eld som i det stället han borde allenast lyfa så bränner han; och om mina Barn ville lyda mitt råd, och gifwa sig under Minervæ och Vulcani Macht, med Manufacturers upiagande och förläggande, som deras skyldighet är, att uparbeta sitt Landzafwel, så skal jag stappa Consumption på de Orter der deras Varor intet kunna planteras eller blifva en Landz-Product.

Mom. a M. Ja, jag ser det är intet med dig att gibra, utan du och dine Förmän, lära hålla fram; efter Utlämmingen öpnat Ogonen på Svensken, så lärer han väl vara så enfaldig och kasta ut en hop med Pengar, de Rika nämligen, och de Fattiga sättia sig i Slafverij, som den arma Dyffen, hvilken gier sig ingen roo natt eller dag.

Men som detta är mig och mitt Fosterland til stor afbreft, så wil jag försäkra, att fast alt sådant skulle med gewalt komma fram, så skal det dock ei ske så lätt, som du tror. Om jag är begåvad med 2 Tungor, och så många hundrade Orm-Huswiden som min hiesa kröna och zira, så tro mig at

Merc. Kom an, jag w'gar Bataillen, om du har en Ormkrantz, så har jag och Minerva Hielmar, och Apollo en Lager-Krantz, och hwad menar du min försiktighez Handels-Staf har att betyda, för ofrigit, har du 2 Tungor, så har jag 6 Wingar och om jag drager därut en Penna af hwardera åt årligheten, arbetsamheten, försiktigheten, samt Patrioterne, der med att försvara, så skal jag, som hela Verlden öfversfahr, öfversvora det til alle Orter och Folck, att hvar en Skrifft skal emot dina två Tungor, hos hvar Menniskia så två Oron, två Ogon, en Hjerna til sanningens begrep, ett Hierta til Modh och Bewekelse samt en Munn til försvar, hvar med du dig uti ditt egit Nåt med din Syster den Fortalerstan Arachne

Arachne f^ell af arbetsamheten Minerva, bunden warda, och vit sota
lattians Ornegått, undan Folkes armar, af Vulcano bortsitas.

Och far dermed väl så godt som du kan, du elaka Mome, jag söker
intet gierna dina Samtahl utan vil dig behörigen möta, när det så
nödigt är. Jag warnar dig sluteligen för din egen Olyka, at du akt-
tar dig för att sätta dig op emot alt hwad godt och nyttigt är och att du de-
ras åskare och befrämjare ei qväljer och hindrar, så framt du icke will
at den stora Jupiter skal dig, din Gud, och ditt följe med ett åskesslag
nederslä och dämpa.

Mom. a M. Ja, far ock väl Mercuri jag skötter ock intet stort
om ditt Sällskap, ty jag sijr, wij trifwas intet ihop: Du är mig
försvar, men will likwäl bedia dig, war litet sackmodigare emot
mig, än du härtils warit.

Merc. Intet annars än som bör sig vara, du skal altid finna
mig som jag är den samma och lika.

P. S. Som jag i första hast gjort detta utkast och jämte
många andra syflor, torde fuller alt en vara så accurat, som sig bor-
de; Dock som min Mening härvid är god, hoppas jag at min Herre
det gunstigt ursäcktar.

Stockholm, Tryckt hos B. G. Schneider.

Hedolarande MERCURIUS

Tredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

3.

Tjisdag, den 1. Junii.

Veritatem magis quam victoriam
quærimus.

Seneca.

Jag en försvarar mig at få fång Heger
winna,
Men på det hwar och en, hwad Sant
år, måtte finna.

C

Verus

Verus Patriota, som i det 22 Arket af andra Delen blef besvarad, har åter behedrat mig med et Bref. Men som det är något vidloftigare än at det Ord ifrån Ord, på et Ark kan förklaras, har jag ale-nast några korta Påminnelser efter Brefvot welat anföra. Hanskriften som följer:

Min Gunstige Herre!

Gör den mōdan min Herre behagat använda, til mitt Brefs besvarande, uti det myligen utkomne Arket, är jag mycket obligerad. Men som jag derutaf förmimmer at mine Tankar icke så aldeles blifvit af min Herre fattade, utan fast annorlunda utthöde än de uti sig fielne åro, nödsakas jeg än widare min Herre at besvara med min incommode Skrifart. Att utrota Mistankar, dertil sedras krafftiga Skål, fructar alst derföre at det icke gjör tilsyillest, att boritta den Inbillningen ibland Folket om min Herres egit Interesses verferande under det at han så ifrigt förfäcktar Ylle-Manufacturerne, hwad min Herre til des ursäkt anfördt, nemligent det inga Motständare finnas, som hålla Jern-Fabriquers inrättande för onödige ic. Om man med Munnen conserverar tilenting och i wärcket ei visar någon Effect, kan man med alst fog säga, at man föga anser den saken som nyttig.

Men deremot kunnas alle se at man måst vårdar sig om en tung, då alle Utvågar tagas til des Uphielande och Förföring. Om Jern-Fabriquers inrättande talas mycket fördelacktigt, men huru månge Medel åro gifne och tagne til deras upprättande och anläggande? Förfarenheten visar, at det ena Compagniet efter det andra går öfverända och ingen är som låter sig dit gå til härtat. Deremot hafwa Rikssens Höglöf. Ständer bewisat en ansenlig Afgiff at Landet til Ylle-Manufacturenes upkomst. Kongl. Maj:ts och

och Riksens-Commerce-Collegium har haft al mœda osparad
til nödige Fördörningars intåttande, hvarmede elsi sädane wa-
tors Införsel, som i Landet kunna tilsvarckas, må förekom-
mas, och Ylle-Fabriquerne således i Landet sig alt mer och
mer förflosta. Jag lämnar min Herre, som en fanningsens
Förfäktare, hiefst at domuna om hon har ordskat at flaga öf-
wer det man anser berörde Ylle-Manufacterers intåttande
här i Landet, som en onödig och omöjelig sak; utan at giöra
fine årlige Landsmän som några År så runderligen contri-
buerat, en stor Tort, lärer det knapt kunna ske. Min Her-
re har väl någorlunda viss Nyttan af Jern-Fabriquers an-
läggande, men ey anfördt något däremot, om Ylle-Manu-
facturerne som Bj-Medel böru consuleras; uti hvilken
Menig jag så mycket mer syrckes, som den gifsimilde Natu-
ren begärvat Sverige framför andre Riken och Ländet
med så dyrbare Statter af åtskillige slags Metaller, och til be-
styrckande häraf syftia alle mine i mitt förra Bref anfördde
Stiel, hvilket min Herre wid des nogare igenomseende tor-
de finna, men ingalunda, at som min Herre det uptager, fö-
ka inwända Obstacler emot Ylle-Manufacterernes anlägg-
gande, hvilkas tiltagande jag ei mindre än alle andre Land-
sens Inbyggjare, med fägnad stal anse. Men deremot kan
jag ey finna min Herres andragne stiähl nog gällande, at
nu på en gång öfverända fasta, vår nu för tiden warande
Handel; Jag nekar ey, har och aldrig nekat, at den ju kan för-
bättras, men måste deremot tillstå, at en hastig Förandring
är skadelig. Bringa Folk i elände är lätt, men at återsätta
det til rätta igen är svårare. Innan våra Hantwir-
kare blifwa brackte i det siänd, at de kunna undersödia Landet
wid påkommende Händelser med Penningar, som min
Herre förmnar, fodrar många kanske hundrade Års förföpp;
Men at swara på min Herres Fråga, om man i dylika Til-
fällen kan taga sin tilsyft til våra med utlånskt Kraun väl

foärnerade Bodar och Magaziner, så anmodas i sådan hän-
delse väl intet Kramet, men at wäre nu för tiden så kallade
Krämare wist sin redebogen-och förmögenhet, är ånnu hos
hvar råttsint uti friskt Minne, och månge väl nog torde haf-
wa kåning deraf: Ingalunda må min Herre tro at jag
disputerar d'sverflöds affärsförfatande, utan nu som i mitt förra
Brief, gärna ser at alle nödige och nyttige utvägar til des
hämmande tages; Men at giöra en altför hastig förändring,
det är, hwad jag ej kan hålla med. Min Herre säger ju siefat
vi intet kunna upbringa wäre Ylle-Fabriquer innan Fåra-
fökhlen kommer i behörigt stånd; Låt os derföre först arbeta
derpå, samt betiena os af vår egen Ill, fast icke Warorne blif-
wa så goda, kunna de icke desto mindre här i Landet passera,
åtininstone på Landsbygden, och låt på det sättet Ylle- Fa-
briquerne utan någons förtryck och undergång småningom
tiltaga, sparsamheten fortplantas härigenom, Penningen blif-
wer i Landet, och ingen får ordsak at flaga: Förlagen behöf-
wes icke heller vara så ansenlige; Ser Köpmannen at han se-
dan ej blifwer af med sitt Kram, så låter han väl blifwa at
försé sig med det som til des Last kommer at ligga honom på
Halsen. Hwad jag i mitt förra Brief med Repressalier
ment, har min Herre icke eller väl fattat; ty at Jernet ic.
som en hård Materia ej möglas, kan hvar förfärtig väl we-
ta, men at det blir liggande oförsäldt, fodrar mera insikt i
saken. Min Herre behagar sig erindra, at han redan uti sine
Arck anfördt, huruledes vi nu för tiden förackta våra egne
Handtwärckares Arbete, samt at Handtwärckarne en åro i
tilstånd at giöra förlager och upläggia det samma, och det är
orsaken at våra Ylle-Fabriquer ej kunna upkomma. Här-
e not har jag i mitt Brief wist, at icke så mycket inbillningen,
som Manquement på habile Handtwärckare är orsaken til
deras Arbetes förackt, och det i anledning af en här i Sta-
den renomerad Skomakares Exempel; Om nu min Herre
säle-

saledes haft fog at lämna denne Satsen, sasom ei til Taken
ländande, för min Räckning, underställer jag hans egit opar-
tiske omdömine. Widare kunde jag väl wisa at min Her-
res Calculation, då han skrifver at 5 Capitaler besparas iges-
nom ostaberörde Ylle-Fabriquers intåttande, en så aldelts
har sin riktighet, lärandes min Herre sielf finna, at inga
Penningar mer dragas ur Landet, än de som gifwas för sielf-
wa Warorne til Utlänningen, och om man beräcknar diffe-
rencen deremellan och sedan hwad som skal gifwas för Ullen,
torde besparingen en blifwa til 6 Tunnor Guld: Något kun-
de åfven anföras om de i Holland befintelige Ull-Magaziner,
med mera, men at undfly en widrig misstancka, går jag alt
sådant med tyshet förbi, och hoppas at som Gudi lofvat,
Sverige är begåfvat med så många Kloke och förfarne Män,
de der hättre förstå den saken, än jag efter mitt ringa Begrep
derom kan raisonera, så lära de väl taga sådane Melurer at
Riksens Undersåtares vältrefnad besträmjas, och sådant, som
til Landets bästa tienar, anlägges och besordras. Sluteli-
gen så förmodar jag at min Herre lärer taga sig den muddan
uppå, och hwad jag således anfördt, än widare i des utkom-
mande Ark införer, hwilcket lärer lända så väl min Herre
sielf som mig til Fördel, i ty min Herre dymedelst wisan sin
sorgfällighet för rättwisans besträmjande, samt skrifver min
oskyldighet tillkänna, at jag en welat bestrida ensak, som hvar
rätsint ser lända til Landets förmon. Skulle min Herre
finna at jag i mine Raisonnementer felat, upptager jag med
särdeles nöte, om mine skäl af min Herre refuteras och min
felachtighet tillkänna gifwes: Jag förblifwer

Min Gunstige Herres

hörsamme Tienare

Verus Patriota.

I. Mit

Mitt Interesse verserar så mycket under det jag ifrist förfäckter yle
le Fabriquerne jemte andra, som hvar och eus nyttia before
bras därigenom at det Landet mår väl, hvar uti han wistar och ber.

Will man ånteligen tro, at jag har någon särdeles egenintig
Afflict derjämte, kan jag det intet hindra. Men får jag icke los at
tvärt om misståcka dem, som tala emst det jag skrifvit om Manu-
facturer? Får icke jag tro at de givra det för egenintiga Afflicker?
jag underk astar alla mina förmistige Låsares emplöfsvande, hvilken
af os har största Orsaken at misståcka den andra.

Men lät så vara, at jag skulle i hopp om Wedergöllning,
skrifva för mina Landzmåns båsta och upmunttra dem til Omsorg för
Rijkes Välgång, är icke Saken dersöre lika god i sig self? Jag wils-
le önska, at han sådesant, nemligen at mitt egit Intresse promove-
rades der igenom, at jag tagit mig denna Modan uppå. Tro mig
säkert, jag skulle uppenbarligen och med all Tacksamhet tilstå det för
hela Verlden.

2. Höga wederbörandes Omsorg för det allmåna båsta,
har jag altid i dese Årken, för min rinka del årligant, och gläds åt de
Steg som til nyttige Rättställningar tagne åro. Mina årlige Landz-
Mån har jag berömt, så at man intet med fog kan stylla n.ig före at
givra dem tort.

Den alenast tiltalar jag, som stå emot nyttiga Fabriquers
och Manufacturers anläggande under företräning, at de dels intet
nyttia Landet, dels åro ombjelige. Döme hvar rättstunt Låsare self,
om jag sagt förmynthet, när jag påståot, at de åro flere som tala emot
Silkes och Ylle-ån Järn Manufacturer.

3. Jag önskar och råder at med alfrare tänka på Fabri-
quers och Manufacturers inräckande hos os, för den obekrisfreglige
Nyttia och formon deras Landet skulle tilflyta. Ar det intet nog?
Räcken, Wästen, Möhan, Dröjan, Strumporna, åro oumgång-
gelige, särdeles här i Landet: Sköffeln, Spadan, Dran, funna
wi icke heller umbåra. Efter wi skolenödvändigt haftwa bågge Delar-
ne. Hvarfore skal jag urlåta mig deröfwer, hvilken deras Fabriquer
eller Manufacturen jag håller för bijmedel, antingen den förra eller den
senare? Skulle man icke hålla mig före at tråta om Påswens Skägg.

4. Jag förklrar nu som förförene, at jag aldrig påstådt at
man bör lasta allvärxt nu förtiden warande Handel öfverända. Jag

måste tydliggen föreställa Saken. Frågan är, om man skäl förekomma den Handelen som omyttigt vis drager stora Capitaler utur et Land och gör des Under-Balance i handelen är ifrån år alt större och större? och derpå har jag ofta svarat. Men min Correspondent kan intet finna at mine skäl äro nog giällande. Hwad har jag då för skäl til det jag sagt? Nikes Nyttä och heder det allmänna hästa med sika flere. Jag har inga viktigare. Men se på huru han Argumenterar.

En hastig förändring är fadelig; Genom det at vi hastigt tilstoppa de Canaler hvarigenom Rikets förmögenhet och hårliga egen-
dom utforsar til främmande, blifva Penningarne motade i deras
gamla gång och i det stället sprida dess omkryng i landet til alla Under-
fattare, hvilket är en hastig förändring. Ergo.

5. Att många ibland dem sem handla med utländst Kram,
visst både deras redebogenhet och förmögenhet, då Riket behöft hielp,
är en sak som jag aldrig nekat; men hwad följer deraf? Jag wil dock
likväl som fortast föreställa hela sammanhanget, kan hånda at denne
Saken, ei onödigt, ofta repeteras. Skall man underhålla och
fortsara med den varsliga Schwänska Handelen som består deruti, at rå,
goda, varaktiga och courante Effecter skickas ur Riket för uparbet-
tade, umgångelige, owaraktige Varor och sådane, som af liggande
och tiden kunnia fördärswas, hvarigenom ei alelnast Utlåningen rik-
tas, utan Riket själv alst mer och mer afmattas, utblottas och om-
sider försättes i yttersta Olycka?

Jag svarar nej. Frågas vidare, om det är möjliget at ute-
stånga en slik Handel? Jag svarar ja. Hvi icke? Se mina för-
ra Ark. Jag påstår åmnu, at aldrig en enda Menniska i hela Ri-
ket skulle gå utan Kläder, fast än aldrig en Klut fördes ifrån detta
ögnablek hit af Utlåningen. Men om just vi finge zira oss med
så mycket fina och brokota Fidrar, det kan jag intet försäkra,
och det kan vara lika mycket. Widare frågas: väl, men när vi
nu mera intet införskrifwa sådant Kram af de Främmande så blir
en mistning i publicque Inkomsterne, til Exempel: Tull och Con-
tribution? Ell det förra har jag förr svarat, och fast än Nummet
är trångt, skäl jag mycket fort svara til begge dese Inkasten. NB.
Den som wil tala i en sak som röver Rikets angelägenhet får intet
lös at anse sin Profit och nyttä särskilt ifrån hela Nikes Intresse.
Hvar och en, kan ju försäga att största Guanman, som går ut för Ma-
nufacturer, är Arbete-Lönens värde. När den blir i Landet, så
går ju et gansta litet Capital ut för de rå åmnen vi behöfwa, emot

hwad nu ser. Således tycker jag at hvar och en kan utan Glass
Ögon se huru riktigt mit påstående år, samt huru angelägit för Ris-
kets målgång, at hvar och en efter sin förmågo, upmuntrar den andra
at tänka derpå. Anteligen frågas. Ja, jag ser at Capitalet blir
i Risket, men på hwad sätt. Fal man tänligast deraf årsätta de om-
talte Brister? Nu har jag hwad jag wil. Finance - værket bryr
jag mig intet om. Nog är utvägar at få Pengar i et Land, der
de wankas. Men at söka ut penningar, där inga inga åro til fångs,
är svårare, hvilket jag fructtar at vi efter någre års förlopp lära rö-
na, om vi ei i tid åndra vår handel och hushållning.

6. Sättia Folck i ålände will jag intet. Undlåte hvar Sve-
riges Inbyggare må så wäl, som jag önskar. Skal man bringas
i ålände dersöre, at man öfversifter en skadelig Handel? Låt till-
wärka hemma det man saljer, och helsy Fabriqueurerne af med des-
ras Varor; Arbeta i enighet och färleks med hvarandra, så skal
samt Landets Lycka eder Wålsignelse aldrig blifwa borta.

7. Min Correspondent behagade se bättre och nogare på mitt
förra svar, så tör han finna at jag aldrig sagt, det vi en Lunna up-
bringa wöra Ille-Fabriquer &c. men det har jag sagt, at vi be-
höfva stödja under med fremmande Ull, til des varför skökel kom-
mer i behörigt stånd.

8. Om Utlämmingen Repressailler har jag ey nu tid at
widare förklara mig, ey heller är det nödigt.

9. Jag lemnar nu Skomakarens Exempel, som min Corre-
spondent åter ansöner, med det förra svaret.

10. Jag har denna gången intet tid, til at bewisa det min Cal-
culation är richtig; och spår det altså til et annat tilsfälle, särdeles som
det icke heller gör så stort til Saken. En fast man skulle pruta af mig en
half Lunna Guid, blir likafult min Argumentation helt richtig.
Ja, fast 1. eller 2. skulle gå bort.

Sidst, har jag åsven det förtrodende, som min Correspon-
dent til alla kloka och förfarne Swånske Män, at de taga sådane
Messurer hvarigenom Risket båsta och välvrefnad betråmjas. Men
efter jag är också en Swånsk Man, lärer man åtmistone finna min
goda Intention, när jag tänker på mitt f. Fäderneslands båsta,
fast jag just intet ger mig ut för så mycket klok och förfaren. År
förmågan ey så stor, som jag önskar, gläds jag dock der åt at jag
med godt Samvete kan bergha, det min wilja är så god och upri-
dig, som någon Swånsk Mans vara kan.

Gedolårande MERCURIUS

Fredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

4.

Tisdag, den 8. Junii.

Omnis qui magnarum rerum consilia suscipiunt, æstimare debent, an quod inchoatur, Reipublicæ utile.

Tacitus.

Fangelågna mål, echo som Råd wil ge,
Bör först påskefz gagn och allmån nyttasé.

Göijande Bref behagade mina Låsare med manlig Gunst emottaga.
Jag wet intet hvem dem skrissvit, utan wäntar alenast, at få höra hvad deröfwer räsoneras.

D

Min

Min Herre!

SAg kom af tilfælle før några Dagar sedan i Sålf-
skap med en Man, som påstod, sig ei annat finna
än at det mycket skulle bidraga til Landets behö-
riga sköthet och cultur i Sverige, om man já la-
gade at Spannemålen aldrig, vid goda och frukttsamma
År, föll i wanprijs, och til så ringa värde, at Landtman-
nen blefne utan wedergällning för sin möda och arbete. Jag
höd fuller til at på gitt eftertänkeligt sätt föra honom på
andra Tanckar, men måste dock förmunna det han alt främ-
gent blef vid sin mening. Om jag ei fruktade före at falla
min Herre alt för mycket besvärlig skulle jag upprepa hela
Saken med alla des Omständigheter, och utföra alt hvad
pro & contra anfört blef. Sedan jag kom hem, erhindrade
jag mig at en dylik Proposition warit föreståld i Holland,
men at Herrar General-Staterne den samma aldeles förkla-
stat och ogillat; och efter något letande, fann jag Passagen
igen uti Lamberts Memoirer; och beder at min Herre insö-
rer hans Ord som stå i 3. Tom. pag. 430, och jag således som
hosgående Uffskrift utvisar, på följande sätt öfversatt:

Nordre Provinser, såsom Geldern,
Seland och Friesland, anförde nä-
gre Ursächter, som man fann af intet vär-
de, och gingo därpå ut, at de ei kunde få
afgång med sin egen Spannemål, för den
myckenhet, som från främmande Orter in-
fördes, och kom priset at falla. De anhollo
enstan-

enständigt, at sådan införsel måtte förbiudas, på det deras Såd måtte stiga. Skälet war, at de därvid måtte finna sin Räckning, til at dy medelst vara mer i stand at contribuera sin del i Utgifterne: andragandes, at man därigenom skulle behålla Penningarne i Landet, som annars gingo ut. Men man gjorde rätt narr af dem, och gaf jämval tilkianna, det de aldeles intet förstodo sig på, huru väl inrätta de Stater gouverneras bora. Man funde fuller förbiuda Spannemålets Utförsel, at i Magazinerne förvaras, til en hälsp, om Misvärt skulle hånda; men aldrig borde man förbiuda des Införsel. Och förestältes härjämte, at man funde genomlopa de äldre som nyare Historier, då man en skulle finna, det nänsin ett slikt osornuttigt Förbod gjordt blifvit. Twärt om har i alla Stater Liss-Medlens öfwerflödige anställande altid warit Politie-Magistraternes syfja och Omsorg: hwilket af Ci-

ceronis, Quintiliani, Suetonii, Taciti,
Titi Livii, Varronis och många andras
Skrifter inhåmtas kunde. Tacitus be-
rättar, at Octavius Augustus härige-
nom förvarswade sig Folckers Feiärlef. Li-
vius nämner om de Böter, de måst erläg-
ga, som softe stegra Säden: och Varro
fallar sådane Grep, at hindra Liss-Me-
dlens ymnoghet; En Gezel eller Pista,
som han och brukar det Orde-Laget,
Pista Åhrs-wäxten. At wilsara
desse Provincer, woro en annat, än efter-
låta ett skamligit Monopolium, til en
väl reglerat Stats-Manheder. Och det
dersföre, emedan, öfwer Huswudet at räk-
na, en ibland tusende kunde finnas i ett
medelmåttigt bebodt Land, som hade Span-
nemål at åslåta. Derigenom skulle den-
ne funna rickta sig af 999. andras swett
och ägendom. Ja den Profiten skulle en
tiåna til annat, än ibland tusende, til en
endas yppighet och högfärd, utan Publici
den

den ringaste mytta: hwilcket wore en Himmels-skriande orått. Desutan skulle sådant hafwa smak af Tyrannie öfwer Folke, som bodde i ett Land, hwars Jord-Män en wore tiånlig för Åker-bruk, såsom, til Exempel, Holland. Slik stiedde ju, om de blefwo twungne at hämta Liss-Medlen af sine Grannar, som därav ågde öfverflöd; ock det åfwen för långt högre pris, än de annorstädes ifrån hafwa kunde, där det icke, til så månge Menniskors skada, wore forbudit. Härtil lades, at sådant skulle jämväl funna förorsaka gemene Mans fallhinnighet emot Öfwerheten, samit gifwa Anledning til misnöje ock tumult: hwar på faslig oreda följa skulle. Et dylikt hade man, i 17de Seculo, sedt i Staden Neapel, fast det då allenast angick en liten påläga på Fiss-Wahrer. De som försvorade detta Förbud, androgo et ock annat Exempel, at bestyrckia sin Ansöfning: såjande, Frankrike hade rätteligen för-

förbudit Klädens och någre andre Manufacturers Insörsel från främmande Örter, aldenstund därpå innom Landz war tilräckligit förråd. Men man gjorde än mehr glans häråt, och swarade, at det war et plump Sophisma, sådant som man i Scholarne fallade FALLACIAM ACCIDENTIS, hwaraf sinå Diäknarne sins emellan sig bestánte, at bry Idioter med.

Det Andra lyder sälunda:

Min Herre, har gansta berömmeligen åtskillige wackre Saker uti sine Tisdags Betrachtelser anfört, til at därigenom upplisa den hos os varande stora Hopen til Förstånd förblindade Menniskor, som vid Betrachtelsen därav likväl mer och mer Begrepp om hvars och ens ålliggande Giöremåhl anhålla kunna: Men jag tycket oförgripeligen at Min Herre borde en gång på summariskt sätt anföra, huru en uprichtig Landets Patriot betraktar Rikets Styckia och välgång: Jag beder mig ut den Underrättelsen om icke han torde bifalla hwed jag uti detta måhl statuerar och som en Billighet anseer. Min Mening är, at vårt Swea-Rüke som äger hårligare Förmönheter af Naturen än andra många Stater och Riken, ofehlbart skulle kunna komma til besynnerligit Välfård innom få åhrs Förlöpp, om allenast dese 6 Hufvudstycken hos os blefwe behörigen i acht tagne och wärckstälte, neml. i. At Øfverflöd afflaffas och Måttelighet

lighet brukas. 2. Att Rättvisan vid alla Tillskotten och utan anseende til Personen jämst lippas, 3. Att Meriter blifwa rätt belönte och höra endast prævalera fram för Härkoms och Penningar, 4. Att Commercen brachtes up i Flor och 5. Att Manufacturerne besfordrades, samt 6. Att alla Jordarbeten, som åro Grufwars Brytningar, Metalbruks Drift, Åckerwärckets skökel, och nytige tings Planteringar med mehra winne det anseende och sticke, som vara borde ock kunde. Nu beträctar jag de zne förste, så inbringar de en stor Nyttja til Rijkets Tienst; ty en spard Penning är ju lika med den förvarswade, och rättvisans Öfning bestrydder den Fromme och förhindrar bedrägerie, samt trogne Tiensters rätta Belöning, uteslanger et Jalousie och Hat Beträckterne emellan, ock tillika upmuntrar alla til Dygdom och sticketigheter: Men de z. senare stycken hvars förmåeste dehl dock sidst ansördes, åro alla af den Beskaffenhet, at de utan Medel och Penningar icke kunna utföras; Alltså blir då Hufwud-Puncten denne, hwarest Medlen därtil tagas stole? Publique Cassan jämte Gravation är ledig, Undersåtarne redbara år måst försvunnit, och näst öfvergångne många Krigs-Brands-och andre Olyckor, uti främmande Cassa influtit, och crediten troos vara död? Skulle då något expedient finnas vid denna svår a omständigheten, hvilket tienade os til fulkomlig hielpreda? Jo! Kronan eller Ständerne som gjöra ett, kan altid finna Utvågar, hvarigenom så mycket Medel som erfordras, sta at commenderas och brukas, om allensast Willian är at i acht taga och wärckställa de osehlabra Anstalter, som et sündt Förnusst för tienlige pröfwar: dock må jag här samma intet utföra eftersom sielfwa sätter lika med en Semiton emot de ordinaire torde låta illa uti deras Kron som intet åro känna af den Wettenkapen, men håldre finna en liufig smak uti egennytta, hvilket, såsom Republiquens mächtigaste fiende,

war

war endast af den förmåga til at kunna förqwåfvia För-
nusstets krafft: Men likväl berättar jag at en richtig Credit
mera uträkta förmår än sielfwa Medlen, som då de bri-
sta, kan brukas; Frågas altså med rätta hvor den skal giö-
ras och emot hwad fond? Men jag swarar Ständerne sielf-
we besittia både Fonden som och härsta öfwer hela den där
til bequäma lägenheten, och således utan Gravation af In-
teresse kunna præstera sielfwe det quantum, hvarmed hela
Penninge-Bristen kan uppfyllas, och hwilket wore nödigt til
at bruka til fortsättande af Commercien, Manufacturerne
och alla slags Jord-Arbeten, utan Namn af gemene Mans
tunga och besvär, och som brachte utom 3 proCento Interesse,
för der til mot Pant lemnade Medel, den Nyttan at Riket
komme uti allmän frucht och nyttja stafande rörelse, hvar-
igenom snart nog det wunnes, som tillstoppade den för så-
dan orsak gjorde Crediten: Men så talar jag nu en meradår
om, utan lemnar hvor och en at sådant beträckia och efter-
sinna, til des man mig wjdare frågar; huru jag må för-
klara den allmänna, de förmente Klokas Mening, ex nihilo
nihil fit: Kan hånda at dageliga Förfarenheten intygar
sådant anses vara en Realité, som i sig sielft är snart et in-
tet vårdt. Med inehåller jag til härnäst, eller en
annan gång, och förblifver &c.

Stockholm, Tryckt hos B. G. Schneider.

Gedolårande MERCURIUS

Fredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

s.

Tjödtag, den 15. Junii.

Non omnis fert omnia Tellus.

Virgilius.

Skepp wandra ifrån Strand til Strand,
En alt en wärer i ett Land.

E

Skeppz-

Skeppz-Bron är en af mina angemä-
maste Promenader , derest jag
plågar rått ofta förlusta mine sin-
nen med åtskillige slagz betractelser. Jag
går fuller intet dit i hopp om vinst , en hel-
ler går jag derifrån med förtianst ; dock
twiflar jag på at någon med mera nöje än
jag , anser de många åtskilliga Flaggor som
vid vår Brygga , betekna hwad många
Länder och Orter i wärlden behöfwa at
söka os upp ock begåra hos os Del af de
Rikedommar Naturen til vår Förwalt-
ning , så gifmildt lemnat.

I bland gråmer det mig , när jag föl-
jer någon bekant Kämpman frågandes hwart
hän det goda Tårfnet , den sôna Kopparen
ock den härliga Måssings-Tran ic. skal föras ,
ock hwad wi derifrån fått af de Fartyg
som nu det samma afhåmta , ock får til
swars Klâde , Hidentityg och Granslat för
vår fåfänga Nation ock Lefsaker för vå-
ra Barn med mera.

Sår-

Sårdes som, ju längre jag frågar,
ju mera får jag höra det, som jag intet wil,
nemligen Välsignelsen i våra Metaller
astaga ock fåsångan dageligen tiltaga; Tånk
på, sade en god Wän, härom dagen, deſe
Måſings-Tråds-Rullar, som du ser, beta-
las oſ genom Franzos-Hodarne ock några
ſimå boutiquer wid Caffe-Husen. Det
är intet möjeligt, svarade jag, Jo men,
sade han, ock derpå fölgde han mig in i et
litet Krype wid Middarhus-Torget; Jag
wårderade i förstone hela Magazinet intet
för en rulla Måſing-Tråd, men sedan jag
en stund hört Franzosen tala, och sedt nå-
gra Fruentimmer komma in och så wålbe-
tala nya Faconer på Möskor ock Band,
Muffar, Hals-Cragar, &c. Cavalierer, et
flags nymodige Kiäppar, sådana som våra
spögubbar våcka up Folket med i Kyrkiorne,
Hår-Pungar, Wärje-Band ock mera dy-
lift, måste jag hålla med hwad min wän
sagt, men jag lemnar detta, ock törſ intet

slappa min Penna lös, til at beisra en dår-
skap, som ofta gör mig het om Hieskan, til-
liko med hwar ocf en, som ålskar GUD,
sitt Fädernessland, ocf råtteligen sig sielf;
Ty giorde man alenast det sidsta, så wore
man mera öm om sin egen Conservation,
som är, snart sagt, det första Naturen
grasvit i Menniskans härla. Så my-
ket kan jag alenast säja, at när Prästen i
Söndags bad om välsignelse för våra
Gruswor och Metaller, tåckte jag på,
hwad jag sedt, ocf jämförde mångens Bon
med det, hwad skrifsten säjer, på det Iså-
dant i eder Wallust förtåra mågen ic.

Jag kommer til Skeppsbron igen, ocf
betygar, at ingen Musique i mina Öron
gör den Wärkan, som de åtskillige Tungo-
mälen jag hör, Swänsle, Franzoser, En-
gelsmän, Holländare, Daniske, Portugi-
jer, Ryssar ic. tala med hwarandra ocf rå-
kas här, som på en Marknads-plaz; jag för-
undrar mig och betraktar för mig sielf Na-
turens

turens Herres Allmackt, som, på det en gemenskap och ständig Commerce skulle vara Nationer och Länder emellan, så underliggen och åtskilligt behagat utdela sina Gåfwor ibland dem, och gifvit den ena et hmnogt Förråd af en ting, som hos den andra aldrig står at anställas, men twärt om begåfvat den andra med någon Product, som den förra igen, altid måste behåfwa til sine Invånares förnödenhet. Här af kommer det som Poëten säger:

Hic segetés illic veniunt felicius uvæ:
Arboreo foetus alibi: atque injussa virescunt
Gramina; nonne vides, croceos ut Tmolus odores;
India mittit ebur, molles sua thura sabæi,
At Chalybes nudi ferrum? &c.

Men detta må ingen tro vara af en slump skedt eller intet hafwa mer at bethyda: Nej, den store Guden har det gjordt på det, at Folken nödwändigt skulle besöka hvarandra, och derigenom så sā mycket mera Tilsfälle, at se och wittna om Hans under.

under. Vi skulle aldrig weta rått at årfianna
skaparens stora Nåd emot osz här i Sverige, som
gifvit osz et Land at bebo, hwarest wi intet be-
höfwa lefwa i stadig Fructan för Watnets An-
fall, ock underhålla kostsamma Dij'en och Wallar,
der wi en kolla segla i våra Kamrar, ock åndå en
töres sofwa säkert, om wij en altid hade en Båt i
farstun. Men när vi warit i Holland och Se-
land, och sedt den deras invånare öfwer Husvud
hängande Faran, se wi vår förmän. Vi skulle
aldrig weta, at nog fägna osz öfwer et sundt ock
tempererat Climat, om icke vi warit i Ita-
lien, Sicilien, ock flera ställen, ock sedt huru hela
Städer och Bhar blifwa af Jordbävningar bort-
tagne, samt huru ofta dese Länders Invånare
blifwa af Påst ock andra smittosama Siufdomar
utrotade. Aldrig wiste en Fransos rått at
värdera sit Land, som är en stadig Wjn ock
Trågård, om han en i Norige ock på somliga
Ställen här i Sverige sedt så många osante-
lige stora grå Berg, hvilkas Högd hotar Skyn
och så widare.

Hwad som gifvit mig anledning, at i dag
komma fram med denna Betraktelsen, är följan-
de Bref, som blef mig tilsändt af en obekant Hand
och lyder sålunda :

Högt-

Högtårade Mercuri.

Du ifrige Manufacturers och Fabriquers förfäcktare, se
til at du intet förgår dig i din Patriotiska ifwer. Blif
wid dina wackra Moraler, du har nog med dem at giöra.
Jag lastar intet, utan twärt om, berömmmer jag mycket dit
goda upsät; men öfverlägg ånu nogare saken. Kan alt
det låta sig giöra, som du påstår? Handel och wandel måste
ju vara Folck emellan. Har du aldrig råkat på den Ver-
sen i Virgilio, Non omnis fert omnia tellus? Tag nu wac-
kert Boken i handen, när du kommer hem och betrackta wäl
denne Versen med desz innehåld: Såg mig sedan, huru den
kan förklaras når man följer dina Principier. Jag är med
afvacktande af dit ifwar, en af dina och Virgilii flitige Läsfare.

M jag får lof at såja, så förstår min Correspondent antingen Virgilius ej rätt, eller har
han ej så offta låsit honom, som han wil in-
billa mig. Ut af Versen non omnis &c. wil han Argumentera at Fabriquer och Manufacturer ej kunna i alla
Länder inrättas, safer som aldrig hafwa någon
gemeinskap med hvarannan, så at, om Poeten sielf
nu lefde, skulle han årkianna, at aldrig någon
Vers i hela hans Bot kunde wärre wrångas, än det
nu står med denne. Jag har redan med giedt och
hwar och en förfunstig Menniskia medgier, at alt
kan ej våxa, trifwas och komma fort i et Land;
Men deraf följer intet, at jag icke skall kunna hämita
det åmnet, jag behöfwer utur et främmande Land
och arbeta det op på bästa sätt, och som mig båst
syntes

synes hemma hos mig: Til Exempel jag wil giärna sita
fint Kläde och hafwer bara grofull i landet, huru skal jag då
båra mig åt? Jo, jag stickar Bräder, Bieltar, Järn, och
dylika vårt Landz-Producter, ut til Spanien, hwarest sijn
Ull finnes, och hyter dervore åt mig Ull af det finesia slag, för
ostwannånde Waror, som de åter igen behöfwa, och när jag
får Ullen hem tilbaka, låter jag deraf våfwa mig fint Kläde.
Ännu jag wil giärna hafwa siden Foder, då förstisiver jag
mig rådt Silke ifrån Italien &c. låter bereda, spinna, våf-
wa, och förfärdiga hår, hwad jag wil hafwa för slagz Tyg,
och således kan jag utan häxeri hemma i mit Land få, det jag
behöfwer förmestallahanda slagz Fabriquers och Manu-
facturers inrättande hwilkas otroliga mytta igenom de fat-
tigas underhåld, lättingars utrotande, och Penningars be-
sparande i Landet ic. är redan så klarligen tilsförne bewist, så
at det är onödigt at oprepa. Om wi ey til alt hafwa nog
förfarne Mästare hos os sielfiva, så få wj låta dem komma
utifrån, hwarest de finnes, och lära vår ungdom, så få de
ock med tiden förfarenhet, så mycket som behöfves. Min Cor-
respondent lärer altså finna, at hela felet består deruti, at
han ei förstådt tillia Naturen och Konsten ifrån hvarannan,
sast wi ey kunna twinga Naturen i alt, så kunna wj dock ge-
nom arbete och ifoghet drifwa Konsten hos os så högt, som på
något annat ställe, hwilket åfven tilsforene nog klart är be-
wist.

I dag wil jag giöra mit Ark grannare än förr, och slus-
ta med et Latiniskt Ordspråk;

Felices artes essent, si de illis soli ar-
tifices judicarent.

Om Konsten domer Konstnärn båst.
Komakare blif wid din Låst,

Gedolårande MERCURIUS

Tredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

6.

Ljödag, den 22. Junii.

Elige cui dicas, tu mihi sola places.
Ovidius.

Tag den du ser dig ålsta måst.
De Gifstermål plå lyckas båst.

Nu är jag illa utkommen: Se på hwad jag
fått för ett Bref.

F

Min

Min Herre.

Gusende tack för det jag får ånnu fågna mig af Edra wackra Discourser : jag kan försäkra min Herre om, at jag långtar ifrån den ena Tisdagen til den andra, at få se den utkommande Mercurius. Nu, giör mig en ting til wilies ; Skrif et Ark om Giftermål. Jag är säker om, at där min Herre wil taga sig Mödan på och utarbeta detta wicktiga och angelägna ämnet, lärer en alenast mig, utan alla min Herres Låsare, ske et stort nöje. Jag förblifwer ic

Jag wet sannerligen intet hwad jag skal giöra, anstingen jag skal willfara min Correspondent i deß åstundan, eller intet. Jag har hört mycket talas om Aftenskap, jag har och läst mycket skrifvit där om, icke desto mindre faller det mig intet lätt at sielv gifa mina Tankar i denne saken. Hwad skal jag nu giöra ? Jag vågar på och skrifwer så mycket jag förstår.

Det har varit en gammal Fråga, hvilket wore rådeligare at gifta sig eller en? De gamla ha swa ofta varit för nej, Thales en af de sju wiſa Greklands Mästare afslög sin Moders Råd, at taga Hustru, därmedelst, at han en rund Tid bortat förestälte henne at det ånnu woro förbitida för honom at gifta sig; Sedan tog han den Undanslyckten, at han drogt för länge, och at det således wore försent.

En annan som blef ofta brydder för sit Ungkarls Stånd,
Thck-

tyckte at man intet hade fog at tråta på honom
derföre at han ville undvika Tråtor. Ock flera dy-
lika Exempel finner man här ock där i de Gamla Skriff-
ter.

Ser man rätt noga på dessas Meningar, finner man
at de hafft olycklige Giftermål för Hgonen, när de så talat.
Ock således kunde de en rätt dömma i saken.

Det är osridigt at Åktenkap är i ock för sig sielf, ett
Stånd som aldrig hör förtalas. Gud har det sielf in-
stiftat: Mennissio släcktet måste på det sättet blif-
wa vid Mackt hållit: Otidig och oloflig Kiarlek
forekommes derigenom: Vi påminnas därav at
GUD är Kensthetens ock Ordningens GUD: Den
sata Wänskap ock inbördes Kiarlek som är emellan
en Man ock en Kvinnan, gjör detta besvärliga lef-
wernets tyngd lättare: Deras omsorg om hvar-
andra är en hielp under deras Wandring: Åfta
Kiarlek är en Alsbild til Christi Kiarlek emot sin
Församling; Med mera.

Hvem skulle nu vara så ogudackig ock förklena et
sådant Stånd?

Ja, säger mången, nog talar du mycket väl om Åk-
tenkap. Men låt oss gå omkring til dem som äro i detta
Ståndet ock höra hvad de säja: Kom wådż större Delen ön-
skade at det wore ogoirt. Jag tror det väl sielf och ser nog
Tecken därtil. Men därföre skal intet Ståndet ha hva Kul-
den, utan Menniskornas blinda framrasande i så angelägna
saker. Jag wil räkna up några Exempel som jag i hastig-
het kan århindra mig.

Oronthes, en ung, wacker och sticke-
lig Färl, war en af mina Händer, han
Om medelhavet ses som förmögl för havet
I Dessa tider var det oftast att grova lastar
o gischa emedan bunt fört gluntas ån dä

hade godt öga til Caliste, jag mårckte ock at
hon hade thicke för hans Person ; men när
jag talade med honom om den Wånskopen,
seck jag altid til swars : Caliste är en besse-
delig, hurtig och täck flicka, men hon har
intet Capital. För än jag wiste ordet af,
giorde han ansökning hos Cleodone, en slic-
ka som rycktet loswade 20000 Riksdaler
i Brudskatt, (fast altid något prutas af se-
dan) han bekände sielf för mig 100de
gånger at han håldre ågt Caliste än Cleo-
done, men Penningarne giorde köppet, se-
dan trodde Oronthes at ingen ting funde
fela. Nu ser han fallstinnigt på henne, ty
han kan intet ålsta henne, och Kärleken kan
aldrig twingas. Hon förtrynter det, och
åro bågge således olnckelige Menniskior.

Madame Matidia, lemnades af sin
första Man i godt tilstånd: hon hölts före
at vara en stinnrik Ånka. Corio som län-
ge lurat på en rif Ånkia hölt sig framme,
seck ja; Gunnan ville bli stor Gru, ty at
vara rif war intet nog, hon ville också gå
med

med Sammets- Våls och sitta framst i Gå-
stabud. Corio war altså rått wälkom-
men, esster han war förnäm. Matidia
war rik, därfore wil hon ha et ord i Laget.
Corio har förnäm och stor Släkt, bland
hvilka han lefwer med rika Mannen. De
disputera nu altt stadtigt om Husbondefa-
stet, fast jag tror Gunnan måste ge swiga.

Argerophilus som med mycket be-
svår skrapat tilhopa 15 a 20000 Riksdaler
på 60. års tid, skulle antelig stad och gista
sig, men han wille ha en ung och sön flicka.
Celine tog emot Gubben när hon fylt 15
År, på sina Föräldrars och Anhörigas in-
rådande. Nu har han i 10 År förargat sig
öfwer hennes quickehet, och hon hört hans
dageliga knorrande med otrolig förtret;
Bägge wänta ånnu, men hon aldramåst
på dödens hielp, och den lycksalighet hon af
honom genom detta Giftermål så länge
förgäfwes önskat.

Berander en ung Karl, som med goda
Månners bistånd begynt en medelmåtig
handel, beslot at gifsta sig; Men han skulle

ha en sön och väl vårt Slicka, som dansade väll, spelade på något Instrument, talte färdig framöfka, och wore, som det heter, helt belefwad, om hon just intet ville stå i Boden eller gå i Kjöket, kunde det giöra honom lika mycket, han singe fuller folck därtil.

Araminthe war just eftter hans tycke. Ett År eller 2 geck det an; men sedan Berander kom ifrån Norige hem, och kunde sedan hwarken förtiåna Penningar eller få tilfalle att bedraga andra, kom oenigheten i huset, som gemenligen, Sud bättre sfer, när ingen ting finns mera i Cassan. Han bestyller henne för en slatt Hushållersta. Hon på sin sida, står på sig och tycker att han kunnat vara nögd med såmire Husstru ic.

Finetto war en quick Karl och gaf godt hopp om sig; Brinontes til at befördra hans lycka, gaf honom Vångar med wilor at han skulle taga hans Dotter. De förlöfades strax, och sedan Finetto fådt tiånsi gick Giftermålet för sig. Hon bewiser, at han genom henne kommit fort i Werlden, han svarar, ja en olycklig stund, då jag genom et sikt twäng fökte min lycka.

Ambitiosus skulle giöra Lycka. Kortaste vägen der til war at giffta sig med Mademoiselle Climene, som war i näckstkap med åttaillige förnåme och mäktige Hus i Staden.

Hans Broder wille få en important Beställning som Honorius kunde befördra honom til. Fruen i Huset hade

mycket hos Herren at såja, särdeles war hon wan at gifwa förslag på dem som skulle få tianster. Wid detta tilfället hade Fruen besluitit hos sig at gifta bort sin Hus- Jungfru. Den stackars Karlen antog wilket, och så war saken klar.

Semidoctus kunde få en god lägenhet om han ville försörja huset. Det geck intet gärna, ty han hade ingen Affection för den, som skulle bli swa hans Hustru. Anteligen resoverade han sig, at intet slappa detta Brödstrycket utur Händerna. Alla desse åro nu Exempel af olyckelige Giftermål.

Jag mins fuller flera dylika Exempel. Men jag tror at det är nog hwad jag anfört, ingen af mine Låjare, är Gud hättre, som icke wet sadant self. Mitt åndamål är allenast at bewisa, det man merendels siel förer sig i olyckelige Giftermål, fast man intet har försyn före at ge Gud skulden.

Alla de Lyckans Förmåner en Menniska kan åga och besittia här i Världen åro intet det ringaste at förlikna vid de nojen et lyckeligt Giftermål med sig förer; Twärt om, kan ingen timmelig Olycka förliknas vid det Misnöje et olyckeligt Giftermål förorsakar. Hwarföre skal man då i en så angelägen sak lämna det förnämsta för en annan långt mindre Förmån, som des utan aldrig kan gagna et osörnögtsinne?

När en Menniska först wänder sig til Gud med en innerlig Bön, om hans ledande i denna viktiga Saken, och utan fåfänga Assikter utväljer en Person som han märker sig biårteligen ålsta, sedan han lart känna hennes goda egenskaper och sedt at hon har et dygdigt och froutt sinne; Har jag märkt at han giort det bästa Partie. Skulle då få hända, at i hans åktenkap många Besvärligheter honom måste öfvergå, har han i såkert Hopp om Gudz nådiga hielp, tilfryckt til Gudz Löftten, som försäkra honom därom at al ting skal lända til hans bästa. Men den som har något at förebrå sig siel vid de svårigheter honom möta, den som siel utwalt sig och sökt det misnöje han finner i sitt Åktenkap, är på et dubbelt jätt olyckelig.

Her-

Herrar Cavaillerer, Eder lär mitt ark intet behaga
som altid först frågat efter huru mycket pångar en flicka har? Edra skål åro, men måste altid präferera ett Mariage de raison för et annat. Man bör se huru man gör lycka, man måste väl etablera sig &c. Men huru orimeligit är icke detta? I fallen Mariage de Raison, et Giftermål som är just sridande mot alt sunt förfall. Når en ung Gåse gifster sig med en utlefwoad Kåring, som min Penna en behöfver beskriswa huru oangenäm hon i en ung Menniskas Fann måste vara, och winner derigenom några 1000 de Riksdaler. Når en und Flicka går i Sång med en rutten Gubbe som harklar och hostar Natten igenom, och dagen öfwer morrar och gnagar, för et anseenligt Testamente, så heter det göra et Godt Partie, och Mariage de Raison, fast ån det är helt oförnuftigt gjort.

Afwen så, när man för hvarjehanda Assister gifster sig med den som man ingen kärlek har före, heter det göra Lycka fast man dageligen ser huru sådane Äktenskap mislyckas.

Så blir då slutet härav det, Gud har insticktat äktenkapet til Menniskans Nyttja och Förmån. Men Folket fålas tokot fram, när de skola gifsta sig, och stylle sig således sieliswa, när de blifwa Olyckelige.

Nu, rika Flickor! Största Delen af Eder beflagar jag med skål; Bedien Gud och se'n Eder väl före. Den som söker Eder, har gemenligen största Hogen til Edra Riksdaler. Våra Frjare tilstå ju det uppenbarligen. Och som I åren i anseende för edra Penningar, så välsjen I gjärna ut den Frjaren som kan sättia Eder i främsta Rummet. Sedan är stor Lycka, om I intet fördelen min Lista.

Gedolårande MERCURIUS

Tredie Selen.

ANNO

1731.

N:o

7.

Tjödtag, den 29. Junii.

Procul absit gloria vulgi.

Tibullus.

Uppå et dubbelt sätt, dens giårning hårligt
lyser,
Som en om dygdens art en nedrig tan-
kahyser.

S

Af

poly nitrog nids leoff

anlludit

gintwch in the gantwch in the
nold

12

②

Men obekant hand har jag haft den åran at få
följande bref och wackra öfversättning, som
förmödeligen lärer behaga Dygdens och Åhrans
uprichtige våänner,

Høgtåhrade Herre!

Gnelycste Öfversättning ifrån Eu-
gelian, som är tagen utur then
berömde Etats - Secreteraren
Addissons Skrifster, tar jag mig frihet
min Herre at öfversända, med förmo-
dan min Herre lärer finna then wård, at
låta utkomma uti sina Papper. Jag
skulle tro, at then lärer ha swa någon
Wårkan hos them, som fattat alt för o-
gena tankar om Ursprunget til Dygd och
Åra. Thetta har warit min Affikt wid
Öfversättningen, som ock at tillika få til-
falle at visa thet såerdeles wärde jag gjör

af min Herres för Fädernes landet så myt-
tige Arbete. Jag förbliswer

Min Herres,

Philaletha.

Om Åhran.

Ghwad Drifft thet ock vara må, som
förer os til et godt och prisvärdigt
Lefwerne, så förtienar then at antagas och
berömmas, så wida Menniskornas Kynne
och Sinnelag är så skiljaktigt, at enahan-
da Gärningar oftaast härsluta från olika
Ursprung, och samma Sak ei hafwer hos
alla en lika Bärkan. Hwad somliga ibland
os finna sig forbundne at göra af theras
Sam-

Samweten , samt Plickt och Skyldighet,
eller ock af Gudsfructan , thertil bewekas
åter andra af et ådelt och högt sinne.

Riantlan af åra är så subtil och rar,
at then intet står at finna , utan hos sin-
nen , som antingen af Naturen åro ådle ,
eller som genom förtreffeliga Exempel , el-
ler en god och granlagad Upfostran hafwa
blifvit uparbetade.

Men som ingen ting är skadeligare , än
når Ursprunget til våra Giärningar orått
begripes ; Så wil jag i anseende til thet
som årans åträ tilskrifwes , betrackta tren-
ne slags härwid helt olikt sinnade Menni-
skor . Några hafwa et rått Begrep om
thenna Dngde-Källan , andra hafwa sat-
tat om henne en galen och mot både Guds
och Naturens Lag stridande Lanck , yt-
terst finnas ock the , som hålla then för
Griller och som göra theraf Löje .

Al-

25

Alrasförst hafwer en sann åra och thes åtrå,
ehuru vår thervä fotade lefnads drift är wida
åtskild ifrån Religionen, dock likväl så lika och
enahanda vårfan, med then samma, som åtskil-
liga linier, fast ån the dragas ifrån åtskillige
ställen, funna likväl städna uti en punct. Re-
ligionen omfattar dygden, såsom then ther är
befalt uti Guds Lag; Åran, såsom en ting then
ther är behagelig och en prydnad för Mennisko
Släktet. En Mennista som hafwer GUD för
Ågonen, fructtar för, men en Ådelmodig man
föracktar at bedrifwa en elak gerning. Then
senare anser Odhygden som gemen och neslig, then
förra flyr henne som en ting, hvilken sträfwar
emot GUD.

Then ena anser henne som vanständig, then
andra som forbuden. Med et ord, om än ingen
GUD wore til, som såge och straffade odhygden,
så skulle, som Seneca öfvermatton wäl skrifwer,
en Ådelsint man dock intet bedrifwa hen-
ne, endast therfore, at hon wore så ne-
drig, skamlig och gemen.

The Menniskor åter, som hafwa galet be-
gryp om Åhran, åro sådane hvilka sig föresatt, at
an-

anse en sak för mycket dråpelig, ehuru then likväl
strider antingen emot GUDs eller theras Fäder-
nes Lands Lag; som tycka thet vara Ådelmodi-
gare at hämnas, än at förlåta en tilsfogad osör-
rät, som gjöra sig intet Samwete at liuga, men
skulle hafwa Hierta at sättia Wärjan i then som
understodo sig at beskylla them therfore; som hel-
re förswara och bibehålla sin förmenta heder med
macht och våld än med dygd. En sanferdig man-
lighet anstår en Mennistia så wäl, at then som
ej åger henne, är ock intet wård att kallas en man.

Men ther finnas många som så misstaga sig
på thenna dygden, at efter theras tycke, ett Adelt
finne består uti en bestaktig osörvägenhet, hwar-
av ock kommer at sådana wilia hållas för tappra
Män för hwilka Galga och Stegel wore alt för
hederlige åreställen. Korteligen at säi ja, hvar
ock en som låter bruk och sedwana mera råda hos
sig än fornusst, som anser något ting som stort,
förråffeligt och berömligt, hwilket likväl missha-
gar hans Skapare, och förstör all Mennistlig
sammanlesnad, och som tycker sig bunden af sin
engång fattade inbillning at ösiva somliga dygder
men icke alla, en sådan kan och bør aldrig räknas
ibland rätt ådelsinte män.

Swad

Swad sidst beträffar the Mennistor, som förackta och
åfwen bespotta thenna Dygde-Kållan; Så hafwe the alde-
les och upståteligen assagt sig alt thet, som kan kallas ådelt,
åro längt wederstyggeliga, samt gifwa mindre hopp til
håttring än de näst omrörde, hwilka fattat et galit begrep
om then vårkan, som årans åtrå bör hafwa på vår lef-
nad, på lika sätt, som man kan snarare förmoda en Kåttas-
res omvändelse, än thens, som aldeles förfektar GUD.
Theſa wanårans foster anse åran, som en mycket fager men
bedrägelig inbildning, hwilken leder osörfarit Folck på ir-
rug våg, samt drager them uti vårkligit fördert, medan
the fikas och jaga efter en flugga.

Theſa åro gemenligen sådana Personer, som åro
utslitne och förndta uti alt thet, som ondt och liderligt är,
hwilkas hug är blefwen så stenhård, at han mist all then
granлага och subtila kåntla, som menlös och sundra Sinnen
naturligen åga. Sådana genom-onda sållar gjör löje utas
alt thet, som strider emot theras egenmyttighet, och hålla alla
sådana för dröminare, som i thenna fördertswade tiden töres
förfäcta thet, som intet genast kan wisa en skyndesam Be-
löning.

Theſa Mennistor Gåfwor, Credit och förfaren-
het, kunna fulla ofta giöra them nyttige för wissa Partier
och i wissa tider; Men ehuru stor mackt och Rikedom the
nånsin kunna hinna til, så låt them dock besinna, at hvor
och en lärer stå som en ståmfleck, uti sit Fåderneslandz Erö-
nikor, then ther kommer til årans Tempel genom någon
annan våg, än en sann Dygd.

STOCKHOLM, tryckt hos BENJAMIN GOTTL. SCHNEIDER.

Sedolarande MERCURIUS

Eredie Selen.

ANNO

1731.

N:o

8.

Ljösdag, den 6. Julii.

Id arbitror
In vita adprime esse utile, ne quid nimis.
Terentius.

Utur mit Ark, i dag, tag detta Lårostycke:
Fly uti det du gör, förlite och förmyncke.

1731

H

Fui

Fui Pedanter! kommen nu Herrar
Språtthökar, och se et Ord i min
Mercurius som I så ofta nämnen,
jag har just för eder skall denna gången we-
lat strifwa et Ark, och til eder tiensf af-
måla dese Narrar.

¶ förgårs, war jag i sällskap med hög-
lärde Herr Magister sibi doctus som gaf
mig et fulkomligit Portrait af en Pedant.
Han har et förträffeligt minne, men som
Naturen delar underligen ut sina gåfwo,
så har han fått desto mindre Förstånd och
Förnuft. Han kan utan til hela Soran,
Authores Classicos har han så läst, at han
har Memoriam Localem i hvar och en.
¶ gambla Historien är han temmelig hem-
ma, han wet Alexandri Magni, ocl Cœsars
Bedrifster, så väl som deras egne Soldater.
Antiquitates Romanas har han på sina
sem Singrar ic. Han har väl absolyve-
rat sin Cursum Philosophicum, så at han
wet

wet alla Secter samt hwad mening hwar
och en hast. I Theologien har han åf-
wen stor fundskap, han har fört så på, un-
der sit wistande wid Academierne, at han
måst wet alla berömda Theologorum me-
ningar, ja han kan läsa utantu stora Sy-
stemata. Grækiska, Hebraiska och flera
Orientaliska Språk förstår han som Latinen.
Och det är intet at förundra sig öf-
wer, när man wet hans ogemena Flit jäm-
te hans minne. Han är aldrig i Sällskap,
utan sätter hemma och lucubrerar natt och
dag. Han är just främmende för andra
Scenistior, så at när man ser honom på
Gatan måste man taga honom för en gam-
mal Philosophie. Kläderna sätta under-
ligit på honom, Peruquen förställer hela
Ansiktet, han går som på styltor, han
lyssnter Hatten på et särdeles maner, slår
ned ögonen när han ser på folk, bugar sig
diupt och långsamt, men det aldralöjeligas-

ste år, at se Magister sibi doctus ibland
Fruentimmer, da wet han intet hwar han
shal gjöra af sina Händer, Ben, Ögon ic.
in Summa han vrider sig just som en Orm
i en Myrstak. Sed alt detta tror intet
denne höglärde Tearlen at någon är hans
gelike, utan föräktar alla andra Menniskor.

Låt honom då sitta i Kammarne och
högsärdas i tankarne öfver sin lårdom, för
öfrigt är han i sällskap et obehageliget
Creatur.

Det är ingen ting i världen som icke
har sitt stora missbruk. Så angenäm och nyttig
den Menniskian är, som äger en sann
lårdom, så wanstapelig och onyttig är den,
som illa brukar och använder den samma.
Man bör således aldrig confundera en
lård Sean och en lård Pedant. I hafwen
sälunda rått, Herrar petit Maitrer at be-
gabba och föräcka sådant Solct. Sen in-
galunda som i menen, blifwa edre Seder-
der-

derföre ursäktade. Hwad edre Antipodes i maner och lefwerne således gjöra på ena sidan förmyncket eller förlititet , det gjören i förmyncket eller förlititet på den andra.

Hwad tycken i derom at jag också falslar eder Pedanter? En orimelig ting lären i såja , intet funne wi Latin , mindre Grefiska eller Hebraiska fast våra Föräldrar trugat os at låsa i vår barndom , är dock sådant lapperi, redan alt bortglömt. Wi bry os intet om Studier , vidare än vältalighet är os nödig hos Gruentimmer och Exercitium Stili til färleks Bileetter , ja , wi bry os åsven så litet om Konsten ; Hiertat lärer Scummen och leder Pennan bättre än Ciceronis Orationer och Schefferi Gymnasium Stili.

I behöfwen intet såjamig det , jag känner eder alt förväl , och betygar at ingen kan med stål straffa eder för wettenstaper eller lärdom. Det gjör jag heller intet. Men därfore åren i dock Pedanter , olärde menar jag.

Hwad är då en Pedant?

Ingalunda den som med sit och god frängång winlagt sig om wettenstapen , utan den som om ingen ting annat kan tala än det han slagit sig på , så at han derigenom för

försunmar ock förgåter de skyldigheter som han i anseende
til andra Menniskor bör ock måste taga i acht, så framt han
annars skal anses för en angenäm Ledamot i de sällskap han
kommer.

På det sättet finnes många Pedanter? Ja wist, det
rår jag intet före.

Se på Mons. à la Mode ock hans Cammeraters lef-
werne så stelen i finna at jag har rått. I stället för det Ma-
gister Sibi doctus är förpickad på Boken, tror denne lära
tianna Världen därigenom at han altid är i sällskap. Daz-
gen använder han til fäfånga, natten til frässande, dric-
kande och spel, morgonen til häfwa. Så at han sielf berät-
tat mig, det han på 3. Månaders dag wuknat med en oli-
verlig Huswudvärck. Men nu til all lycka fått afen Apo-
thecare något som hastigt födrifwer denna smärta ock kan
han således utan hinder, fortfara med sina Studier.

Magister sibi doctus kan intet tala om annat än rara
Manuscripter, gode editioner &c. Om Mons. à la Mode,
förbiud honom at tala om Comedier, Romaner, räkna up
det Stjönesta Fruentimmer i Staden, berätta Mode, su-
domar som han haft, sprunga Arier, raisonera om kläder,
sina Cammeraters ordstafwen, Lombre, bassette, Phara-
on, Piquet &c. så måste han tiga som en dumbe. Sågen
sielfwa, är nu icke Mons. à la Mode ock så en Pedant, fast
han intet af lärdom det ringaste är besmittad? Herr Tav-
per är också en Pedant, fast än han är så olärd som tråz nä-
gon Petit Maitre. om han kommer i sällskap, ock, det som
vårst är, med Fruentimmer, så få de ej annat höra talas
om, än huru det gick til i sista kriget i Saxon och Polen.
Huruledes den gången, olyckan eller lyckan kom af platsen,
fogen, slätten; Strömmen ic. Aprocherne i Norrige,
Fredrichshalls beskrifning med mera som de intet förstå sig

på och kanske han sief heller intet stort, men giör dock deras dr-
himor dermed ömna.

Herr Statista har just intet heller förläst sig,
men dersöre får han låf at vara Pedant ; Cabinets saker,
Ratio status, jämwickten emellan Europaisse Staterne,
gifningar öfwer Konungens i England och Parlaments vüer,
den eller den Ministerns utseende til den eller den beskickning,
gißwer honom nog åmme til discourser. Han giör ut-
räkningar af hwart Hofs och Ministers intention &c. Får
han intet lof dertil, så har han ingen ting at föra til Torgs.

De twenne senare slags Pedanter åro likväl på Caffe
Hus och kiallare oumgångelige. Ty om intet desse Härhöl-
der woro, lefde våra Skomakare och Skräddare ic. i en alt
för stor okunnighet om den Moderne historien.

Jag går intet widare, och man lärer ursäcka mig ef-
ter det faller mig rått ledsamt at sitta och afmåla så oange-
nåma Portraiter, hwarts originaler ofta liört mig ur eliest
angenåma sällsap.

Om alla Pedanter hos os skulle blifwa mina orvän-
ner, blifwer jag fuller tåmineligen ansatter af fiender, men
kom wådż, fast jag så uppenbarligen framsätter dem, får
jag åndå ingens ondsta.

Det är så fatt med Pedanter, som med dem hwilka åro
angrepne af någon incurabel sukdrom, såsom Lungsoten til
Exempel. Jag har åmnu intet hört någon föreställa sig
hafwa den i faggorne, fast än döden hungit invärtes i brö-
stet segersång, och han spottat några År bara sytken af Lun-
gorne.

Ta, i denna Dag får jag se en stor Pedant taga Arket i
Handen, läsa och säga : Ha, ha, ha, det war rått åt de
Narrarne !

Af alla slags Pedanter åro inga, som mera begabbas
än

än de första, men i sanning är Skolfuckseri det, som snarast
bör lidas, af alt det som gör en Pedant.

Angenäm blir en sådan lärde ock iabilst Åsna aldrig;
dock likväl händer det at hans myckna läsande kan gagna den
som komma at tala med honom.

Et annat slags Pedanterie ser jag, som mycket wan-
skar en Mennissia, och som jag gierna ville omständeli-
gen afmåla om arket ei redan woro mästendels fult. Jag
menar et wist kyndigt upförande som jag märker hos en del
Folkt i anseende til andra af samme stånd, särdeles om de i
et eller annat mål hafwa öfver sådane at befalla. Herr
Stålt, åt för en sådan man känd. Han bemöter sina Sub-
alterner med et särdeles alswarsamt ock besfallande ansicte:
han anser, som en Förgåtenhet af deras Vlict och skyldiga-
het, om de ei på et servilt maner, ja lika som båtwande
ungås med honom, med et ord, han fordrar samma Sub-
ordination af dem, som en del Professorer af Studenter, och
Rectorer af Diäknar. Mitt välmente råd är, at de som
åro i högt stånd ock hafwa at fåja öfver andra, wackta sig
wäl för denna Caracteren; Eh i sanning, stada de sig mäst
helfwa, och förskaffa sig bestedeligit och förståndigt Folks
hat, afwund och åtlöje.

Gedolårande MERCURIUS

Tredie Delen.

ANNO

1731.

N:

9.

Tjisdag, den 13. Julii.

Majus opus mores composuisse suos.
Ovidius,

En wild och otamödrifstt til mycken därstap
ieder

Den noga aft en ger uppå sit Sal och
Seder.

I

Swad

SWad uträttar nu Mercurius med sin oförstånda
skrifart? Han går alla Menniskior förnår och
giör sig et nöje af, tror jag, at förtörna Folck.
Han måste just plågas med den Sjukdomen
som hos de lärde kallas en Satyrisk Anda. Sådant beröm
feck jag i et Sälvskap, för några dagar sedan.

Det är en gång hos mig fastställt, at aldrig förtörnas
öfwer de omilda omdömen min Mercurius får.

Folcket har ju rätt til at döma om mig och såja deras
mening, th at låta trycka sina Tankar, är at giöra alla til
Domare därförver; Det är, at underlämsta dem alla deras
ompröfswande som läsa Boken. En stor warsamhet fordras
hos den som skal tala om odygder och misbruk hos en Nation.
Han måste altid så laga at man håller honom för en upricklig
Odygdenes ålstare och en som alfwarsamt hatar de förkränkt
te Seder han bestraffar.

Men aldrig bör han låta märka at han giör sig et nöje
af denna Materien, aldrig bör man få se hans infall komma
af någon illwilja, elliest är hans bestraffning misftåndsmäs
märe och oangenämre än de Seder han tänker giöra missha
gelige och stygge.

När man wil beskrifwa wanartiga Seder och mis
bruk, bör man fuller noga afmåla dem med sina Omstån
digheter, men man får intet lof at taga någon wiß Person
och exponera i sina Skriffter, så at man utpekar den ge
nom andra omständigheter, än de som höra til Odygdenic.

Förbryter Mercurius, eller någon annan Author
sig häremot, går han för wida.

II. Herr Sipp, är så mån om, at taga wißa Re
glor i ackt, i alt sitt upförande, så at han snarare liknar en
Margonette än en Karl, nog kan jag se det utan särdeles för
töre

törnelse; Men at höra honom tala är mig sannerlig en plåga. Tånek, han talar altid efter trycket, han commaterar sina meningar, talar långsamt på det han skal construera dem rätt, och kommer et Fransosst Ord emellan, så wäntar han til des han fått så disponera Mumnen, at Pronunciation blir delicat och naturell. Om han dricker en ståll eller önskar en gott som nyser, ser det just som en annan skulle giort det skrifsteligen. Refererar han en Historia, så kan du säkert efter hans tal låta trycka hela Passagen, ty handager väl Forsorg därom at, emedan, ty, förtyn, dersöre/ altså ic. må blinda meningarne accurat.

III. Ett slagz Folck åro månne om at wisa deras quickhet genom bons mots, som Fransosen säjer, det är, beslita sig om et lysande och subtilt Raillerie, fijna swar och repliquer &c. Sierna skal man se, at de som just giöra Profession härav, tycka mycket om sina infall, och kasta där före Ögonen rundt omkring på alla i Sällskapet, så snart de sagt et Ord, til at få fäjna sig af deras Approbation och bisfall. Förståndigt Folck, hålla desfes tal för en granner Därskap.

IV. Herr Decicivus, har tämmelig gott naturligt Förstånd, des utan har han läst tämmeligen brafft. Men han tycker ock om sig, hwad rätt är, han läser öfwer och præmediterar någon Discours, när han går i Sällskap, den staffar han med mycken sorgfållighet fram. Då argumenterar han hwaft, citerar 100de Authorer och hålls för en homme achevé.

V. Det är helt wist, at de sörsta Plågor wij Men-niskor hafwa här i werlden, föddas i våra egna Hårnor.

De utvärtes ting, som os oroa, åro gemenligen intet sådane som wi dem os föreställa. Vi hafwa så underliga Fångglas, som representera och affilda os allahanda saker helt förvänt. Vi se det ena på en sida allenast, det andra sörre än det wärckeligen är, det tredie mindre, något annat op och ner eller afwogt wänt. ic.

Mendet finnes et slags Folk som på et besynnerligt sätt
oroa sig sieliswa, sådane som vi kalla oroliga Huswuden.
Stackars Folk, de måste altid ha swa buller och ofrid i tan-
karne om de ej som Salamandern utom Elden och Fissen
ur vattnet skola wantriswas. Ha de sieliswa intet särde-
les tillfälle att bry sig om sina egna saker, så lägga de sig i
andra affairer.

Med ett ord, deras ro består i oro.

VI. Den karlen är sannerligen ingen Dufunge: med
honom är bättre att åta än träta. Jag wil intet rådانا-
gon att bita nötter med honom. Den som lägger sig om bord
med honom måste duka under. Han har ett förräffeligt
förstånd; han har det klyftigaste huswud på stäfsetet som nå-
gon menniska kan ha swa; det är en ful Fisk att leka med ic.
Tror du min läsare, att det gifwes Folck, som mena att det
är en dråpelig sak att få sådant beröm?

Deremot är det skymfeligen, att heta en from och stil-
la man; en menlös och fredsamt Karl ic. Hwad följer här-
af? Jo, En hop Menniskior, Studera ut intriguer, specu-
lera på att genom Légn och konster försvara orått och för-
qwås, a rätten, sedan hita de folk tilhopa, wingla om-
kring vid Domstolar och passera för stickliga Advocater,
som klippa Folk dict.

Riäre Landsmän, låt os komma öfwerens därom, att
vi högre värdera årligt, redeligt och framt folk, men hata
och födrackta dem som med sina stora gäfvor åro intrigueurer
och Malicieuse.

VII. Ambitiosus är en fiende til all egennyttighet,
han gör många menniskor godt, han tracterar hemma väl
dem som honom besöka, är ingen Mas, lånar gärna och
gifver penningar åt dem som anlita honom därom, ja, han
förekommer ofta sina vänner uti deras begärän, när han
ser dem behöswa hans undsättning.

Ingen Menniska har orisk att flaga öfwer hans up-
förande, förutan hans Creditorer.

Hvar-

Hvar före betalar Ambitiosus intet sin gäld?

Det är allenast en skyldighet att betala sin skuld, men att vara genereus och frökostig, lyser mera i andras ögon och utmärker ett stort och hertigt sinne; om jag fornöjer mina Creditorer, hvem löper omkring, och talar där om? Men om jag bedräger några, til att därmed göra många godt, får jag höra mångastådes mit beröm, och ställer många i min Obligation.

Se åter en däracktig färg på denna saken, förblindar mången Menniskia. Til slut, måste jag införa ett bref som blef mig tilsänt, i anledning därav att jag i ett Ark tillagt Petit Maitrar, Pédant-Titul.

Min Herre.

Går intet vara så sunnog om de Studier Herrar Språtthökarne idka, efter han omständeliga beskrifwer Magister sibi Doctus ån Monsr. à la Mode. Jag har en lång tid, med stor flit, vinlagt mig om fullkomlighet i de stycken som höra til en Petit-Maitre, och twiflar at någon bättre fänner det Folkslaget än jag. När jag, för en tid sedan, råkade på et Bref, som en Thys Petit-Maitre skrifvit och jámförde det med mit fordna Lefvernes sätt, kände jag mig sielf igen, så at jag trodde det jag för 20 år sedan sielf skrifvit samma bref.

Var

Var så god och för det int, vid tilsfälle i
Eder Mercurius, ty jag försäkrar, at det
är naturelt. Jag är min Herre därfore
högeligen forbunden.

Jag för in Brefvet på Nysska, ty det lärer åtminstone, al-
la de första, som denna saken angår.

Monsieur.

Ich bin ein Gentil-homme, und fait
mich vantiren, einer der habilesten
Cavaliere zu seyn. Unerachtet meiner
Jeunesse besitze ich in Tänzen, in der Mu-
sique, dem jeu des Carts und Billard eine
vieljährige Experience. Ich arbeite nie-
mahl's, und bin doch immer beschäftiget.
Mein natürlicher Verstand lehret mich al-
le sciences. Die Grillenfängerey ist nim-
mer mein fait gewesen, ja, ich halte eine
Reverence besser, als die schönste Biblio-
theque. Inzwischen suche ich l'Erudition
galante zu cultiviren, und habe in meinen
heures d'amusement folgende ouvrages
curieux theils angefangen. theilsachevi-
ret. Ich schliesse deren Catalogue an,
mit bittlicher priere, selbigen dem Publi-

que auf eine mir favorable Art mitzuthei-
len, damit ich einen Verleger dazu erhal-
te. Ich bin Ihnen dafür redevable, ver-
spreche mich Ihnen ganz zu devouiren
und restire

Le vôtre
de Sotenville.

La Bibliotheque des Gens de Qualité.

1. A' Apotheose du Par, oder vom Origine, merite und usage des Pardieu, worin die demselben erwiesene honneurs beschrieben werden.
2. Essais sur les Limonades, Orsades & Raffraichissemens; ist der Vortrag eines Ouvrage en gros folio.
3. Les Revolutions des Toppes, welchem aus geheimen Nachrichten gezogenen Traité ein Dialogue zwischen dem Jasmin-Oehl und der Pomade, auch ein Dictionnaire historique & critique des frisures anciennes & modernes appendiciret ist, worin die têtes montonnées einen sehr langen Paragraph ausma-
chen.
4. La Genealogie du Bleu, oder Dissertation Litteraire sur le Corbleu, Morbleu und Parbleu.
5. L'Art de prendre du Tabac, mit Kupffern.
6. La Grandeur des Petits Maitres, ou l'Attila des Conversations, Poeme epique in XCIX Chants, nach dem Styl des Scarron und des Neuf-Germain.
7. Remarques sur le Pirouettes, les Contretems & les pas ciseaux; Ouvrage curieux, dedié a Mademoiselle Dumui. Hiervor werde ich mich in Lebens- Grösse, und zu mehrer Negligence in meinen täglichen Nachtkleidern en taille douce siechen lassen, und der

- Welt meine eigene Art der Battemens und Reverences bekant machen.
- 8. Logique Naturelle, von der Kunst zu reden, ohne was zu sagen oder zu dencken.
 - 9. La Musique des soupirs & le concert des Helas.
 - 10. Doutes sur les differentes menieres des Reverences & les culbutemens des modes.
 - 11. Le Patriotisme de bons Vivans, ist voller Contes, Chansons, |Airs, Rondeaux und Cavater.
 - 12. Les Regles du Hi, Hi, Hi, ist in der Conversation une empfehllich.
 - 13. Methode du jurer galamment, den jungen Officirern sehr nützlich.
 - 14. Le menton rehaussé, nebst einer Methode die Nase zu rümpfen.
 - 15. Le teint Adonis.
 - 16. Le Roman des Romans, ou le petit Cyrus.
 - 17. Dictionnaire des Mots favorits, woraus eine neue Sprache kan gemacht werden.
 - 18. Le Robinson tendre, ou Nouvelles decouvertes dans le pais de la galanterie.
 - 19. Der sich rauspernde Auletes, Elegie, der ein Epigramma vergefügert ist, genant: Der künstlich hustende Bagoas.
 - 20. L'Affectation galante, l'equivoque solide, l'Esprit fin, le ris des ris, le François Allemand, les bagiemens methodiques, les soupirs Artificieux, le saut de Qualité sind kleine Traités die ich unter dem Titul: Sotenvilliana recueilliren mögte.

Bon folgenden sind schon die Titul fertig. Le lieu de consequence. Le Passe volant des Dames. La moué savante. La Nique merveilleuse. Le fin du fin. L'Oeilade mourante. La tendresse infidelle. Memoires des Assemblées de l'Academie des Caffes. T.I. Le Ceremoniel sans Ceremonie, en Vers burlésques. Le Journal du Parterre. Janu. 1726.

Sedolårande MERCURIUS

Eredie Selen.

ANNO

1731.

N:o

10.

Tjödtag, den 20. Julii.

Hoc scitum est,
Periculum ex aliis facere, tibi quod ex
usu siet.

Terentius.

Du så bör andras fel betrakta,
Att du dig själv för dem kan vänta.

K

I

Förgårs seck jag så sror Påst, at jag i dag har tre Bref
at wijsa dig min Låsare, se här är det första.

God dag Mercurius.

Mag går måst hwar dag på bron för
mina Sysslors skuld, men måste
med största förtret se huru Fro-
mentus, som också har der at giöra, löper
omkring, bågge händerne och Nåckfickorne
fulla med Spannmähl, och förtalar dig
och dina wackra Årk. Ja, han är så if-
rig, at han brukar grofwa siälls-ord;
Jag har högeligen förargat mig öfwer
hans öwett, och som jag är en ålßkare af
dina Årk, hwarutur jag hafst både noje
och mytta; Så har jag ej kunnat förtiga
för dig detta Fromenti gemena förfarande,
fast jag intet känner din Person, med för-
modan, at du lärer så beifra det, at han
må dersöre få en anständig och sig wälfor-
tjent Låxa; Jag förblifwer ic.

Jag

Jag tackar min uprichtige Correspondent, för det han har behagat låta min sak gå sig så til sinnes; Men sådant Folkt, som jag af Fromenti upförande sluter, at han lärer vara utaf, måste tala illa om alt hwad de en förstå sig uppå, jag wet ei af hwad illwillig drift. I stället före at besvara deshas Öwett, will jag åfstriswa de bekante, en stor Swåns Poëts Verser.

Månen i tysthet går sin gång och acktar ey hundglafs:
Så gör en lastlös Man, som årliga lefwar i stillo;
Ler åt gabbara=glång och kläffare=tunga föracktar.

Det andra syder sålunda:

Högtåhrade Herre!

Gag intet illa upp at jag understår mig at besvåra min Herre, med en liten Klago-Skrift, som torde hånda, kunde gagna många af min Herrs läsare, om min Herr e skulle behaga at införa den samma i sin Mercurius. Mitt tillstånd är, Gud bättre! mycket slätt, hvor till jag siel^r, som mig måst gråmer, är försia orsaken, jämte den ringa upscikt min Patron på mig, under mina tjänste=år, haftt. Mina Förrådrar lämnade mig wacker Agendum, hvilken mina Förmynndare wäl och til mitt båssa disponerede och använde. Genom deras försorg blef jag af en braf Kidypman här i Staden antagen, som för min qwickhet åfklade mig och seck et godt förtroende til min flickelighet och årlighet. Jag seck tilräckelige Handpenningar af mina Förmynndare, men i det måste min Patrons Cassa, stå bly, fast än han det aldrig märckte. Min båsia ungdom blef af sådanne tilfället ej allenast fruktlös, utan ock illa använd. Til Gudzfructan och nyttiga wettenfaper blef jag intet an-

ford; tvårt om, drog' en Köpmans- Son, med hvilken jag
blef bekant, mig till all fasänga. Han feck öfverflödigt
Penningar af sin Fader, och när det intet förlög, snygde
Modren åt honom hemligen resten. Våra förmämsta Ex-
ercitier woro dança, rida, resa på Diurgården och andra
Lustplatser, besöka Fruentimmer, som os för vår genero-
site, gärna emottogo; wij hollo os hvar sin Häst hos en
Brännewinsbrännare på Malmen, och när min Patron frå-
gade mig derom, sade jag at han lante mig Häst för billigt
prijs. Men i sanning kastade det mig brafft, men honom
och hans bod ånnu mera. På Caffe-Hus och Kiällare war
os tillåtit at gå, hälsit som det nu är öfver alt en brukelig sat
för Köpmansgåzar: Der gjorde wij bekantskap med en lid-
derlig Karl, som wij efter anseendet, hollo för en hurtig Ca-
vallier, han lärde os spela Biliard och andra brukelige Spel
och det rätt flitigt, lärde os bruka toupéer och siden-foder
under Kläderne. Lärde os bruka Manchetter draga Skort-
årmarna nog långt fram, och wjra Halsduken; sade os, at
wj skulle båra Ille, fast wij hvar fierde dels tima hörde
Klockan; förbod os båra en Växa eller en Blåt på Gatan,
utan altid haftva en Gardies-Karl bak om ryggen med bör-
dorne. In Summa wij blefwo sådane på slutet, at man på
Gatan ansåg os för Cavallierer. Sedan jag hemma lagt
så god grund til min lycka, reste jag ut, men då först feck jag
lösa tömmar. Jag tråhade många af våre förmåma
unga Herrar; jag gjorde en wacker figure. Når jag kom
hem, hade jag ett gott Partie Godz på Credit; så fort det
säldes, ingo Penningar til mina Depenser. Mina rum
skulle meubleras präktigt, jag skulle gå klädder efter min
wahna; Jag hölt umgänge med Folke, som hollo till godo
min friostighet. På slutet, när Utlåningen förlänge
väntat på Remisser, feck jag sådane föreställningar, som
öpnas

öpnade mig ögonen, men, ty wårr, alt försent. Här wore mycket at säja om mitt upförande, om jag en fruktade at falla min Herre alt för besvärlig. Skulle min Herre behaga at yttra sig i denna Saken, har jag årmisstone den hugnaden deraf, at wäre Kidynan, kan sje bewektes at se sina underhastwande bättre på fingren, och de således måtte til åfventyrs undgå den olcka och nesa, som jag drasit mig på halsen. Jag förblifwer med mycken Respect.

Min Högtåhrade Herres ic.

Jag finner intet nödigt att mehra skrifwa i denna saken; Brefwet är tydeligt nog, och af den skrifvit, som genom sin egen beklagelige årfarenhet intygar sanningen deraf. Doch lägger jag detta på alla Husbonders samveten, som taga sig wackra Måns Barn an, at de intet anse den olhexan, hvilken sådane händer genom deras förvällande, såsom en ringa sak; Ney, samme ligen I skolen en gång dersöre gjöra en dyr räkenskap, huru i dem hållit til Gudz kunnedom och fruktan, som är ursprunget och källan til all både timmelig och ewig lyksalighet, samt huruledes I dem anfört til alswarsamhet och sådanne feder, hvarigenom de til goda och nyttiga Medlemmar i Republiquen kunna wärga stickelige och beqväme.

Nu följer det fredle,

Min gunstige Herre,

Sed Edert låf skal jaa gjöra en liten påminnelse wid edert Vecko-Arbeete. Jag saknar något, som väl meriterar at finnas ibland Edra wackra lamblingar. Jag menar icke om Adel och stor Här-konst,

Komst. Denna saken är så mycket angelägnare, som det rinn-
ga och orätta beprep man igemen där om hafwer, förorsakar
en stor skada. Det rätta förtrådet, den har fram för
andra, som äro af hög-härkomst/ består deruti, at han har
mehra tilsfälle att visa sin dygd och goda egenkaper. Den
som kan hugna sig deraf, att hans Förfäder gjort Nisket stora
tienster, och lefwa således i et odödeligt Åhre-Minne, ta-
ger då först del i deras heder, när han går så i deras Fot-
spår, att man kan säja, det han tilbakars ger deras åminnel-
se nytt lsf. Twårt om, är den dubbelt mehra föräckt vård
än någon annan af ringare härkomst, som besidlar sina Al-
nors Åre-Mann med odygder och et oanständigt upförande,
ock kan en sådan aldrig inbillia sig att hållas i värde för sin
stora härkomst hos förmusigt Folc, allenast dersöre att hans
Förfäder warit dråpelige Män. Utan anseer jag dem, som
hwaras öfwer en osortient heder, lika som de Mizgiärninga-
män i gamla tiden, hwilka när de gjordt så mycket illa,
at de intet kunde se sig nogon annan utväg, sökte de sin sä-
kerhet där medelst, att de togo tilflycht til de gamle Hiältars
Grafvar och Stoder. Om detta rätt förestältes Barnen
i deras spåda År, skulle man se deraf så mycket nytt, som
man nu märcker huruledes det ofta skadar, att man sätter en
stålthet i deras spåda sinnen, hvarigenom i e hålla sig håt-
tre än alla andra, bry sig intet om att lära något godt och
nyttigt, hwarpå följer en så obscur Vandelsom deras Förfäder
warit illustres, så at mången sedan heter Illustrissimus,
som i sanning borde fallas obscurissimus &c. Jag är min
Herres hörsumme Tienare

Eudoxius.

Hårtill lägger jag ei heller någonting; den som will
hetånska åfwan anföerde Bref, läter lätteligen finna, at det
har sin goda grund.

Detta

Detta är angelägnasi för de fornåhma och stora Fa-
miller at taga varan uppå. Nog kan annat Folck lida, det
deras Barn brösta sig och skryta öfwer lantefiadrar och fär-
gor; nog kan man se at de i deras Sinnen så mycket wår-
dera sig, som andra förackta dem; Men för ja beröm-
och Åhre-wärde Föräldrar kostar det mehra uppå, om de
åro estertånsamma at lämna en stor och prächtig stämpel
på så odugelige Personer, särdeles när de genom deras oti-
dige Högfård, hielsta satt Barnen i Hufvudet en sådan in-
billning som aifordt dem til alt godt oskickelige.

Nu på stunden seck jag ånnu et Bref som genom Bok-
tryckarens försiktighet kan ske fär rum på mitt Ark.

Min Herre.

Gag har med noje läst min Herres tanckar om Modet
i det 15. Arket af andra delen. Det är sannerligen
en sak som är svårt at förstå sig uppå. Modet må
wäl fallas endunst, som dårskapen malar för Menniskior-
nes ögon. Jag satt och tänckte efter huruledes Modet för-
ändrar sig dels dersöre, at hastiga omissiften är en af des
fornämsta egenstaper, dels emedan de som åro af wärde och
högt Stånd i världen wela åtsilja sig i Maner och seder
ifrån de sämre och det gemena Folcket. Så snart en Häf-
Dame wihar sig på gatan i fällskap eller på en Apartements
Dag, apa andra efer hennes Kläde-drächt, så at hon Sön-
dagen derpå i Kyrckian får se de ringaste Flickor i Staden
i samma habit och med samma Coëffure. Det samma skier
med servicer och Matredning: de fornåma imiteres af de
samma, ty måste de altid inventera något särdeles.

De ringare jag således aljd bort de fornåmas Se-
der därigenom, at de antaga dem, och detta gör en ständig
Circulation, och ger modet fart. En Mängelsta heter
Madame

Madame, en Borgare Hustru, Fru / en Adels-Fru nådig, ic. De förnämsta hafwa således ingen Titul öfrig, för hånda de måste låta kalla sig Mor, til des man kommer och tager det Namnet af dem igen. Likaledes Jungfru heter Pigan, Mademoiselle Borgare Dottren, Fröken den som är något bättre ic. När Båtmans- och Soldate-Barn kalla deras Föräldrar Pappa och Mamma, måste de förnämme låta deras Barn kalla sig Far och Mor. Således går det till, som kunde utsöras vidlyftigt, det jag lämnar min Herre om han behagar, at giöra efter sin bekante Stielighet at föreställa wäre misbruk. Jag är ic.

Jag tackar alla mina åfwannåmde Correspondenter för det de taga sig den mddan uppå, och hielpa mig til at utsöra det jag ej hinner med. De hafwa alla så skrifvit, at det kan lämna estertanca hos mine Lässare, och mera åstundar jag intet. Ty at föra alt ut, som sig bör, ser Mercurius fuller vara omoöfeligit, så framt han intet wille hwar dag skrifwa et Arck och det ånnu i många åhr.

Hedolårande MERCURIUS

Tredie Selen.

ANNO

1731.

N:o

II.

Tjisdag, den 27. Julii.

Mortem optare malum, timere pejus.

Seneca.

Den af otidig Sorg til döden längtan får
Gior illa, lik som den för döden rädder går.

L

Tör

Tör hånda, at jag i dag intet ut-
valt et åmne som behagar alla
mina Låsare. Men stor sak; Jag
har måst til at underhålla mina tankar
med nyttige betraktelser, begynt at skrif-
wa. Thck då, min Låsare, at jag säger
dig det du förr wet; Såg, at jag tilsföre-
ne drifwit samma sak; Jag fortfar ändå
i mit upsåt, och förendijer mig med en Ma-
teria, med hvilken jag aldrig nog ofta
sysselsätter mina sinnen, och til hvilken
jag aldrabålst anwänder mina muntraste
tankar. Ja! aldrig är mig någon stund
så dyrbar, som jag intet skulle anwända
til at betrakta det som nu gifwit mig an-
ledning at skrifwa.

Sör några dagar sedan war jag i et
Sällskap, hvaräst en Man kom in, som
berättade, huruledes en bekant nyß gifwit
up andan: vi förundrade osz alleseamans
dåröfwer, emedan den ena talte med ho-
nom

nom 3. à 4. dagar förut ; den andra sedt
honom dagen tilsörene, fuller opaßlig men
doch ingen sara om lifvet ; den tredie för
några timar helt försäkrad om des hållas
återställande. Jag för min del , yttrade
mig intet stort, emedan denna tidning ha-
de hos mig, Gudi Lof ! en helt annan vårc-
fan , än hos de fläste Menniskior ! Jag fö-
restålte mig straxt, huru angelägit det är,
at dageligen tanka på **Döden** och **E-
wigheten**, och önskade jag, at så kunnna fö-
reställa dig mina tankar, som de wärkeligen
wors; En jag kände något, som jag intet kan
beskrifwa och jag såg, hwad jag en kan omta-
la. Hela Verlden med all des fåfänga war
för mina ögon så liffligen afmålad, så at, om
jag med samma förakt min hela lefnad öf-
ver funde anse hennes väsende, är jag försä-
krad om en förnögd utgång ur detta lifvet.

Jag ansåg **Döden**, som et vist mål af min wan-
dring, och tänkte på **Ewigheten** som giör en ousäfflig
stor skillnad emellan detta och det tilkommande Lifvet ; Ja !

Långt större än det är emellan den minsta blöck af ett sten,
och Solens omteliga stora kropp. Det närmvarande Lif-
vet förekom mig allenast som en punct, och jag undrak
at vi giöra så stort väsende därav. Drag af det lilla Ög-
nableck vi lefwa, alla de sunder vi förnöta i lättia, eller
rent af sofwa bort, så skal du self finna, at intet stort är
öfrigt. Däremot betrachtade jag Ewighetens obegripeliga
längd. Tånek efter, om alla Haf i Världen skulle rinna
droppetals bort, och hvar droppa finge 1000 åhr tid til sit
bortgående; Sedan skulle denna oräkneliga myckenhet af
vattn åter gå på samma sätt tilbakars, vidare skulle det
ta dubbla rinnande så många gånger ske, som dropparna
woro; til detta behöfdes mera tid än någon Menniskia kan
begripa. Nu tånek vidare, att denne tid giört intet så myca
bet tillsammans at jag kan räkna den för ett Ögnableck af
Ewigheten. Vidare betänkte jag, huru vår lilla lef-
nads tid kan giöra denna obegripeliga **Ewigheten** Sa-
lig eller Osalig. Jag tänkte på hvarad sätt den uplösning
skal ske, som under Namn af suikdom skal förlättia mig i
det Ewiga, efter denna Tåredalen, sedan glädde jag mig
med det hoppet, at hädane efter blifwa mycket lyckeliga än
nu, ja så, at jag det intet kan begripa.

Jag will berätta om en gammal förnam Catolik, som när han läste uti det 5:te Cap. i. Mosis Bok den
versen om Adam, at hans hela ålder war 930. Åhr och dog;
Seth war 912. Åhr gammal och han dog; Methusalah war
969. Åhr gammal, och han dog, slet han sig in i et Closter,
och tog afsted ifrån Världen; Han tyckte at ingen ting
var värdt hans bekymmer, som intet hade afseende på det
tillkommande lifvet.

Sannerligen i Historier är ingen ting myttigare at lä-
sa, än när der uti berättas berömt Flocks dödsfall, samt för-
täls-

tälljes, huru de sig uppförtnär detta förfäckelsiga ögnablecet tilstundat. Ja, för Låsaren kan ingen ting vara be-
vekligare och nöysammare, än just dese ställen; orsaken är,
eftersom ingen omständighet kan håttra lämpas på alla som det
läsa, än åfven denne. En Slackning och Seger, kommer
kanste intet en enda ibland många 1000:de som det läsa, at
kosta lifvet: men när vi se en Mennistia liggande på So-
tesängen, så måste vi hafta noga akt på hwad han säger
och gjör, emedan vi är wiße om, at vi alle, förr eller
senare, skola komma i samma dödsångest. Generaler, Stats-
Ministrer eller Stora Philosopher åro Personer, som vi
kanste aldrig blifwa, men utan all twifvel blifwa vi den
like, som drages med döden.

Jag måste här anföra et gammalt bekant ställe som offe-
ta anföres i Sedo-Låran; men om det ej behagar alla där-
före, at det intet är nytt, så är det likväl ju dersöre så
mycket estertänkeligare, emedan man därav bör sluta, at
det grundar sig på Mennistornes allmåns kunskap och års-
farenhet. Med et Ord; Jag wille at hvor och en betänkte,
det han i denna verlden är allenast en främling och wan-
drings-Man, som intet bör söka här sin ro, utan bör hafta
afseende på et nytt lif, hvilket han alla Ögaablect närmare
och närmare nalkas, och i hvilket han ständigt i alla Ewig-
het stal förbida. Denne föreställning allena, wore nog
tilräcklig att förqwäfa alt bittert hat, omättelig girughet
samt outsläcklig högmodstorst.

Antiphanes en gammal Poët som nästan lefde 100.
Åhr för Socrates, har et wackert ställe som lämpar sig myc-
ket väl hit, jag har sief med stort nöje det läst, och således
öfversatt. Hedrōfwen Er intet alt för mycket/ så-
ger han, öfwer Eder gode wänners förlust: de åro
intet

intet aldeles döde; de hafwa allenast fulländat en resa / som wi alla, så länge wi lefwa / måste fortsättia.

Hjt böra jämwoäl de ssiöna liknelser, som den Hel. Skriff sündom betiänar sig af, såsom om wandring om Pelegrims-färd, och säger, at wi här i Wärlden åro allenast resande och främlingar. Jag har åfwen sedt en artig händelse i Chardins Rese-beskrifning, som vid detta tilsälet kan ansöras och lyder som följer.

En Derviche, eller Turkisk Präst som reste i Tartaryet, för, strart han kommit til Staden Bäck, in i Konungshuset, i mening at det war en Caravansera eller wårdzhus, hwarest Caravaner i Österlanden hwjla. Han gick in och såg sig omkring på alla sidor; änteligen lade han ifrån sig sin Wåtsäck, i en Förtuga, bredde ut sin lilla Tapet, och satte sig neder. När männen blef honom varse, streko de och frågade honom, hwad han ville gjöra där? Härpå svarade han, at han ville i denna Caravansera tilbringa natten. Wackten begynte at hårdare ropa, med undsäyelse at han skulle gå bort, det wöre ingen Caravansera; Konungen vid Namn Ibraim, kom i det samma förbi, och log öfver denne Derviches eller Präsis förakteliga och indifferente maner; Han låt honom komma til sig, och frågade honom, om han hade så litet förstånd, at han intet kunde filja en Caravansera ifrån et Kongligit Pallast? Dervichen svarade; Med Eders Maj:ts tillstådelse wil jag fråga; hwem har i början bott här, när detta huset upbygdes? Min företräddare, svarade Konungen. An efter honom? for Prässen fort; jag, svarade Konungen. Hwem stat, om Eders Maj:tt tillåter mig at widare fråga, efter Eders Maj:tt blifwa ågare häraf? Min Son, sade Konungen. Ach Herre! söt Prässen, et Huus som så ofta byter om

om Gåster, kan ey kallas et Pallast, utan snarare et
Värdehus.

En del Menniskior willja intet höra döden nämna en
gång, och om det emot deras behag hånder, försträcka de
sig så, at de båfwa och darra. Jag vet at döden ansees som
en vår Kropps förstörare, ey annat kan än komma of ob-
hagelig och oangenähm före; Men en Christen som kan an-
se honom som en lön och hvila ifrån alt besvår, som en
ånda på alt elände och som en ledsagare til det sällskap,
han wántar i Himmelen med sin Gud, de Hel. Änglar, och
afledne Helgon, kan ey fructa och försträckas wid des an-
komst, churu de ting wi här giordt of wana och bekanta
wid i Världen, gierna willja hålla sinnet wid sig.

Andra tala åter ja dristigt om döden, at man väl kan
förundra sig däröfwer, och hålla dem för sårdeles starck
och tappra sinnen. Men jag har märkt, at det antingen
kommit af en förtwistian och otålighet, eller ock aldeles af
obetänksamhet och oförstånd. Om man rått besinner detta,
kan man intet hålla de desperate gärningar, man ser i hi-
storierna, i så stort vrärde, som man kan se tilförene giordt.
En gammal hedning svarade, då en annan frågade honom,
på hwad sätt en Menniska kunde lefva i frihet? säfandes:
Om han förachtar döden. En förnäm Mans Son, då
han blef i Krig tilfänga tagen och giord til träl, giorde han
spe af Segervinnaren och sađe: du skal finna hwad du
har fått för en Karl: det skulle vara mig en nesa/ om
jag wore träl, när jag har friheten i mina händer.
Hvarpå han lastade sig igenom Fönstret i backen, och af-
hände sig fielst listvet. Jag lämnar hvar och en at eftersin-
na om icke en förfuſtig man bör begabba sådant Folket. Det
utmärker et större sinne och mera beständighet at afnöta, än
afslöra det band som kroppen och Sielen sammanbindet.

De

De andra som af obetänksamhet och oförstånd tala så
tappert om döden, ärö sådane, som taga dagen, som han
kommer, täncka aldrig på det tillkommande; Ha, säffa de,
jag wet at jag shall död, det går fullt snart för sig, när det
kommer så wida. &c.

Jag har ännu något at säffa sådane, som intet med
billig och nödig varsamhet och räddhoga anse döden; nem-
ligen, en Soldat förtienar intet beröni där före at han
skräpper och skryter medan han ligger hemma i godt Quarter
och talar stort om sit Courage. När det gäller pålsen, då
förfi kan man döma om hans mod och tapperhet. Det är in-
gen konst at förachteligen tala om den sista striden, så länge
man tror sig säker. Men låt se huru det går, när fienden
kommer antågandes.

Men jag går längre, än jag först årnade.

Förundra dig intet min Fässare, däröfwer, at jag
skrifvit just som tanckarna fallit mig in. Min föresak är
intet, at med vältalighet öfverlyga dig om det du defutat
måste tro och nödwändigt skal förfara; utan jag wil allenast
påminna dig och mig om det, jag wet at både du och jag snart
glömma, men likväl är det angelägnaste at fästa i minne.

O! du store mit lifs upphofs-Man, låt mig med sådane
alfwar täncka på den studen, då du bestämt at taga det bort
igen at jag aldrig gör för stor bekantskap med världen, och
ogiärna skiljes ifrån henne. Låt mig och aldrig så wika ifrån
dina löftten, at jag af otålighet skulle wilja öfvergifwa den
vakt, uppå hvilken du satt mig, förr än du befaller: Jag
wore ejest olyckligare, än alla skapade Creatur, fast din
nåd mig til det aldrafullkomligaste och sållaste årnat och be-
redt hafwer. Hör mig min Skapare!

STOCKHOLM,

Eryct hos BENIAMIN GOTTLIEB SCHNEIDER.

Hedolårande MERCURIUS

Tredie Selett.

ANNO

1731.

No: 11 12,

Tisdag, den 3. Augusti.

Stultitia majus est malum, quam
Omnia mala & fortunæ & corpo-
ris Cicero.

Den aldrastörsta plågan är,
Att vara uti därskap fär.

M

Natt

NAtt nu ångrar det mig, at jag någonsin begynt
strid med Modet: Ty jag ser at om ingen ting
annat skulle trötta ut min hand och giöra min
penna trubbog, är detta qwicka och inventieusa
Språket inåltigt at giöra mig ledsen och för-
wirrad genom sina många däractiga nyheter. I dag tänkte
jag at föreställa dig en gammal och alfrarsam sak, min Lå-
sare, men i det samma feck jag följande Bref, hvarigenom
Modet åter igen brydde mig och försingrade mina tankar.

Min Herre.

SEnom Modets slijt och osörtruten-
het, är dock Edart kon så underka-
stadt des lagar och besallningar, at wi
redan hafwa alt för stora skål til at stop-
pa Munnen til på dem som hådane ster-
wela förebrå Fruentimbret den lydna de
denna däractige Härskarinnan så willigt
och med mycket nöje wisa.

Talar man om våra wida fiortlar,
så peka wi på edra upstoppade räckar, ta-
lar man om våra långa och stackota Sol-
flådrar, se wi på edra ombyten med Kämp-
par, ler man åt vår Härklinning och
krusning, så hafwa wi samma orsak at
scratta åt det bekymmer många af Eder
giöra sig om Peruquen. Hwad omsorg
giöra

giöra Eder icke Sko och Knäbandz Spän-
nen ?

Ibland åro de helt små, ibland stora,
så at hela Skon är med Sölfver beslagen;
ibland åro de slåta, ibland figurerade,
en andan gång skola de skina som diaman-
ter &c. Ja, kom an, låt os se på edra
Hattar om de intet båra enskilt til åfven
så flnchtiga och fåfånga sinnen som våra
Coëffurer, eller ombyten af smalare och
bredare band; ibland båren Idem höga som
ärnade I gå til Storms, ibland får intet
kanten styla fullen. Ja, jag har sedt den,
som då Modet utgaf sin besallning at båra
små hattar, klipte en liten rand af sin hatt
hvar weka, til des han blef proportionerad
ester den Franska Hatten, som han
såg en annan hafwa.

Ibland zirar man dem med grannar
spånnen, ibland med stådrar, och tack skal
Modet hafwa som nu lårt utlåningen at
giöra åt eder ulltestar uppå farmen i stål-
let för Plumen. Och när I betalen Hat-

ten med 20. Nicksda. så mågen I intet skylla os för öfverflöd.

Jag formodar snart få se denna gran-
låten öfwer alt.

Se nu, goda Herrar, om I haf-
wen fog til at beskylla os för större Miß-
bruk härutinnan än Eder sielwa, fast än
I åren mycket wiga til at bry os.

Jag talar intet på det min Herre skrif-
vit, utan årfianner det för en vålgjär-
ning emot hela vårt kön, jag wille allenast
at man i anseende til Eder, intet gör os
orått, utan påstår jag twårt om, at I
en allenast åre, så broslige som vi, utan
och mera. Emedan Naturen sielf, och
alla Folkslags Exempel, tyckas lemna os
den friheten at pryda os, men altid för-
drat mera alswarsamhet af farlen.

Då slutet deraf blir detta, at I ej
allenast åren så mycket skyldige til förvi-
telse som vi, utan mycket mera.

För detta in i eder Mercurius omjbehagen. Jag är
Eder tienarinna.

Jag har ingen ting at påminna wid detta Bref,
utan lämnar Mina Låhare at sielwa raisonera däröm.
Men

Men som jag var okunnig om huru det hängde tillsammans
med de Hattar, hon talar om, lagade jag, så at jag seck se
en af dem. Det är en Machine som liknar just en annan
Hatt, men är så beredd, at länga Hår eller Hättestar, som
min Correspondent säjer, cro lämnade öfwerst uppå på
kanten, så at man intet annat kan se, än at Hatten är med
Plumer utzirad.

Wid detta tilfället wil jag göra en liten påminnelse
wid Modets i akt tagande: nemligen. Den som invente-
rar nya Klädedräkter eller ock är nygirig at straxt efterapa
all fåsfång han ser, är utan all twiswel en fåsfång Menni-
skia. Den återigen, som enwiss håller sig wid sin gamla
dräkt och sitt maper at kläda sig, fast tiden gjort en så stor
förändring deruti, at ingen annan är honom nu mer a lik,
affetirar en afvarsamhet, som jag heller intet gillar. Kom
alt därföre thug denne regel: Halt i dina kläder / så väl
som i alt annat / en förmisstig medel-wåg.

Härondagen var jag i ett stort Sällskap, nog kan du
fintka, at jag då nödvändigt har träffat några Nar-
rar. Ja, om det Callaset skulle bestriswas, räckte intet
alla de 12. Arken til, som ännu återså för mig at skrifwa.
Men jag wil allenast nämna 5, eller 6, som på enahanda sätt
utöfswude deras galenskap. De woro så dristige och osöra
skämde hvor på sitt sätt, at säja os det om sig som vi alla
ville vara pur osanning, at jag i förstone ständes på de-
ras vågnar, på sidstone föll jaq i en sådan förundran deröf-
ver, så at jag ingalunda kunde reda mig där utur. Men
jag stal ock afvarsamt säja dem sanningen.

I. Kom hyst Lazarus, du fattige stackare, och säg mig
huru du, som hela werlden wet, åger ingen ting, kan tala
så stort om dina depenser? du lefwer så kräseligit, du talar
om rara wijner och delicate rätter; du ser aldrig något som
är godt nog hos andra: altid fattas något hos den dig biu-
bler till giäst: du wärderar ringa andras hus och gårdar, meu-
bler med mera, och du west at du, efter alt utseende, aldrig
kan

Kan få sådant. Jag ser fuller hwad som väller dig, du har räkot ut för det olyckeliga ödet som kallas Fattigdom och Högskärd. Men gå til den, som intet har sig dit tillstånd bekant, sryt där, så du blir willer. Därav vinner du det at man häller dig då sbr en halsparten mindre Narr, än du nu är.

II. Kåra hiertans Ignorantius tala om annat än lärdom och wettenkapet. Menar du at de fattige glosor du lärt, åro tillräckelige at förfaffa dig et rum i bland lärda Män? Jag känner ju din swaghet, til hwad ända gjör du dig den fåfänga mōdan at willa inbillia mig, at du är lärde. Och fast jag intet kände dig, måste jag straxt när du övnar Munnen taga dig för den du är; ty det du säger, hänger ihop som ler och långhalim.

III. Rhodomontatus, gjör mig til willjes, och tig med dina förnåma visiter, behålt hos dig det förtroende Förmåna Herrar hafwa til dig. I dag hafwa twåne stora Män budit dig til sig, hwarföre kommer du då til mig, och låter dem längta efter din angenåma Person? Sannerligen du ställer mig intet i någon obligation därmed, at du för min full beröfvat dem det nöjet de af ditt jällskap wanted. Kan ske de nu fått lee mindre, än om du varit tilstädés, ty du är en rolig Man. För all ting oroa mig intet så länge här med, at jag en gång nøgdas öfwertryga dig därrom, at du varit hos sämre karl, än jag är, när du kommer så full af hemligheter, som en förnäm Man hwißtat dig i öronen.

IV. Rimodus, du rädda stackare, har du ingen försyn före, at sryta öfwer dit Hieltemod? Du west ju sielf at man med et ondt ord kan jaga dig til döds; et Löf kan främa dig och en wred upsyn förorsaka båfwan och skälfwande i hela din kropp. Dit Hare-Hierta hoppar och ångslas, när du ser intet alt wara fredligt och säkert. Huru kan du då med så frimodige ögon se på mig och i min närvaro tala om

om intet en, utan icke. Läkar du gjort käl på, när det fullit
dig i sinnet? Du förför dig på alla Menniskor i dina di-
scorser, du är starkare än Hercules i orden, du förstår bå-
de fäktare och ringarekonsten i dina Historier. Du Narr,
din Tapverhet gör ingen Menniska förutan dig sifl, sta-
da. Ditt courage och stora mod försäkrar andra om frid
och säkerhet, men gör dig til en gäck och däre.

V. Hypocrita, Skäms dina ögon utur kallan på
dig, när du så talar om upriktighet emot Gud och din nä-
sta, om en jann Cristendom, om ett heligt lefwerne, om
en obesmittad wandel. Du fördömer andra menniskor,
helt dristigt, du fodrar af dem en gansta sträng lefnad.
Är någon Bråst i landet, som du är känner för en rått Lå-
rare? Är någon du känner, som du troit vara på nytt född
och i Gudz nad? Andras Cristendem häller du för grytlert
deras Kidrklosgång begabbar du som en utvärtes öfning,
deras lära och tro om Gud kallar du en sectiristt våsende,
deras Gudachrighez öfningar förkastar du som onödige Ce-
remonier. Du har sannerligen aldeles bitit hufwudet af
skammen. Du rodnar intet en gång när du ser mig, fast
än du är öfwerhygad i ditt hierta däröm, at jag kan förebrå
dig med skål 1000de skålsmycken. Du umgås så med
falschet och bedrägeri at ingen kan lita på dig, du fruktar
intet Gud, ei heller har du försyn för någon menniska, när
dit Interesse ligger därunder så förråder du din broder. Och
på kidpet har du intet förstånd eller begrep om hwad du la-
star och försinader. Kiare Hypocrita, staffa dig litet blyg-
samhet, du har den, tro mig, alt för mycket af nöden.

VI. Hwad skal jag säja om Siremeritus, Nämnn någon
man i Staden, på hvilken meriter och förtjenster han icke skal
lägga en klick. Tror du då intet at någon mins och wet de vågar
genom hvilka du kommit fort i Verlden och brakt dig fram? hwad
har du för meriter sifl at skyta af? Jag har altid hållit det för
mera lycka än konst, at du kommit til det Hedersställe du bekläder.
Låt då andra vara i sitt värde och war glad at man intet talar om dig,

Du

Du wil kanske hämnas på andra öfver det dig hände. Du tänker til
åfventyrs; Efter alla skäligen måste haftva förtrutit på min lycka,
så wil jag tilbalars åfwindas på dem igen. Men lyd mit Råd, låg
som du har ingen ting vid andras egenskaper och förtienster att påminna,
eller kort til at säja, det går dig ingen ting an. Annu et ord,
min goda Sinemeritus, tala intet så späcket om dem, som äró kanske
sämre än du til caractere och namn, de äró ändå godt Folk och
kanske bättre än du i den förmusstiga Republiquen. Du talar om dem
som omstudder och gement pac, och du war åfwen en sådan härom-
dagen til utvärtes anseendet, fast til rätta hålten och godheten du al-
drig warit eller blir så god. Är icke du åfwen så osärskänd, som de
jag redan nämnt? Du wet huru det är fritt med dig, och du gör dig än-
då så stor i redan.

Dei tör det vara nog af för denne gången. Kunde jag i et
Årk öpna ögonen på så många Narrar, som jag här hittat til at åfma-
la, wäre min tima väl använd. Lås til slut följande Bref.

Högtåhrade Herre.

Vga en gång illa til de nysikne Menniskior, som så gärna wils-
ja utforska andras giärningar, på det de sedan måge få något
at löpa med. De gisha och spå altid huru andra lärer gå i hand. Kiv-
per eller bygger någon ett Hus, spå de straxt at han ruinerar sig:
Biuder man främmande, heter det, man panquerterar bort alt det
man äger: Umgås et gift Fruentimmer förtroligt med en Karl, gib-
ra de deraf farliga giftrüngar för Mannen: Talar en Flicka wanligit
med en Ungkarl, sfel och måste hon en allenast haftva honom til Man,
utan hon eller han beklagas på stunden för et elakt och obetänksam
wahl, då gruswa de sig före huru dese två skola blißwa försorgde ic. och
då äró de ändå gunstiga. Med et ord, sådane glömma aldeles bort sig
siflswa, för det bekyrmer de haftva om andra. Jag förbliswer ic.

Om denne gångbara osed wäre mycket at säja, om intet Årket
redan wäre fult. Det allehast kan jag försäkra sådane curieuse Men-
niskior om, at de taga sig en ganffa widlöftig sysla för händer, som jag
menar at de förr ledsta vid, än tilfalle tryter dem at roa sig med.

STOCKHOLM,
Tryckt hos BENJAMIN GOTTLIEB SCHNEIDER,

Hedolsårande MERCURIUS

Tredie Delen.

ANNO

1731.

N°

13.

Tisdag, den 10. Augusti.

Nunquam satis dicitur , quod
nunquam satis discitur.

Jag will ånnu en gång et gammalt åmne
drifwa,
Som aldrig nog , tror jag, kan lårt ell
skrifvit blifwa.

N

Håll

Häll i dagh til godo, min Låsare, twåne Bref som
jag tycker förtiåna något estersinnande. Jag begyns
ner straxt.

Min f. Mercurj!

SWart tog din Patriotissa Pensta
wågen? Du strök tämmeligen
sönnen ur ögonen på folket. Du
skref en tjd bort åt som en Heders- Man om
Manufacturer och Fabriquer. Du för-
lade våldeligen deras motståndare och af-
wunds Skän. Du star brast Eläder åt
de egenyttiga alla goda förslagers förakta-
re och bespottare. In summa, du gjorde
skål för en upriktig och tapper Patriot.
Har du nu tröttnat at skrifwa mera i denna
saken? Har du sagt ut alt hwad du wet här-
om? Har någons missgunst förmått dig at
stadna af? Har någons vånskap öfverfalt
dig at sadla om? Eller menar du at intet
mera behöfves af det slaget? Nej, tro sa-
kert, min f. Mercurius, det återstår ånu
alt

alt för mycket. Man fortfar ånnu skal du
tro, at om intet mera, likväl tala emot os.
I går var jag i sällskap med et folkslag som
propheterar, at vi af förfarenhet så lära,
det vi intet tilsörene trodt; nemligen at
Manufacturers och Fabriquers inrättan-
de stadnar hos os i fåsånga försök, och alla
de stora Fal och Predikningar som hållas
af Patrioterne däröm, blifwa ord som lysa
i de osörförståtas ögon, men falla, tillika med
deras lösa grund, på slutet i Bankekaka.
Tåck, sade de; Nu har man så föranstal-
tat, at Fabriquer med gewalt skola inrät-
tas: Nu är främmande och utländske
Varor så grusweligen betungade, nu få
Manufacturister alt det understod och den
handräckning de önska. Så se nu huru det
går; med mera. Detta wil jag berätta
för dig, helt försäkrad däröm, at om du är
af din fördna mening, du ingalunda drojer
med svar på följande frågor.

N 2

Först

Sörst såg mig om de främmande
Wahroro sā grusweligen betungade som
man påstår? Jag tror at det måste vara
sant, efter den som sig beflagade däröfver,
såg sā alswarsamt ut när han talte däröm.

För det andra, løs mig up den knu-
ten: Du har sā ofta påstådt, at man efter
andra Nationers Exempel borde belägga
utländske Fabriquer med många Procent;
De dåremot, med hwilka jag talte, sade at
du var hättre moralist än Kiöpmann: An-
dra Nationer twinga aldrig handelen, den
Maximen är oriktig, ic. Får jag under-
rättelse i det jag begårt, Fal jag årfianna
det som en välgärning. Farwäl.

Hwjundrar min Correspondent därpå at jag intet
altid strifwer om Fabriquer? jag får ju strifwa om hwad
jag hållt behagar. Dock likväl wil jag gärna giöra honom
till willjes och besvara dese twänne Frågor. Det fördras
intet sā mycket årfarenhet uti Handel och köpenkap därtill.
En ynklig Moralist som skulle fructa därfore.

Men för den kåra korthetens skull, syndar jag mig.

Hwad det första widkommer, nemligen den sā fal-
lade stora afgisten på främmande Wahror: Lås följande
uträkning.

Ar-

Varornes Wårdie

i Qull-Taxan

beldper sig i Qull.

Armosin	30	fl.	1 Aln	-	18 öre Aln
Atlast, blommerat	36	fl.	-	-	22 öre dito
Dito	Ostindisft	24	fl.	-	14 öre dito
Band, sinala silkes	24	fl.	P. st.	-	12 dr. St.
Boy, Engelsft	8	fl.	Aln	-	6½ dr Aln
Foder Boy	6	fl.	dito	-	5 dr dito
Cattuner	-	8	fl.	dito	5½ dr dito
Calmincker, enfla	8	fl.	dito	-	5 dr dito
Chalon	-	12	fl.	dito	7 dr dito
Damaster	-	1	dal.	dito	29 dr Aln
Dito Ost-Indisft	-	24	fl.	dito	15 dr dito
Dito Ylle	-	18	fl.	dito	12 dr dito
Droguett	-	20	fl.	dito	14 dr dito
Fris	-	9	fl.	dito	6½ dr dito
Klæde, fint	-	1	rdal.	24 fl. dito	1 dal. 11 dr dito
Buldan, hollands	6	rdal.	St.	-	6 dal. 16 dr st.
Dito Ryss	5	rdal.	St.	-	4 dal. 20 dr st.
Papper, ordinarie					
Skrif Papper	1	rdal.	24 fl. Ries	1 dal. 11 dr ries.	
Silkes Strumpor	2	rdal.	Paaeret	1 dal. 16 dr paaar	
Engelska dito	-	7	rdal.	dusfin	- 20 dr dito
Sammel	-	1	rdal.	36 fl. Aln	1 dal. 20 dr Aln
Taksten	-	8	rdal.	p. 1000 st.	6 dal. p. 1000 st.
Tegel	-	4	rdal.	p. 1000 st.	3 dal. p. 1000 st.

N. B. Häruti åro ej inberäknade de 5 pro Cent som skola betalas för alla de utifrån inkömmende fabrice-rade Wahror, som funna göras hemma i Riset.

Här-

Håremot betalar en Tunna Salt, som kostar hälften mindre än en Aln Triomphant, ungefehr 3. Dlr. En Åhm franskt Wijn, 42. Dlr. 1. Tunna Råg i Dlr. och några öre, och så vidare.

Låt nu den största ålftare af främmande Wahror och granlat, låt nu den som har all sin näring af deras försälljande, döma här om.

Sedan at wisa huru andra Nationer gjöra, wil jeg taga Engelland til Exempel, en Nation af hvilken wj i dese Stycken behöfwa låra mycket ånnu.

Se här et Extract ut deras Tull-Taxa.

En främmande Hatt af Castor,	2 L. Sterl.	-	fl.	-	p.
är wärderat i Tull-Taxan til	-	10	-	-	-
betalar därfore i Tull	-	-	1	-	8 - 6

Nu bör observeras at den aldrafinaste Hatt aldrig går öfwer i pund. Sterlings wärde i priset, fast ån han här står til 10 pund, så at när man anser det, finner man klartigen at fina utländska Hattar hafta varit graverade med ungefär 150 Pro Cents afgift; Men nu sedermera åro de aldeles til införsel förbudne.

Främmande Kläde står wärderat per Yard, som är en fyllest 2 Svensta Alnar til	-	8 L. Sterl.	5 fl.		
och betalar i Tull	-	-	1 L. St. 4 fl.	3. p.	
hvilket är mera än det aldrafinaste Engelska Kläde kan föpas före i Engeland.					

En yard Yllehyg af hvad Namn det vara må, är wärderat til	-	-	-	1 L. St. 5. fl.	
och måste betala i Tullen	-	-	-	3 fl. 6 $\frac{1}{4}$. fl.	
Sjäentyger lustrerade Franske åro wärderade per Skålpond til	-	-	-	4. L. St.	
betalar i Tullen	-	-	-	2 L. St. 11 fl. 10 $\frac{1}{4}$. fl.	
som giör 6 $\frac{1}{2}$. Pro Cent.					

An-

Andre freminnande dito som intet åro Franse 4. L. St.
betala Tull 1 L. St. 11 S. 10 $\frac{1}{4}$ p.
som givr 40 Pro Cent.

Allehanda andra Sidentyger i gemen, eller manufacturererat Silke betala om de åro Franse 65 Procent och andre främmande 30 Procent och det efter 2 L. St. värde per Skålspundet.

Största delen af hwad vi kunnia kalla Svenska Jerns Manufacturerer åro i Engelland, til införsel aldeles förbudne. Men Smidståd betala 72 ProCent, Togwärke 50 ProCent, Starkelse 70 Pro Cent, Swafwel 80 Pro Cent, och så alla andra förådlade främmande Producter; varandes måstas delen af dese Wahror til mera än dubbelt högre pris utsatte i Tull-Taxan, än hwad de kostar här i Sverige, så at Tullen är altså i proportion däremot dubbel.

Jag är rätt glad däröfwer at jag fått tilfälle at någorlunda föreställa detta för deras skull som kanske just intet haft tilfälle att tänka häruppå; på det de ögonstenligen må kunnas med hwad osog det flagas öfwer hög Tull och svåra pålagor i Sverige på freminnande fabricerade Wahror. Jag kunde fuller utföra det vidare: Men

Hör nu på det andra.

Min Herre!

Bland andra vackra och nyttiga saker, som min Herre
denne förflutne tiden förnimmes hafta frambräkt, har
min Herre icke heller underlätit at i all giörlig måtto visa och
beskrifwa nyttan af Manufacturers och Fabriquers uprät-
tande och i stånd bringande här i Sveriges Rike. Och eme-
dan Fiskerier med all stäckl synes kunna hållas för et ibland
de nyttigaste värek som någon tid varit påtänkte, emedan
hafwets Adror åro outosliga och gifwer Guds milderika
vålsignelse ifrån sig, der Fiskeriet med sitt och endräcktighet
före

förtoges, understöddes och fortsattes lika som annorstadies
fördt och än stier; Warandes det åtminstone mehr at statta
än den rijkaste Brufwa, som dock med tiden kan få under åf-
wenyr af wattusuka eller brist på widare förråd af Malm;
Altfordenfull til min Herre är min fitwänlige begiärar,
han behagade åfven om detta åhrendet yttra sine mogne tan-
kar, så at en och hvar derigenom kan få någon närmare an-
ledning om sakens angelägen-och möjelighet at ställa i siefwa
värket. Förblifwer

Min Herres

högtförbundne tienare
N. N.

Härutinman kan jag ey fullgiöra min Correspondents
åstundan, emedan wi redan hafwa denna saken så grundeligen utförd
i vårt språk; Utan förvisar mina Låsare til Herr Agenten Bach-
manssons *Arcana Oeconomie & Commercioi*, eller Handels och Huse-
håldnings värkets hemligheter, Herr Salmons *Holländska Stats-*
och Commercies-Spegel, samt et litet Samtal emellan en Engels-
Man och en Holländare, tryckt i Stockholm År 1723. under Titul:
Engellands genstig til makt och åra. När man med bes-
hörig eftertanckläst, hwad dese åtwannämnde Authorer ansört,
lärer klarligen funna sönjas, huru angeläget det wore för Sverige,
at visa mera omsorg för Fiskeriers inrättande, särdeles som wi af
siefwa Naturen och deß härliga förmoner til fiskeriens inrättande på al-
la sidor lika som lockas at taga ur wattnet emot en så härlig välsignelse:
och är at förmoda det wi en allenast fulle funna försee osz siefwa med
denne nödige Wahran: för hvilken mera än 200000 Rddaler årligen
gå utur Landet, utan ock föra därav ut til många andra Länder.
Skulle min Correspondent, som i denna saken twiswels utan äger
god kundskap, willja gifwa något mera vid handen, skal jag med
alt nöje detsamma införa.

STOCKHOLM,
Tryckt hos BENJAMIN GOTTLIEB SCHNEIDER.

Gedolårande MERCURIUS

Tredie Selen.

ANNO

1731.

N:o

14.

Tisdag, den 17. Augusti.

Non decet calumnias aliis narrare,
vel audiendo suscipere.

Thucydides.

Jag håller intet den för en beskedlig Man,
Som gärna hör Förtal el' sielf förtala
kan.

o

En

Gn Frankos, som jag menar, har skrifvit til mig et
Bref af följande Innehåld, hvilket jag öfversatt på
det nogaste jag kunnat.

Min Herre.

Gag har för min öfning i språket läst
Eder Mercurius eller Swånska
Spectateur, och at lämna min
Utlåtelse däröfwer, så &c. Den Frihet,
I mig, så väl som andra, i Edert företal
gifvit, at insända under Couvert til den
Sedolärande Mercurius hwad som kan
hjälpa til Edert åndamål, gör at jag
meddelar min Herre dese rader.

Jag har hafst den Lyckan at i mån-
ga år wistas här i Sverige, och tror jag
näppeligen at mina är tillåta mig, at nå-
gonsin öfvergifa et Land som min egen
Inclination utom des, skulle öfvertala mig
at anse som mit Fädernesland och en Nation,
som jag har stor orsak at älska som mina
egna Landsmän. Ock kan jag i samma
tilsta, det jag aldrig för något Folkslag
hafst

hafst det Estime som för de Swånska. Att
många Misbruk och Laster finnas här så
wäl som annorstädes i wärlden, är intet
at förundra sig öfwer; Ty må I anse som
prof af den wånskap iag hyser för eder obe-
fanta Person, at jag nämner en odygđ
som här är tämmelig gångbar, nemligent
Förtal och falska rycktens utspri-
dande. Ja, när jag, som en fråmmian-
de, satte mig före att utstudera detta Lan-
dets Politesse, ansåg jag som det förnåmt-
sta stycket därav, att tala illa om frått-
varande, och trodde jag det var en be-
lefwad Menniskas skyldighet att roa dem
man kommer til, dels med elaka tiden-
der, dels farliga spådomar om an-
dra, särdeles dens wänner man talar vid,
och som min skyldighet war, att rätta mig
efter de seder jag såg här vara brukelige,
formerade jag mig några Reglor, som

jag hōd til at noga taga i acht: hwilket Studium mig sā lyckats, at man allestādes hōlt mig för en Karl som wiste at leswa, sårdeles är iag härmadelst af Fruentimmer hållen för en rått angenäm Compagnon. Jag understår mig intet, at criticera hårofwer, när iag kommer i sällskap, utan beder min Herre, där han finner mig hafwa rått, föreställa denne sak.

Jag är med möye
Min Herres ic.

Se här åro de Reglor, som min Correspondent berättar sig sammansattat i anledning af det han lärt i Swan-
ga Sällskap.

I. Straxt någon af Sällskapet går ut om dören, bör man tala illa om något han sagt eller gjordt medan han var närvarande.

2. Om någon berömmes af en obehel-
wad Menniska, skal man genast contradic-
cera honom och bewisa contrarium, eller af

af intentionen och omständigheterne giöra det, hwarfore han wärkligent förtiänar beröm, lastwårdigt.

3. Att förtala Präster är et rikt ämne; att satyricera öfwer deras ämbete roar heila sällskapet.

4. Om fornäma Herrar kan man säkert raisonera equivoct, ibland folck af sämre wärde, et uoisamt tidsfordrit.

5. Om dem som hafwa upbörd om händer eller hafwa at besalla om Pennings disposerande, skal och måste man tala så, at deras ågendorf består af det fett som runnit bredewid.

NB. Man behöfver aldrig känna den man förtalar, vidare än til Namnet.

6. Om alla Fruentimer får man tala twetydigt, särdeles om de se väl ut.

7. Alla Frjerien och Giffternål skola upspanas och efterfrågas, ty de gifwa en förråfflig god anledning til Idje och begabberij och följacketligen mycken ro.

8. Man får aldrig twifla om något ont som berättas om andra Menniskor, som man ock aldrig får tro, om något godt eller fördelaktigt berättas.

9. Man bör för al ting biuda til at hitta på artiga och roliga öknanner åt folck.

10. Skulle ånteligen så hånda at någon bär sig väl
åt, och man måste höra det om talas, skal man til sidsta un-
dansflykten behålla det skrälet. Han tordes, han kunde in-
tet annorledes göra, han hade ju nyttå däraf, hvad är
sådant vårdt beröm?

11. Skulle man få höra något rått groft berättas
om andra, som til äventyrs hade någon fabra med sig at
åter tala om, bör man där före intet låta ryktet ständna hos
sig, ingalunda, utan då skal man för en affällskapet i sön-
der, igenom förtroligt hwiſtande uppenbara det man vet,
som en hemlighet.

Jo, Jo, nog har Fransosen råkat på rätta grepet at
ställa sig in. Jag wil önska at jag så wist kunde hitta på nä-
gen konst at så föreställa mina Landzmän huru sygg denne
owanan är, at åtmunstione hederligt folct blygdes vid at
förndja sig med et så stamlöft och oförnuftigt Tidsför-
drif. Kjäre, om det nu mera intet anstår en belefvad men-
niska at tala i Sällskap om Skaparens Under och Wålgår-
ningar; om det i vår galante värld intet väl wil kläda en
väl uppfödd menniska at uppmuntra sig och andra i sin Chri-
stendom, när man kommer tillsammans: Ja, efter det kom-
mit så wida, at man ledes vid at höra tales om nyttige
och angelägne saker, som of likväl angå både som Christine
Menniskor så väl som i anseende därtil at vi alenast är för-
nuftige Creatur: Så låt os då utvälia et mindre stadelis-
git åmne än förtal. Talen håldre om Eder fåsfånga
och Edre Moden, än at I så obetänksamt låten andras he-
der och åra löpa på Edre Tungor, och ofta mordiskt wjs
dräpen den som hwarken döden förtiānt, eller på det min-
sta sätt Eder förolämpat.

Nu borde jag införa et widlyftigt bref hvarigenom jag
är anmodad, at tala något vid våra Bönhasar i Swåns-
ka Poësien. Men jag läter hvarcken trycka Brefvet el-
ler

ler lägger jag mig sief om Bords med deſe gode Herrar.
Och tu hwad ånda skulle jag taga mig före et omak hwar-
med jag ingen ting uträttar? Nog kan jag wisa fram nå-
gra roode Bav i yncelige Versar, och alla Memiskior fo-
la bekjanna at de plåga både Hörfelen och tankarne når de
blifwa upläste. Kiare, hwad plumpa infall, otianlige ord
och stavplande Rym? Ibland kflsver han til wår, som hyra-
de han i fin Poëtisca hetta. Ibland sinpar han nederst i, -- icke
desto mindre kan aldrig Bavius öfverthgas derom at hans
Versar intet duga. Hör han af någre at man intet håller
dem giltige nog, anser han det som et oförstånd i så lärda sa-
ker. Hålla flere samma tahl, föreställer han sig fullkomli-
gen at de afvindas öfwer hans gäfwer och snille: Det blif-
ver dervid; ingen fåt Poët är som icke tycker om sina Ver-
sar, och ejest skref han inga. Ty man kan intet föreställ-
la sig at någon skulle gjöra Versar som han wiste at andra
gjorde begabberie utaf. Och jag låter dem skrifwa lange nog.

2. Hvarföre skal jag straffa Bavius så mycket för
det han så gis irna åflas med Poëtien? Nog är han så flick-
lig Poët som Timander Danskmästare. Hans bundne och
twungne leder, hans krokota Hals, oformelige ben och fula
fötter skulle usräda honom denna lusten, icke desto mindre kan
ingen ting vara honom angenähmare än dans. Hör han
en Fiol, önskar han stratt så wisa sin Konst. Kommer han
i fällskap, genast manar han på Dans. Sätter jag honom
i förtroende at han dansar illa, misstänker han mig sem en
afvunds Memiska eller tilräcklar han et sådant omdöme me-
rin okunnighet i slite saker. Och fast än jag i förstonet trod-
de at det åtlöje, man af honom esom ofta gjordt, när han
dansade, skulle komma honom på andra tanclar, ser jag nu
en allenast at det ingen ting uträttar, utan twärt om, han
tager det op, som et teckn til det noje han försakar.

Håromdagen såg jag på huru några vrhåttor roade
sig

sig med denne arme Narren. Den ena efter den andra tog honom up så at han var altid i rörelse på gästivet, och, som man säger, som Kåpan i hvor Danz. De logo åt hans underliga gestalt och åtbörder, men han hade fullkomneligen satt sig i sinnet, at sielf tro det de dansade väst.

3. Cantilenus sjunger så illa, at det är yncä at höra derpå, det kunde ochså vara lika mycket: Men han sjunger gårna, efter han inbillar sig sielf at han har en förtäfflig god röst.

När han kommer i sällskap, tager han sig anledning af någon ny Aireller wissa, at låta höra sig, och om än hela världen skulle sammansättia sig och säga honom at hans röst är obehaglig, skulle han ändå tro, at det intet wore sant.

4. Coridon tror at han förstår alla svåra spel, spelar, dersöre alt stadigt, men illa och förtreteligit, och fastän han alt stadigt flagar öfwer lyckan, och visar sig ond öfwer en syswers förlust, förgår honom aldrig Spel-Lusten, utan efter han menar, at han är en god spelare, spelar han hårdre, än han åter.

Jag har märckt, at en del menniskor, som elliest hafta goda egenskaper, falla i den därskapen, at fatta lust til något, hvartil de äro oskickelige. Och har detta sannerligen komit mig så sällsamt före, at jag det intet kan säja. Men efter nogare eftersinnande har jag märckt, at några stalker, som på andras omkostnad willia roa sig, i förstone begynt at sättia denna galenskapen i Hufvudet på dem, derigenom at de berömt demsä som ganska fallne och bögde dertil, hvilket sedan andre, til at få del af glädien, gårna besannat och med deras bisfall bestyrkt.

STOCKHOLM,
Tryckt hos BENJAMIN GOTTLIEB SCHNEIDER.

Gedolårande MERCURIUS

Eredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

15.

Tjisdag, den 24. Augusti.

Si homo es, id quod es, semper
te esse cogita.

Curtius.

Om du en Kennisla wilt wara
Bör dina wärck mot namnet swara.

Hög tror at hvar och en lär hafta sig den historien bekant om Diogenes, Rembl. at han geck om liusa dagen på Torget med en lycka i handen och sotke Menniskior, Men nu skulle man ofelbart hålla mig för en Narr, om jag geck ut på gatorne om middagstiden, med föregifwande at jag sotke Menniskior.

Icke des mindre vågar jag på at säja, at antalet på menniskior är på långt när en så stort som man kanske sig föreställer; Rembl. när jag anser menniskian som ett Creature hvilket är begåfvat med förnuft och som tillika brukar sitt förnuft.

1. Bibamus, tager sig gemenligen syra capablerus om weckan, och uti sitt sylleri begår han sådane oanständige och skamlige gierningar, som jag blyges vid att ens upräkna: När man föreställer honom denna hans obeskrifliga dryckenkap, svarar han: Hwad skal jag då begagna? Jag kan intet mehra sola/ jag är ju en menniska. Ja, det har han wist stor orsak att säga. Ty more han ett ostädligt Creature, skulle han intet dricka sig drucken, han skulle då intet dricka offfare, än när han var torstig, samt vånda igen att dricka så snart som han släckt sin törst.

2. Berontes har genom goda wänners Recommen-dation

dation och af en slump kommit til en hederlig besättning på
en kort tid; Så at om en hans anförvantes omsorg för ho-
nom hade ej varit större än hans egne meriter, skulle han
visserligen hafta gjort en slätt Figur i verlden. Men nu
är Berontes så afwundskap på alla andra som wilja på lof.
sätt göra någon lycka, at han höglingen förtreter derpå och
arbetar på alt sätt deremot, ja så, at afwundskan lyser
igenom ögonen på honom. Huru kan jag då hålla Beron-
tes för en Människa.

Ett oflägt Creature skapar och kraffar väl åt sig,
så länge det behöfver något, men går sedan derifrån, och
läter taga hvem som betarivar; Men Berontes unna en
andra det han sief ej behöfver, O et underligt och fälsamt
Creature.

3. Hwad skal jag sätha om Chrysophilo; han äger
mehra rikedomar än han någonskän förtåra, ännfönt han
ville ta åtta hvar dag derutaf, och göra sig godt, fast än han
lesde hundrade åhr. Endoch åter han slätt, bor ganska slätt
klår sig mycket slätt, och har rätt slätt oppasning; Intet
har han några barn eller nära Arfwingar. Intet gör han
någon enda fattig godt eller hiesel per de nödlidande, ej heller
hnes det, som skulle han nänsin hafta lust at göra något
härleks värel.

Man må nu bedyra så mycket man will, att Chry-
sophylus är en Människa: Hwad mig vidkommer, häller
ag honom mehra för en Myra, än för en Människa.

4. Copœa har twenne åhr ester hvarannan låtit
wå rätt wackra Barn dö bort: Ja twå Barn, som legat
under hennes eget hierta; Och det endast dersöre, att hon in-
et welat sief gifwa dem dja. Hon har hållit 10. eller 12.
Ålmor med stor belöftnad, och just de åro orsaken til Bar-
nens död. Hwart och ett af dese slackars sju Barnen be-
gärte med gråtande ögon och bewecklige åtbördet deras

Moders hielp, men alt förgäfves. Nu behöfva de ej me-
ra den samma, och Poppæa slipper at bli swa oroad af ett
otidigt fri och lät. Man kan intet sätta att det felats hen-
ne hwarken kraff er, eller annat som der til fordras, ty då
more hon at unsäcka, allenast stod det henne aldeles intet an
att så förnedra sig, emedan hon altid hållit för nesligit och
hennes Person oanständigt, at de samma som hon födt hysse
til världen, skulle också dija henns bröst. Så artig och
beskedelig som nu Poppæa elliest kan vara, så kan jag åndå
intet råkna henne ibland Människiors antahl. Björn- och
Warginnor, som ej allenast gifwa deras egnuna, utan
och som historierne of berättta, bortkastade barn dija af de-
ras spänar, hafwa uti detta stycket et besynnerligt företrä-
de. Huru många åhrliga och beskedliga Föräldrar hafwa
derigenom fått wanartige och odygdlige Barn, af hvilka de
omsider hafft stor sorg, det mittuar nogränt dageliga försä-
renheien.

5. Herr Semper Contrarius har fullt och fast satt
sig i sinnet at Contradicera och motsätta alla Menniskior.
Om någon säger at Mirriweis war en Rebell och bedragare,
som förtient både stegel och huil, så västår han at det war en
förräfflig hielte och en makalös Prinz. Säger någon å-
ter igen at Mirriweis war en rapper, och hurtig Förste, så
bestrider han at det aldrig funnits gemenare karl och upro-
ristare undersåtare, som hade längesedan bordt hängas in
Effigie. More Semper Contrarius en Menniskia ja skulle
han båra sig helt annorlunda åt, men mig tyckes at han här
utinman är någet sämre än offiälige Creatur, hvilka doch i
unvärtes mäto vija en likhet och öfverens kommelse med
hvarannan, eller åtminstone stå snarare at rätta än Herr
Contrarius.

6. Bassus är af en ringa häromst, hela hans släkt
består af gemeni folcf. Men sedan lyckan hylpt honom til
en

en anseelig heders besättning, föräcktar han så hela sin Familia, at han intet orkar höra talas om dem, som är hans Ansörwanter, och blir ond på den som har a wet utaf, hwad ursprung han är af. Hwem vil då med ståhl säja at Bas-sus är en Mennistia, hwad är det för et offiälige Creatur, som icke håller sig til sin Race, eller som föräcktar det slaget han är utaf? Jag wet intet af flera än Esopi Kråka, som en wille längre vara kråka smyckade sig med främmande få-drar. Men det geck så, at hon på slutet giärna wille vara Kråka igen.

7. Argus har en Mennistio-gestalt. Det som är än-
nu mehra, han talar och sjunger väl, dansar rått artigt,
och har et wackert anseende. Jag tillsår at han äger flick-
lighet nog; Men för öfrigt är Argus hela det Mennistliga
släctet til alihingen nyttia. Han åter, dricker, soffver, sti-
ger åter up igen, går på Caffe-Huset, i Kongstrågården,
på Diurgården, och spelar Kort och Billiard; Men hwad
bjödrar alst detta til det allmänna båsta? Hwad nyttiar det
de fattige, som aldeles ingen hielp haftwa af honom at för-
vänta? Hwad haftwa Ankor och Faderlösä barn deraf,
hwilkas sak han intet tager sig an? x. Hansäger så, hwad
har jag att blanda mig deruti? Jag will lefwa i min
ro och stillhet. Slutet här af blir nu detta, att Argus
är en lajhunder, men ingen mennistia. Och käre, hwad
fullle det ånteligen blixtwa utaf Mennistiosläctet, om alla
Mennistor woro såsom Argus.

8. Ingen dag går förbi, att icke Iracundus af det
aldraminsta lapperi tager sig förargelse och kommer af arg-
het lika som ifrån sig sielf. Hela hans Hus båtwar för hans
ondsta, och hela granskäpet warde af hans buller oroad.
Hans ögon se fahlige ut, hans röst blir rytande, och hela
ans

ansichtet förändrat. Den som i sådant tillstånd ej skulle hålla honom för en menniska, öfver den samma skulle han snart utgiuta sin wrede; doch likväl ser man så stor förändring uti alt hans väsende, at om man wore så höflig och räcknade Iracundus för en Menniska, kunde han åtmisstone ej passera för mehra än en Menniska, som har förlorat sitt förstånd.

9. Alastor tar nöje uti att sättia alla Menniskor i oenighet. Snart öfverthygar han en svartsuk man om sin Hustrus orichtiga conduite. Du gifwer han en låttrogen Husru til förså att hennes Mans upförande emot henne är ej så aldeles at lita uppå. Stundom kommer han de sätta sig vännen att draga misstroende til hvar andra, ja han sätter öväntkap emellan bröder och Syston, och deruti består hens dageliga gjöromåhl. Döm nu hvar och en, om Alastor kan eller bör kallas en Menniska.

10. Icke heller finner jag Menniskor ibland de för-
äldrar, som aldrig härra den ringaste försyn at skåmtewis-
tala om allehanda oansändige saker uti deras Barns närmahro. Mången far sitter och berättar, så att Barnen höra derpå, om de Avanturer han haft vid Academien i sine unga dagar, hwad för putsar och streck han förofwat på sine resor, huru han frönt den eller den årliga Mannen med Aetæons Crona, &c. Hos sådane finner jag intet mennis-
sigt; Utan komma de mig före lika som lärde de Barnen up-
penbart alla de odygder, hvilka de på så angenämt sätt fö-
eställa dem. Jag skulle aldrig komma til slut om jag rått
fullle undersöka, på huru många handa satt Menniskorne
iöra sig ovärdige, at båra detta ådla och dyrbara namnet.
utan har jag allenast fört an några få felachtigheter, hwar-
uti

uti Menniskorne förfalla, när de förglömma, hvilla och
hwad de åro. En annan gång skal jag biuda til at wisa;
hvaruti en Menniskias plikt och skyldighet förmåmligasi be-
står, och hwad han bör gjöra och låta, om han wil rått för-
tiena, at med stål båra den stora åre titull af en Menniska.

Följande en lård och widtberömd Mans artiga tan-
kar och infall öfver en Blomma, sceptrum Regium eller
Konungs spira fallad; har en god Wän stickat mig ifrån
Upsala. Jag har, med Autorens lofwen, så mycket häl dre
welat låna dem åt mine läsare i dag, som jag är försäkrad at
hvar och en läter Admirera både srisarten och inventionerne,
samt önska at wi måtte få se något mera af en så rar
vena Poética.

Sij hwa' för tygh Kungs-ængen bær,
Sij hwa' Fassoner Jorden hær
Wår blonda Bonde-Flora lær.
Hwa lijknar dæ, hwa tycker J
Hår-garnatür (a) Rö colori (b)
Piplekar wärck (c) Tupluveri. (d)
Tænck Syster, wor' æt' åf kristal,
Elfenben swarfswad ell korall,
Ell gutit Knigt Roberts Metal (e)
Ell wæfwit grant som Tursendl,
Figur-tappeter, Dammas-Dræl,

Hos

Hos Wasbergs Fru och Herr Modell,
Ell rand-satt med Sand - Perle - gryn,
Ell miölck-hwit-Himmel-blåt Porzlijn
Frän Polaks-Bakken (f) ell Berlijn. (g)
Tänck om dæ wor' af höger trant,
Spanst-Sijden - Baft från Brahabant
Som Stockholms Fruers Triomfant
Då flög go Plåt, jo noge bætter
Blomster vvånnar ej Fager mætter
Blomster dem trampar man mæfötter.

(a) Phthirion, Bett-ört. (b) Rödel Germanis, a tinctura rubea. (c) Fistularia. (d) Alectorolophos, purpurea & lutea, Crete de Coq. (e) Vide Acta Chymica Leidensia. (f) Unde Argilla figlinis vasis Holmiæ conficiendis advehitur. (g) Berlinerblått. * Nundinarii nostri mercatores celebres.

Sedolårande MERCURIUS

Tredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

16.

Ljödag, den 31. Augusti.

Aspice quid faciant Commercia.

Juvenalis.

Tag råder, at wi så i sällskap osz upföra,
At wi inbördes gagn och nyttader osz göra.

Q

SSen

San har förgått i Truckeriet at insättja et Bref som Authorn til den Discoursen och de Caracterer som i mitt sista Arck eller No. 15. finnas, til mig skrifvit. Hvilket jag nu knndgiör, på det intet bemelte Author må tänka at jag wil utgifwa hans arbete för mit egit. Ty beder jag dig, min Låsare, at intet tildela mig et osortjent beröm om hans penseer behaga dig, som jag åfwensluter ifrån mig de critiquer du öfver samma Arck giör, om du til åfwentyrs intet tycker däröm.

Håromdagen feck jag följande Bref, som jag nu i dag wil utläta mig öfver.

Min Herre.

SAg måste tilstå at I intet försumat at utforska de Laster som gå hos os i swang, ej heller fattas at I icke talt däröm tämmeligen rent. Min Herre har redan åtskillige gånger förestålt våra sällskap och umgången, och wijsten allenast hwad missbruk dårwid förefaller, utan ock budit til at rätta dem, och gifwa anledning huru de skola bliſwa förmüſtige och nyttige. Seen om min Herre så tycker, beder jag at denne Låran ånnu en gång innan han slutar sit arbete måtte bliſwa föreståld

ställd i et Ark. Til Visiter användes en
ganska stor del af Menniskiornes tijd: men
hwad lapperi och galenskaper i våra Visi-
ter hafwes för händer står en nog at beskrif-
wa och beflaga. Gif ock wid samma til-
falle några reglor som lära huru man i um-
gången och sällskap bör sig rått sticka. Jag
förblifwer.

Authoren af detta Brefivet är intet den endaste som be-
svärar sig öfwer onyttige Visiter, det är nu snart en all-
män flagan worden. Och som det är en så angelägen sak,
måsse jag något nämna häröm. Det är för en förmus-
tig och eftertänksam Menniska snart rått så mycket om nä-
gon beröfvar henne sin ådla tid, som om Man böd till att an-
gripa deß lif, och är undrants wårdt att man intet mehra tän-
ker eftter de une wicktige Saken, och ej allenast genom onödige
och i otid anstälte Visiter ställd tiden bort från sin nästa, utan
och beröfvar sig sielf en så owarderlig skatt, som en står meh-
ra at återwinna. Men somliga äro så rådlösa huru de
skola nyttia den ådla tiden, så at de just räkna eftter hvart de
skola gå och gidra besök, eller hvilken af sine Bekante de må-
ge kunna oroa och hindra. Sant är det, at et angenämt um-
gånge är en Menniskias största förmöhn. Sinnet, den åd-
laste delen, wärder derigenom uplyst, förbättrat och lika
som underhållit. Men om sådant årnås igenom de hos os
brukelige Visiter och Samqwåm lämnas hvar och en billig
och förmuslig Menniska at dömma.

Honoria går och besöker Fru Sipp, Mehra til at få
je någon ny Meuble som hon köpt i sitt Hus eller någon ny

Klädning, än at i wånskap och förtrolighet profitera af hennes sällskap. När hon kommer dit, ser hon dervå och berömer högeli gen Fru Sipps smak at choisera väl alt hwad hon handlar; Men i sanning förtryter hon i sitt sinne at hon intet har så godt synke sielfi sitt huus, eller at hon intet har råd at köpa sådant med. Och dersöre förtalar hon, hwarest hon kommer, alt hwad hon sett i Fru Sipps Huus. Nu kommer denne en straxt och gör sin contravisite tillbaka hos Honoria; då är all Wånskap ophäfwen. Honoria svår at aldrig mehra sättia sin fot innom Fru Sipps Tröskel, och så är alt umgänge och Conversation emellan dese hägge sota förtrolige Systrar til en ånda.

Herr Pocalis får sine förtrolige Bröder och Wänner till sig. Eftter en liten Conversation om Wådret och andra saker af föga angelägenhet, komma Credenherne fram, då hvor och en måste så länge gjöra bested til des han förlorar sielf all bestedeslighet och förstånd. Då heter det, den som intet drincket uth hvorat Glas, gör föräckt af skälensom drickes. Man bör slå ut Vinet på Kläderna med mehra. Andan på detta umgåget blir den, at hvor och en af sällskaps pet kommer hem, men ingen wet nästa dagen hvarken när eller på hwad sätt; Det första som påtänkes är, huru hvor och en skall revangeras sig för den goda välfagnad, han niutit i Bro Pocalis Huus. Dervå går raden omkring till des den första begynner igen, och så är med dese trogna Bröders umgånge bestaffat.

I Madame Sempronias Sällskap kommer ingen som icke wet at lägga en klick på hvor Menniskia. Där hållas alla till som de någonsin känna, och den är angenämaest som båst kan förtala Folck. Der får man höra at Flavinia håller mera af andra, än af sin egen Man; Der glunkas illa om Argenti Contoir; Der talas om huru Fru Flavia brukar at faga sig en sup på Maten om Eftermiddagarne, der blir man

man underrättad om den eller den Jungfruns oanständiga och
alt för fria umgånge med någon Ungkarl; In Summa, der får
man höra något nytt om nästan hvarthoch ett Hushåld i Sta-
den. Är det icke ett rått upbyggeligt Samqwäm?

Men at upräckna alla de missbruk som gjörs af Sam-
qwäm tillåter hwarken de trånga gränhor innom hwilka jag
är stängd, en heller torde det vara mina Låsare behageligt.

Jag will för denne gången allenast gifwa någre all-
männe Reglor som vid en förmüftig Conversation nödvändi-
gigt böra i acht tagas, och som jag hoppas lära hos alla rai-
sonable Menniskor winna bisall, varandes til at önska at de
mätte så efterlefas som de det förtiena.

1. Förmåsta åndamålet och afseendet
vid en förmüftig conversation bör vara et
nyttigt sinnets förlustande, wånskapens
underhållande samt wånners förfiske och
förminskande af owånnar.

2. Om du är ung och förstår ännu int-
tet at umgås med Folck, men will doch giär-
na lära det: Så wil jag säja dig at dertil
fordras just ej så särdeles stor konst och lär-
dom, lär bara i förstone, när du kommer i
stort fällskap, at förmüftigt tiga. Til den-
na konsten at tiga fordras ännu at man med
upmård samhet hörer uppå det som talas
och med en wånlig mine ger tilkianna, att
man

tycker om hwad som är sagt. Detta är ej svårt, men lär bättre optugas af honom som talt än den slugaste och flokaste gensaga eller Replique.

3. Anse umgånge med förståndigt folk lika som en angenämt Skola, uti hvilken du kan lära spela med, det som fallit mängen iurt nog att sielf inhämta.

4. Gif noga acht på dina miner, besynnerligen på den Ton som du talar med, så väl som på sielfwa talet. Ty dese vågge omständigheter kunna giöra dit samtal til Honungskaka eller förgift.

5. Försvara ej din rått med alt förstår häftighet; ty tråtsamt folck kunna giöra af den angenämaste Conversation ett Krig. Men tvårt om, kan sachtmodigheten tienä sanningen til en prydnad och ett förseende til ursäkt.

6. Man är själlskapet til en stor last, om man alt för länge påstår en sak hon wore aldrig så råttsärdig. Sanningen til heder

der och försvar, bör man en eller två gånger försvara sig, men sedan tiga stilla. Ett sådant stillatigande sachtar wreden, kommen motståjaren at skämmas, förorsakar den lidande heder, upptäcker oskulden, upväcker en sinnets roliget, och gifwer tillåtta ett Herrawälde öfwer osselfwa.

7. Det förråder en stor Sinnets swaghet, att man ingen kan fördraga, som annat tänker än en self, och påstår af en annan ett medhåll och aprobation, som man doch ingalunda wil self gifwa androm.

8. Fruentimmer bør mehra igenom en sedig årbarhet, än som en wettenhet försvara deras rått.

9. Det förnämsta och såfraste Medell til at winna Folks högachting är, at skicka sig, som en årbar menniskia anstår, hvilken ej håller formycket af sig self.

10. Den som något litet tiänner Menniskorne, lär hålla med at alt hvad som kommer under Mann af förtahl, motsättelser och förewitesser, är åsven ja stadeligit för sinnet som förgift är för kroppen.

11. Måreker du at någon är väl tilfreds och nögd med dit umgånge, så winlägg dig en så mycket om at få låta se ditt förstånd och flokhet, som at den andra må få tillfälle at

wia sig. Han lärer säkert snarare med sin tilgivwenhet be-
lona din höflichkeit ån dina wettenskaper. Menniskorne haf-
wa ingen lust at admirera andra, de wilja aldrakålsti beha-
ga sig siefwa.

12. Laga altid så, at nyttiga och wackra saker komma
på banen; Så att sällskapet må hållas från oanständigt tahl
eller at baktanta och förtala andra.

13. Tala om sådanne ting som du wet var a den andra
bekante och angenåme, med hvilken du talar; är det en ås-
kare af Trågårdar, Poësien, Handelen, eller Håstar: Så
tala om Trågårdar, verser, köpenstap, eller Stuterien.
Om bekante jater måste man ei tala för mycket: om trivsel-
achtige, med betänckande; men om obekanta, aldeles intet.

14. Omgås med hvor och en, åfwen dina geliker, hfs-
ligit, lika som wore de förmara ån du, de ringare bemöt med
vänlighet.

15. En Menniskias fullkomlighet består intet deruti at
hon kan såja andra sanningen, utan at hon kan fåla höra sätjas
sig sanningen af andra.

16. Skänta måste man intet längre, ån man mårcker
at den man skäntar med, will och kan fåla det.

17. Bisöta dig nichra om at wisa et godt och uprichtigt
hierta, ån et stort förstånd.

Men hvad är nu gemenare ån at berömma Folck just därföre
at de en allenast fördärswa tiden för oss utan och lära oss allehanda kas-
deliga saker på köpet? heter icke det öfveralt där Iocosus är bekant?
Den lustiga Bushen har suttit här hela dagen och risvit så galen Mund
med oss at Magen mårcker, af bara skratt. Jag wet intet hvor han
tager alt det han säjer: Det kommer då så hiertans löjeligit fram för
honom: När han släpper sin munn i wall tro säkert han stavplar in-
tet, han kan så beskrifwa Folck at jag kan aldrig ledas vid at höra på
honom: Kom ihug min Syster, när den styggen härma Prästen, när
tade oss om Frun, Jungfrun ic. Se detta gjör at man just lägger sig
på et Studium som lär huru man skal förvända det rätta åndamålet
af Sällskap i fiosseri och hässleri.

Eryct hos BENJAMIN GOTTLIEB SCHNEIDER.

Hedolårande MERCURIUS

Fredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

17.

Tisdag, den 7. Septembris.

Omnis peregrinatio (quod & ego
ab adolescentia iudicavi) obscura & sor-
dida iis, quorum industria Romæ potest
illustris esse. - - - Tullius.

Såm du til främmand folck wil dyra resor
giöra:
Så bör du något godt och nyttigt hem åt
föra.

R

Tag

B

Ag har tänkt at en gång yttra mitra Tanckar om resor til främmande Ländar. Nu gier mig det vid slutet anfördé Brefvet anledning at i dag fullborda mitt uppsat. Det är skrifvit af en resande Person til des Förmyndare som sändt mig det samma tilhanda med anmodan at jag ville något utlåta mig uti dena Saken. Jag är så mycket willigare at effterkomma det, som jag håller Materien före vara af stor angelägenhet, och på hvilken mångens tummeliga Lycksalighet, ja tillika ett Landz wälfärd i många måhl beror.

Det fattas fuller intet på Böcker och anvisningar huru man med nyttja skal resa, så at man kunde opfylla många Rustvagnar vermed. Någre deraf gifwa temmeliga goda Reglor vid handen; Men de måsta innehålla en stort annat än Register på Kyrkio-Tornen, Tull-Portarne, och de västia Wårdzhusen som åro här och där till finnandes. Jag förkastar just intet de samma, ty för en resande är det nyttigt til at weta hvarest ett godt Wårdzhus är, på det han ej må löpa den faran at råka ut för gentent och elakt pack, som kunde besdra ga och bestiala honom; Men widare gå deras Präcepter intet, utan lämna de alt det öfriga uti de resandes eget godtycko, ty resa också många lika som Carsus, hvilken sedan han var nu mehra kommen någorlunda til åren, ville ut och besö Wårlden. Ett ansenitgit Creditiv-Bref på en berömd köpmän i Paris, ett recommendations Bref til några andra goda Männer, som skulle ofta biuda honom til gäst, ennymodig Peruk och Klädning, samt ett sinne fullt med lustar, jämte underliga Conceptor och inbillningar om tusende honom härtills obekante nöjen, woro de tilredningar hwarmed den unga Herren gier sig ut i Wårlden. Hans Föräldrar och anhörsje trosta sig så mycket snarare öfver hans bortresa, som, såja de, ingen ting fattas honom af alt hwad han någonsin kan komma at behöfva. Och huru stor lär icke glädjen bli när Carsus en gång kommer hem igen, och kan tala om så många wackra och rara saker?

Alla Menniskor lärä hedra honom och har han då til belöning en wacker heders beställning sakerat förvänta.

Emedertid förtår Carsus några tusende Plåtar på ett par åhr. Vid Versailles har han sedt Konungen af Frankrike rida på jacht. I Rom har han sedt Påfwen båras omkring i en Procession. I London har han warit med vid Lord Maires installation. Han kommer änteligen hem med en suktlig Kropp, tom pung, samt hufvudet opfylt med fångar.

Det försia Profivet af hans förvarfwaide Stats-Kloshet är det, at husen här hemma åro intet så logeable som derute; Climatet står honom intet väl an; Maten kan intet lasgas som sig bör, och wäre Fruentimer åro en heller nog polies i conservation. Han undrat på at någon will tala om Stats-Saker som intet sedt Dogen i Venedig, eller Parliamentet i England.

Mennu kostar det aldramåsi på Carsus, han måste begynna til at lägga sielfanden vid något arbete och applicera sig om han will komma fort i Världen. Då hittar han på hundrade undanslychter och såjer, at det är onödigt at lägga sig på grål, då, at det är oanständigt för en Cavallier at sitzia och huttsa med Papper, samt at det giör en så död och ledsen til at hålla på och grubbla i Affairer, at til sådant sol kan vålags annat Folck, som en sedt Världen så mycket inåsan som han. In Summa, han wil fullst bli swa besfordrad, men arbete will han intet, och det därger han en heller till, dersföre måste han väsha ut en iensi hwarwid alsintet arbete eller Application behöfves.

Och detta är fructen af ungdomens obetänksamma resande; ånskiönt det är åndå bättre at de intet lärat, ånom de insupit allahanda farlige Principier och skadeligit förgift

hvarmed, sedan de kommit hem och ernådt ansenlige och stora
tienster, de kunnat uträtta så mycket ondt som aldrig står til at
reparera.

Glera Länder och stora Städer åro genom främmande
onda Seder än igenom krig förstörde och i grund lagde; Rom
kan, efter Livii och andra Scribenters utsago, vara dertil
nog samt Exempel; Spartanerne efterlåto aldeles fördensel
intet at deras Barn skulle resa utom landz; Ja, de tillsadde
icke ens at en främmande måtte komma in i deras Stad. Jag
är härutinnan aldeles intet af Spartanernes mening, eller
påstår at man borde efftersöja dem; Men det wore muddan
wårdt, at Resor på något sådant tienligt sätt instråncktes,
at de intet wore för ungt folck, mindre för Republiquen sta-
delige. Detta stodo oförgripeligen på det sättet til at ernå,
nembl. om ingen skulle efterlåtas at resa ut, som icke förut slä-
git sig til något wisi stånd eller Profession och blifwit af wiha
dertil förordnade Män examinerad, huruvida han hade de
nödige wetenskaper som erfordras förän man bör våga sig
ut i främmande Länder, samt sedermehr försedd med tienli-
ge Instructioner hwad han hade utom landz at taga i ackt,
hwareffter han sedan wid återkomsten skulle vara skyldig at
giöra redo och Råkenskap, och derefter kunde han sedan wid
forefallande öpningar, utan något annat atseende, ihogkom-
mas. Det gifwes hoptals Exempel at mången på en kort
tjd rest bort så mycket Penningar som han kunnat försörja sig
och de sina med hela lifstjden igenom. Och är det oemotsäje-
ligit at af intet slöseri lider Republiquen så mycket som af onö-
dige Rese- Omkostningar; Ty på alt annat oordentligt sätt
at hushålla blifwer åtminstone något af Capitalet qvar i lan-
det, men under Resor förströds Penningarne nu här nu der,
hwaraf aldrig en halsöre någonsin kommer tilbaka igen. Jag
är försäkrad at om man skulle giöra en Calculation eller öf-
verslag allenast på 20 åhrs tjd, och räkna tilsammans det Ca-
pital som reses bort, så skulle man sannerligen håpna och storli-
gen förundra sig.

Det

Det wore åndå väl om en Stad eller Ort, i stället före
at sticka rika Ynglingar ut, seck allenast fattige Undersåtare
hem igen; Men det är til beklaga at desse twenne olägenheter
gemenligen följas åt, nembligen at den som det aldramåsta
förtårt i främmande Ländet, har det aldraminsta lärta och in-
hämtat. Man har ju fastställt wid Skolor och Gymnasier
at alla som där antagas, böra blixtwa förut examinerade hu-
ruvida de åro komme uti sine Studier; huru mycket nödligare
är det icke at sådant åfwen tages i acht med den resande Ungdo-
men? På det man sedan må weta hwad de för de Penningar
som på resor förtåras och gå utur Landet, lärda och profiterat.

En ung Person som will resa, måste vara kommen til
sine mogne åhr, haftwa ett stadigt sinne, en god kunskap uti
Wetenskaper, men förnämligast sin Christendom. Han
måste för alt käma sitt eget Fädernesland, wetta at åtskillia
det onda ifrån det goda, samt Menniskornes Humeurer och
böjelser. Alt hwad han under sine Resor ser och hörer, måste
han så weta använda til sin mytta, och dereffter så inträtta
sitt opförande, at han med tiden må kunna opfylla alla en år-
lig Mans, förnufflig Husbondes, god undersåtares, uprick-
tig våns, klot hushållares men för all ting en rättstaffens
Christens skyldigheter.

Skulle någon här emot intvända, at på sådant sätt lä-
ra ganska få ynglingar finnas som åro tienlige at resa, emedan
många så fullkomlige stå ey at träffa; Så svarar jag, det kan
så vara, jag wil hålla med det, men käre såg mig deremot,
är det då nödwändigt at hvor och en måste resa? Och handlen I
Föräldrar rått oförsiktig, när j, utan orsak eller någon nöd,
sättia edra Barn uti så många farligheter och tilfället at
blifwa förförde. Skullen I icke önska at edra Söner al-
drig hadde rest utur Gläcken, när de ofta komma hem så illa ar-
tade til eder siörska förtret?

Seen derföre försi väl och noga efter om edra barn åro så
bestaffade at de kunna säkert och med mytta begifwa sig ut i
främmande Land. Behållen dem elljesti håldre hemma
qvar,

qvar, så kunnin i hafwa bättre och närmare uppsicht på dem, hålla dem til Sudzfructan, god hushållning och förtighet uti deras vårf och förrätningar; Så lärer i wiherligen ha:wa mera hugnad, Republiquen större gagn och de siefswa större förmän at förvänta än om de rester ic: gånger hela Jord-Globen omkring.

För det effterföljande Breswetsfull, får jag ey vara widlyftigare, utan gier dig allenast min gunstige Läfare, några Neglor som åro högstnödige för en resande at noga observeras och i acht tagas.

1. Glöm aldrig bort din Skapare, men kom ihog at hans allseende Öga ser i allarum, åfwen det fördälda.

2. Tag noga vara på din hälsa och öfverlasia intet din Maga med alt för mycken främmande Mat eller dryck.

3. Inslåt dig ey i några Religions-tråtor. Men när du blir behörigen tillspord, så ståms intet före at bekänna din Tro, samt gifwa der före behörig redo och räkenskap.

4. Skryt aldrig utaf om du har något, utan låt dig märka det minsta du kan at du är rik, så undviker du många frestelser.

5. Haf altid ditt åndamål för ögonen hvor före du reser, och fråga dig siefw hvar dag, om du något sedt eller lört som kan tienat til din Huswud-föresatz.

6. Kläd dig altid efter landets Maner, nätt och renligt, men fly all öfverflödig vrackt och uppighet. En oren Klädning gier tillenna ett orent sinne och en alt för affecterad klädebonad förråder en stolt och högsärdig anda.

7. Om mötbeligit år, så lår dig språket förån du kommer in uti ett Land, derigenom winner du mycket tiden och kommer förr til ditt åndamål.

8. Sök altid bekantskap med gammalt och förståndigt Folk, i synnerhet dem som åro af samma Profession som du, och af hvilka du måst må funna profitera.

9. Tro intet särart at alt det som är främmande är just där före godt, men hålt ey heller alt det för ondt och galet som

intet kommer öfverens med dit Fåderneslands maner. Där före mins och annotera väl alt hvardu tycker vara berömmeligit, och lofwardigt hos andra Folkslag, och tänck sedan efter huru det må kunnamed tiden appliceras och värckställas hemma hos dig.

10. Vackta dig granneligen för alla Spel. Tänck at du reser intet til at bli swarikare, utan at til at bli swakloka.

11. Var aldrig vid publique Spectacler alt för långsam och blyg, en heller alt för dristig och näsvis, det ena föder af sig okunnoghet, och det andra olycka.

12. Tänck altid at dit Fådernesland vil en gång haftwa dig hem igen at få nyttå för de Penningar som du på dine Resor dragit därutur och förtärt.

Nu foljer Briefvet.

Min Högtåhrade k. Farbroder!

SEdan jag nu omsider kommit hjt til Augspurg, vil jag på min Herr Farbroders begärang gifwa en kort berättelse om min resa, hvarutur min k. Farbroder lår nog samt kunna inhånta at jag min tid ey så användt, som någre Övänner kanske berättat.

Mit sidsta war ifrån Wien, från hvilken ort jag begaf mig til Venedig, för den orsaken at få se Carnavalen det, som är så widberömd at många Förstar och stora Herrar resa öfwer 100de mihl mån, at bli swa deluktige af detta Divertissement som ey har deslikt i hela Europa. Til min stora lycka war jag knapt ankommen för ån glädjen begyntes; Och fast ån jag har nöförene sett många Masquer, Fullt jag ändå stämmas at säga det jag någonsin rest, om jag intet sett Carnavalen i Venedig. Min k. Farbroder kan aldrig tro huru många Masquer jag där såg. Den sönaste war en Flädermus, efter hvilket mönster jag också låt giöra mig en sådan Masque, fast ån jag hade den sörsta svårighet i verlden til at få låna densamma, at förtiga vinkostenaden, som man vid så curieuse

til-

tillsädden en får vara så noga om, hålst jag tror, at när jag kommer hem, kunna visa fram något, som ingen tilsörene sett.

Det förmånska jag uti Italien observerat och som jag högligen förundrat mig öfver är det, at dugarne åro dubbelt så långa som annorstädes, thom Middagen når klockan hos os är 12 råknas hon här til 18. raison dertil tror jag ingen lärer kunna gifwa, emedan jag på mit gamla Engelska Ihr fant at Tismarne ändå woro lika långa, där före går jag detta förbi.

Adelen i Venedig går klädd i långa svarta kappor, och i stället före at åka i wagn, far i båtar som kallas Gondoler, och åro rätt prächtige.

I hela verlden är en så siktion Opera som i Venedig, jag har en försämmat at vara tillstades så ofta där agerats, och har jag med stor möda fått några rara Airer, hwars like i Sverige neppeligen ännu varit.

Från Italien begaf jag mig til Frankrike igenom Schweiz, och ophörlt mig måst i Paris, Medel-Puncten af alt belesvad Folck, förmånligast at perfectionera mig uti dansande, hvaruti jag hoppas mig hafwa kommit så wida at jag förmnar kunna wid hemkomsten ståra op en Capriol så väl som någon.

Så snart jag wunnit mit åndamål i Paris, tog jag min tour hit öfwer til England; det mästa som jag admirerade var at se Fruentimren rida så wåt. Jag har lätit giöra någre riddeläningar efter det nyaste maneret som jag stal hafwa den åran at med första lägenhet sända hem til Cousinerne, då jag tillika årnar ficka dem åtskillige wackra Contradanser af hvilka hvar dag någre nya hår inventeras.

Härifrån årnar jag med det aldras första gå öfwer til Hag, då jag en stal underlåta at uppvackta min k. Farbor med mina ringa skrifwelse. Emedlertid förblifwer jag stedse. ic.

Jag kan se förut hwad nöje denne Gåszens hemkomst lägger förorsaka våra Språtthökar.

Sedolärande MERCURIUS

Tredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

19.

Lördag, den 14. Septembris.

- Nihil est quod credere de se
Non possit, cum laudatur Dis æqua po-
testas. Juvenalis.

En flicka du en bör för stora ting inbillar,
Du gör därmed mot dig och Henne alt
för illa.

Min redeliga Mercurius!

Tdet 23 arket af andra delen wiste du ibland annat, huru illa
och osörswarligent våra Cavalierer gödra däruti at de
i sina umgången med flickor sättja fåfänga inbillningar och
högsärd i hufwudet på dem. Jag är rätt nögd med det dn
skref; men om du intet tager illa upp min välsmening, wil
jag bedia at innelycke twenne discourser måtte vid tilsulle
få

S

så följa med dina papper. Här om aften råkade jag på dem hos en Engelsk author, som jag strax öfversatte: Den förra angår egenteligen den omtalte saken, den senare tör åfwen haftwa sin nytta med sig för en del af våra Swenska Fruentimmer. Lef väl.

SAg kan betyga, at jag tilbrackt många sömnlösa Nätter med bekymmer öfver mina Landsmåns båsta, men finner dock en ringa Upmuntran at fortvara därmed när jag anser den ringa nytta jag märekter mine Papper gjöra. Dock måste jag i sanning lemma mina Låsare af det våna Konet det Beröm, at deras sinnen är böylesigare til at fatta goda Föreställningar än som Mankönets; Ty Karlarnes Tanckar är så mycket intagne af Syflor och Aregirughet, at Philosophien ej får deruti något rum. Men om man tiltalar Fruentimret på ett sätt som är tjänligit och lämpeligt efter deras sinnen, så underläta de ej at rätta sig efter de välmemente råd man dem gifwer. Därföre har jag beslutit at hådane efter offta använda mina tankar til deras tjänst, och beslita mig om at upfinna de båsta sätt at utzira deras Personer, samt underwisa deras sinnen om de tjänligaste maner, at gjöra dem til det som Naturen ärnat dem, nemligen de angemässtaste ting för våra ögon, och de liuswasse Compagnoner i vårt lefwerne. Men när jag säger detta, måste jag tillika intet förgiata at se uppå deras fel och förselser, hälst som det är den tjänligaste Wågen til at årnå mit föresatta åndamål, som är at underwisa och bepryda dem. Det är demotsäjeligt, at ju det andra Konet är orsaken til detta könnes fel; Ty om Mansfolcken intet wore så store flatterur och smickrare, så kunde Quinsfolcken ej heller så falla uti den allmänna orsaken til måstådelen deras galenkaper och våra Olyckor, nemligen kärlek til smickrande och flatterie. Om vi bygde deras Beröni på en rått grund, skulle wi herligen ske, at ju högre vi ophögde dem, ju större nytta skulle

osz därigenom tillsyta; Men alla skäl til at rosa dem, tas
gas af obilliga och orimliga Tanckar som wij hafwa om
deras skönhet och fullkommelighet. Sålunda når en
Ungkarl fattar tycke til et ungt Fruentimmer, är hon ifrån
den stunden intet mera Jungfru Clorinda, som hafft den el-
ler den til Fader, och är uppfödd af den eller den Modren:
utan ifrån första ögnablecket, som han fastar sina ögon up-
på Henne med begjärelse, rinner honom en förundran i hu-
gen, hwad för en himmelst krafft det war som gaf et så osör-
modeligit syngn i det härtat hwilket aldrig tilförene war
rört. Dock hvem kan emotstå den krafft som är i Clorin-
das ögon? derpå begår han hennes ordres, antingen hon
befaller at han skal lefva eller dö, efter som Gudinmans mil-
da eller onädiga Blick är det endesta, som nu antingen kan
fråsa eller töda honom. Den godsinta Flickan, som förr
än hon seck denna Declaration och betygelse, kunde väl haf-
wa inlätit sig med honom i fördrag, antager nu en Air lik-
mäktigt det May:t han henne tilägnat, och handterar honom
som en Vasall och underdålig Tånanare, emedan han sig sief
så kallat. Hennes husvud blir straxt förbryllat, när Hon
får Makt öfwer Lifvet och döden, och tager hon jämval
grant i acht at lämpa hwart och et steg efter Hennes nya
välde Makt och Höghet. Sedan han nu saledes fönedrat
sig, må han aldrig hoppas at återwinna sin förra bekant-
kap, förrän någon annan kommit och förklarat sin kärlek,
som hon funnit vara mindre beständig.

Om wij rått lade an våra Frierien, så är jag försä-
krad, at det beröm wi gäfwo dem, fast det tillika hade nä-
gon Förmanning i följe, skulle hafwa bättre vårfan. Skul-
le en ålskare gifwa sin Maitresse at förstå, det Hennes sydna
emot Hennes Föraldrar, Hennes bestedeliga opförande, samt
Hennes försiktiga Hushållning i anseende til sina sina ens-
kylte Affairer, hade förbytt den låga, som Hennes skön-
het hade förut upptåndt i honom, uti et så alfvarsamt tycke,
at

at han önskade få åga Henne fram för alla andra till Hus-
tru, så är jag försäkrad, att hans sak skulle med mindre svå-
rigt afgöras.

I stället för detta, såsom våra Jungfrur hämta all
den tancka de haft om sig sielwa utur kärleks bref, inbilla
de sig vara intet annat än Herdinnor, Nymphor och Gu-
dinnor.

Denna dåraktiga och Romanste Inbillning, gör at
de förgiata deras naturliga plikt och syldighet, samt detta
lefvernes förrätningar, och våra fruentimber blifwa snar-
rare så opfodde och hanterade som de skulle med tiden kom-
ma at bebo de lyckelige Arcadiske slätmarkerne, än som de
skulle bli fwa husfrur och husmödrar i Sverige. Det är
fuller längesedan, jag hade den lyckan at förtroligen
ingås med derta könnet, och har jag altså warit rådd före
at beaå det felet som gärna de begå, hwilka beslutit at lef-
wa för sig sielwe, neml. det, at göra falske berättelser om
Verlden; ifrån hwilken de redan afsondrat sig, samt döma
om andra, blott efter deras egne hufvud och meningar. En
gammal man har svårt före at få tilträde til et fruentim-
mers sängkammare; Dersöre tog jag fram Corn. Agrip-
pam, och begynnte försöka alla de deruti bestrefne hemlige
konster, til at se, om jag kunde laga at min ring finge samma
vårckan, som fördom Gygis haft hwilket så snart det lycka-
des, förfogade jag mig in uti en min våns huus, och fölgde
osynli en Cammarpigan in uti samma min våns sängna dot-
ters Säng-Cammare flockan in emot 12. om midnatten.

Jag lyffte op sparlanet och som Nidren redan beta-
git mig all oloft. lusta, kunde jag med nöje fast utan pas-
sion se på henne som låg och sof, med en bok fälad Poetisse
hielte bref bredervid sig, uti hwilken låg et bref, som ut-
märkte et ställe som behagat henne. Utas det at linsen
henne i ansiktet, waknade hon och öpnade sina läppar tilli-
ka med ögonen, repeterandes;

Jag

Jag faller som en trål, nu för din fotter neder,
Med bleka läppar dig som en Gudinn' tisber.
Sank ned en nädestrål på mig, var icke wred
Och vis at man hos dig med synkan funnen ser.
Gudinna stört mig en från dig med blixt och dunder,
Tånet at en trogen trål en nädblick vårdig är.

Detta sade hon med en en öfvermåttan behagelig an-
genämmhet : men strax derpå brast hon ut i et diupti stuckan-
de, som jag tyckte mera komma utaf längtan än förtwiflan.
Sedan tog hon fram brefvet, och läste hårdt följande ord,
som jag tyckte, til at få det nöjet och höra sit egit beröm.

Mademoiselle!

Alg hade den lyckan at sitta bredewid henne på Comedi-
en, men hade aldeles intet någon ro eller nöje utaf alt
hwad som förestältes, efter som jag endast gaf ackning på
hennes deyeliga ögon, i hopp at få en enda blick som kunde
hafwa gifvit mig mina sinnens bruk tilbakars, hwilka hen-
hes skönhet glanz betagit mig; Ty förutan min Gudinna's
nåd kan jaa hwarken trifwas eller lefwa, och til desj jag är
om den försäkrad, är jag så godt som död.

Straxt hon hade igenom låsit brefvet, sprang hon opp
utur sängen, lättaade på sig natträcken, och rådfrågade sin spe-
gel om hans kärleks uprichtighet. Hon lyffte op huswudet,
månde det på en sida, oprepandes de sidste orden til desj jag
är därörom försäkrad/är jag så godt som död. Gudinna
ropade sedan fram sin piga, och begynne at ajustera der omil-
da ansiktet utan någon barmhertighet för den stäckaren som
nu gjordt sin ansökning. Ja det war så långt därifrån, at
så lange pigan kände hennes hår, talte hon om intet an-
nat än om hans förmåtenhet, och beslöt at hon wille låta ho-
nom wánta länge nog. Hon berättade derhos at denna
kärleks fulla tokéen hade gjordt det för henne omdöjligit at
nagon sin vara höflig emot honom, ånskändt hon hade warit
därtil benågen; Ty, sade hon, om jag är så himmelst som han

han säger, så skulle han vist se sig storslagen bedragen, om han
tror at jag blir så människlig och swag at ålsta honom.

Jag geck bort som jag kom in, utan att wänta på flera
bewis, än som jag redan hade fått, at det är wår skuld, at
fruentimber är så fåfängt, at wärdera sig sief. Och kom-
mer detta inbillade förtrådet som gifwes dem, intet allenast
af folct utaf wärde, utan blir sedan det åfwen mode för al-
handa slags folct, at blifwa galne, så snart de råka i kärlek.

Nu följer den andra Discoursen.

SI haswa gemenligen så stort nöje i de små Sinnen eller
Kroppens former och gäfwo, för hvilka vi en gång
blifvit berömda i världen, at vi på slutet inbilla oss
at tiden omedeligen kan berövva oss dem. Vi wilja alt stadtigt be-
hålla de samma maneren, som i förstone wunno allas Approba-
tion. Detta gör at en Author skrifver immerfort löst därpå,
fast än på slutet utan särdeles besked; Och betänker intet, at hans min-
ne är försvagat, och at han nu mera har förlorat det Lif och den
quickhet, som fördom uppmuntrade hans Sinnen och Tanckar. Sam-
ma galenskap förhindrar ock ofta en Människa at rätta sit lefwerne
efter den åldren han nu är kommen til, och gör at Claudius som på
sit femt och tiugonde År war en fullkomlig Dans-Mästare, ännu
häller utaf att skrära en Capriol i en Menuet, fast han längesedan
sedt sina 60. Åhr. Med ett Ord, detta gör ock at Staden är så wäl
försedd med gamla Dårar och Kåringar, som ännu roa sig med Kårs-
leks-Lekar.

Claudia, et Fruentimmer af detta senare slaget for i går förbi
i sin Wagn. Claudia war en fräck och högmodig Schönheit i förra
Seculo, och hade altsd en fräck tilbedjare i följe med sig, hvilas
Passioner behagade henne, allenast för det de goswo Henne tilfalle
at förföwa Tyrannie. Den tiden tog hon an den stolta Minen och
de fornåma krynklorne i Pannan, som hon ännu intet har lagt bort,
så at hon har ännu qvar all den Schönhetens Fräckhet, fast än deß an-
genämheterna äro borta. Om någon nu ser på henne, ser det allenast
därföre, at hon är så ogement narraktig; Ja hennes eget Kön skräts-
tar öfwer hennes twungna och effterapade väsende. Och Mansole-
fen, som altid haswa nöje at se en högsårdig Schönhet förnedras och
föracktas, anse henne med samma spesfulla förbihjelse, som fritt folc
plåga anse en olyckelig Tyrann.

Wil-

Wilhelm Horney Camb, som ålskar mycket de Galanterier som i K. Carl den 10des tjd woro brukelige. communicerade mig nyligen et Bref, som en Man, hwiiken den tiden passerade för mycken quick, skrifvit til sin Maitresse; Hon synes ha swa warit et Frumentimmer af Claudia Sinne; Och fast än jag i alla delar en gillar Williamis tycke, likmål behagade mig Brefvet så väi, at jag tog Copia däraf, och skal meddela mine Låsare detsamma.

Xil Cloë.

Madame!

SEdan alt, hwad jag wakande haft den Qran at skrifwa til Eder, intet kunnat beweka Eder at vara mig gunstig, vil jag försöka om drömmar något kunna uträätta. Xil den ändan ärnar jag berätta Eder, en rätt underlig Dröm, som jag hade föreleden Natt, straxt efter vi skildes åt. Jag tyckte at jag wärde förd på et underligt sätt til den aldrabehageligaste Ort, som jag någonsin sedt; neml. en wjd dal, genom hwiiken en Flod rann, hwars wattn var klarare än den sönaste Christall. Jorden geek på bågge sidor lika opföre, dock en så brant at det var besvärligt til at komma op, och war beklädd med tusende slags blomster, deras skugga syntes klart i wattnet, hwiket fördubbla de denne Orten färgning, eller formerade rättare en fingerad Prospekt längt härligare, än den sansfärdiga war. På hwardera sidan om floden stodo planterade gångar af höga raka Træen, hwars toppar woro alt öfver besatte med så många siungande Foglar som Löf. Hwart och et Trå war et härligt och mälsämmande Capell. När jag gått litet i denna liuswa dalen, seck jag se at vid ändan war et forträffelig losibart Tempel. Byggnaden war gammal men regulair; Osvan på spegen stod Saturni Bild i den Figur och klädnad hvarmed Poéterne asbilda Eden. När jag nu wille gå närmare til at så mycket båstre förndija min nyfikenhet, blef jag tiibaka hållen af det aldrastönaste jag ännu sedt på hela Orten. Jag twiflar aldeles intet Madame, at Gi ju lären straxt tänka, at det jag såg, kunde intet vara någon annan än I sself, och i sanning: det är så; Jag såg Eder ligga sovande på de Blomster, som wärte brede vid stranden, och tyckte at Edre Armar, som woro utsträckte, lågo nästan i wattnet. Fast sömnen, som tilslot Edre ögon, berövwade mig det nöijet at se dem, blef jag dock wärse alle de andre Eder angenämheteter. Jag förundrade mig allennast öfwer den sota hwila I haden, särdeles när jag därjämte tänkte på den Oro I förforsaken så många andra Människior, I det min hug

war alenast ståld på det jag såg, öppnade sig detta Templets Dörar med stort Buller: Och när jag wände mina ögon dit, blef jag twenne Personer warse i Människo-Skapnad, som gingo i dalen. Sedan jag något nogare betraktat dem, fant jag at det var Ungdomen Och Kärleken; Den förra var med en skinande bred Cirkeförsådan, som Wäder-Gohlar plåga hafwa, omgivsven, hwars färg var såsom en purpur, och vplyste hela fältet; men den sednare bar en fackla i handen. De gingo båda ånda emot oss, och jag märkte at vid deras annalkande en alenast blomstren fingo skönare färgor, utan ock drän begynte at å nyo blomstras, ja foglarne parade sig, och emot togo dem med en angenäm sång: med et ord, hela naturen prälade i en ny präkt. Så snart de kommo til oss, satte de sig ned, den ena på högra sidan, den andra på den vänstra om oss. Jag tyckte då at Eder hy och ansikte wardt mycket skönare, och hela eder Person blef angenämare: Ja I kom mig före, som något mer än en menniska; men huru häpen blef jag icke, när jag märkte at I alt immerfort såf fast bågge dese ånglabilder bödo til at saka väcka eder opp.

Straxt därefter breder ungdomen sina vingar ut, dem jag tillsörene intet warse blef, och flög bort, Kärleken som ensam blef quar, underlät intet at hålla facklan för Edre ögon och ånnu' woren I så skön som förr, i mitt tycke; Antlig väckte skenet af facklan Eder up: Men jag såg med förskräckelse, at huru i stället före, at med tacfsättelse bemöta denna Guden, I såger; ont ut, togen facklan ur hans händer, och fastade i vatnet. Sedan nu denna lilla Guden fastat en medlidande, men därjämte wred bljck på Eder, flög han också bort: Straxt såg alt ångsligt och mörkt ut. Och då kom et grusvälgit spöke gåendes, som hade ögonen diupt i et allen liggande, var blekt och gult i ansiktet, samt huden full med skrynklor. Så långt detta spöket gick wid stranden frös vatnet, blomstren wisnade trädens förtorkade, och foglarne föllo döde af quisstarne ned på Jorden. Af dese Sorgetekn kunde jag lätt sluta, at det war Älderdomen. När det kom til Eder, märkte jag huru I blefven betagen af fruktan och förskräckelse. I haden gjärnalnpitundan, mens spöket omsamnade Eder, och jag låter Eder Sielsdöma hwad förändring detta gjorde hos hela Eder Person.

Huru jag härvid war til mods, vil jag aldeles intet beskrifwa på det jag intet må gödra Eder någon förtret, fast än denna fasliga synen är mig väl i minnet; Sömnien försvan af ångslan, och jag betraktade sedan drömmen, hvilken kom mig alt för salsam före, så at han ofelbart måtte hafwa något at betyda. Jag förblifver x.

Gedolårande MERCURIUS.

Fredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

19.

Tjisdag, den 21. Septembr.

Vince animos iramque tuam.

Ovidius.

Du med bestedlighet steds andra bör und-
falla

Samt söka at man ej dig må Herr Stic-
fen falla.

E

Jag

Jag ser at det sista Arclet blifvit nummererat med 19.
I stället för 18, hvaröfver man gjordt åtskillige gifningar:
Somliga tro, at jag för min profits skull lämnar et Arcet ute
i den tredie Delen och sätter dndå den lika dyrt som bågge de
förra: Andra påstå, at Materierne hörja tryta för Mercurius
dårföre wil han hoppa snart til slutet. Men jag wil
uptäcka Orsaken til detta stora örseendet, nemligen, det hårrö-
rer ofen liten oöwlighet, och kan således komma under Titul
af Tryckfel. Skulle någon besara, at vid inbindningen
Bokbindaren härutaf kan irras, wil jag gifwa honom et
Förslag huru han sigl må kunna detsamma förekomma.
Tag en Penna och sätt en ögla på 9 til, så kan det gålla
för 8, fast ån en liten Krok skulle synas nederst vid ändan.

* * * *

Jag tror at en Menniskia, som no-
ga gifwer ackt på sit upförande,
och sätter dårföre, huru han må
som en upriktig Christen och bestedelig
Borgare in för sin Gud och Menniskior fun-
nen warda, har ingenting som mera bekym-
rar sig, än det angelägna Gudet, som han
i anseendet så väl til det förra som det sed-
nare är pliktig och skyldig at noga efterlef-
wa: Jag menar om FRID, samja och
Kär-

Kiärlek med sin nästa. En därför är intet nog, att hon sielf är sachtmödig, stilla och from, och således aldrig förolämpar andra, ei heller gjör det tilföllest, att hon undfaller andra gärna, ursäcktar när andra bryta sig emot, och öfverser deras förseelser; Utan han måste ock ålfta sina ovänner. Min Gud! huru kostar icke detta på för Kiött och Blod? Skal jag ålfta den, som hatar mig bitterligen? Skall jag gjöra den godt, som försöker mig efter all sin förmåga? Skal jag tala väl om den, som förflyttar mig på alla ställen? Tro säkert, min Kässare, att det fordras en alswarsam och noga undersökning hos sig, om man skal komma så wida. Här är ibland annat et Ogrås alt för diupt rotadt i Hierat som ofta skåmer bort och förgävesier det goda, man begynt i denna Haken, och som lär oss gjöra falska Ursächter för oss sielfwa. Härav kommer det at man inbillar sig aldrig eller sällan sielf fela.

tror hela stulden stå hos den andra , med
mera.

Seen när man nu hunnit så wida at
m i i genom Guds Nåd uprichtigt søkerat
så bemöta alla andra Menniskior , at inbör-
des frjd och sämja må bibehållen blifwa ,
kommer det åndå an på dem , man har at
umgås med , och måste bo ibland , om man
ej i stället för **Friden** , man efterstråswar
skal se sig mit i **Krig** och buller , ty man
har , som **Gudspråket** lyder , intet län-
gre frjd än **Grannen** wil , och Apo-
stelen säger : **Om möjeligit är , så**
mjuket som til eder står , så hafwer
frjd med alla Menniskior.

Och si , den största **Sorgen** är , at
man , oacktadt all den **Kärlek** , man för et
frjdsamt lefwerne bär i hjärtat , och den
winning man sig i sielfwa wärket givr där-
om

om at årnå densamma, man åndå skal se
sig inwiflad i osämja och tråtor. Det är
en olycka at råka i färd med et slags folck
som just ålsta osämja och trifwas väl i bul-
ler och oro, och söka därfore tilfalle, sämje-
ket de funna, at strida och stångas med
alla.

Jag såg här om dagen den olycke-
lige Herr Sticken i et tilstånd, som
kom mig at helt alswarsamt beklaga honom.
Han kom in i et Hållstap hvaråst Gridkiär
war tilförene, hans hy förwandlades,
hans Nåsa blefnade, hans Ögon bleswo up-
tände af en helswetis Eld, hans Miner och
Affeeter woro wredes-tekn, hans Gal
awogt twårt och hätskt; In Summa, det
fattades alenast på Mäften och förmågan,
så hade han svälgt upp Gridkiär. Sedan
jag med sårdeles misnöje en stund biwistat
detta faseliga Specctakel, tåndte jag at
gå bort; Men efter Gridkiär först bröt La-
get

get, blef jag ånnu något ljetet quar. Herr Sticken som då
feck friare Lust, begynte straxt at ställa ut Frjödkår för alt
det onda han kunde hitta på. Och efter han mårckte at
Frjödkår hade Wänner tilstädés, ibland hwilka jag war en,
sökte han genom allehanda illisiga grep at inbillia os. om
honom hvarjehanda galensaper. Jag tog brafft i tu med
Herr Sticken, men det halp intet, och om jag intet bru-
tit af talet, hade han så när fått samma hat til mig, som
til Frjödkår, hwilken honom ej mera emotbrutit, som jag
sedan feck weta, än at han en gång satt sig något emot hans
galna Capricer, hwaraf hans ostädade Huswud är tåmine-
ligen fullt.

Min gode Herr Sticken, jag måste föreställa dig
dit upförande såsom ganska oanständigt, du förbryter dig
emot din Borgerlige Skyldighet, och gjör mycket buller
och oreda, du förbryter dig ock ständeligen emot din Chri-
stendoms Plikt, och GUD nåde dig, när dit oförsonliga
Hierta wärder en gång emot dig wittnandes!

Herr Krushufud bljr förtretad, jag wet intet
hvaråst. Men han gjör et sådant buller och oväsende
hwart han kommer, at det är skam åt: Han förtlycer alt
hwad som säges, han förför sig på alla andra, fast än de
intet weta af den Förtret, honom håndt. Föreställer
man honom hans underliga Sinne, och formanar honom
at rätta och andra sig, får man säkert til tack hans Öwåna
Cap.

Herr Mistänkt tager sig Tisfalle til Tråtor och Öwåna
Cap af en Mine, ja, af ingen ting. Talar man, så gjör
han därförwer så många förklaringar, til des han får af ta-
let

Iet Orsat til Wrede. Tiger man, så får hans mistance
fulla Hufvud åfwen däraf Antledning at inbillia sig något,
som förtjänar hans ondskा.

Herr Afwundstuuk har den största Orsat i sit thcke at
wredgas på andra, när det går dem väl i hand. Han um-
gås färtoligen med sina Männer, så länge deras Lycka siår
siilla; Men ser han dem på något sätt i bättre Tillstånd, då
han intet at se dem en gång. Att et underligt sinne! När
han feck höra at Lysander fått en wacker Beställning; för-
trödt han det så, at han begynte förfölja honom. Så snart
han feck se at Coridon blef förloftad ined Jungfru Argent-
ea, en Flicka om 1200 Plåtar, gecck det honom så i Ma-
gen, at han feck Hat til Coridon. Mercatorius har fådt
några goda Comissioner, och kommit i god Credit, Herr
Afwundstuuk feck däraf et stygn i hjärtat, och underläter al-
drig at wredgas dåröfver på honom; och så vidare.

Ja, jag har ånnu sedt flere slags Menniskor som går-
na tråta och gnabbas. Mitt i det roligaste Sällskap under
de ofördigaste Samtal upptändas de af wrede; Jag har un-
dersökt i ens eller annans väsende af det slaget, som jag
känner, men aldrig blifvit klökare därpå. De måste ha-
va en siuka som Häst-Doctare kalla kollern hwilken vid
vissa intervaller betager dem Förnuftets bruk.

Häraf ses, at man omdöveligen kan altid vara i Frid
och undfly all Orvänstap. Min Lässare! hwad är då för mig
och dig at gjöra i denna werlden ibland så sällsamma Grus-
nar? Jo, se til, at din egen kårlek får aldrig los at bedrä-
gadig, utan tag väl wahra uppå dig sielf, om du är tråtedryg
och förgerlig. Skulle det ock hånda, at du emot formodan
åndå kommer i strid med någon, skona dig sielf uldeles intet,
utan

u' an se til om du är orsak på något sätt därtill: Finner du ånteligen, att dit hierta är upriktigt och oflyldigt i den upprörne Osämljan, så bed Gud för din Bråtebroder och sök att rätta honom.

Nu, min Lässare, beder jag, att få på det rummet, som är öfright giöra en gansta nödig Föreställning om den gångbare faselige Djefvulen somliga Menniskor gjordt sig bekante med, jag menar, et fördömmeligit swärjande.

Hos Herr Edebuk, finner jag många goda Egenfaper, hwarken är han falsf eller arg, han är snarare en Man, som både unnar och giör andra godt, men han swär i hwart Ord de aldrasafeligaste Eder. Han gier sina båsta Wänner i Djefvoulens väld och Makt på 1000de åtskillige Maner, han berömmmer dem, som Satans årlige och Djefvuls bestedelige. Ja han önskar sig hwat Tima örtäknlige många gånger med särskilte Ordstafwen Fördömmelsen och den onda Andans inneboende. Han tillsår hief at det är en ful wahna, men swär lika fristt därpå löft. Jag wil här afstrifwa en märckwårdig Historia, som Beda berättar om en Swärjare, hwilken hast för et Ordstafwe den Eden, tage mig Djefvulen: När denne Mannen låg på sit yttresta och skulle tala, kom hans wanliga Ordelag honom i Munnen, och kunde han intet wakta sig därföre, så at det sidsta han här i verlden sade, slöts med denne gruswelige önskan.

Stockholm, tryckt hos BENJAMIN. G. SCHNEIDER.

Hedolårande MERCURIUS

Tredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

20.

Tjisdag, den 28. Septembr.

Impatiens animus , nec adhuc tractabili-
lis arte

Respuit , atque odio verba momentis
habet.

Ovidius.

Jag intet illa upp, och vis dig intet wreder,
När jag på billigt fått törs lasta dina seder.

U

Jag

Gag wil giärna så laga at mina
Correspondenter en måtte få
Orsak at sylla mig för den som
intet håller Ord, ehuru tiden blifwer mig
nog fort til at giöra dem allesammans til
willjes. Följande Bref har redan några
Dagar legat hos mig.

Til then Sedolårande Mercurius.

Gag fornimmer ej utan särdeles fäg-
nad, at min Herre, afömhett om sine
Landsmåns Hålfård, i Sedolårande
Skrifster, ganska förfufligt talar på
thet skadeliga Misbruk som hos os
på mångahanda sätt föröfwas; Bisande
therjemte åmne til begwemliget förekom-
mande af slick förderf; Skulle förthensful
högeligen önska, at min Herre, vid tilfalle,
åfven wille föreställathet stamliga intrång,
vårt ådla, och i sig nog ymniga, Moders-
mal, lider af framimande Glüßer, som
med thetsamma i talande och skrifwande
ofta

ofta så blandas, at hälften av det måste vara Svenska och hälften Fransiska: At man öfver vår Svenska må klagat med en Eyst Poët, som om samma missbruk i sitt Modersmål således yttrar sig:

Dass keiner männlich mehr in unser
Sprache spricht,
Und nichts als Enter fleuft aus unsern
Federposen,
Verwundert mich im minsten nicht:
Die Deutsche (Swed'sche) Sprach' hat
die Franzosen.

Högtåhrade Herre!

Man hör dagligen hvad för olika oindömmen Sedolz ran, som under namnet Mercurius utkommer, får utaf sine Låsare, i synnerhet har jag lust att fördöha min Herre med berättelsen om en af de Patienter, som uti et och annat måhl måste erkänna denna Mercurius för sin Doctor. Passionen vil jag förtiga, på det Patienten ej må blifvar ögder. Det må åtmisstone nämñas, at han regeras af den allmänna swagheten, som har så svårt före att fördraga sanningen. Hvilket nog samt röntes, när för någon tid sedan utkom et Årck, hvor uti et hans fehl war så listigen afmålat, at wi som voro des Wänner och åspventilstades vid det han bemåls-

te Arck igenom läste begino det, som mehrendels skier i Kyrefiornie när wäre Präster straffe en synd, gå alla åtminstone i sina Lanckar sig hiefwe förbi och lämpa thet på någon, som man tycker hafwa säker dehl ther uti. Så skiedde ock then gången, alt flatterie lades å sido ; och thet hette : Idag har Mercurius skrifvit om tig. Han böd väl til at med Orden förlägga thenna Beskyllningen ; men rögde likväl sin skuld med det han högelingen förargades öfwer Auctoren til detta Arbetet , den hansade sig intet hålla god nog at corrigerha alla Menniskior ; Han for ut med mång Ord på honom, men ondskan war wärckeligen så stor på os som giorde Application. Nst sedan har man förmärckt huru han beflistar sig at åndra sin förra schlachtighet, jag wet intet om Orsaken der til år antingen hans Samwets öfverthgelse, eller Mercurius, eller hans Wänner som bry honom ; men så tror man dock snarast det sidsta. Käre Herre skrifnågot, som formaner edre Landzmän, at i första begynnelsen stå en elak wahna emot, ty sedan han blir irritat är han alt för svårt at åndra ; Ja nästan som at afslåda sig sin Natur. Jag känner åtfulligt slagz Folck öfwer hvilka wahnen förfiwar et otroliget Tyrannie : En som fått wahnen til Brånwins-Kappen ångslas, swetas och hafwer sig ynkliga om han afstånges der ifrån. En som blifvit wahn at lunga, är märckeligt med at han på slutet sielf tror sina Lögner, utan at han til sit Förstånd är graverad, ingen af hans bekante är som med motsäjande twingar honom at swärja derpå, men han heftäfftar åndå obudeligen edeligen sina Osanningar. En har ock den wahnen, at han vid alle tilfällen sällan kan discurera om annat än om Präster, alt til det wärsta. Han kan under tiden hafwa sine gode skål ; men så är det åndå hos honom en Passion, jag tror at han skulle önska sig kunna låta blifwa den Discursen. Men han råder intet sielf dersöre. Hans Clienter flatera honom i ögonen med Historier som båra wed

på hans eld; Men de begabba honom likväl i sit sinne; och
giöra sig deraf et löje på baken. Min Herre är rätt försic-
tig i det han dösljer sitt Namn, ty har han så mycket lättare
före at straffa dese och thylike fehl. Lärandes der igenom
undwika twåne Olägenher, nemligen först det Hat som de
draga öfver sig, hwilka tala sanningen, och sedan den af-
wund som altid dem öfverfaller, hwilka något wackert taga
sig före at skrifwa i Sverige. För något sedan, kom jag i
Compagnie med en mig tilförena obekant Person, hwilken
lade sig med mig i tahl, och som wij begynte med hvor andra
i förtroende at språka; tog han sig före at med hedroföige Ord
förfklara sit misnöje öfver sin motgång. Han talte
om sine åhr som snart gjorde honom gammal nog,
sine Academiska Studier, sin långliga gjorde tienst
här i Stockholm och så vidare, han beklagade sig der
öfver at han måtte se, den ene efter den andre som til
meriter woro honom långt under, sig föredragas; huru han
hade vål en åhrlig lön men wil doch icke förlå på en så dyr
ort ther alt kommer an på penningen; och nu til öfverflöd
woro han til hessan rätt kraßlug, magen stånd och til the
öfrige lemnarna darrande, som han hade komma af en sior
mattighet thet jag ock kunde tro, emedan han war nog blå-
hug i ansiktet; samt falksvettades; thet gjorde mig rätt
ond om honom, och i mitt sinne anklagade en och annan för
oråttvis som intet besordrade en så wälförtient man i rät-
tan Tid til någon wacker Beställning. Rätt i thet kom-
mer en Gåse in af gatan och tilbinder os at köpa visor,
them han uppwiste först åt berörde Person som med mig talas-
de; hwilken och strart så förargades at jag kunde förundra
mig ther öfver. Han fastade visan åt poiken tilbakas med
förmålen at om han intet lagade sig på dörran skulle thet
manca slängar. Tå poiken war borta, frågade jag hvad
ther war, för en visa, men han svarade; jag wet intet hwad
narr-

närwående han hade at löpa med. Straxt therpå föl-
des wi åt. Några dagar therefter går samma pojken på
gatan förbi mit fönster med sina visor, af hvilka så jag för
rostul fick se en, handlade hon om brånwinez missbruk och
var rått löjlig. Kunde ock straxt finna rätta orsaken, til
thenna berörde personens motgång, fattigdom, sjukdom och
vrede på pojken.

Det alla varo så sinnade, som en man för någre Åhr
sedan, hvilken emot sin förmadan råkade at fastna för en oz-
wahna, nembligen at ordspräktsvis missbruka Gudz namn
på Fransysska, och kunde han aldrig tala en enda mening
utan thetta ordets inflytande. Med Medwi Brun kom-
mer han at conversera med en annan af sina redeliga vå-
ner som honom om hans ozwahna som tidesit påminne, then
andre tilståd sitt fehl och önskade at kunna blifwa thetsamma
qwitt. The kommo bågge så öfverens, at så ofta han sig
försäg på hemålte sätt skulle hans wan trampa honom oför-
mårtt på foten. Thetta skedde, men försakade at han
ofta vid sådanne hemliga påminnelser blifwer confunderad,
så han var begripen i någon berättelse. Så at the närvå-
rande som icke visste orsaken thertil ofta med löjje undrade
huru han så kom af sig. Blifwer therfore en gång i förtroen-
ende tilsorda af en annan som åfwen råknat sig för hans
wan, om orsaken til en sådan så ofta infallande confusion.
Hvilken så han uppenbarade, sade hans förminte wan;
thetta ordspräket är en bagatell, hellre ville jag bruka thet
än blifwa med åtlöjje begabbad i verlden, och jag åter
igen, svarade then andre, ser hellre en begabbande verld
än en vred Gud. Förblifwer

Min Herres ic.

Ell

Til Herr O. G.

In Herre lärer ursäkte det jag ej
In förer hans bref, efter jag redan
yttrat mig öfwer alla de safer där i finnas
ansförde. Om den oordentliga frikostig-
het man hörer hos os på Titlars gifwan-
de, har jag åfwen på et eller annat ställe,
om jag mins rått talt Dock bör jag
framgiswa min Herres Anmärkning öf-
wer det Nådiga Sknamnet, som våra
slapote Karlar, utan något betänkande gif-
we, snart sagt alla Bataneiller, målade
Glassbjtar i Kronen och Armband. Jag
log sielf hierteligen när jag detta läste åt
därskapens mångsaldige Schcklar och succ-
ter, särdeles som jag just dagen förut var
i et Hållskap, hvarest twåinne alt för höfli-
ge och mer än belefwade Monsieurer
ståmplade alla Råpor som infommer, med
Comm af Nådig Fru eller Nådig Made-
moiselle. Jag roade mig i förstone åt den
Mine och contenence med hwilken dese

Kåpor emottogo Cavallierernes otidiga Complaisance, just som hade det så bordt vara; Men när stammen gick på torra Landet, kunde jag intet trifwas längre qvar. Ett styggt Qwinfolcket som hade alt hwad argt, ondt och ledt i et Ansickte kan afmålas, kom in och swarade med särdeles mör Mund på tilfrågan huru Nådiga Mademoiselle mådde? Jag frågade hvem hon var, och seck til swars, at hennes Fader heter så och så, en årlig och bestedelig Man, men af tåmmelig medelmåttigt stånd.

Min Herre gjör åfiven en föreställning af den Olägenhet våra Medborgar tilskundas igenom et så obilligt Titel gifwande. Til Exempel: Han gifste sig, när han tilltroddes sig kunna efter sitt stånd försörja en Hustru. Det hadde ock gådt an, om hon welat kallas Madame, ty dårefter hade han gjordt sin uträkning; Men efter hon toga emot Fru-Titul, och Carecterens således en swarade emot indelningen, har han ofta fådt swettas för Penningar. Fru Pålß, ru Escarpe, Fru Nipper &c. drogo på ei fierdedels åhr hela åhrets inkomst ur Byxsäcken. Låter hon kalla sig Nådig på kiöpet, blir hon aldeles rådlös. Men jag lemnar alt det öfri ge, ty hvem vet om icke jag för det som redan af min Herres Bref är ansört, torde draga mig på halsen en stor del af våra Nådiga Fruentimmers Onåd.

Sedolsårande MERCURIUS

Tredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

21.

Tjisdag, den 5. Octobr.

Quicquid agunt homines Nostri sarrago libelli est.

Fag säger hwad jag ser och hör
Lär därav hwad du gjöra bör.

X

Mi-

Michels-Måko Marcknaden hade på
et här när hindrat mig i dag ifrån
det nöjet, at tala med dig, min
Låsare; Jag tänkte gjöra hos dig otta da-
gar härester en höflig utväkt, och berätta at
Marcknads Ferierne böra komma mig til
godo, så väl som många andra. Men se-
dan tyckte jag, at som det snart hörde till slu-
tet af våra Samtal, wil det en väl stå
mig an, at nu försumma mig. Särdeles
som siefwa mit spazerande i Marcknaden
funnat gifwa mig anledning til at skrifwa
något; Må gjöra då. Jag skall berätta
dig, hwad jag där sedt och gjordt.

Först, sag jag en myckenhet köppare,
af hvilka den ena, med full kung, tilhandla-
de sig hwad hans hjärta lyste; En annan
tvärt om räknaade många gånger efter med
stor bekymmersambet, om hans fattiga
fyrkar woro tilräckelige at få, hwad han
nödvändigt behöfde at köpa til sin Winter-
töda

Göda. Detta förorjokade hos mig en diup
förundran öfwer den stora Gudens underli-
ga Hushållning med oss Människior, jemte
en härtelig medömkän öfwer den sednare.

De sina Barnens glädie öfwer denne
Marchnastiden gaf mig anledning til fast
många tanckar. I begynnelsen log jag åt
dem, när jag tänkte efter orsaken til deras
fågnad, som var en Docka, Pipa, Trum-
ma, Träskabel, och dylikt lapperi; men se-
dan kom deras tilstånd mig rått så lyckeligt
före, som deras ro war oskyldig och barns-
lig. Det härtal förmönes nu af en ringa
ting, sade jag hos mig hielf, som innan nå-
gra år hela werlden til esventyrs intet kant
mätta och tilfreds ställa.

En liten Gäse som hade fått några Ca-
roliner af sina föräldrar, seck stor lust at
tilhandla sig några Nürnberg lefsaker,
hwilket hans Präceptor tyckte vara un-
derligt, och berömmeligen förmanade
honom åt hålla penningar i större wärde,

det funnos böcker i boden, det stode honom
bättre an at ålsta det framet; men oaktadt
alt detta blef Gåsens wîd sin föresas, hwil-
ket Präceptoren tilstade, emedan han
fådt los hemma at använda sine Caroliner
som han hâlst behagade. Icfz deß mindre
betygade Präceptoren sit misnöje däröf-
wer för mig, då jag swarade, fiare, hwi
förargen I Eder däröfwer at et Barn så
oforsiktig handlar på denna Marknaden?
gack och fråga ester haru hela vår Nation
beter sig på alla stora Marknader i Euro-
pa, så skolen I få höra at större delen af
deße penningar förwandlas i Lapperi och
fåsånga samt alt det som kan föroija vå-
ra barnsliga Sinnen.

Sedan jag war hemkommen, lågo
deße sina Barnen mig i Tanfarne. De-
ras hoppande, deras händers flappande,
deras frögdeteckni kommo mig altid före til-
lka med Ursaken därtil.

Ach!

Ach ! tåckte jag , hwad är denne
Världen annat än en Marchnads Plaß ,
hvaråst allehanda Narrwärck och gneflierij
hångas ut för våra Ögon ? Swad åro wi
annat än fäkunnoge Barn , som giärna lö-
pa därester , se därpå och sägna osz därmed ?

Här sitter en falsk Åhra och har sina
Stånd fulla med odugligit Kräm , hwil-
ket hon med Särniſa och en lumpen mål-
ning så zirar och pryder , at Folcket gå i
stora flockar dit och låta gärna bedraga sig.

Rikedomarens Bodar blänka
så i Skännissiornas Ögon at al deras diktan
och tracttan går därpå ut , huru de måge
funna tilhandla sig et anseenligit Partie
af hennes Sähror , och det starka tillopp ,
hon ser af Kiöpare , gjör at hon kan utan
möda förföra och narrra dem .

Sällosten sätter en så liuslig smak
på sit förgiftiga Kräm , at hon knapt mera
him

hinner åt utbyta sit gods med otrolig Profit.

Högsårdensitter så stålt i sina Bodar och utdelar sit intet, åt en otrolig myckenhet som fattat lust til hennes granna Doc. Saker, och så vidare.

Hannerligen, min Låsare, dese Tanfar bedrofwaude mig, särdeles när jag besinnade, med hwad Mynt alla dese Wahrer köpas måste. Månniskorne byta til sig på denne Marchnaden det jag nämkt, mot Åra, Samwete, Drjgd, Ljs, Salighet; Såg om icke det är en underlig och sällsam handel?

2. All slags Affectation fläder en Månniska illa, och som jag tilsörene nämkt, gjör henne i förmästigt Folcks ögon sakert oangenäm, därfore at hwad han gjör, är twungit och förstålt, antingen det röjer sig i tal eller giärningar. Men jag har märkt at somlige affectera och esterapa det, hwar-

hwartil de en alenast intet dro stickelige, utan som åfven
fullle mansapa dem, om de än wore det de wilja vara;
Til Exempel, när en Kiöpmans Gåfse affecterar at vara
petit Maitre. Et Qwinfolct af medelmåttigt stånd och Qua-
libre wil taga sig airer och affectera de Maner som kunde
kanske klåda de aldrasörnämska Fruer i Landet: Dyligt
esterapande giör en Månniskia på dubbelt sätt led och för-
tretlig.

3. Jag förgärdade mig en gång öfwer det at Fru Clo-
rinde gärna wil passera för siuk; Men jag har sedt många
sederméra wärre än hon; Mitt i deras Gapstratt luta de
Husvudet, tala med en matt Röft, tuga up en Glassa Mo-
der-Wain, lukta på bränd Bärnsten, smörja tinningen, med
mera, och ändoch ha intet endt i deras minsta finger. Luci-
nia bleknade härom dagen bort som et lit, så at hela Sålfkapet
måste siasa med henne, när det kom alt omkring har han förgat
sig öfwer det, at en annan i en ringa jak ey våjt henne
noq. Ett incommod stycke i sålfkap! Angelica blef innom
3 Dagar 6 gånger siuk. Sålfkapet som sig föresatt, at den-
nakorta tid roa sig på landet, blef därav alt för mycket för-
störd; Anteligen når jag med hennes Man kom til tals under
syra ögon, och begynte at beklaga honom härteligen öfwer
sin Hustrus svaga hälfa, föresländes en berömd Medicus
hwilken jag bad honom rådsråga, med mera, svarade han:
Min wän, Hennes siukdom kan aldrig botas, ty hon wil ja
vara som du nuser. Om jag säyer Henne et Ord emot, vet
jag fuller orsaken til henn:s strart derpå fölhjande opafslighet,
men elljeſi kan jag intet annat finna, än at hon har sit ndye där-
af. Jag får nu aldrig neka henne någon ting; Ty i fioł bad jag
henne ursächt a mig at hon efter begårän intet kunde få et guld
Ur, och oansedt jag förebar tämmelig kraſtiga skål, nemli-
geu det jag hade inga penningar, köpte hon för rått så stor Sum-
ma

ma Apothekare saker som Uret kostade, och låt siåda upp; rader flaskor i fönstret, hvilka hon efter några dagars förlopp lått kasta i rännsten; Och så läter hon båda hemma och borta. Jag beflagade honom så mycket högre som denna sinkan war obotelig. Men jag undrar ånnu om ingen läkedom för sådane Qwinfolk kunde finnas.

Kundgörelse.

HId genomläsandet af det sidsta arket eller N:o 20. ser jag att Momentis står för Monentis, flapote för flepote, Hon för Han, Kåpor för Läpor, Nyclar för Nycker, &c. &c. Dese fel behagade Mine Låsare gunstigast sielvise rätta.

STOCKHOLM.
Tryckt hos BENJAMIN GOTTLIEB SCHNEIDER..

Sedolårande MERCURIUS

Tredie Delen.

ANNO

1731.

N:o

22.

Tisdag, den 12. Octobr.

Maximé vera somniant.

Fast jag en stort på Drömmar ackning ger
Jag sanning nog i denne Dröm dock ser.

¶

Til

Til den Sedolårande Mercurius.

SAr så obligeant och för innelyckte
öfversättning in i et Ark, jag
lefwer med all årflianslo.

Min Herres

Hörsamme Diänare.

N. N.

Dag war i går i et Sällskap med bara Philosophers af
hwilka en kom fram med många wackra Unmärknin-
gar, som han nyiligen gjort vid en död Kropps Anat-
omie. En annan berättade huruledes han funnit åt-
skillige nya Saker förmedelst ett godt Microscop.
Detta alt gaf tilfalle til många nyttiga Discourser, med hwilka wi
hela dagen roade os.

De

De mångahanda Systemata, som man därpå bygde, försakade den förlidne Matten min färtiga Hjärna mycket bryderi, hvaraf jag sedan hade helt fällsamma Drömmar. Jag skal berätta den mårkvärdigaste.

Jag wardt, som mig tycktes, inviterad tillika med et ansenitgit Sällskap, at biwista en Anatomie af en så kallad petit Maitres Huswudskål, och en Colettes Hjärta, som bågge lågo för os på Bordet. En i denna Wetterskap väl förfaren Man, öpnade den forras Huswud med stor skicklighet, och churumål det i förstone tycktes vara lika som andra Menniskors Huswud, råkade wi dock i stor förundran, när wi igenom Microscopet bleswo marse, at det, som wi höllo för Hjärna, war alenast en liknelse därtil, men i sifswärcket ey annat, än allahanda slags sammanblandade Materier, i hwilke med en underbahr Kenst wero om hvarandra packade i de åtskillige givmar uti Huswudskålen; Så at om Homerus säger, at Gudarnas Bloden är Blod, utan något som är likt Blod, kan manock påstå, att Språthökars Hjärna ey är någon rätt Hjärna, utan något som liknar Hjärna.

Glandula Pinealis, som många af våra nyare Philosopher hålla före vara Själens Gåte, luckade starkt af Essencer och Orange-Watn, och tycktes vara omgivnen med en Substantz, som liknar et Horn, men war i tusende små Kariter eller spiegelar nästan som slipat, som man ey med blotta Ögonen kunde see, så at om någons sin Själén warit på detta ställe, måste hennes giöremahl endast haft warit, at se sig Spiegeln, och undra öfver sig sif.

Fram i Huswudet sågo wi et stort hål upfsylt med Band, Spesiar och stikade Saker, hvilka som et Nät woro så konstigt sammansatte, at man ey kunde se väsningen därpå. Et annat hål war utstoppat med Kärleks-Sedlar och Bref, med Bissor på Notes satte och andra artiga Saker, som man heller intet kunde se utan Microscop. Idet tredie, war et slags Pulver, som kom hela Sällskapet att nysa, hvarfore man af luktens holt det före vara Spanisk Tobak.

Kort at säja, ty jag wil en besvära mine Låsare med en ast för vid-
löstig Förftekiug, wj blefwo ånnu flere små giömmor warse, hvil-
ka woro fulle med åstven så curieuse Materier, som de redan omtalte.

Dock bör man en förbigå trvänne stora hål, et på hwardera
sidan om Hufwudet. Det på högre sidan var fullt med smickreri,
Lögn, Onseningar, Löftten och bedyrelser; Det på den mänstra åter,
med å lamod sse Eder och Sverdommar. Af hwardera hålet gick
en Canal ut, som åndades vid början af Tungan, hwarest bågge
kommo tillsammans, och vid åndan af Tungan gjorde alenast en Ca-
nal. Wj observerade ånnu andra Wågar och gångar ifrån Oro-
nen til Hiärnan, och letade med al flit efter dese omförep. En af dem
gick til et Pacquet Sonetter och små Musicaliske Instrumenter. Ån-
dere åndades vid en hop Blåsor som woro fulle af skum och våder.
Meir den tiocaste af dese Canaler gick til et stort rum i Hiärnskallen
hvarifrån en annan gick til Tungan. Detta sidsta hål gjömde uti sig
en miuk och swampig Materia, som Franzöfka Anatomici kalla
Salimatias, och wj på Svenska, Orimeligit *Snack* utan
sammankhang. Skinnet samt Huden i Pannan var emot wan-
ligheten tiock och hård; och undrade wj storligen på, at man en gång
med Microscop funde bij warse därutinaan, hvarcken Arterier eller
Ådror, hvaraf wj slöto, at den som haft denna Hufwudskälen, als-
drig i Lifstiden lärre funnat rodna. Venet op i Nåsan som är fullt
med hål, var nästan aldeles förstoppat af Snus, ja på somliga
ställen skadat. Wj betraktade också den lilla Musceln, som man ell-
jest i Anatomiens knapt kan igenfinna, och i synnerhet brukas at ryn-
ka på Nåsan, besynnerligen när Herren med en föräcklig Mine ser på
något, som honom en behagar, eller hör något, som han en förstar. Jag
håller onödigt, at påminna mine Låsare, at denna Muscul gör
den rörelsen, som de Latiniske Poëter så ofta tala om, när de beskrif-
wa en Människia som slår knut på Nåsan och hänger Låppen.

I Ögonen funno wj ingenting särdeles märckvärdigt, för-
utan det, at Kärleks-Musceln, eller den med hvilken man ser stint
ut på någon ting, var mycket afnött; Men däremot den, med hvil-
ken man ser op åt Himmeln, tycktes aldeles intet vara brukad.

Jag

Jag har vid denna Anatomien alenast talt om hwad ovanligit och sällsamt wi därvid upptäckt, och lämnat de delar, som man ejdest ordinairt finner i et Huswud. Hwad Hiärnfallen, Ansiktet och hela utvärtes Figuren angår, funno wi ingen ting, som icke finnes hos andra Människio-Huswuden. Dessutan såde man os, at den som ägt detta sköna Huswud, hållits för en Man öfver 35. år gammal; At han i sin Lifzjd åtit och druckit som andra, upfört sig utvärtes wäl, talt hårt, krattadt öfver liudt, och vid åtfälliga tillsfällen på Baler och andra Sammankomster, agerat sin Person mycket wäl. En af Sällskapet lade därtill at wiža Fruentimmer hållit honom för en finnrik och nögsam Karl. Han blef af en rik Borgare, med hvilken Hustru han varit något alt för familiair i sina båsta år med en Spada ihälslagen.

Sedan man undersökt detta curieusa Huswud med alla dess stycken, och nödvändigt därtill hörande delar, lade man Hiärnan, så som den var, tilbakars i sit rum, och Huswudespå et Karlakans Läcke, at med tiden tilberedas och ställas i et Theatro Anatomico. Wår Anatomist såde, at det ey wore så svårt at tilreda detta Huswud som et annat, efter som de sina Vasa, som gingo igenom dess inra Substantz, som han förmärkt, woro redan fullt af Mercurium eller rätare sagt, mårligit Qwickolsver.

Härpå lagade han sig til at anatomisera den framledne Coquettes Hiärta. Men förän han därmed begynte, såde han til os at ingenting i hans Konst wore svårare, än at öpna en sådan Människias Hiärta, och at tydelsen framvisa för Åskräderna alla dess delar efter som där funnos så många Krof- och Långångar, som ey woxo at se i andra Creaturs Hiärtan.

Härpå bad han os se på Pericardium, eller yttersta huden kring hiertat, och blefwo wij förmedelst våra microscoper warse en obeskriflig myckenhet små Årr, hvilka efter alt anseende förorsakats af, otaligt många pilar, som man däruppå skutit, dock fant man ey den ringaste öpning hvarigenom någon af dese pilar råkat sielsewa hiertat.

Alla de som förstå alelnast något sitet af Anatomiens, weta at uti Pericardio, en wif rödachtig tunn fuchtighet finnes, sem förmödeligen harrörer af de dunster som stiga utur härtat, och sig här tillsammans sätja. När man nu närmare undersökte densamma, fanns man, at hon hade alla egenkaper af Spiritu Vini, hvormed man fyller Barometrér, til at gifwa tillämma de åtskillige grader af hetta och kold, som den i Lusten sig tildrager.

Jag kan ej härvid förglömma, hvad en af Sällskapet berättade, huru han gjordt et experiment med fuchtighet, som han i stor myckenhet sunnit ikring härtat af en Coquette hvilken han tilsförene anatomiseradt. Nemligent han har sylt därmed et långt röhr af Glas af lika bestaffenhet som Barometrer, hvarpå i stället för ombytelserne af Lusten, han kunnat see Egenkaperne af de Personer som kommit in i samma rum, hvareft Glaset hängt. Han lade til at när en, med Plume i hatten, gros de tours Klädning och broderad Französs väst kommit in, har denna saften strax stigit, men däremot när en med gammal Peruque, plumpa skor och gammal modig klädning stigit in i rumet har han straxt fallit igen. Ja han försäkrade, at saften stigit så snart någon begynt at skratta, men fallit när man begynt at vara alswarsam. Med et ord, han ville öfvertala os, at man på denna Machine kunnat see om en förståndig Menniskia eller en Narr varit i rummet.

Sedan wij väl undersökt Pericardium, och betrachtat den där besintlige fuchtigheten, kommo wij til selsva Hiertat. Utan på var det så hahlt och vid speten så falt, at när man wille hålla det med handen, halkade det utur Fingren, som et stycke Jis eller en Al.

Fibrerne woro mera under hvarandra blandade, än som hos et annat Hierta; Så at hela Hiertat war likt Gordii Knut, och i Lifstiden måste haft mycket oordentliga och olika rörelser.

När wij undersökte alla' små Kärl, som antingen gingo dje in eller därifrån ut, funde wij intet finna at något dera af dem gått til Härtat, hvilket wij höllo för mycket märckvärdigt.

Man

Man lät os tillika see, at åtskillige af de små Genorner, för medelst hvilka man känner til kärleken, Hat och andra Sinnens rörelser, gingo til hjärtat, intet utur Hjernan, utan utur de små Muscler som ligga kring Ögonen.

Jag tog Hjärtat i mina Händer, til at se, huru tungt det war; Men det kom mig så lätt före, at jag straxt slöt därav at det måste vara iholigt. Och i sanning det war innantil fullt med små hål och rum, hvaraf det ena gitte i det andra, nästan på samma sätt som Historici skrifa om Labyrinthen. Åtskillige af dese små hål wero opfylde med 1000 onyttige ting, som jag omedjeligen hvarf för sig hinne att opråkna, allenast vil jag nämna det första vil igenom våra Microscoper bleswo varse, som war en Husvud bonad af Eldrod Färg.

För öfrigt berättade man os, at Fruentimret, som ågt detta Hjärtat, gjärna sedt at hennes Alskare flitigt upwachtat henne, at hon gisvit hvar och en af dem hopp, samt färsäkring, at hon achtade honom mer, än de andra. Fördensfull mente wij at få se ikring Hjärtat afbildningarne af otahligt många Ansichten; Men wij bleswo med förundran icke et enda varse, tils wij kommo til Medel-Punctten. Där sågo wij igenom vårt Microscop en liten Menniskia med en särdeles Klädedräkt. Ju mera jag betraktade honom, ju mera tyckte jag at hafta sedt honom, fast jag ev kunde påminna mig hwarest eller när. Tils en utur Sälvkapet, som sedt honom något närmare, gaf os så väl på dess Ansichte, som Lineamenter tilkianna, at denna lilla Alsguden som mitt i Hjärtat stod opståld, war den framledne petit Maitren, hwars Husvud-Skäle wij nyss tilsörefene anatomiserat.

Når vår Anatomist war färdig och wij intet kunde göra slut, angående detta hiertats bestoffenhet, ester som det war så mycket åtskilt ifrån andra Fruentimmers Hjertan, beslöto wij at göra et försök, til at upptacka dess egenteliga warelse. Wij lade det på glödande Kai; Men i stället för at brinna op, som det bordt, led det

EPILOGUE BENJAMIN GOETTLER SCHNELLER

det icke den ringaste skada våras: Hvaraf vi stodo af det mäste
hafta samma art, som Salamandern, hvilken lefver i Eden.

När vi stodo runt omkring detta Hiertat, och förundrade
os öfwer et så säsamt Ting, gaf det en förfräcklig Suc*t* eller
Knall ifrån sig, och gick på en gång op i röken. Denne Knall,
som jag tyckte vara starkare än et Canon Skatt, skakade så min
Hjerna, at jag våras waknande, och kunde ej fadermera komma
till sömns igen.

STOCKHOLM,
Tryckt hos BENJAMIN GOTTLIEB SCHNEIDER.

Gedolårande MERCURIUS

Fredie Selen.

ANNO

1731.

N:o

23.

Tjisdag, den 19. Octobr.

Ne gaudeas Atride lucris non honestis.

Sophocles.

Tag en ostålig winst när du din Nästa
lånar:

Tro fritt, du tappar mer än du därvid förlorar.

3

Ehu-

Guruval jag giàrna sielf betiente mig af de 2. Arken
som ånnu återstå, måste jag ändå giöra en min Cor-
respondent til wiljes och införa följande Bref.

Eil den Sedolårande Mercurius.

Min Herre!

OMMA

Mig tackar tiensteligen för des be-
synnerlige Godhet, at hafwa we-
lat åfwen island sitt berömvärde
Arbete, under N:o 4. i den tredie Deh-
len af den 8. Junii, lata införa det honom
tilsände Bref, angående min Wålmening hu-
ru en uprichtig landets Patriot betrachtar
Rijkets Styrckia och Wålgång.
Och ånsfönt någre Tryckfehl sig därvid
insimngt, som latteligen kan hånda, så
tror man likwäl, at en förståndig Lässare
samma utan svårhet sielf rätta wet: Men
at jag sumnit uti någre Exemplar varå
utsatt 6, i stället det bör hetaz proCent;
Sij! det är en sak af mera wicht, och icke
opåtalt lemnas kan; Hwarfore, om min
Herre

icke illa uptager, beder jag få samma fehl
härigenom uttryckeligen tilkänna gifwa:
då dock tillika med, icke obilligt, utan så
som en för mången at wetta högnödig sak,
ansföras må, hwad rätta orsaken därtil
år, eller hvilka de beweckande stähl warit,
som mig bracht at tilsråda, det bör en
hwar handlande, en hwar Manufacturist,
och en hwar Idkare af något slags Jord-
arbete, som någre Penningar til des ut-
förande låna behöfwer, sådane Medel, emot
säker Pant, ingalunda, som hårtills bru-
kelligt warit, til 6, utan med större stähl
allenast til 3 proCent århalla. Hwar-
vid med et Ord och forteligen väl sättas
funde, at Huswud-Orsaken är: Den all-
männa helä Rikets och Landets därunder
mårfeligen beroende större Nyttja och
Båtnad, hvilken dock för de Penningars
Utlåhnare, som ingen god insicht eller rätt
kundskap uti Politie-säker åga, otrolig fö-
rekommer; Men ändå, at något omstån-

deligare förklara righeten deraf, tienar
til Uplysning denne forte och dersöre icke
aldeles fullkomelige Betrachtelsen.

Guds Ord, eller den dyraste Stad-
gan, aifwer aldeles ingen anledning til
Interesses tagande; utan därutinnan för-
biudes alt ockrande af sin Nåsta, såsom
en Synd; dersöre, som 3 år dubbelt min-
dre än 6, så, om det är en Synd, för-
minskas ju Sonden til en hälft, enär det
tillåtna Intresset i samma Proportion för-
minskas. Sedan utom des, will man
rådsfråga förståndige och årsfärne Landets
Patrioter, om nytan af Intressets neder-
slag och förläggiande från 6 til 3 proCent,
så låra de såkert swara med mogen Under-
rättelse, at årsfarenheten witnar, eller ne-
der slaget från 12 och 10 til 6 proCent helt
ögonfensligen utvisar Fruchten deraf, at
den är, en större Nörelse, Landtgodseß
och andre Egendomars Förbättring och
större wärde, samt större allmånn vålgång.
Men

Men åndå wijdare, at ehuruwäl Pennin-
gars Utlåhnare, å sådan håndelse synas
mista de afgående 3 proCent, och dersfore,
nåst safens bestridande i högsta mätto, för-
mena sig intet funna bestå, föra sin wahn-
lige Stat, och då komma ut med deras gior-
de Räkning, utan at dertil med ock latte-
ligen hånda skulle, det andre medellöse el-
ler Låntagare, wid Medlens tilgång för-
hindrigare Afgifft, på slutet torde blifwa
så mächtige, som de sielwe, emedan så-
dane, sasom wahne wid Handteringars
drifswande, då förtienade åfwen de 3 pro-
Cent, som nu elliest dem utan Möda och
Arbete tilfolle: jämnwähl, at ock då säkert
ske skulle, at om de utlånte Medlen ifrån
Låntagarna igen infallades, i synnerhet
de Medel, som utrijskes främmande för hö-
gre Intresslets full hijt insändt, all wa-
rande Mörelse minskades eller afstannade
och Publicum således ganska stor förlust
forsporde: ytterligare ock, at så stor for-

åre

Ändring osta är fahrlig, hållt den gamla wahnens härtills intet synes
vara fädelig, utan att mången får lefwa, såsom en Friherre, utan
Bry eller någon Omsorg för att tiena Publicum, med flere Keen-
fagre skåhl til hinder uti denne hållsosamme Sakens Upkomst til
bruk: Men icke desto mindre så märkes noga, att ånskötnt icke bes-
trijdes, det ju utlåhnare en stoer rabate uti deras giorde Calcula-
tions-Räckningar genast årsahra skulle, dock likvähl, endå de, i
Stället för Penningars utlåhn, tåckes selswe bemöda sig om, att deras
Medel använda, antingen uti Handel, eller Manufacturer, eller och
sådane Wärct, som under det Nambnet Jord-Arbeten råknas, så
skola de osörnekeligen finna sig icke allenast återvinna de nu saknade
3 proCent, utan ocf, vid brukad Fljst och Försiktighet, utom des
förtiena 4, 5 a 6 dubblade 3 proCent; men så tillåtes då intet att
lefwa utan omsorg, eller uti wahlig Rro och stillhet. Och hvard
angår, att vår obemedlade Råsta, vid omtalt Lägenhet, lätteligen
kunde komma til förmögenhet så wål, som de förra Rijksare, igenom
en bequämare Rörelse och des Fljst, så, ånskötnt flere Gelijkar af
förmögenhet blefwe, (det en rätt Christen, fast icke en Jude, önska lärer,)
så blifwer dock Publici Macht därigenom förstärkt, och ju flere förmö-
gne Undersåtare finnes, ju säkrare är Landets försvar och vålgår.
Khärnast, berbrande Medlens sinkallande, efter det, att fråmmande,
som til den ändan at ockra, deras Medel igenom Commissionairer uti
Riket infickat, då icke sunnedär mid mot förra wahnens lika Räckning,
hvilket skulle försäkra Händar uti all wahlig Handel och rörelse,
til Rijkets skada och stora otienst; Så kan contrarium bewisas, al-
denstund de 3, procent, som elliest nu flyta in uti utlåningens Cassa,
då besparas; och mådem stå fritt at medlen infalla, hållt det giöre så
mycket mindre affalknad, som publicum, igenom behörig richtig Cred-
its wid macht hållande, (hvilket medel andre försiktige Rijken och
Stater til hielpreda bruk) är osörnekeligen uti det stånd, att kunna
sels præstera fullkomelig tilgång af så mycket medel som årfordras, så
at aldeles ingen brist må gifwas, utan en hvar nödlidande blifwa
hulpen med nödige penningar på saker pant emot allenast 3. procent:
Men ändå lära de fråmmande, på samma sätt som andre, då de ha-
va redligt folk at gjöra med, och selswe icke hågode åro eller nödgas
andre mera frucht inbringande inrättningar anläggia, wähl betän-
kig

kia sig des förinman; hålst hoos dem selsvre icke högre, men kass-
ste lägre interesse underfundom århållas. Och ytterligare beträf-
fande alla store och hastige förändringar, at de kunnat ofta vara
fahrlige: utan det wore försiktigare at peu a peu och i småningom fö-
la bedrifwa en sat uti åstundad ordning och stile, besynnerligen,
som en inrixtad wahna med svårhet står at betagas; Så nekas aldrig
Ganningen; men man vet ock, at nöden lärer ibland andra wah-
nevågar och medel at bruka, då genast, enär det först är asgiort,
at den nyttan är osehbahr, om interessen wore allennast 3. procent
som kan æquiv. lera och räknas lika emot måre försiktige Grammars
bruk, så i Engeland som Holland och flerestådes, hvarest Commer-
cien måst idkas, finner man sig vara besogad at giöra lika, som
en Chirurgus til Conservation af den öfriga kroppen, då fallbran-
den är kommen i benet, genast plågar affåra all den skadde delen,
elliest fråter sig ånda längre in den Leihale olyckan och sluteligen
giör ånda med hela kroppen; på samma sätt wore åsven denne saken
at considerera.

Fördensfull, som hvor stilelig försvarare af alt det, som
länder til fäderneslandets och allmän wålgång, af föregående på-
minnes, at denne materiens stora wicht wähl betrachta; Så lit-
måttigt förfustets krafftiga bistånd, är til hoppas, det hon ock säs-
kert lärer finna vara nu hög tid uppå, at ånteligen en gång få öp-
ne ögon och see, det här i Rijket på försiktigare sätt, än som uti
P. Jen. Spanien och flerestådes, hvarest frucht inbringande rörelsen
gansta ringa år, anställas må hvad wålgången befördra kan: was-
randes aldeles ostridigt, at ju et högt interesse är gansta skadesligt:
det skadar alla Åkermän och Gårdsbruks idkare; skadar alla fattige
och nödligande; skadar alla handlande Ambets och Gärnins män;
skadar Öfverheten uti des revenüer och inkomster; skader ock all
Landets frucht och åsvel tillika med selswa Landet: och hindrar al-
la elliest nyttige inrätningar och värck ad pios usus, och hvad ans-
nat mehr för Rijkets heder, försvar och tci publici nutra stiftas och
upprättas lunde; i det stället ett lågt interesse, sasom til 3. procent,
däremot fördubblade, och i längre tid, högre fördökade all rörelse så
på Landet som i Städerna, så at derigenom otvifvelachtigt skedze-
at Konungens inkomster formerades; at Rijkets syrka, macht och

Rikedom genom Landets förbättring tilsvärte: at Ridderskapets och Adelens, samt Stånds Personers heder, välmågo och säkerhet styrctes och försökades, så at en hvor i gemen ifrån den tråldomb och skuld lätteligen befriades, hvilken andre Nationers brukade förtigheit hårtills fångzlat oß uti; ja, at alla handlande, wandlande, Manusaturister och åmbegymän, och jorde arbetens åtskillige idkare wunne därigenom tilfalle at fortsfara med deras åliggande gjöromähl, samt wisserligen florerade och uti frucht grönskades; At nye begynnare af slike safer siefwe komma at niuta fruchten af deras arbeten; och at alle Betienings och Giärningsmän funne safer employ och god betalning dersöre; Såsom och sluteligen fkedde, at alla utlåhnare i stället för deras medel, blefwe Herrar och ägare af Landgods eller andre säkert större frucht af sig fastande Egendommar, hvilka alia och då til deras effeetive värde fördubblades och stiga skulle. Insumma, at detta af Naturen med härliga förmönhor begåsvade Swealand och Rikset, til hela världens förundran icke mindre, än egen sällhet, som igenom Undersätternas måhlgång besästades, komme uti än större consideration, och så alla fiender til fräck som til egen större säkerhet dageligen mehr och mehr välstand förmärktia skulle. Hvar om jag denne gång icke widlyftigare Penna föra wusat, som en förståndig Man trodde vara wälgiort at til mera allmän upplysning bemöda sig här om någon liten Tractat författa, som hända kan. För öfrigt med æstime förblisvre.

Min Herres ic.

In Låsare, jag låter dig siefw dömma om Authorens förfatning. Jag för min del önskar at vårt Land more-å rikt af contante Penningar at interesserne af sig siefw follo, ellsiet lärer det näppeligen ske; Ty bristen twingar den fattiga at söka hiep med hwad willkor det och någonsin må ske. Och större delen af Penningelåtare taga det mästa de kurna få. Ja, om 6. procent efter Konglige förordningar allenast toges, hade man orsak at vara mycket nögd.

STOCKHOLM.
Tryckt hos BENJAMIN GOTTLIEB SCHNEIDER.

Gedolårande MERCURIUS

Fredie Zelen.

ANNO

1731.

N:o

24.

Tjisdag, den 25. Octobr.

Tempus abire tibi.

Horatius.

Fag sluter, och til slut, min Låsare, begår,
At gunstigt tyda ut hwad af mig strifvit år.

A a

Ehu-

Sör några dagar sedan war jag hos
en min goda Wän, med hvilken
S jag glärna förnöter de stunder,
jag är fri och ledig ifrån Syflor och arbete;
Ty jag är säker därom, at jag en alenast
med trygghet kan uppenbara honom mina
angelägenheter, utan han åger därjemte
många goda Egenskaper, som gjöra at jag
kan lita på hans råd och profitera af hans
umgänge. Vi hade allehanda nyttige och
upbyggelige Discourser, men i synnerhet
til-

tilbracte wj tiden med det , at wj talte om
huruledes **K**ennistiorne ej alenast tala om
at gjöra Lycka i wårlden , utan ock om siel-
wa sättet , huru de åslas med at winna de-
ras åndamål . Når jag kom hem , kom alt
det , hwad wj hårofwer raisonnerat , för
mig , och som , då man är affuld ifrån
wårlden , sårdeles når man ligger på sin
Nattsång , **H**ufvudet och **F**antfarne åro
aldraminst intagne af de fåsfånga ideer och
inbillningar , wj elljest gjöra os om vårt
wåsende , hade jag de renaste Concepter
om denne saken , jag någonsin tilförene
hafft .

Du må en förundra dig , min **C**åsa-
re , at jag vågar mig tala något här om ,
fast än alle **H**oflådor åro fulle af **U**nder-
rättelser uti **K**onsten , at gjöra Lycka i
wårlden . En jag anser större delen af
dem jag sett , för dels ofullkomlige , dels

Aa 2 **owisze**

osviſe. Ja! jag har sedt många, som
råda så til större flokhet, än en Christens
Samwete tillåter. Men at i forthet fö-
reställa ſaken. Jag har märkt at hela felet
består däruti, at vi ifrån Barndomen ej
fatta rätta Tankar om os ſielfwa, därſo-
re anſer jag mig, ſom et odödeligit Grea-
tur, hvilket eftter Skaparens behag en
liten tjd wandrar här i världen til hans
åra, och min egen välfärd under ſielfwa
wandringen, ſom består i et godt Samwe-
te och försäkran om den högsta Gudens
kiärlek och omsorg för mig, hvarpå sedan
eftter detta liſtwet följer en ewig Lycksalig-
het, ſom öfvergår både min önskan och
min tancka.

Jag kan ju aldrig bliſwa Olyckelig
eller Osörnögd i världen, när jag detta
rätt beſinmar. Om jag här ſeer andra få
mera Rikedommar än jag, eller bliſwa
mig förbi up til stor åra och heder, med me-
ra:

ra: Ansar jag sådant antingen som Gudz
behag, hwilcken til mit båsta alt stickar och
styrer, eller ock som hans tilstadielse, helt
förmisad därom at fast ån stora och ~~se~~ äck-
tiga Måni Wårlden få los at betaga mig
slike förmåner, har jag dock likwäl den
trösten, at den rätta Lyckan, kan ingen,
ehuru mäktig han ock vara må, någon-
sin beröfwa mig.

Se således kan jag säkert förmisa
mig om min Lycka, fast ån jag intet fässar
med wärldenes Gunst. Dock föräcktar
jag intet de Medel, genom hwilka jag med
et godt Samivet kan och bör söka at kom-
ma fort i Wårlden.

Iag wil gierna vinna deras Gunst
som kurna besordra min wålfård, och
hwilka GUD satt öfwer mig, genom
Årlighet, Fljt, Trohet, och et
beskedeligt upförande; ~~men~~ hiel-
per det intet, så låter jag wål blifwa at
lös

löpa med Limstången , och smickra utan
mening , eller gjöra dem i någon obillig
sak til behag : Genom dyliga Krokwågar
wil jag aldrig söka min lycka.

Och hwi skulle jag vara så mån om
en Människias Gunst , at jag skulle för
hans skull frånta mit Samwete , eller
gjöra något , som en redelig Man en ar-
står ? Wil han hindra min vålfård , så
fan GUD i morgon taga hans våldes
ifrån honom , eller ock giömma hans
mackt ibland de dödas intet.

Nå , wål an ! Jag wet intet , hwad för öde mig i denne verl-
den förestår , men om jag hela min lifs tid igenom har mit förmå-
sta des sanna vålfård i ögnamärke , är jag säker på at den All-
mächtiga Handen , som leder min gång och mina steg , skal aldrig
låta mig slinta eller omkull falla.

Dese korta tankar lämnar jag dig til et slut , min Låsare
af mine enfaldige Weko-Ark , och derpå biunder jag dig fara wäl.

Jag tackar dig likwäl först för den gunst , du mig bervisat ,
och tilstår , at den så fägnat mig , at jag ej allenast har den största
orsak i Werlden at vara nögd med min Mercurius , utan hadde med
nöje längre fortsarit , om jag intet för wiża orsakers skull nu was-
rit nödsakad at puta .

Om jag intet just kan försäkra mig om , at nyttan af detta
mit Arbete svarat emot mitt goda upsat ; tilsror jag mig likwäl at
fräja , det jag hoppas ej aldeles fruktloft användt min möda .

Hwad

Hvad mig vidkommer har jag haft tillfälle att förbättra mig
sifl Dårmadelst, at jag underhållit mina tanckar med nytiga Bes-
trachtelser, samt tilbract många stunder intet illa, som til åfven-
tyrs elliest gådt mig ur händerne.

Dig var jag åfven hvor Becka lagt en tidning för ögo-
nen, som dig angådt, och på et eller annat fått påminnt om det, du
bör taga wahra på, förmödeligen har något fastnat i minnet.

Finner du här och där något, som ej behagar dig, så tor-
de åter en annan tycka därom.

I gemen at tala om mina Arck; Unse dem intet, sem
skrefne på skrynt, til at wisa någon Lårdom, utan at de åro
skrefne för hela Nationen. Den sämre har jag welat tiltala så wäl
som den högre, och si, därföre tör min skrifart och de Ordslag jag
brukat, finnas ej otiänlige, när man anser mit åndamål.

Hvad felaktigt deruti kan finnas, årtiänner jag glerna, och
forsäkrar mig om gunstig ursäkt.

Förteckning

På de Materier, som denne Tredie Tomen innehåller.

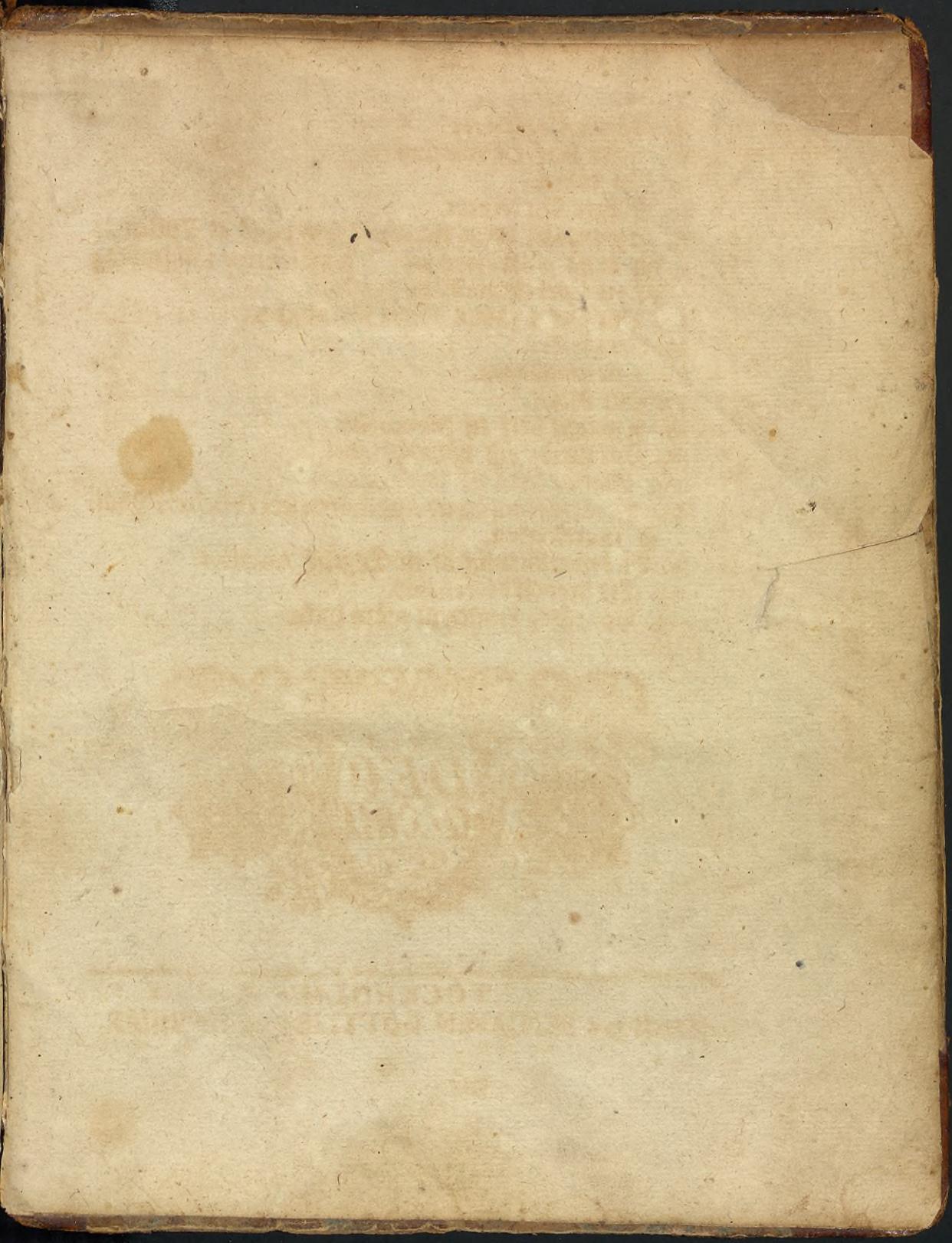
Arket.

- N:o 1. Svar til några infast emot Mercurius, jämte twåne
ne Caracterer.
2. Samtal emellan Mercurius och Mominus å Momo.
3. Ett bref til Authoren svar derpå.
4. Twåne bref til Authoren.
5. Om handel och Manufacturer i anledning af en Cor-
respondents infast emot Mercurius.
6. Om Gifftermål.
7. Om ursprunget til dygd och årga.
8. Om Pedanteri.

9. Några Caracterer.
10. Hyra bref til Aucthoren.
11. Om döden.
12. Några Caracterer.
13. Swaras til deras flagomål som påstå at Tullen är för dryg på främmande Manufacturer i anledning af en Correspondents begärän.
14. Om förtal jämte några Caracterer.
15. Caracterer.
16. Om umgången.
17. Om Resor.
18. Twanne bref til Mercurius.
19. Om wrede och hämngirighet.
20. Trenne bref til Mercurius.
21. Berättelse om hwad Aucthoren sedt i Michels-Mäss so marcknaden,
22. En öfversättning af en Engelst Aucthor.
23. Ett bref til Mercurius.
24. Om rätta konsten at giöra lycka.

STOCKHOLM.
Tryckt hos BENJAMIN GOTTLIEB SCHNEIDER.

Poetiske sager

I, 7. ofvers af Læs. fabels,
I, 10² Spec. ~~III~~ ^{Nr.} 246
I, 15 = Tavler 153 I 11
I 23 = Spec. 238. II 17 Tavler III, 15.
II : 10 = Spec. ^{Nr.} 159.
III : 22. = " 275, 281.

6000086472

Göteborgs universitetsbibliotek

1799
mag. Carlsson
Stockholm

12-0

